

A MEGÚJULT VÉDELMI IGAZGATÁS 10 ÉVE

Adalékok a védelmi igazgatás
30 éves történelméhez

Védelmi igazgatás, hagyomány és megújulás

ZRÍNYI KIADÓ

VÉDELMI IGAZGATÁS, HAGYOMÁNY ÉS MEGÚJULÁS

Sorozatszerkesztő: Isaszegi János

**A MEGÚJULT
VÉDELMI IGAZGATÁS
10 ÉVE**

*Adalékok
a védelmi igazgatás 30 éves
történelméhez*

ZRÍNYI KIADÓ

© HM Zrínyi Nonprofit Kft. – Zrínyi Kiadó, 2021

© Szerzők: Szabó István, dr. Patyi Sándor ny. dandártábornok,
Cserepes Tibor ny. dandártábornok, dr. Varga Attila Ferenc ezredes, dr. Bors István ezredes,
dr. Baán Mihály alezredes, Murár Zoltán alezredes, Eckhardt Zoltán alezredes,
Gulyás László alezredes, Fazekas György alezredes, Borsos József ezredes, Csepregi Balázs őrnagy, Tóth Erik alezredes,
Fekete Róbert alezredes, Farkas Zoltán alezredes, Bozsákovics László alezredes, Válóczy Gyula őrnagy,
Bakos Sándor alezredes, dr. Szalai János alezredes, Gyenge Emil alezredes, Fehér Gábor alezredes,
Sille Árpád őrnagy, Kvanduk Tamás őrnagy, Huszár Péter alezredes, Sághegyi Attila alezredes,
Petneházi Ferenc alezredes, Bozsákovics László alezredes, Ronyecz Lilla, dr. Keszely László ezredes, 2021

All rights reserved. Minden jog fenntartva.

A könyvet vagy annak bármely részét a kiadó engedélye nélkül bármilyen formában vagy
bármilyen eszközzel másolni, tárolni, közölni tilos!

Kiadja a HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit
Korlátolt Felelősségű Társaság (HM Zrínyi Nonprofit Kft.), a Honvédelmi Minisztérium által alapított, annak
kizárólagos tulajdonában lévő cég.
Cím: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b
Honlap: www.honvedelem.hu
E-mail: kiado@hmzrinyi.hu

A kiadásért felel: Kulcsár Gábor ügyvezető
A Zrínyi Kiadó vezetője: dr. Isaszegi János ny. vezérőrnagy

ISBN 978 963 327 810 9

Kiadói szerkesztő: Balázs Tibor Balázs
Korrektor: Eszes Boldizsár
Műszaki vezető: Sztáryné Benkő Krisztina
Borító: Gróf István
Tördelő: Teszár Edit

Nyomdai kivitelezés:

HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Korlátolt
Felelősségű Társaság, Sokszorosítóosztály
Felelős vezető: Pásztor Zoltán

TARTALOM

Előszó.....	9
Visszatekintő: a védelmi igazgatás kialakulása a rendszerváltás után	11
A védelmi igazgatás feladat- és szervezetrendszerének megújulása az Alaptörvény, a sarkalatos törvények és más jogszabályok tükrében	16
A védelmi igazgatás központi koordinációja, a kormány, a HIKOM, a minisztériumok, a kormányhivatalok, a hivatásos rendvédelmi szervek és a honvédelemben közreműködő szervek védelmi igazgatási tevékenysége és eredményei	27
Bevezetés	27
A védelmi igazgatás a közigazgatás rendszerében	27
A honvédelem irányítása	29
Az Országgyűlés	29
A köztársasági elnök	30
A kormány	30
A honvédelemért felelős miniszter	33
A honvédelmi államtitkár	33
A szakminiszterek honvédelmi feladatai	34
A minisztériumok honvédelmi munkacsoportjai	35
A védelmi igazgatás tervrendszerének megújítása	36
A (hon)védelmi igazgatás központi szakmai szerve	37
A honvédelmi igazgatási szakértői rendszer	37
A honvédelemben közreműködő szervek eredményei a honvédelmi felkészülés terén	38

A területi (megyei, fővárosi), helyi (járási, fővárosi kerületi) és települési védelmi igazgatási szervek feladat- és szervezetrendszerének megújulása, főbb végrehajtott feladatai és eredményei	41
A 2010-ben hatályos szabályozás	41
Változások 2012-től napjainkig	42
Az MVB működési rendje	45
Az MVB-k által végrehajtott nem klasszikus védelmi igazgatási feladatok	48
A helyi védelmi bizottságok	48
A polgármester	50
Gyakorlatok	50
Felkészítések	51
Önkéntes tartalékos rendszer	51
Honvédelmi nevelés	52
Társadalmi kapcsolatok, hagyományápolás	52
Bács-Kiskun megye	52
Baranya megye	58
Békés megye	64
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	67
Budapest főváros	71
Csongrád-Csanád megye	76
Fejér megye	80
Győr-Moson-Sopron megye	85
Hajdú-Bihar megye	89
Heves megye	93
Jász-Nagykun Szolnok megye	96
Komárom-Esztergom megye	100
Nógrád megye	104
Pest megye	107
Somogy megye	111
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	115
Tolna megye	118
Vas megye	121
Veszprém megye	124
Zala megye	127
A NATO és az EU válságkezelési, valamint a katasztróaelhárítási gyakorlatok tervezésének és végrehajtásának ágazati koordinációja keretében végrehajtott feladatok	131
Bevezetés	131
A NATO CMX-gyakorlatok	132
Az EU válságkezelési gyakorlatok	138
A COOPSEC 19 gyakorlat	140

Más szervezetek által koordinált gyakorlatok	143
Összegzés	146
A befogadó nemzeti támogatással kapcsolatos védelmi igazgatási feladatok.....	147
A BNT-feladatellátást érintő országos gyakorlatok, felkészítések	151
A létfontosságú infrastruktúra védelmének hazai kialakításával, a honvédelmi létfontosságú infrastruktúra védelmével kapcsolatos eredmények	153
1. A létfontosságú rendszerek főbb jellemzői	153
2. A létfontosságú rendszerekkel kapcsolatos szabályozás	154
A védelmi igazgatás előtt álló új kihívások, a hibrid hadviseléssel szembeni nemzeti ellenálló képesség, a polgári felkészültség kérdései	162
Bevezetés	162
A NATO irányváltása az ukrajnai események kapcsán	165
A nemzeti ellenálló képesség erősítése	167
A védelmi igazgatás helye, szerepe a hibrid fenyegetésekkel szembeni ellenálló képesség kialakításában	169
Befejezés	173

ELŐSZÓ

Tisztelt Olvasó!

Egy rendkívüli, a hazánkat is elérte, koronavírus okozta világjárvány által behatárolt időszakot élünk. Előzetes terveink szerint békés körülmények között szerettünk volna összeállítani egy kiadványt a védelmi igazgatás elmúlt évtizedéről. Az évforduló kapcsán azonban a járvány elleni védekezés embert próbáló erőfeszítései közepette kellett időt szakítanunk a védelmi igazgatás elmúlt 10 éves történetének, fejlődésének áttekintésére. Jelen kiadványunk szerzői azt a célt tűzték ki, hogy beszámoljanak – a teljesség igénye nélkül – az elmúlt 10 év történetének védelmi igazgatási szempontból kiemelkedő eseményeiről, az elvégzett munkáról, illetve az időszakban elért eredményekről. Ez a kiadvány egyfajta folytatása a 2010-ben készült, a rendszerváltás utáni 20 év védelmi igazgatási történéseit feldolgozó könyvnek.

A védelmi igazgatás jelentős átalakuláson ment keresztül az utóbbi időben. Az Alaptörvény, a sarkalatos törvények és az azok végrehajtására kiadott jogszabályok, illetve egyéb közjogi szervezetszabályzó eszközök teljes körű megújulása nyomán módosult a védelmi igazgatás szervezet- és feladatrendszere, át- illetve kidolgoztak számos tervet és más dokumentumot. A változó életviszonyokhoz alkalmazkodó kodifikációs tevékenység és a jogszabályokban rögzített teendők szakszerű ellátása mellett folyamatos feladatot jelent a védelmi igazgatás szereplőinek képzése, oktatása, gyakoroltatása. A honvédelmi felkészítés terén előtérbe került az átfogó megközelítés, az összkormányzati jelleg erősítése. Fontos szerepet kapott a fiatalok honvédelmi nevelése. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája keretében a folyamatosan változó biztonsági kihívások és kockázatok kezelését, illetve a teljes körű ellenálló képesség elérését tűzi ki célul.

A védelmi igazgatás szerteágazó, komplex rendszerének bemutatása nagyszabású feladat. Rövid történeti visszaemlékezést követően, a kiadvány fejezetein keresztül az olvasó megismerheti egyrészt – a védelmi igazgatás vertikális tagozódásából adódóan – a központi, a területi, a helyi és a települési szervek tevékenységét, feladatait és eredményeit. Másrészt horizontálisan is áttekintést kap a védelmi igazgatási együttműködésről, valamint annak egyes területeiről, mint például a válságkezelés, a Befogadó Nemzeti Támogatás és a létfontosságú infrastruktúra védelme. A kiadványban kísérletet tettünk arra is, hogy a közelmúlt részletes

feldolgozásán túl, korunk kihívásait áttekintve felvázoljuk az előttünk álló időszak lehetséges honvédelmi igazgatási feladatait.

Meggyőződésem szerint a kiadványban szereplő írások színvonala lehetővé teszi, hogy az olvasó ne csupán egyfajta élménybeszámolóként tekintsen erre a műre, hanem hiteles információkat kapjon a védelmi igazgatási szervek funkcióiról, feladatrendszeréről, szervezeteiről és elvégzett feladatairól. Ezek az információk nemcsak általános ismeretbővítésként szolgálnak, hanem hasznosíthatók a napi munkavégzés során, illetve a védelmi igazgatás történetét kutató szakemberek, vagy érdeklődők számára is segítséget nyújthatnak a későbbiekben.

Biztos vagyok abban, hogy a védelmi igazgatásban dolgozó vagy szolgálatot teljesítő munkatársak a jövőben is ugyanolyan szakértelemmel, lelkiismeretesen és áldozatosan folytatják a munkájukat, ahogy arról tanúbizonyságot tettek az elmúlt időszakban és tesznek most is, a koronavírus-járvány tetőzésének idején. Előttük is tisztelegve bocsátom útjára ezt a kiadványt és kívánom, hogy a következő évtized is hasonlóan eredményes legyen. Továbbá, hogy az eddig lefektetett, biztos alapokon tovább épüljön, fejlődjön a védelmi igazgatás feladat- és szervezetrendszer az ország és az állampolgárok biztonságának garantálása érdekében.

Budapest, 2021.

*Szabó István
Honvédelmi Minisztérium
honvédelmi államtitkár*

VISSZATEKINTŐ: A VÉDELMI IGAZGATÁS KIALAKULÁSA A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN

A rendszerváltást, majd az Antall-kormány megalakulását követően miniszterelnöki döntés született arról, hogy a védelmi felkészítés kormányzati koordinációját a Honvédelmi Minisztérium (HM) keretében kell végezni. A döntés végrehajtására, 1991. szeptember 1-ei hatállyal a minisztérium főosztályaként felállították a HM Védelmi Koordinációs Irodát (HM VKI). A HM közigazgatási államtitkára az iroda elsődleges feladatául szabta a védelmi felkészítés és országmozgósítás olyan, minőségileg új koncepciójának kidolgozását, amely megfelel az ország megváltozott biztonságpolitikai és gazdasági helyzetének. Egyértelmű volt, hogy a kidolgozó munkát hatékony kormányzati koordinációval, a minisztériumok, főhatóságok, a területi szervek, valamint a védelemben bevonandó kulcsfontosságú szervezetek részvételével, velük szoros és rendszeres együttműködésben kell végezni.

A HM Védelmi Koordinációs Iroda széles körű felhatalmazással és hatáskörrel, valamint – rendszeres beszámolási kötelezettség mellett – nagyfokú önállósággal és szabadságfokkal rendelkezett a koncepcióalkotás során. Rövid időn belül közvetlen kapcsolattartási, információs csatornákat sikerült kialakítani a védelemben bevont vagy bevonandó központi és területi szervek felelős vezetőivel és szervezeteivel. Különösen fontos volt a HM társfőosztályaival és a vezérkar illetékes csoportfőnökségeivel fenntartott szoros együttműködés. A külső kapcsolati rendnek és a HM Védelmi Koordinációs Irodán belüli felelősségnek, munkamegosztásnak felelt meg az egyébként kis létszámú (nyolcfős) szervezet állománytáblája is, ahol a vezető munkatársak osztályvezetői kinevezést, ezredesi besorolását helyezték kaptak.

A helyzetfelmérést és a partnerkapcsolatok kialakítását követően, 1990 decemberében kezdődött meg a védelmi felkészítés új rendszerének kidolgozása. A széles körű vitákat, konzultációkat és helyzetelemzéseket magukba foglaló műhelymunkák alapján az a szakmai döntés született, hogy az új rendszer részleteinek kidolgozása előtt a további teendőket orientáló, a sarokpontokat meghatározó prekoncepció kialakítása, valamint a kormány közbenső döntése szükséges. Fontos alapelemek voltak az ország biztonságpolitikai és gazdasági változásai, a keleti blokk szétesése (a Varsói Szerződés és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának felszámolása 1991-ben), az euroatlanti orientáció kinyilatkoztatása, a nagyarányú privatizáció és piacváltás miatti gazdasági visszaesés. Ilyen külső és belső feltételek mellett a védelmi

felkészülésben alapvetően és szinte kizárólagosan a saját belső humán és gazdasági erőforrásokra, ezen belül is elsősorban a közigazgatásra, a fegyveres erőkre és rendvédelmi szervekre, valamint a védelmi tartalékokra lehetett alapozni. Külön kiemelendők voltak a Magyar Honvédség meglévő képességei úgy a szervezett élőerő és technikai eszközök, mint a saját tartalékok vonatkozásában. Szükségesnek tűnt a honvédség alaptevékenységén túlmutató bevonása a védelmi felkészítési feladatokba, melyhez a HM és az akkori Magyar Honvédség Parancsnoksága között megvolt a vezetői szándék. Feltehetően az előzőek is közrejátszottak a védelmi felkészítés kormányzati koordinációjának a HM-hez telepítésében. A koncepcióalkotásban ugyancsak könnyebbséget jelentett a közigazgatást, a rendőrséget, a polgári védelmet és a határőrséget felügyelő Belügyminisztérium, a gazdasági tárcák és a köztársasági megbízottak által irányított területi szervek pozitív hozzáállása, segítőkészsége.

A kormány részére 1991-ben beterjesztett prekonceptióban meghatározták a védelmi felkészítés alapelveit, melyek alapul szolgáltak a végleges koncepció részleteinek kimunkálásához. Ezek közül a legfontosabbak:

- a védelemhez, mint nemzeti ügyhöz kapcsolódóan a felkészülés kötelezettségének kiterjesztése a kormányzati, közigazgatási szervekre és a gazdaság fontosabb szereplőire (az adatszolgáltatást és a szükséges előkészületeket is beleértve),
- az alkotmányban rögzített három minősített időszakra (veszélyhelyzet, rendkívüli állapot, szükségállapot) való felkészülés modulszerű, egységes rendszerben való kezelése,
- a helyi, vagy régiós vezetésű, de alapvetően megyei szintre szervezett védelmi bizottságok önállóságának és kiemelt szerepének megerősítése a feladatok végrehajtásának irányításában, illetve koordinációjában,
- a lakosságellátás elsődleges felelősségének helyi szintre telepítése,
- a gazdaságmozgósításban – a felkészítésre fordítható források korlátozottsága és a gazdaság adott helyzetének gyors változásai miatt – a folyamatok monitorizálására épülő, ún. követő tervezésre való áttérés,
- a védelmi felkészítésre kötelezett állami szerveknél önálló – e feladatkörrel megbízott – szervezeti egységek létrehozása, és
- a védelmi felkészítésről szóló, valamennyi érintett terület legfontosabb teendőit tartalmazó éves feladatterv kormány elé terjesztése.

A prekonceptiót elfogadó kormánydöntésre alapozva, 1992. január hónapra elkészült a védelmi felkészítés és országmozgósítás új koncepciója, amely a korábban már elfogadott alapelveken túl részletezte valamennyi terület legfontosabb feladatait, meghatározta többek között a „legrosszabb esetre” való tervezés elvének tartalmát, a kötelezően kidolgozandó tervrendszer elemeit, a szervek együttműködési kötelezettségét, a munka finanszírozásának módját, a védett vezetési rendszer struktúráját. Újszerű volt a védelmi felkészítés tényének és céljának kommunikálhatósága, ezen belül az állampolgárokat érintő témák bemutathatósága.

Fontos megemlíteni, hogy már a prekonceptió kidolgozása során megtörtént a kapcsolatfelvétel a Köztársasági Elnöki Hivatallal és az Országgyűlés Honvédelmi Bizottságának (OGY HB) titkárságával, figyelembe véve a köztársaság elnöke és az OGY HB kitüntetett szerepét a minősített időszaki folyamatokban. Az OGY HB több esetben tájékoztatást kért a

munkák állásáról, ezen belül azokról az intézkedésekről, amelyek alkotmányos kötelezettségek teljesítését segítették.

A koncepció, valamint az 1992. évi feladatterv kormány általi elfogadása új lendületet adott a védelmi felkészülésnek. Országos, miniszteri és államtitkári szintű feladatszabó értekezletekre került sor, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia keretében pedig a társtárca és területi szervek vezetői részére továbbképzések indultak. A téma bekerült a vezérkari képzés és a Közgazdasági Egyetem Védelemgazdasági Tanszékének tananyagába is. Az egységes értelmezést segítették a védelmi bizottságok által szervezett tájékoztatások is, melyeken a HM VKI, a védelmi bizottságok titkárságának és a fontosabb tárcáknak a munkatársai vettek részt. Lényeges momentumként megkezdődtek a rendszer egyes elemeinek megbízhatóságát, végrehajthatóságát felmérő gyakorlatok Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg, majd ezt követően Nógrád és Heves megyékben.

Fejlődött a HM VKI szervezete is. A területi védelmi bizottságokhoz vezényelt hivatásos katonák a Honvéd Vezérkar Hadkiegészítési és Szervezési Csoportfőnökség állományából a HM VKI-hoz kerültek, így a korábbi szakmai irányítás és a személyügyi kérdések rendezése egy helyről történt. Mindez lehetővé tette a tervszerűbb utánpótlás tervezését és a minőségi cseréket.

A soron következő nagy volumenű feladat a védelmi igazgatás jogi környezetének fejlesztése, az új koncepcióval összhangban lévő törvényi szabályozás megalkotása volt. A rendszer-változást követő koncepcióalkotást a szakmai elgondolás jogszabályi formába öntése koronázhatta meg. A HM VKI szakértői szinten vett részt a honvédelmi törvény előkészítésében és képviselte a kormányzati álláspontot a „hatpárti” egyeztetéseken. Sikeresen elfogadtatni a védelmi felkészítés és országmozgósítás koncepcióján alapuló normaszöveget, amelyet végül az Országgyűlés konszenzussal fogadott el.

Az 1994. január 1-én hatályba lépett, a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény és az annak végrehajtásáról szóló 178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet hosszú távon meghatározta a védelmi igazgatás feladat- és intézményrendszerét. A törvény a honvédelem központi irányítása mellett részletesen tartalmazta a területi és helyi védelmi igazgatás feladat- és szervezetrendszerét. A történelmi hagyományokban mélyen gyökerező közigazgatási struktúra területi szinten megyei (fővárosi), helyi szinten ún. helyi védelmi bizottságokra (lényegében tükrözve a járásokat), települési szinten pedig a polgármesterekre épülve a mai napig biztosítja a védelmi felkészítés hatékony irányítását és végzését.

A védelmi igazgatásra vonatkozó normatív szabályok a honvédelem központi és helyi irányításán túl meghatározták a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségek részletes szabályait, valamint a rendkívüli állapot és a szükségállapot idején alkalmazandó rendkívüli intézkedéseket, továbbá a Honvédelmi Tanácsra vonatkozó szabályokat. Így vált az akkor elfogadott honvédelmi törvény a védelmi felkészítés és az országmozgósítás komplex alapjává, biztosítva a honvédelmi kihívásokon túl az országot fenyegető egyéb válsághelyzetek (szükségállapot, veszélyhelyzet, alkotmány 19/E. § szerinti váratlan betörés) esetén az eredményes kormányzati fellépés törvényi alapját.

Az új jogszabályi keretek, a változó feladatrendszer megkövetelte a szervezeti struktúra változását is. A HM VKI jogutódjaként, a minisztériumi főosztályokkal azonos szintű besorolással, 1995. július 1-én megalakult a HM Védelmi Hivatal (HM VH) mint a honvédelmi

miniszter irányítása alatt álló, önálló központi hivatal. A hivatal szervezetébe tartoztak a központi kormányzati szintű koordinációt végző szakmai osztályok – később igazgatóságok – mellett a területi és helyi igazgatás legfontosabb szervezeti elemei, a területi védelmi irodák. Ez a szervezeti megoldás, a „több lábbon állás” biztosította a központ és területi szervek szoros szakmai együttműködését, a központi irányítás hatékony megvalósítását. Ma már elmondhatjuk, hogy az elméleti alapozó, koncepcióalkotó, majd jogszabály-előkészítő szakmai tevékenység helyességét az élet, a gyakorlat igazolta.

A feladat- és szervezetrendszer kialakításának próbáját a védelmi igazgatási rendszergyakorlatok jelentették. A Védelem '96 és a Védelem '03 komplex, az egész védelmi igazgatást, továbbá a védelemben részt vevő szervek tevékenységét átfogó gyakorlat volt. Jelentőségét az mutatja legjobban, hogy a gyakorlaton mindkét alkalommal részt vett a köztársasági elnök és a kormány tagjai. A koncepció és a szabályozás helyességét a gyakorlatoknál „élesebb” helyzetek is próbára tették, és a válsághelyzetek kezelése utólag visszatekintve egyértelműen pozitív értékelést kapott.

Itt kell megemlítenünk a – Tisza '95 regionális árvízvédelmi gyakorlatot szinte azonnal követő –, a Körösök mentén kialakuló, majd az 1998-as felső-tiszai árvíz elleni sikeres védekezést. Az események betetőzése volt a 2006-os, a Tiszán és Dunán szinte egyidejűleg levonuló árvíz. A Magyar Honvédség katonáinak (mintegy 11 000 fő) és technikai képességeinek köszönhetően eredményes volt a védelmi igazgatás civil képességeket mozgósító erőfeszítése. A veszélyhelyzetek kezelésén túl igazi honvédelmi jellegű események is próbára tették a védelmi igazgatást.

Az események sorában kiemelést érdemel a délszláv válság kezelése, illetve annak kapcsán hazánk érintettsége mint befogadó nemzet az SFOR és az IFOR műveletekben (1995–2004). A sikeres feladat-végrehajtásban ki kell emelni a HM EI Zrt. Logisztikai Igazgatóságot, melynek alapító igazgatója a HM VKI korábbi vezetője lett. A Befogadó Nemzeti Támogatás területi védelmi igazgatási feladataiban elvülhetetlen érdemeket szereztek a Somogy és Baranya megyei területi védelmi irodák munkatársai. A sikeres feladat-végrehajtást elősegítette a közös Magyar–Amerikai Logisztikai Gyakorlat '97. Úgy gondoljuk, hogy a sikeres IFOR–SFOR támogató tevékenység is hozzájárult ahhoz, hogy hazánk 1999. március 12-én csatlakozott a NATO szervezetéhez. A 2000. évi dátumváltásra (Y2K) történő felkészülés miatt eseti kormányzati válságkezelő központ kialakítása vált szükségessé. A központ működtetésével kapcsolatos feladatok eredményes koordinációja újabb területen bizonyította a védelmi igazgatás hatékonyságát a válságkezelés komplex feladatrendszerében.

A NATO-csatlakozással Magyarország biztonsági helyzete gyökeresen megváltozott. Ettől kezdve tágabb összefüggésekben kellett vizsgálni a védelmi felkészítés és országmozgósítás feladat- és intézményrendszerét. A belépést követően pár nappal megkezdődött bombázások és légi műveletek során már tagállami helyzetből kellett kezelni az eseményeket, amelyek közvetlenül érintették a déli megyék védelmi igazgatási tevékenységét. A 2001. szeptember 11-ei események a valósággá váló terrorveszélyre irányították a világ figyelmét. Mi is részesei lettünk az eseményeknek, hiszen a NATO történetében először indított el 5. cikk szerinti műveletet, amellyel összhangban kormányzati szinten megfelelő hazai rendszabályok bevezetésére került sor. A HM VH a NATO-csatlakozást követően minden alkalommal részt vett a CMX válságkezelési gyakorlatokon, azokon nemzeti döntés-előkészítő, javaslattevő törzs-

ként működött. Folyamatosan bővült a kezdetekben szűk körű szakértői munka, és 2008-ra már kormányzati szintű, államtitkárok vezetésével és aktív részvételével zajló válságkezelési gyakorlattá fejlődött.

A szövetségi feladatokkal összefüggésben igény jelentkezett a nemzetgazdasági erőforrások igénybevételének és a Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT) feladatainak kormány szintű normatív szabályozására. A HM VH az ún. gazdaságmozgósítási (GM) rendelet (131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet) kidolgozásában szakmai közreműködőként, míg az ún. BNT-rendelet (176/2003. (X. 28.) Korm. rendelet) kidolgozásában szakmai felelősként vett részt. Az egyik legjelentősebb szakmai feladatnak tekinthető a NATO Válságreakálási Rendszerrel összhangban álló Nemzeti Intézkedési Rendszer (NIR) kidolgozása. A szövetség 2002-ben hozott döntésével összhangban részt vettünk a NATO szakmai anyagok kidolgozásában, sőt a szakértői bizottság a 2005-ben, Budapesten tartott, általunk házigazdaként szervezett értekezleten fogadta el a végső változatot.

Az ország biztonságpolitikai helyzetének változása indokoltá tette a honvédelmi jogszabályok korszerűsítését. 2003-ban megszűnt a sorkatonai szolgálati kötelezettség. Magyarország a NATO mellett az Európai Uniónak is tagja lett 2004-ben. A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény, valamint az annak végrehajtásáról szóló 71/2006. (IV. 3.) Korm. rendelet megteremtette a korszerű védelmi igazgatási tevékenység új jogalapját. A törvény és a végrehajtási rendelet kidolgozása során a HM VH szakértői a hagyományoknak megfelelően vették ki részüket a jogszabálytervezetek előkészítéséből. Ez a szabályozás az alkotmányos normák alapján, a korábbi védelmi igazgatási feladatokon túl – a szövetségi tevékenység harmonizációja érdekében – beemelte a megelőző védelmi helyzet szabályait, meghatározta a BNT és a NATO Válságreakálási Rendszer fogalmát. A kormányrendelet – a HM VH szakmai álláspontjával egyezően – a Polgári Veszélyhelyzeti Tervezést a honvédelmi felkészítés részeként határozta meg. A több mint tizenöt éves következetes szakmai munka eredményeként a honvédelmi törvény végrehajtási rendelete a HM VH hatáskörét oly módon rögzítette, hogy a törvényre utalással tételesen felsorolta a kormány és a honvédelmi miniszter hatáskörébe tartozó azon feladatokat, amelyek szakmai előkészítését és a döntések végrehajtásának koordinációját végezte. A védelmi felkészítés és az országmozgósítás, valamint a védelmi igazgatás terén 1990–2010 között, a HM VKI és a HM VH munkatársai által végzett szakmai munka megfelelő alapot biztosított ahhoz, hogy a következő 10 évben a jogutód szervezet és annak munkatársai eredményesen fejlesszék tovább a védelmi igazgatás korszerű rendszerét.

*Dr. Patyi Sándor ny. dandártábornok
Cserepes Tibor ny. dandártábornok*

A VÉDELMI IGAZGATÁS FELADAT- ÉS SZERVEZETRENDSZERÉNEK MEGÚJULÁSA AZ ALAPTÖRVÉNY, A SARKALATOS TÖRVÉNYEK ÉS MÁR JOGSZABÁLYOK TÜKRÉBEN

Lehet benne egy kis elfogultság, de talán mégsem túlzás azt állítani, hogy a magyar közigazgatás napjainkban egyik legdinamikusabban fejlődő és legmarkánsabban változó része a védelmi igazgatás. Annak ellenére, hogy hazánk 1999 óta tagja – az ország és a magyar állampolgárok biztonságát alapvetően meghatározó – Észak-atlanti Szövetségnek, 2004-ben pedig csatlakoztunk az Európai Unióhoz, a globalizáció – tágabb értelemben vett biztonságra gyakorolt – negatív hatásai és az ország közvetlen biztonsági környezetének sokszor kiszámíthatatlan változása miatt, szakmai és politikai körökben egyaránt egyre gyakrabban hivatkoznak a védelmi igazgatás aktuális szervezet- és feladatrendszerére, működőképességére, infrastruktúrájának használhatóságára. A 2008–2009-es gazdasági világválság, a 2014-ben kirobbant ukrán válság, vagy akár a 2020-as évben az egész világon végigvonuló COVID-19 pandémia hatására hazánkban alapvetően ártékelődött a biztonsággal – és főleg annak összetettségével – kapcsolatos általános felfogás. A biztonságunkat fenyegető kockázatokra és kihívásokra folyamatosan igyekszünk hatékony és – lehetőleg – intézményesített válaszokat találni.

Az elmúlt évtized, vagyis a 2010-től 2020-ig terjedő időszak – már csak az előzőekben említettek okán is – jelentős változásokat hozott a védelmi igazgatás, azon belül pedig a honvédelmi igazgatás szabályozásában és működésében. Ezek a változások a korábbi években kialakított szervezeti struktúrára, eljárásokra, jogszabályi rendelkezésekre épültek, azonban bizonyos területeken teljesen új megközelítést, a prioritási sorrendben hangsúlyeltolódást, a régiék mellett új szereplők bevonását, és a korábbiakhoz képest lényegesen letisztultabb hatásköröket eredményeztek. Annak érdekében azonban, hogy ezeket a változásokat megértsük és megfelelő kontextusba helyezzük, érdemes – a terjedelmi korlátokat is figyelembe véve – egy kicsit messzebből indítani a téma vizsgálatát, és ennek során feleleveníteni azokat a legfontosabb fejleményeket, amelyek elvezettek az általunk ma ismert és gyakorolt védelmi/honvédelmi igazgatáshoz.

Mai értelemben vett védelmi, illetve honvédelmi igazgatási feladatokat különböző szervezetek természetesen a rendszerváltás, vagyis 1990 előtt is végeztek. Az akkori feladatokat még egy másik politikai rendszerben, másik társadalmi berendezkedésű államban, másik katonai szövetségben, és másfajta biztonsági környezetben kellett megszervezni és végre-

hajtani. Az 1989–90-es rendszerváltás és az ezt követő időszak azonban merőben új kihívásokat hozott. Hosszasan lehetne sorolni az akkori időszak katonai, politikai, és gazdasági változásait, valamint mindazokat az intézkedéseket, amelyek az ország új alkotmányos védelmének kialakításához és megerősítéséhez szükségesek voltak. Az ország védelmét már nem kizárólagosan a katonai erők és eszközök voltak hivatottak biztosítani, hanem egyre jelentősebb szerepet kaptak a polgári szférából származó gazdasági és más képességek, amelyek kiegészítették a honvédelem komplex rendszerét. Egyre hangsúlyosabbá vált a védelmi felkészítés mint feladatrendszer, amelynek új szellemben történő kialakítása és megerősítése – a központi (kormányzati) szint mellett – a területi (megyei) szinten is sürgetővé vált.

A '90-es években a védelmi igazgatás központi irányítója a HM Védelmi Koordinációs Iroda, majd az annak jogutódjaként 1995-ben – önálló háttérintézményként – megalakult HM Védelmi Hivatal volt. A hivatal feladata lett az alkotmányban rögzített minősített időszakokra vonatkozó kormányzati, minisztériumi és területi szintű védelmi igazgatási döntések előkészítése és a végrehajtás koordinációja, ideértve a védelmi felkészítéssel és az országmozgósítással kapcsolatban a honvédelmi minisztert megillető irányítási és felügyeleti jogkörök gyakorlását is. Ebben az időszakban hazánk már részese volt a NATO békepartnerségi programjának és elmondható, hogy a HM Védelmi Hivatal akkori szakértői gárdája – a nemzeti válságkezelési feladatok mellett – tevékeny szerepet vállalt a békepartnerségi, később a NATO jogállási megállapodások, valamint a hazánk területén állomásozó és feladatot végrehajtó amerikai fegyveres erők jogállását szabályozó OMNIBUS megállapodás kidolgozásában.

A védelmi igazgatási feladatrendszer fontosságának hangsúlyozására 1998-ban megalakult és több mint egy évig működött a Miniszterelnöki Hivatal Védelmi Koordinációs Titkársága, amelynek főbb feladatai közé tartozott a védelmi stratégiára és a biztonságpolitikai alapelvek kialakítására, az ország védelmi felkészültségének biztosítására, a nemzetgazdaság védelmi felkészítésére, valamint a gazdaság mozgósítására vonatkozó javaslatok kidolgozása. A Védelmi Koordinációs Titkárság megszűnésével ezek a feladatok visszakérültek az addig is folyamatosan működő HM Védelmi Hivatalhoz, amelynek szervezeti és feladatrendszerében megerősödött a központi és a területi védelmi igazgatási feladatok irányítása, továbbá rögzültek az igazgatási-szabályozási, a műveleti-válságkezelési, valamint a nemzetgazdaság védelmi felkészítésével kapcsolatos tervezési és végrehajtási funkciók. Hazánk NATO-, majd pedig európai unió taggá válása tovább bővítette az akkori HM Védelmi Hivatal feladatkörét. Egyre nagyobb hangsúlyt kapott a nemzetközi válságkezelési gyakorlatok tervezése és végrehajtása, a NATO válságreakálási rendszeréhez való alkalmazkodás, valamint a Befogadó Nemzeti Támogatás nyújtásában való aktív részvétel.

Hadd emeljek ki a 2000-es évek elejéről is néhány fontosabb, védelmi igazgatási változást. 2002 óta működtetjük a védelmi igazgatás vezetését és irányítását támogató hírközlési és informatikai rendszert, az ún. K-600/Kormányzati Távközlési és Informatikai Rendszert (K-600/KTIR). A K-600/KTIR nagy előnye – és egyben a rajta való biztonságos kommunikáció egyik fő biztosítója –, hogy a világhálón kívüli, zárt rendszer, amely az arra feljogosított felhasználók által használt végpontok közötti kommunikációt teszi lehetővé. A rendszer végpontjai megtalálhatók az egyes minisztériumokban, a fővárosi, megyei védelmi bizottságoknál, valamint a honvédelemben közreműködő fontosabb szerveknél.

2004-ben megszületett az a minősített kormányhatározat, amely elrendelte a kormányzati védett vezetési rendszer átalakítását, és az ezzel kapcsolatos feladatokat a HM Védelmi Hivatalhoz telepítette. 2006-ban kormányrendelet¹ definiálta a védelmi igazgatás fogalmát, amely ugyan időközben némileg módosult, de lényegi tartalmában változatlan maradt: ma is az együttműködésről, a békeidőben történő tervezésről és felkészülésről, valamint a végrehajtás koordinálásáról szól. A vonatkozó definíciókról a későbbiekben még külön szót ejtek.

Erre az időszakra datálható a HM Védelmi Hivatal aktívabb együttműködésének kezdete a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (ZMNE) a védelmi igazgatási szak szakirányreferenci feladatainak ellátása formájában. Az együttműködés a ZMNE megszűnését követően, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem² Hadtudományi és Honvédtisztképző Karával is folytatódott és tart mind a mai napig, elsősorban honvédelmi igazgatási tanfolyamok kormánytisztviselők és katonák részére történő együttes szervezésével. 2007-től a HM Védelmi Hivatal tevékenyen részt vett az Európai Unió kritikus infrastruktúrák védelmével foglalkozó koncepciójának hazai adaptálásában, a 2008-ban kiadott nemzeti program³ kidolgozásában és e körben a honvédelmi érdekek érvényesítésében.

*Kormánytisztviselőknek tartott
honvédelmi igazgatási tanfolyam
2019. október 1., Budapest
(Forrás: Juhász László
ezredes)*

A kormány döntése alapján, valamint a HM Védelmi Hivatal szakmai előkészítő tevékenysége révén, 2009-ben felgyorsult az egyes tárcák feladat- és hatáskörébe tartozó, különleges jogrendi jogszabálytervezetek kidolgozása, amely munkát annak idején egy erre a célra megalkított tárcaközi bizottság koordinálta.

Eljutottunk a 2010-es évekhez, amelyek – sok tekintetben – alapvető változásokat hoztak a védelmi igazgatás, illetve a honvédelmi igazgatás területén.

Mindenekelőtt fontos megemlítenünk, milyen jelentős mérföldkönek tekinthető az Alaptörvény, valamint az új honvédelmi törvény (Hvt.), és a Hvt. végrehajtási rendeletének meg-

¹ 71/2006. (IV. 3.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

² A Nemzeti Közszerológiai Egyetem a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszt Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kara integrációjával jött létre 2012. január 1-én.

³ 2080/2008. (VI. 30.) Korm. határozat a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról.

alkotása. Az Alaptörvény – a megelőzően hatályos alkotmánytól eltérően – külön fejezetben határozta meg a különleges jogrendi időszakokat,⁴ azok bevezetésének esetköreit, a különleges jogrend bevezetésére jogosult szervezet, a döntéshozatal – ezen belül a helyettesítés – rendjét, rögzítette azokat a lehetőségeket, amelyek az államszervezet – különösen a központi kormányzati szervek – hathatós cselekvését segítik elő.

A 2012. január 1-én hatályba lépett honvédelmi törvénynek⁵ köszönhetően egyfajta profiltisztítás ment végbe a védelmi igazgatás területén. Jól elkülöníthetővé váltak a honvédelmi és rendvédelmi feladat- és hatáskörök⁶ és új alapokra került a területi szintű védelmi igazgatási szervezet- és feladatrendszer. Egyértelművé vált, hogy a védekezési feladatokra való felkészülés megszervezése, a védekezési feladatok irányítása állami feladat, amelyet a mindenkori állami szervezetrendszernek kell végrehajtania, és az államnak kell biztosítania az ehhez szükséges feltételeket.

A honvédelmi törvény – szintén 2012. január 1-én hatályba lépett – végrehajtási rendeletében rögzítették azt is, hogy mit kell *védelmi igazgatás*, illetve *honvédelmi igazgatás* alatt értenünk. A bevezetett definíciók szerint a védelmi igazgatás a közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amely az állam, védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység; magában foglalja a különleges jogrendre történő felkészülést, továbbá az említett időszakok és helyzetek honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosságellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét. A definíció 2015-ben annyiban módosult, hogy a szövegbe a katasztrófavédelmi szó helyett a rendvédelmi kifejezés került, ezzel is utalva a katasztrófavédelmi szerv mellett a többi rendvédelmi szerv védelmi igazgatásban betöltött fontos szerepére.

Emellett, a kormányrendelet szövege szerint a honvédelmi igazgatás a védelmi igazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer, amelynek keretében az ország védelmére létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek, továbbá a honvédelemben közreműködő más szervek ellátják a honvédelemről szóló törvény 1. § (3) bekezdésében meghatározottak honvédelemre való felkészítésével, az országvédelemmel és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos feladatokat. A definíciók terén 2019. január 1. hozott újabb változást azzal, hogy a fogalmak kikerültek a honvédelmi törvény végrehajtási rendeletéből és magasabb szintű szabályozást nyertek azáltal, hogy bekerültek magába a honvédelmi törvénybe.

⁴ Az Alaptörvény kezdetben a különleges jogrend öt típusát különböztette meg: rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, váratlan támadás és a veszélyhelyzet. A különleges jogrendi időszakok körét az Alaptörvény hatodik módosítása 2016-ban kiegészítette a terrorveszélyhelyzettel.

⁵ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről.

⁶ Korábban például több hatásköri kérdés is felmerült a honvédség katasztrófavédelmi feladatokban való részvételét illetően. A Hvt. 36. §-a azonban már egyértelműen meghatározta azokat a feladatokat, amelyekben a honvédség – fegyverhasználatával vagy anélkül – részt vehet, és – például a katasztrófavédelmi feladatok tekintetében a „közreműködés” kifejezés használatával – egyértelművé tette a részvétel jellegét és terjedelmét is. Ugyancsak 2012. január 1-én lépett hatályba a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (Kat.), amelynek 4. § (4) bekezdése rögzítette, hogy a Kat. nem érinti a Magyar Honvédség vezetésirányítási rendszerére, valamint a katonai függelmi viszonyokra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. A Kat. 43. § (2) bekezdése pedig egyértelművé tette, hogy a honvédségi erők igénybevétele a szükséges létszámnak megfelelően a Honvéd Vezérkar főnöke, a honvédelemért felelős miniszter, illetve a kormány döntése alapján történik.

A honvédelmi törvény 80. §-ában újonnan megjelenő védelmi igazgatás és honvédelmi igazgatás fogalmak közül a védelmi igazgatás definíciója tért el némiképp a korábbi változattól. Az új fogalom ugyanis már egyértelművé tette, hogy a védelmi igazgatást a kormány irányítja a honvédelemért felelős miniszter útján, és már nem a védekező tevékenységek, illetve az arra való felkészülés főbb területeire koncentrált, hanem a védekező tevékenység irányára, vagyis azt emelte ki, hogy a védekezés tervezése, végrehajtása, valamint az ezzel összefüggő rendelkező tevékenység a Magyarországot veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal szemben valósul meg.

A 2010-es évek eleje markáns változásokat és jelentős szemléletmódbeli fordulatot hozott a védelmi igazgatás területi és helyi szintjén is. Az államigazgatás területi szervezetrendszerének átalakításával, vagyis a járások kialakításával egyidejűleg, 2012-ben létrejöttek a fővárosi és megyei kormányhivatalok, majd megkezdték működésüket a kormányhivatalok járási, valamint fővárosi kerületi hivatalai is. A területi (megyei és fővárosi), valamint a helyi (járási, fővárosi kerületi) védelmi bizottságok működésének (ld. szervezet, irányítás, tagság, elnökség, titkárság, pénzügyi források), továbbá a polgármesterek védelmi igazgatási tevékenységének keretszabályait, illetve a honvédelmi igazgatási feladatokat a honvédelmi törvényben és annak végrehajtási rendeletében rögzítették.⁷

A működés terén fontos fejlemény volt, hogy a megyei, fővárosi védelmi bizottságok vezetését a megyei közgyűlések elnökeitől, a fővárosban pedig a főpolgármestertől a kormány megbízottak vették át, akiket a mai napig is a kormányhivatalok szervezetében kialakított, katonai és rendvédelmi szakértőkből álló titkárságok segítenek, a szakmai munka háttérbázisát pedig a kormányhivatalok adják. A helyi védelmi bizottságok elnökei a járási, illetve fővárosi kerületi hivatalvezetők lettek, szintén jelentős katonai és rendvédelmi szakmai támogatás⁸ mellett.

Új értelmet nyert a honvédelmi törvényben rögzített azon alapelv is, miszerint „a honvédelem nemzeti ügy”. Egyrészt, mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy az ország biztonságának garantálása, az állampolgárok életének és testi épségének védelme, a nemzetgazdaság különleges jogrendi működése nem múlhat pártpreferenciákon, választási ígéreteken, egyéni ambíciókon. E területen az összefogás, a katonai, rendvédelmi és civil képességek összehangolása és koordinált felkészítése alapvető fontosságú. Másrészt, a honvédelemben közreműködő szervek körének meghatározásával és védelmi felkészítési feladataiknak jogszabályi rögzítésével kiszélesedett az együttműködésre kötelezettek köre, kijelenthetjük tehát, hogy megerősödött a honvédelmi igazgatás rendszere. Egyre több nem katonai szereplő bevonására került sor a válságkezelési gyakorlatokba, felkészítési rendezvényekbe, és természetessé vált a honvédelmi szakértők meghívása is a civil szervek továbbképzéseire. Az intenzív kodifikációs munkának köszönhetően komoly védelmi igazgatási eredmények születtek.

⁷ A védelmi bizottságok és a polgármesterek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatait a Kat. és annak végrehajtási rendelete rögzítette.

⁸ A védelmi bizottságok elnökeit a szakmai döntések meghozatalában két elnökhelyettes – egy katonai és egy katasztrófavédelmi szakember – segíti.

A tárgyévi védelmi felkészítési feladatokat 2010-től a honvédelmi tárca által előkészített, mindenki számára elérhetően közzétett⁹ kormányhatározatok¹⁰ rögzítik, és – 2013-tól kezdődően – ugyancsak évente kiadott kormányhatározatok gondoskodnak a honvédelmi felkészülési feladatok végrehajtásához szükséges költségvetési források átcsoportosításáról.¹¹

2010 óta kormányrendelet¹² szabályozza a Befogadó Nemzeti Támogatás kormányzati feladatait, illetve 2011-ben szintén kormányrendeletben rögzítették a NATO válságreakálási rendszerével összhangban álló nemzeti intézkedési rendszer (NIR) szabályait.¹³ A NIR keretében összeállított Nemzeti Intézkedések Gyűjteményét – a válságreakálásban érintett szervek hathatós közreműködésével – évente felülvizsgálják és pontosítják, jól példázva ezzel is a védelmi igazgatási szervek együttműködési készségét és eredményességét.

2012-ben honvédelmi miniszteri döntés született arról, hogy a HM honvédelmi igazgatási szakértők kihelyezésével segíti más minisztériumok honvédelmi felkészülési feladatait. A honvédelmi igazgatási szakértők delegálása – az adott tárcák honvédelmi feladatokra való felkészülése szempontjából – több fontos, konkrét eredményt hozott, amelyek közül érdemes kiemelni az egyes minisztériumok ágazati honvédelmi feladatairól szóló miniszteri rendeletek¹⁴ kiadását, a tárcák honvédelmi intézkedési terveit, illetve a tárcák különleges jogrendi működésével kapcsolatos infrastrukturális képességek fejlesztését. Fontos ugyanakkor azt is hangsúlyozni, hogy – előljárói feladatszabás alapján – a más tárcákhoz delegált honvédelmi igazgatási szakértők a munkájuk során nem a szűken vett katonai szempontokat hivatottak érvényesíteni, hanem a honvédelem – mint átfogó, összkormányzati feladat – érdekeit kell, hogy szolgálják. Jelenleg öt tárcánál tevékenykednek magas rendfokozatú, és – a fogadó szervezet honvédelmi felkészülési feladataihoz szükséges – tapasztalatokkal rendelkező szakértőink.

A 2013-as évben bekövetkezett, „történelmi”-nek is nevezett dunai árhullám komoly kihívás elé állította az országot és – ezzel természetes összefüggésben – a védelmi igazgatási szervezetrendszerét is. A védekezés országos megszervezéséhez és eredményes végrehajtásához, a kihirdetett különleges jogrendi (veszélyhelyzet) feladatellátáshoz – a közvetlenül érintett védelmi bizottságok és települési polgármesterek tevékeny közreműködése mellett – nélkülözhetetlen volt a teljes társadalmi összefogás, az árvízi védekezésben részt venni képes szakmai szervezetek – köztük a Magyar Honvédség – hatékony együttműködése.

⁹ 2010 előtt a védelmi felkészítés tárgykörével foglalkozó kormányhatározatokat még 2000-es határozatokként adták ki.

¹⁰ Ld. 1055/2010. (III. 5.) Korm. határozat, 1105/2011. (IV. 22.) Korm. határozat, 1182/2012. (VI. 1.) Korm. határozat, 1524/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat, 1138/2014. (III. 14.) Korm. határozat, 1552/2015. (VIII. 7.) Korm. határozat, 1221/2016. (V. 2.) Korm. határozat, 1462/2017. (VII. 25.) Korm. határozat, 1262/2018. (VI. 11.) Korm. határozat, 1278/2019. (V. 15.) Korm. határozat, 1643/2020. (X. 7.) Korm. határozat.

¹¹ Ld. 1509/2013. (VIII. 1.) Korm. határozat, 1146/2014. (III. 18.) Korm. határozat, 1502/2015. (VII. 23.) Korm. határozat, 1223/2016. (V. 2.) Korm. határozat, 1464/2017. (VII. 25.) Korm. határozat, 1263/2018. (VI. 11.) Korm. határozat, 1280/2019. (V. 15.) Korm. határozat, 1602/2020. (IX. 28.) Korm. határozat.

¹² 55/2010. (III. 11.) Korm. rendelet a Befogadó Nemzeti Támogatás részletes kormányzati feladatairól.

¹³ 278/2011. (XII. 20.) Korm. rendelet a NATO Válságreakálási Rendszerével összhangban álló Nemzeti Intézkedési Rendszer rendeltetéséről, feladatairól, eljárási rendjéről, a közreműködők kötelezettségeiről.

¹⁴ Ld. 16/2013. (V. 9.) BM rendelet, 114/2013. (XII. 12.) VM rendelet, 2/2014. (II. 25.) KüM rendelet, 5/2014. (II. 7.) NGM rendelet, 22/2014. (IV. 18.) NFM rendelet, 9/2015. (IV. 30.) IM rendelet, 25/2015. (IV. 30.) MvM rendelet, 4/2016. (X. 11.) MK rendelet, 49/2016. (XII. 28.) EMMI rendelet, 10/2020. (X. 21.) PM rendelet.

Egy kormányhatározat¹⁵ révén 2013-ban megalakult a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport, az ún. HIKOM, melynek kiemelt feladata van a védelmi felkészítési feladatok tárcaközi egyeztetésében, a vonatkozó kormányzati döntések előkészítésében. Az alapító kormányhatározat 2019. évi módosítását követően a HIKOM vezetője a HM honvédelmi államtitkára, tagjai pedig az érintett tárcák, valamint a fontosabb, honvédelemben közreműködő szervek által delegált, megfelelő felhatalmazással rendelkező és a delegáló szervezet nevében nyilatkozattételre jogosult középvezetők. A tapasztalatok szerint a HIKOM létrehozása jelentős előrelépés volt a honvédelmi igazgatás területére tartozó információk kölcsönös megosztásában, az érintett szervezetek közötti egyeztetések felgyorsításában, az egységes kormányzati álláspont kialakításához vezető út lerövidítésében.

A 2014-ben bekövetkezett ukrán válság új megvilágításba helyezte az ország biztonsági helyzetét. A védelmi igazgatás területét illetően megemlítendő, hogy – a NATO döntései alapján – élesben kellett tesztelnünk a nemzeti válságreagálási intézkedési rendszerünket és az azzal kapcsolatos, soron kívüli kormányzati döntéshozatali folyamatokat. Ugyancsak a 2014. évhez kötődik a védelmi igazgatás tervrendszerének teljes felülvizsgálata. Az új tervrendszer bevezetéséről szóló kormányhatározat¹⁶ – a korábbi évek tapasztalata alapján – meghatározta, hogy a védelmi igazgatás vonatkozásában mit kell tervnek, illetve tervezésnek tekinteni. Emellett – lényegesen leegyszerűsítve a korábbi, rendkívül összetett tervdokumentációt – rögzítette, hogy a védelmi igazgatás tervrendszere „a honvédelmi igazgatási tervdokumentációval (honvédelmi intézkedési tervvel), a katasztrófavédelem részéről a veszélyelhárítási tervvel, a védelemgazdaság részéről pedig az újrafogalmazott védelemgazdasági alaptervvel együttesen alkot egy teljesen egész, komplett egységes tervrendszert”. A tervrendszer megújításának eredményeként a tárcák elkészítették a honvédelmi intézkedési terveiket, továbbá meghatározták az irányításuk alá tartozó azon szervek körét, amelyeknek ilyen tervvel rendelkezniük kell.

A 2015-ös év – védelmi igazgatási szempontból – főként a tömeges, illegális migráció elleni védekezésről és az ezzel összefüggő feladatok összehangolásáról szólt. A balkáni útvonalon Nyugat-Európába vonuló embertömeg megállítása érdekében a kormány 2015 júniusában műszaki határzár megépítéséről döntött az ország déli határszakaszán és tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet¹⁷ hirdetett ki először Bács-Kiskun és Csongrád megyére, majd Baranya, Somogy, Zala és Vas megyére vonatkozóan, végül kiterjesztette azt az ország egész területére.¹⁸

2015-ben kiadták a honvédelmi létfontosságú rendszerlemek azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló kormányrendeletet,¹⁹ amely – különösen a közelmúltban történt módosításai révén, a honvédelmi érdekek messzemenő figyelembevétele mellett – széles körű

¹⁵ 1525/2013. (VIII. 12.) Korm. határozat a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.

¹⁶ 1061/2014. (II. 18.) Korm. határozat a védelmi igazgatás tervrendszerének bevezetéséről.

¹⁷ A – különleges jogrendnek nem minősülő – tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet szabályai 2015-ben kerültek a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvénybe (Id. Met. 80/B-80/G. §-ok).

¹⁸ Ld. 269/2015. (IX. 15.) Korm. rendelet, 270/2015. (IX. 18.) Korm. rendelet, 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet.

¹⁹ 359/2015. (XII. 2.) Korm. rendelet a honvédelmi létfontosságú rendszerlemek azonosításáról, kijelöléséről és védelméről. Az ágazati szintű szabályozás vonatkozásában ld. A honvédelmi létfontosságú rendszerlemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről, valamint az ezzel összefüggő adatok nyilvántartásáról szóló 46/2016. (VIII. 25.) HM utasítást.

jogosítványokat biztosít a honvédelmi tárca számára a honvédelmi szempontból kiemelkedően fontos infrastruktúrák létfontosságúvá történő kijelölése terén.

2016 óta működtetjük a kormányzati portálon a honvédelmi tárca védelmi igazgatási honlapját, amely nagy segítséget nyújt abban, hogy a központi, illetve a területi szinten történt védelmi igazgatási eseményekről széles körű tájékoztatást adhassunk. Ugyancsak ez a honlap szolgál elsődleges forrásként a védelmi igazgatás terén született szakmai kiadványok, oktatóanyagok, egyéb publikációk eléréséhez.

*A HM Védelmi Igazgatási Főosztály ünnepi állománygyűlése, 2020. szeptember 3., Budapest
(Forrás: Sághegyi Attila alezredes)*

A 2016-os év azonban számunkra elsősorban a szervezeti változásokról szólt. Kormányzati döntés következtében megszűnt a HM Védelmi Hivatala, és a jogutódjaként létrejött HM Védelmi Igazgatási Főosztály vette át a jogelőd szervezet teljes feladatrendszerét. Az ezzel együtt járó, kényszerű létszámcsökkentés miatt a megszűnt hivatal területi állományát, vagyis a megyei és fővárosi védelmi bizottságoknál szolgálatot teljesítő katonákat – változatlan feladatellátás mellett – rendelkezési állományba, onnan pedig – a honvédelmi tárca vezetése és az érintett kormány megbízottak által aláírt megállapodás alapján – a megyei, fővárosi Védelmi Bizottságok Titkárságaihoz vezényelték. E változás ellenére a Védelmi Bizottságok katonai állományú titkárai és titkárhelyettesei feletti előljárói és szakmai irányítási jogkörök továbbra is a HM Védelmi Igazgatási Főosztály vezetőjéhez tartoznak.

2019. január 1. újabb változást hozott, hiszen a tárca szervezeti átalakulása miatt a HM Védelmi Igazgatási Főosztály változatlan feladatrendszerrel, de a korábbiakhoz képest még kisebb létszámmal a HM honvédelmi államtitkár közvetlen alárendeltségébe került és végzi feladatait mind a mai napig.

A 2018-as és 2019-es évek honvédelmi igazgatási szempontból kiemelkedő eseményei a Hvt. módosításai voltak. Ezek eredményeként a törvény kiegészült a – különleges jogrendnek nem minősülő – honvédelmi veszélyhelyzet szabályaival.²⁰ A rendelkezések azokban az esetekben biztosítanak intézkedési jogot a kormány számára, amikor honvédelmi típusú különleges jogrend kihirdetése még nem történt meg, de már indokolt lehet a honvédségi szervezetek készenlétének fokozása. Továbbá az államhatár ellenőrzésének szigorítása, valamint ebben a honvédségi szervezetek kijelölt állományának részvétele, az országvédelem szempontjából kiemelt jelentőségű létesítmények honvédségi erőkkel történő őrzése, vagy a már őrzés alatt álló létesítmények őrzésének fokozása, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat és a honvédségi szervezetek felderítő-, elhárító-, valamint kibertérműveleti erői tevékenységének fokozása, illetve a NATO Állandó Védelmi Terveivel kapcsolatos feladatok végrehajtása és ezzel összefüggésben gyorsított döntéshozatali eljárás bevezetése.

A 2018-as Hvt.-módosítás következtében jelent meg a honvédelmi bírság kiszabásának lehetősége azokban az esetekben, amikor az arra kötelezett személy a hadkötelezettség teljesítésével összefüggésben elrendelt orvosi vizsgálatnak nem veti alá magát, megszegi a katonai igazolványra vagy a behívóparancsra vonatkozó szabályokat, a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségének nem tesz eleget. A szabályozás szerint a honvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos eljárást az illetékes kormányhivatal folytatja le a honvédelmi adatkezelés szervének, a honvédség katonai igazgatási és központi adatfeldolgozó szervének vagy a megyei, fővárosi védelmi bizottság honvédelmi elnökhelyettesének a kezdeményezése alapján.²¹

A Hvt. 2019. évi módosításával kerültek be a törvénybe a nemzetgazdaság védelmi célú felkészítésével és a gazdaságmozgósítással kapcsolatos legfontosabb szabályok.²² Ugyanezen módosítással jelent meg a Hvt.-ben az a rendelkezés, amely előírta a polgármesterek számára, hogy – az adott polgármester honvédelmi felkészülési és védekezési szakmai feladatainak támogatása érdekében – a településen megfelelő végzettséggel rendelkező honvédelmi referenst jelöljenek ki.²³

A vizsgált évtized utolsó éve – nem csupán Magyarországon, hanem a világon mindenhol – a COVID-19 járvány elleni védekezésről, valamint a pandémia megállítása érdekében tett, szükségszerű korlátozó intézkedések miatt bekövetkező gazdasági válság hatásainak kezeléséről szólt. A kormány 2020. március 11-én – az élet- és vagyónbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében – különleges jogrend (veszélyhelyzet) bevezetéséről döntött,²⁴ amit számos kormányzati intézkedés követett. A veszélyhelyzet június 18-ig tartott, majd egészségügyi válsághelyzet (járványügyi készültség)²⁵ lépett életbe,²⁶ és

²⁰ Ld. Hvt. 14/A. §

²¹ Ld. Hvt. 34/S. §

²² Ld. Hvt. 34/T-V. §-ok. A gazdaságmozgósítás fogalmát a Hvt. 80. § 6. pontja adja meg.

²³ Ld. Hvt. 29. § (2) bekezdés g) pont, valamint 80. § 16a. pont.

²⁴ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről.

²⁵ Ld. az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény XIV. fejezetét.

²⁶ 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a járványügyi készültség bevezetéséről.

A honvédelmi miniszter előadása a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programról, 2019. október 31., Békéscsaba (Forrás: Ruzsa István, <https://honvedelem.hu/media/aktualis-videok/bekescsaban-tartott-eloadast-a-honvedelmi-miniszter.html>)

megalakult a – kormányzati döntés-előkészítés és végrehajtás során a járványügyi szempontok érvényesítéséért felelős – központi Operatív Törzs.²⁷

A COVID-19 járvány második hullámának megfékezése érdekében a kormány november 4-i hatállyal ismételten veszélyhelyzetet hirdetett ki,²⁸ az Országgyűlés pedig törvényben hatalmazta fel a kormányt, hogy megtegye a szükséges intézkedéseket és a különleges jogrendben hozott rendeleteinek hatályát szükség szerint meghosszabbítsa.²⁹ Jóllehet a koronavírus elleni védekezés jelen tanulmány megírása idején még javában zajlik és mind a mai napig különleges jogrend van érvényben az ország egész területén, az már most megállapítható, hogy a járvány elleni védekezés összehangolása, hatékonyságának, eredményességének biztosítása az utóbbi évek egyik legnagyobb kihívása a központi, területi és helyi védelmi igazgatási szervezetek számára. Az egészségügyi ellátórendszer működőképességének fenntartása, támogatása, a járványhelyzeti intézkedések végrehajtása, a rendvédelmi és katonai erők igénybevétele az egészségvédelem érdekében szükségszerűen bevezetett korlátozó intézkedések betartásában mind olyan feladat, amelynek megszervezése és végrehajtása csak magas szintű koordináció mellett, az érintett védelmi igazgatási szervek teljes körű együttműködésével lehetséges.

²⁷ 286/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a járványügyi készség során működő Operatív Törzs feladatairól.

²⁸ 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről

²⁹ 2020. évi CIX. törvény a koronavírus-világjárvány második hulláma elleni védekezésről.

Végezetül szeretnék megemlíteni néhány olyan együttműködési területet, amely – megítélésem szerint – sok tekintetben új szemléletmódot igényel és alapvetően fogja a jövőben meghatározni a védelmi és a honvédelmi igazgatás további feladatrendszerét.

Egyrészt, a felkészülési és védekezési feladatok végrehajtásában egyre inkább érvényesülnie kell az átfogó – vagy más néven összkormányzati – megközelítésnek, vagyis annak, hogy az ország és az állampolgárok biztonságát fenyegető veszélyeket összefüggésükben kell vizsgálni, és az ellenük való fellépést az érintett szervek szoros együttműködésében, központilag koordinált módon, egymás képességeinek figyelembevételével kell végrehajtani.

Másrészt, összhangban a NATO elvárásaival, egyre hangsúlyosabbá válik a polgári szféra felkészültségének kérdésköre a katonai műveletek civil támogatása terén. Önmagában az nem újdonság, hogy az állampolgárokat fel kell készíteni az esetleges honvédelmi feladataikra, hiszen valójában ez a honvédelmi igazgatás alapfunkciója. A kihívást – jelen gazdasági és társadalmi körülmények között – sokkal inkább azoknak a konkrét támogató tevékenységeknek, képességeknek, forrásoknak a meghatározása jelenti, melyekkel a nemzeti, illetve a szövetséges haderő a feladat végrehajtásában a civil oldalról eredményesen támogatható. Ezen támogatások nyújtására is fel kell készíteni az érintetteket.

Harmadsorban, az Észak-atlanti Szövetség – hivatkozva a NATO alapokmányának 3. cikkére – egyre inkább elvárja a tagállamoktól, hogy növeljék nemzeti ellenálló képességüket a biztonságukat fenyegető, komplex kockázatokkal szemben, és a kulcsfontosságú területeken alakítsanak ki olyan szervezeti struktúrát, jogi környezetet és technikai feltételrendszert, amely kellő rugalmassággal reagál az esetleges fenyegetésekre. Ezt a képességet a NATO – deklaráltan – a kollektív védelem egyik alappilléreinek tekinti és a tagországok ezirányú felkészültségét rendszeresen ellenőrzi is.

Látható tehát, hogy a védelmi és honvédelmi igazgatás – többek között az újonnan jelentkező feladatok miatt is – kénytelen folyamatosan változni, megújulni. A korábban lefektetett, szilárd jogi, szervezeti és eljárási alapokon van még lehetőség a fejlődésre, a további kibontakozásra. Minden változásnak azonban csak egy célja lehet: Magyarország biztonságának és védelmi képességének fenntartása és lehetőség szerint annak fokozása. Ezt pedig kizárólag az érintett védelmi igazgatási szervek felkészültségének emelésével, hatékony együttműködéssel, a katonai–rendvédelmi–civil képességek összehangolásával lehet elérni.

Dr. Varga Attila Ferenc ezredes

A VÉDELMI IGAZGATÁS KÖZPONTI KOORDINÁCIÓJA, A KORMÁNY, A HIKOM, A MINISZTERIUMOK, A KORMÁNYHIVATALOK, A HIVATÁSOS RENDVÉDELMI SZERVEK ÉS A HONVÉDELEMBEN KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEK VÉDELMI IGAZGATÁSI TEVÉKENYSÉGE ÉS EREDMÉNYEI

Bevezetés

Az elmúlt 10 év a védelmi igazgatás megújulását eredményezte. Az Országgyűlés 2010. május 29-i ülésén fogadta el „A Nemzeti Együttműködés Programjára”. A megalakult Nemzeti Ügyek Kormánya a honvédelemben is érvényre juttatta a nemzeti egység akaratát és helyreállította a közjó primátusát. A négyéves program kiemelt feladatai között szerepelt az önkéntes védelmi és műveleti tartalékos rendszer kialakítása.

A honvédelem feladatrendje alapvetően nem változott, az továbbra is:

- az ország függetlenségének, területi épségének, nemzetközi szerződésekben rögzített határainak, lakosságának és anyagi javainak védelmét,
- az ország külső támadástól való megvédésével kapcsolatos elvek, szervezetek, tevékenységek és az azt meghatározó tevékenységek összességét, továbbá
- az állampolgárok honvédelmi tudatának erősítését foglalta, foglalja magában.

A védelmi igazgatás a közigazgatás rendszerében

A kormány az ország biztonságának szavatolása és a (hon)védelmi feladatok végrehajtása okán továbbra is fenntartotta és működtette azt a sajátos irányítási és vezetési rendszert, melyet a rendszerváltást követően alakított ki és melyet a védelmi igazgatás rendszerének nevezünk.

A Hvt. a honvédelem alapjai közé sorolja a honvédelemben közreműködő szerveket. Ez alapján a honvédelmi felkészülés egyes feladatainak ellátásában részt vesznek a központi államigazgatási szervek, a települési önkormányzatok irányítása alatt álló szervek, a bírósági és az ügyészi szervezetek, az egészségügyi szolgáltatók és a gyógyszerellátást végző szervek. Továbbá az oktatási, kulturális, tudományos intézmények, a műsorszolgáltatók, a nemzeti hírügynökség, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA), a közlekedési, szállítási, elektronikus hírközlési, informatikai szervek, a posta szervei, a Magyar Nemzeti Bank, a közellátást, illetve a közüzemi szolgáltatást végző szervek, valamint minden olyan

szerv, amely jogszabály alapján honvédelmi feladat ellátására vagy honvédelmi kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles.

A honvédelemben közreműködő szervek:

- felkészülnek a honvédelmi feladataik teljesítésére,
- biztosítják a honvédelmi célú működésük (tervezés és előkészület) feltételeit,
- gondoskodnak a lakosság fegyveres összeütközések idején történő védelméről, ellátásáról és a nélkülözhetetlen közüzemi szolgáltatások fenntartásáról,
- ellátják polgári védelmi feladataikat,
- közreműködnek a lakosság tájékoztatásában, szükség esetén riasztásában,
- teljesítik gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettségeiket,
- közreműködnek a különleges jogrend idején kiadott rendeletek és intézkedések végrehajtásában,
- részt vesznek a polgári felkészültség feladatainak ellátásában.

A honvédelemben közreműködő szervek biztosítják a honvédelmi feladatok végrehajtásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket, melynek keretében:

- honvédelmi intézkedési tervet készítenek a honvédelmi feladatok végrehajtására,
- kialakítják a honvédelmi feladataik ellátásához szükséges szervezeti és működési rendet,
- végrehajtják a NATO Válságreakálási Rendszerrel összhangban álló, feladat- és hatáskörükbe tartozó nemzeti intézkedéseket, rendszabályokat,
- részt vesznek a honvédelmi felkészítés éves feladattervében meghatározott gyakorlatokon,
- működtetik az eseményfigyelő és jelzőrendszert,
- végzik a meghagyással kapcsolatos feladatokat,
- gyakoroltatják a honvédelmi feladatok végrehajtását, részt vesznek az ehhez szükséges képzéseken, felkészítéseken,
- megőrzik a honvédelmi rendeltetésű eszközöket, berendezéseket, dolgokat.

A honvédelemben közreműködő szervek részei annak a honvédelmi alrendszernek, amelyet a kormány alakított ki, hozott létre és működtet a honvédelem és a válságkezelés katonai–civil–rendvédelmi feladatainak végrehajtására normál (béke-) időszakban és különleges jogrend idején. Ezenkívül a honvédelmi alrendszer részei: a központi államigazgatási szervekről, valamint a kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvényben (Ksztv.) meghatározott egyes központi államigazgatási szervek (a központi kormányzati igazgatási szerv, a rendvédelmi szerv és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat [KNBSZ]), a területi (megyei és fővárosi védelmi bizottság) és a helyi védelmi igazgatási szervek (járási és fővárosi kerületi védelmi bizottság), továbbá a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény 8–10. §-ai alapján létrehozott egyes kormányzati igazgatási szervek. Ez utóbbihoz tartozik a 2013-ban létrehozott Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport (HIKOM) is.

A Ksztv. 1. § (2) bekezdése a központi államigazgatási szervek között nevesíti még az önálló szabályozó szerveket (ld. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH), Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal), amelyek honvédelemmel kapcsolatos feladatait törvények tartalmazzák.

A jogalkotó kiemelten kezeli a rendvédelmi szerveket és az Országgyűlési Őrséget a honvédelemben közreműködő szervek között, mivel részükre külön megfogalmazta a honvédelmi feladatokat. Eszerint a rendvédelmi szervek, valamint az Országgyűlési Őrség:

- ellátják a honvédelem érdekében meghatározott feladataikat,
- ellátják a részükre kijelölt személyek és létesítmények védelmét,
- támogatják a Magyar Honvédséget egyes feladatainak végrehajtásában,
- részt vesznek a polgári védelmi feladatok ellátásában,
- közreműködnek a rendkívüli intézkedések végrehajtásában,
- együttműködnek a védelmi igazgatás szerveivel,
- részt vesznek a polgári felkészültség feladatainak ellátásában.

A honvédelmi feladatokra való hatékony felkészülés érdekében a honvédelemben közreműködő szerveknél honvédelemmel foglalkozó szervezeti egységet kell kijelölni.

A honvédelem irányítása

A honvédelem irányítása továbbra is több szinten valósul meg. A honvédelem központi irányítását az Országgyűlés, a köztársasági elnök, a kormány, a Honvédelmi Tanács (HT), a honvédelemért felelős miniszter, a miniszterek, területi szinten pedig a megyei, fővárosi védelmi bizottságok, a járási és kerületi védelmi bizottságok, míg települési szinten a polgármesterek végzik. Normál (béke-) időszakban a honvédelem irányítását központi szinten az Országgyűlés, a köztársasági elnök és a kormány végzi. A honvédelem terén központi szinten irányítási jogkörrel rendelkező intézmény a HT is, amely csak rendkívüli állapot idején tudja betölteni feladatát, miután az Országgyűlés vagy – annak akadályoztatása esetén – a köztársasági elnök létrehozza.

Az Országgyűlés

Az Országgyűlés honvédelemmel kapcsolatos hatáskörei között szerepel, hogy megalkotja és módosítja az Alaptörvényt, a honvédelemmel összefüggő törvényeket alkot, elfogadja a központi költségvetést, felhatalmazást ad nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére, megválasztja a köztársasági elnököt, határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről, továbbá a különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz.

A Hvt. is tartalmaz az Országgyűlés részére feladat- és hatáskört, amelynek értelmében megállapítja az ország biztonság- és védelempolitikájának alapelveit, valamint a Magyar Honvédségnél rendszeresíthető beosztások számát.

Az Alaptörvény alapján az Országgyűlés dönt a Magyar Honvédség külföldi vagy magyarországi alkalmazásáról, külföldi állomásozásáról, valamint a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról, magyarországi állomásozásáról.

A köztársasági elnök

Magyarország államfője a köztársasági elnök, aki kifejezi a nemzet egységét és örökdik az államszervezet demokratikus működése felett. A köztársasági elnök a Magyar Honvédség főparancsnoka.³⁰ A köztársasági elnök honvédelemmel kapcsolatos hatáskörei között szerepel, hogy képviseli hazánkat, törvényt kezdeményezhet, különleges jogrendet érintő döntéseket hoz, az Országgyűlés felhatalmazása alapján elismeri a nemzetközi szerződés kötelező hatályát, kinevezi és előlépteti a tábornokokat, továbbá dönt mindazokban az ügyekben, melyeket a törvény a hatáskörébe utal.

A Hvt. is tartalmaz a köztársasági elnök hatáskörébe tartozó feladatot. A honvédelemért felelős miniszter előterjesztésére a köztársasági elnök jóváhagyja az ország fegyveres védelmének tervét, kinevezi és felmenti a Magyar Honvédség parancsnokát, valamint a honvédségi szervezetek részére okirattal csapatzászlót adományoz. A köztársasági elnök a Magyar Honvédség működését érintő bármely ügyben tájékoztatást kérhet a kormánytól.

A kormány

A kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A kormány honvédelemmel kapcsolatos feladatait továbbra is a Hvt. tartalmazza, amelyet a jogalkotó az elmúlt 10 évben többször pontosított és kiegészített. Ennek értelmében a kormány Magyarország védelmi felkészültségének biztosítása céljából:

- meghatározza a honvédelemért felelős miniszter honvédelmi-ágazati irányítási, valamint a Magyar Honvédség irányításával és vezetésével kapcsolatos feladatait,
- az Országgyűlés elé terjeszti a biztonság- és védelempolitikai alapelvekről szóló határozati javaslatot,
- összehangolja a katonai műveletek teljesítésével összefüggő feladatokat,
- meghatározza a nemzetgazdaság honvédelmi célú felkészítésével kapcsolatos követelményeket, az ország védelmi célú tartalékait, hadiipari kapacitását, valamint az infrastruktúra honvédelmi célú felkészítésének, fejlesztésének és védelmének feladatait, dönt a gazdaság mozgósításáról,
- meghatározza és összehangolja a miniszterek és a központi államigazgatási szervek, valamint a honvédelemben közreműködő egyéb szervek honvédelmi feladatait,
- gondoskodik a kormány békétől eltérő, valamint a HT működésének feltételeiről,
- gondoskodik az ország honvédelmi igazgatási szervei által folytatott döntés-előkészítés és döntéshozatal infokommunikációs támogatásáról,

³⁰ Az Alkotmánybíróság ugyanakkor rámutatott arra, hogy a köztársasági elnök főparancsnoki funkciója az elnök alkotmányjogi jogállásának része, és nem a Magyar Honvédségben viselt rang vagy beosztás. A fegyveres erők főparancsnoka a fegyveres erőkön kívül áll, azoknak irányítója és nem vezetője. A főparancsnok tehát a fegyveres erők egyikének sem szolgálati eljárója (ld. 48/1991. (IX. 26.) AB határozat).

- létrehozza és irányítja a NATO Válságreakálási Rendszerrel összhangban álló nemzeti intézkedések rendszerét,
- meghatározza a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi felkészítés feladatait,
- a köz- és felsőoktatás keretein belül gondoskodik a honvédelmi nevelés programjának végrehajtásáról,
- meghatározza a NATO Állandó Védelmi Terveivel kapcsolatos feladatokat,
- meghatározza a polgári felkészültség követelményeit és feladatait,
- meghatározza a Magyar Honvédség haditechnikai eszközeit és az ezekhez szükséges anyagi forrásokat,
- dönt a nemzetközi katonai parancsnokság magyarországi településéről.

A kormány az éves költségvetési tervben tervezi a honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos költségeket, és évente köteles a honvédelmi feladatok megvalósításáról beszámolni az Országgyűlésnek.

A kormány dönt a Magyar Honvédség külföldi alkalmazásáról, valamint a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról, ha az az EU vagy a NATO döntésén alapul, valamint más csapatmozgásról szól. A kormány – a köztársasági elnök egyidejű tájékoztatása mellett – haladéktalanul beszámol az Országgyűlésnek erről, valamint a Magyar Honvédség békefenntartásban való részvételének vagy külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységének engedélyezése tárgyában hozott döntéséről.

A Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport

A kormány a kiemelt fontosságú nemzetbiztonsági ügyekben állásfoglalásra a Nemzetbiztonsági Kabinetet (NBK), a nemzetbiztonsággal kapcsolatban javaslattevő, véleményező vagy tanácsadói tevékenységet végző testületként a Nemzetbiztonsági Munkacsoportot, a honvédelemmel összefüggésben a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoportot (HIKOM), katasztrófavédelem vonatkozásában pedig a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot (KKTB) hozta létre.

A HIKOM 2013-ban alakult 18 honvédelemben közreműködő szerv részvételével. A testület élén a megalakulásakor a honvédelmi igazgatás központi döntés-előkészítő és végrehajtás-koordináló szakmai szerve, a HM Védelmi Hivatal főigazgatója állt. A 2016. évi átalakulást követően a HIKOM élén a honvédelmi igazgatás központi szakmai szervének (a HM Védelmi Igazgatási Főosztálynak) a vezetője állt. A HIKOM feladatrendszere, összetétele és vezetése 2019. november 3-án jelentősen átalakult. Tagságának összetétele 18-ról 26 főre változott. A HIKOM élére a HM honvédelmi államtitkár került. A HIKOM a döntés-előkészítő tevékenysége során, honvédelmi típusú különleges jogrendben, illetve azt közvetlenül megelőző időszakokban honvédelmi igazgatási feladatokra vonatkozó javaslatot dolgoz ki, szakmai és tárcaközi egyeztetést hajt végre, majd előterjesztést vagy jelentést terjeszt fel a Nemzetbiztonsági Kabinet, a kormány vagy a HT részére.

A HIKOM működésének részletes szabályait a honvédelemért felelős miniszter által jóváhagyott ügyrend határozza meg, amely kiterjed:

- a HT és a kormány speciális működési feltételeinek biztosításával összefüggő feladatokra,
- a honvédelmi típusú különleges jogrendben, illetve az azt közvetlenül megelőző időszakban a honvédelmi igazgatási feladatok tárcaközi egyeztetésére,
- a válságok kezelése során a polgári–katonai–rendvédelmi együttműködés megszervezésére.

A HIKOM jelenleg a honvédelmi felkészülés időszakában a következő döntés-előkészítő feladatokat látja el:

- a HT és a kormány speciális működési feltételeinek biztosításával összefüggő feladatok összehangolása, szakmai egyeztetése,
- a honvédelmi típusú különleges jogrendre (rendkívüli állapotra, megelőző védelmi helyzetre, váratlan támadásra) történő felkészülés, valamint a válságok katonai kezelése során a polgári–katonai–rendvédelmi együttműködés összehangolása, a végrehajtás támogatása,
- a honvédelmi típusú különleges jogrendben bevezethető rendkívüli intézkedések előkészítése, szakmai egyeztetése,
- javaslatétel a NATO Válságreagálási Rendszer fejlesztésére, éves felülvizsgálatára, valamint az egyes válságreagálási intézkedések módosítására vonatkozó nemzeti álláspont kidolgozására,
- a NATO Válságreagálási Rendszerrel összhangban álló Nemzeti Intézkedési Rendszerrel összefüggő feladatok összehangolása, szakmai egyeztetése,
- javaslatétel a NATO válságreagálási intézkedések szövetségi szintű bevezetésének és visszavonásának kezdeményezésére, továbbá a NATO Válságreagálási Rendszerrel összhangban álló nemzeti intézkedések bevezetésére, felfüggesztésére és visszavonására,
- a nemzetközi válságkezelési, valamint a honvédelmi igazgatási gyakorlatok tervezésének, előkészítésének és végrehajtásának összehangolása,
- a honvédelmi érdekből létfontosságú infrastruktúra védelmével összefüggő ágazati feladatok összehangolása,
- javaslatétel a nemzetgazdaság védelmi célú felkészítésére, a gazdaság mozgósítására vonatkozó kormányzati döntésekre, a javaslatok szakmai egyeztetése,
- a BNT-vel kapcsolatos tervezés összehangolása, szakmai egyeztetése, valamint az igények kielégítésének figyelemmel kísérése,
- a központi és területi védelmi igazgatási szervek intézkedési tervrendszere kidolgozásának, felülvizsgálatának figyelemmel kísérése,
- a NATO Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottsággal történő kapcsolattartás, illetve – a polgári veszélyhelyzeti tervezési feladatok koordinálásának rendjéről szóló kormányhatározat szerinti feladatok kivételével – a NATO Állandó Védelmi Terveivel kapcsolatos feladatokkal, valamint a NATO Védelmi Tervezési Kérdőívére adandó nemzeti válaszok kidolgozásával összefüggő feladatok összehangolása, szakmai egyeztetése,
- a NATO Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottsággal történő kapcsolattartás, illetve – a polgári veszélyhelyzeti tervezési feladatok koordinálásának rendjéről szóló kormányhatározat szerinti feladatok kivételével – a honvédelmi feladatokkal, valamint a szövetséges katonai műveletek tervezésével és végrehajtásával összefüggő polgári felké-

szükség szakmai követelményeinek és feladatainak meghatározásával és végrehajtásával, az erre irányuló felkészüléssel, e tárgykörben a NATO részére adandó információkkal, a nemzeti ellenálló képesség egyes összetevőinek kialakításával és fejlesztésével, továbbá a hibrid hadviselés elleni felkészüléssel összefüggésben felmerülő kérdések szakmai egyeztetése,

- az országos légiriasztási rendszer kialakításával, fejlesztésével, működtetésével kapcsolatos koncepció, valamint jelentés véleményezése.

A honvédelemért felelős miniszter

A honvédelemért felelős miniszter a kormánynak az ország honvédelmi és a válságkezelés katonai feladatai végrehajtásáért, valamint a Magyar Honvédség irányításáért és vezetésért felelős tagja. Felelős a honvédelemmel kapcsolatos kormányzati döntések előkészítéséért, összehangolja a honvédelemben részt vevő szervek honvédelmi feladatokra történő felkészítését és felügyeli tevékenységüket.

A honvédelemért felelős miniszter:

- irányítja az ország fegyveres védelmi tervének előkészítését,
- tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet esetén dönt a Magyar Honvédség közreműködéséről,
- a 200 főt vagy 21 napi időtartamot meghaladóan engedélyezi a Magyar Honvédségnek a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel, valamint a katasztrófavédelemmel összefüggő feladatok végrehajtására történő igénybevételét,
- irányítja a honvédelmi katasztrófavédelmi rendszer működését,
- irányítja a Magyar Honvédség és a KNBSZ által működtetett felderítőrendszert,
- irányítja a honvédelmi veszélyhelyzetre történő felkészülést, és honvédelmi veszélyhelyzetben a honvédelmi szervezetek által ellátandó feladatok végrehajtását.

A honvédelmi államtitkár

A honvédelemért felelős miniszter egyes irányítási hatásköreinek a gyakorlására kormányrendeletben a Honvédelmi Minisztérium állami vezetője is kijelölhető. 2019-től a Hvt. végrehajtási rendeletében (vhr.-ében) meghatározottak alapján a honvédelmi államtitkár:

- irányítja a lakosságnak, az anyagi javaknak és a közigazgatásnak az ország fegyveres védelmének felkészítésére, az ország területének védelmi célú előkészítésére, valamint a központi államigazgatási szervek honvédelmi feladatainak meghatározására vonatkozó döntések előkészítését,
- irányítja a HT és a kormány speciális működési feltételeinek biztosításával kapcsolatos feladatok koordinálását, valamint a honvédelmi igazgatás infokommunikációs rendszere követelményeinek meghatározását,
- irányítja a NATO Válságreakálási Rendszerrel összhangban álló nemzeti intézkedési rendszert működtető szervek tevékenységét,

- irányítja a honvédelmi érdeket szolgáló létfontosságú rendszerekkel és létesítményekkel kapcsolatos feladatokat,
- irányítja a polgári veszélyhelyzeti tervezés ágazati feladatait,
- felelős az Észak-atlanti Tanács stratégiai szintű politikai-katonai válságkezelési gyakorlatain történő magyar részvételért,
- irányítja a BNT feladatait,
- irányítja a honvédelemben közreműködő szervek honvédelmi igazgatási feladatainak meghatározásáról szóló kormányzati döntések előkészítését, az ellenőrzések végrehajtását, a honvédelmi feladatokra történő felkészítést,
- irányítja a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokra való felkészítést,
- irányítja a különleges jogrend bevezetésével és az arra való felkészüléssel összefüggő kormányzati döntések előkészítését.

A Honvédelmi Minisztérium szervezeti és működési szabályzata alapján a honvédelmi államtitkár irányítja a (hon)védelmi igazgatás központi szakmai szervét.

A szakminiszterek honvédelmi feladatai

A központi államigazgatási szervek vezetői közül meghatározó a helye és szerepe a kormány tagjainak. A kormánytagok feladat- és hatásköréről – kormányzati ciklusonként – kormányrendelet rendelkezik. Ennek értelmében a miniszterek – a jogszabályokban, valamint a kormány határozataiban meghatározottak alapján – feladatkörükben a különleges jogrend időszakára vonatkozó jogszabálytervezeteket dolgoznak ki. A szakpolitikai feladatot ellátó miniszter honvédelemmel, honvédelmi igazgatással és honvédelmi felkészüléssel összefüggő – a Hvt.-ben meghatározott – feladatai a következők:

- irányítja az alárendelt vagy felügyelete alá tartozó szervek és a feladatkörébe tartozó szakágazatok honvédelemmel kapcsolatos tevékenységét,
- meghatározza a hatáskörébe tartozó honvédelmi feladatok végrehajtásának szakmai követelményeit, valamint az irányítása alá tartozó szervek és a helyi védelmi igazgatási szervek együttműködésének rendjét,
- a honvédelemért felelős miniszterrel együttműködik a haditechnikai eszközök kutatásában, fejlesztésében, gyártásában, a hadiipari kapacitások biztosításában, a légtér légi közlekedési célú igénybevétele szabályainak megállapításában, továbbá a katonai védelem szempontjából fontos létesítmények fenntartásában,
- elkülönítetten tervezi a honvédelmi feladatok végrehajtásának költségeit,
- a honvédelmi feladatok végrehajtására honvédelemmel foglalkozó szervezeti egységet jelöl ki.

A szakminiszter irányítja – a Hvt. vhr. felhatalmazása alapján – a feladat- és hatáskörébe tartozó alábbi honvédelmi feladatok végrehajtását:

- gondoskodik a védelmi tervezés rendszerének kialakításáról és működtetéséről,
- végzi a BNT-vel kapcsolatos teendőket,

- kialakítja a nemzetgazdasági erőforrások honvédelmi célú tartalékolásának feltételeit, közreműködik a gazdaság védelmi célú felkészítésében,
- végzi az ország területének hadműveleti előkészítéséből adódó feladatait,
- előkészíti a különleges jogrendi intézkedéseket,
- kialakítja a honvédelmi felkészülés irányítási, szervezeti, működési rendszerét,
- közreműködik a védelmi igazgatási szervek felügyeletének végzésében,
- közreműködik a honvédelmi feladatok gyakorlásában,
- évente megküldi a honvédelemért felelős miniszternek a honvédelmi felkészítés feladattervében meghatározott feladatok végrehajtásáról és az e célra jóváhagyott költségvetési források felhasználásáról szóló beszámolót, valamint a honvédelmi felkészítés következő évi feladattervének összeállításához szükséges javaslatait és a szükséges költségvetési igényeket,
- ellátja a meghagyással kapcsolatos feladatokat.

A Hvt. 81. § (3) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a miniszterek – a honvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben – rendeletben határozták meg ágazatuk honvédelmi feladatait. Az elmúlt 10 év egyik kiemelkedő eredménye, hogy valamennyi tárca miniszteri rendeletben szabályozta az ágazatára háruló honvédelmi feladatokat.

*Honvédelmi Igazgatási
Tudományos Konferencia
és Szakmai Értekezlet, 2018.
október 3., Balatonakarattya
(Forrás: Dévényi Veronika,
<https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/a-honvedelem-ugye-szeles-koru-osszefogast-kivan.html>)*

A minisztériumok honvédelmi munkacsoportjai

A honvédelmi felkészülés, a válságkezelés és a különleges jogrend katonai–civil–rendvédelmi feladatainak végrehajtására az egyes minisztériumokban honvédelmi munkacsoportok működnek. Alapvető feladatuk a miniszter ágazati döntés-előkészítő munkájának segítése, támogatása. A honvédelmi munkacsoportok működtetése, irányítása, vezetése a honvédelem irányítását végző kormányzati szervek döntésein kívül a minisztérium szervezeti és működési szabályzatában meghatározott jog- és hatáskörök betartásával történik. A honvédelmi munkacsoportok vezetési okmánya a tárca honvédelmi intézkedési terve.

A védelmi igazgatás tervrendszerének megújítása

A kormány döntésének megfelelően az elmúlt években megújították a védelmi igazgatás tervrendszerét. A rendszerváltást követően a védelmi felkészítés és az országmozgósítás intézkedési tervrendszerét a 3124/1992. Korm. határozat határozta meg, amely alapján a nevesített témafelelősöknek meghatározott tárgykörben intézkedési tervet kellett készíteni. A témafelelősök a honvédelemben közreműködő szervek közül kerültek ki.

A tárgykörök egyrészt a honvédelemben közreműködő szervek működését meghatározó tervdokumentumokból, másrészt olyan „szaktervekből” tevődtek össze, melyek a kor követelményeinek megfelelően összefoglalták és önálló intézkedési tervben dokumentálták azokat a kockázatokat és veszélyforrásokat, melyekkel az ország biztonságpolitikai szempontból számolt vagy számolhatott. A változó jogszabályi környezet (az 1993. évi honvédelmi törvény hatályba lépése), valamint az ország biztonság- és védelempolitikai alapelveinek megfogalmazása (1993-ban), majd újrafogalmazása (1998-ban) ellenére az intézkedési tervrendszer módosítására nem került sor. Számuk tovább gyarapodott a biztonságot érintő és befolyásoló viszonyok változására, illetve a jelentkező új kihívásokra (kockázatokra és veszélyforrásokra) tekintettel.

Több mint egy évtized múltával kísérlet történt az Országos Védelmi Tervező Rendszer keretében egy új intézkedési (komplex) tervrendszer kidolgozására, de az elméleti erőfeszítéseket a gyakorlati kidolgozó munka nem követte. Az elképzelés alapján – a biztonság- és védelempolitikai alapelvekben, a Nemzeti Biztonsági Stratégiában nevesített kockázatok és veszélyforrások figyelembevételével – kidolgoztak volna ún. alapterveket (pl. a riasztás, értesítés, készenlétbe helyezés, az eseménykövető jelzőrendszer, a tömegtájékoztató, a polgári-katonai együttműködés vonatkozásában), továbbá ún. fő- és szakterveket a kihívás (a válság, a válsághelyzet) típusának, jellegének megfelelően.

A védelmi igazgatási rendszerben használatos terveket az elmúlt évtizedekben többször átdolgozott, a központi és területi szakemberek által véleményezett formában, a helyi sajátosságok figyelembevételével dolgozták ki és alkalmazták. A tervek nemcsak munkaokmányként, hanem több esetben felkészítő anyagként is használatosak voltak. A feladatok megjelenítésén kívül tartalmazták a tevékenységhez tartozó alapvető tudnivalókat, a jogszabályi háttérrel és a kapcsolódó alapfogalmakat is.

A jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz által meghatározott alaptervek az elmúlt időszakban különböző résztervekkel, önálló feladatokat tartalmazó mellékletekkel is kiegészültek. Az intézkedési tervek (kevés kivétellel) a bekövetkezett eseménytől az érintett szervek és személyek értesítésén (riasztásán) át a szükséges intézkedéseken, döntéseken és kitöltendő okmányokon keresztül a helyreállításig általában minden feladatot részletesen, aprólékosan tartalmaztak.

Az egyes intézkedési tervek a többszöri átdolgozás és pontosítás ellenére jól szolgálták a honvédelemben közreműködő szerveknek a (hon)védelmi feladatok terén jelentkező döntés-előkészítő munkáját, majd az azt követő végrehajtás koordinálását, továbbá a megyei, fővárosi védelmi bizottságok irányítófunkciójának gyakorlását.

A védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1182/2012. (VI. 1.) Korm. határozat 1. melléklet 7. pontja alapján végre kellett hajtani a területi és helyi szinten működő védel-

mi bizottságok kötelező tervrendszerének átfogó felülvizsgálatát. A felülvizsgálat összegzett megállapításai között szerepelt, hogy a kialakítandó tervrendszer egyes elemeinek (tervdokumentumainak) olyan vezetési okmánynak kell lennie, amely megfelel az egyszerűen kezelhetőség, a szakszerűség és a dinamikus vezetési képesség követelményéből fakadó elvárásoknak. A tervrendszer strukturális átalakítása mellett a tartalmi megújítást is végre kellett hajtani. E követelmények mentén született meg a védelmi igazgatás tervrendszerének bevezetéséről szóló 1061/2014. (II. 18.) Korm. határozat, amely alapján a minisztériumok és a kijelölt, honvédelemben közreműködő más szervek megkezdhették a honvédelmi intézkedési terveik kidolgozását.

A (hon)védelmi igazgatás központi szakmai szerve

Jelenleg a honvédelmi államtitkár irányítása alatt működik a HM Védelmi Igazgatási Főosztály (a továbbiakban: VIF), amely a honvédelmi igazgatás központi döntés-előkészítő és végrehajtás-koordináló szakmai szerveként honvédelmi igazgatási feladatokat lát el és végzi a megyei, fővárosi védelmi bizottságok katonaaállományú titkárai és titkárhelyettesei által ellátandó feladatokkal összefüggő szakmai irányítást. A HM VIF feladat- és hatáskörében ellátja, kidolgozza, döntésre előkészíti, illetve koordinálja mindazokat a honvédelmet vagy honvédelmi felkészülést szolgáló tervezési, szervezési és végrehajtási feladatokat, melyekben a honvédelemért felelős miniszter vagy a honvédelmi államtitkár irányítási jogkört gyakorol.

A honvédelmi igazgatási szakértői rendszer

A Hvt. 1. § (1) bekezdése szerint „a honvédelem nemzeti ügy”. Minden ágazatnak vannak honvédelmi feladatai, amelyekre már békeidőben fel kell készülnie. Fenti kötelezettség ellenére nem mindenhol lettek kijelölve a szervezeti egységek a honvédelmi felkészülési feladatok ellátására. Ezt a helyzetet érzékelve döntött úgy a kormány a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1182/2012. (VI. 1.) Korm. határozat 1. melléklet 4. pont e) alpontjában, hogy „az érintett miniszter bevonásával meg kell a vizsgálni a minisztériumoknál a Hvt. Vhr. 16. § (2) bekezdésének végrehajtását, indokolt esetben az egyes minisztériumok részére szakértői támogatás nyújtásának lehetőségét a honvédelmi feladatok végrehajtásának előmozdítása érdekében”. Mindezek alapján 2012. szeptember 22-én honvédelmi miniszteri döntés született arról, hogy a HM – az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI), a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM) közigazgatási államtitkárainak kezdeményezésére – egy-egy fő honvédelmi igazgatási szakértőt delegál a tárcákhoz. A HM és az érintett tárcák közigazgatási államtitkárai között létrejött megállapodás alapján hivatásos főtiszt (esetleg tiszt) rendfokozattal rendelkező honvédelmi igazgatási szakértők segítik a

tárcák honvédelmi feladatainak ellátását. 2017-ig öt tárcánál (EMMI, Földművelésügyi Minisztérium, Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM), NGM és NFM) és egy médiaszolgáltatónál (Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt.) került sor honvédelmi igazgatási szakértő delegálására.

A 2018. évi parlamenti választásokat követően a honvédelem témaköre hangsúlyosabbá vált. 2019. január 1-jével a honvédelmi ágazatban új vezetési és irányítási rendszert alakítottak ki azáltal, hogy megtörtént a HM és a Magyar Honvédség szétválasztása. A szervezeti átalakítást követően hat tárcánál (Miniszterelnöki Kabinetiroda, Agrárminisztérium, EMMI, Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM), KKM, valamint Pénzügyminisztérium (PM)) van lehetőség honvédelmi igazgatási szakértő delegálására. Ugyanakkor tárgyalások vannak folyamatban további két tárcával (Belügyminisztérium és Igazságügyi Minisztérium) – az érintett tárcák kezdeményezésére – a honvédelmi igazgatási szakértő delegálása tárgyában. A honvédelmi igazgatási szakértők a tevékenységüket a honvédelemben közreműködő szervnél a HM VIF szakmai irányításával végzik a hatályos jogszabályok, a közjogi szervezetszabályozó eszközök, a belső rendelkezések, a HM tárca és a honvédelemben közreműködő szerv közötti megállapodás, valamint a honvédelmi igazgatási szakértő munkaköri leírása alapján.

Megállapítható, hogy a honvédelmi igazgatási szakértői rendszer – igaz, jelenleg még csak részleges, de folyamatosan bővülő – kialakítása és működtetése beváltotta a hozzáfűzött eredményeket. Tevékenysége jól szolgálja a honvédelem, a honvédelmi felkészülés ügyét. A honvédelmi igazgatási szakértői rendszer működtetése során elért eredményekre, valamint a honvédelmi miniszter által a közelmúltban megfogalmazott elvárásaira figyelemmel lehet a fejlesztés és a fejlődés további lehetséges útjait kijelölni.

A honvédelemben közreműködő szervek eredményei a honvédelmi felkészülés terén

a) A honvédelemben közreműködő szervezeteknek a honvédelmi felkészülés terén jelentkező feladataik – a tervezési és előkészületi tevékenységeik – végrehajtása során adatkezelési feladatokat kell végezniük. A honvédelemben közreműködő szervek honvédelmi felkészítéssel, az országvédelemmel és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos adatkezelésről átfogóan és részletesen törvény nem rendelkezett, ezért a kormány a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1462/2017. (VII. 25.) Korm. határozat 1. melléklet 9. pontjában előírta, hogy készüljön előterjesztés a honvédelemben közreműködő szervek honvédelmi felkészítésével, az országvédelemmel és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos adatkezelés törvényi szintű szabályozásának kidolgozása tárgyában. A honvédelemben közreműködő szervezeteknek a honvédelmi felkészítéssel, az országvédelemmel és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos adatkezelésről szóló törvény célja: a honvédelmi típusú különleges jogrendre történő felkészülés honvédelmi, polgári védelmi, rendvédelmi, védelemgazdasági, lakosságellátási feladatainak tervezése, szervezése, valamint a honvédelem és a válságkezelés katonai feladatainak végrehajtása során jelentkező adatkezelés megfelelő jogszabályi kereteinek biztosítása, az információs önrendelkezési jogról és az informá-

ciószabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényben meghatározottak figyelembevételével és a honvédelmi érdekek érvényesítésével.

b) Az NMHH – együttműködésben a HM védelmi igazgatási feladatokat ellátó szervezeti egységével, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszterrel, az elektronikus hírközlésért felelős miniszterrel, az MTVA-val, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal (BM OKF), a Teroelhárítási Központtal (TEK) és a Magyar Honvédség Parancsnokságával – végzi az Országos Légiriasztási Rendszer (OLGI) működtetésével, fenntartásával, korszerűsítésével kapcsolatos tervezési és szervezési feladatokat. Az OLGI rendszer 2014–2018 között jelentős fejlesztésen, korszerűsítésen ment keresztül az NMHH menedzselésével.

A HM és a Magyar Honvédség szétválasztása, szervezeti átalakítása, valamint az OLGI rendszerben új szereplő (TEK) megjelenése szükségessé tette az Országos Légiriasztási Rendszerrel kapcsolatos egyes honvédelmi feladatokról szóló 27/2019. (IV. 10.) HM utasítás megalkotását. A HM-utasítás az ország területének légvédelmi készenléti erőkkal történő oltalmazásáért felelős szervként a Magyar Honvédség Parancsnokságát jelölte ki.

A műsorszóró hálózatra telepített Országos Légiriasztási Rendszer keretében végezhető riasztási feladatok előkészítése és végrehajtása tárgyában az MTVA, a BM OKF, a TEK és a Magyar Honvédség Parancsnokság szakmai szervei a HM VIF koordinálásával kidolgozták az Országos Légiriasztási Rendszer összeköttetéseinek létesítésével és fenntartásával kapcsolatos feladatokról szóló Magyar Honvédség parancsnoki intézkedéstervezetet, illetve a – légitámadás esetére létrehozott – légiriasztás rendszeréről, továbbá a terrortámadás jelentős és közvetlen veszélye, valamint terrortámadás bekövetkezése vagy terrorveszélyhelyzet esetén működtetett, terrorriasztási rendszerről szóló együttműködési megállapodások tervezeteit. Az Országos Légiriasztási Rendszer műszaki fejlesztésének és újraszabályozásának lezárásaként 2019. október 2-án tudományos konferenciát rendeztek Balatonakarattyán a honvédelemben közreműködő szervek részvételével.

c) A Hvt.-ben 2020-ban megjelent a nemzetgazdaság védelmi célú felkészítésével és a gazdaságmozgósítással kapcsolatos keretszabály, amely megfelelő alapot biztosít arra, hogy lendületesebben előmozduljon az állami feladatok tervezése és végrehajtása az ország védelmi célú tartalékolása, hadiipari kapacitása, valamint az infrastruktúra honvédelmi célú felkészítése, fejlesztése és védelme terén.

d) 2020-tól már a Hvt. írja elő, hogy a minisztériumokban honvédelmi feladatok ellátására honvédelemmel foglalkozó szervezeti egységet kell kijelölni, és az adott tárcát vezető miniszter ebben a szervezeti egységben köteles biztosítani az ágazat honvédelmi feladatai ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket.

e) A kormány feladatul szabta a védelmi felkészítés elmúlt évekbeli feladatterveiben, hogy készüljön előterjesztés a kormány részére a honvédelmi típusú különleges jogrend idejére vonatkozóan a közigazgatás központi szintjének különleges jogrendi működésével, a bevezetendő rendkívüli intézkedések jogszabálytervezeteivel, továbbá a kormányzati kommunikációs stratégiával kapcsolatban. Ez a szakmai munka jelenleg még javában zajlik a honvédelemben közreműködő szervek bevonásával.

f) 2016-ban az érintett rendvédelmi szervek kidolgozták a NATO alapjelkészleteit tartalmazó egységes belügyi adattárat, melyet a belügyminiszter jóváhagyott.

g) A honvédelemben közreműködő szervek közül az EMMI, az ITM, a PM, a BM OKF, az Országos Rendőr-főkapitányság, az NMHH, valamint az Országos Bírósági Hivatal és jogelőd szervezeteik kiemelten kezelték a honvédelmi felkészítést szolgáló továbbképzések és gyakorlatok saját hatáskörben történő szervezését és végrehajtását.

Kijelenthető tehát, hogy az elmúlt évtizedben a honvédelemben közreműködő szervek által a honvédelmi felkészülés, az országvédelem és egyes honvédelmi kötelezettségek teljesítése terén jelentős, kézzelfogható eredmények születtek Magyarország védelmi felkészültségének biztosítása érdekében.

Dr. Bors István ezredes

A TERÜLETI (MEGYEI, FŐVÁROSI), HELYI (JÁRÁSI, FŐVÁROSI KERÜLETI) ÉS TELEPÜLÉSI VÉDELMI IGAZGATÁSI SZERVEK FELADAT- ÉS SZERVEZETRENDSZERÉNEK MEGÚJULÁSA, FŐBB VÉGREHAJTOTT FELADATAI ÉS EREDMÉNYEI

E fejezet első részében az elmúlt 10 év főbb szabályozását, a területi, a helyi és a települési védelmi igazgatási szervek megváltozott feladat- és szervezetrendszerét mutatjuk be. A második részben területi egységenként ismertetjük a megyei védelmi bizottságok által végrehajtott legfontosabb feladatokat és az általuk elért eredményeket.

A 2010-ben hatályos szabályozás

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény (továbbiakban: Hvt. 1.), valamint a végrehajtására kiadott 71/2006. (IV.3.) Korm. rendelet (továbbiakban: Hvt. vhr. 1.) 2011. december 31-ig szabályozta a területi és a helyi védelmi igazgatási szerveket és azok tevékenységét. A Hvt. 1. rendelkezése szerint a honvédelem területi és helyi védelmi igazgatási szervei a közigazgatás részei, amelyek a honvédelem hatékonyságának érdekében összefogják a társadalom erőit, továbbá biztosítják a területi és helyi szinten felmerülő honvédelmi feladatok végrehajtását. E feladatok végrehajtásának irányítására megyei (fővárosi) és helyi védelmi bizottságok működnek, a települések polgármesterei illetékességi területükön végzik a honvédelmi feladatok végrehajtásának irányítását. A Hvt. 1. is közigazgatási szervként definiálta a megyei (fővárosi) védelmi bizottságot (továbbiakban: MVB). Az MVB illetékességi területén ellátta a törvényben, illetve kormányrendeletben számára megállapított honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos feladatokat. A polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvényben rögzítettek szerint az MVB, illetve a helyi védelmi bizottság (továbbiakban: HVB) illetékességi területén irányítja és összehangolja a polgári védelmi feladatai ellátását és az arra való felkészülést. A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény az MVB és a HVB katasztrófavédelmi feladatait tartalmazta.

Az MVB a Hvt. 1. alapján testületi szerv volt, amelynek elnöke a megyei közgyűlés elnöke, illetve a fővárosban a főpolgármester volt. Szavazati joggal rendelkezett az MVB-ben a közigazgatási hivatal vezetője, a megyei (fővárosi) főjegyző, a megyei jogú város polgármestere,

az illetékes hadkiegészítő parancsnokság vezetője, a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány, a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetője, a fővárosban a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság igazgatója és a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság parancsnoka, az egészségügyi államigazgatási szerv képviselője, az illetékes vízügyi igazgatási szerv vezetője és az MVB titkára. Az MVB elnöke – a honvédelmi miniszter és a belügyminiszter előzetes hozzájárulását követően – nevezte ki az MVB titkárát, aki a honvédség vagy a rendvédelmi szervek hivatásos állományából vezényelt tiszt, illetve a képesítési követelményeknek megfelelő, közszolgálati jogviszonyban álló személy volt.

Az állandó meghívottak körét a Hvt. vhr. 1. tartalmazta, így e körbe tartozott a HM Védelmi Hivatal vezetője, a belügyminiszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó szervezeti egység vezetője, a tagokon kívül az MVB illetékességi területén működő rendvédelmi szervek vezetői, az MVB elnökének helyettesítésére kijelölt alelnök, illetve a főpolgármester-helyettes, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal területileg illetékes vezetője, a Honvéd Vezérkar főnök által az MVB-vel együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnoka, gazdaságfelkészítés tárgyú napirend esetén a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium képviselője.

A HVB-k a főváros kerületeiben, a megyei jogú városokban és az MVB által kijelölt városokban, honvédelmi körzet illetékességgel működtek. A HVB-k szintén centrális alárendeltségben működő közigazgatási szervként irányították és összehangolták a honvédelmi felkészítés helyi feladatainak végrehajtását. A HVB-nek mint testületi szervnek elnöke a megyei jogú város, a kijelölt város, illetve a fővárosi kerület polgármestere volt. Tagjai a jegyző, a honvédelmi körzethez tartozó polgármesterek által megválasztott polgármester, a rendvédelmi szervek és a centrális alárendeltségű közigazgatási szervek illetékes vezetői voltak.

A polgármester az illetékességi területén ellátta a honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos törvényben, kormányrendeletben számára megállapított feladatokat, irányította és összehangolta azok végrehajtását.

A 2010 júniusában történt borsodi árvizek és a 2010. október 4-én bekövetkezett vörösiszap-katasztrófa következményeit és tapasztalatait is figyelembe vették a védelmi igazgatás szabályozása, feladatrendszer megújításánál.

Változások 2012-től napjainkig

Az Alaptörvény, a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény (továbbiakban: Hvt. 2.), a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (továbbiakban: Kat.), a Hvt. 2. végrehajtására kiadott 290/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet (továbbiakban: Hvt. vhr.2.), továbbá a Kat. végrehajtására kiadott 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet (továbbiakban: Kat. vhr.) 2012. január 1-i hatályba lépésével az MVB irányítási rendszerében jelentős változás következett be. Az MVB elnöke a megyei kormányhivatal élén álló kormány megbízott lett, az önkormányzatoktól pedig az irányítás a kormány területi államigazgatási szervének vezetőjéhez került.

A másik meghatározó tényező, hogy a katasztrófavédelemmel és honvédelemmel összefüggő feladatok egymástól elkülönültek, ami megkövetelte az irányítás átalakítását is. Ugyanakkor, egy sor feladat megmaradt, amely mindkét rendszerben egységes követelmények és elvek alapján érvényesül. A profiltisztítás területi szinten csak a specifikus feladatok megoldásában mutatkozik meg, hiszen a döntéshozatal mechanizmusa ugyanazon szervezet keretein belül valósul meg.

A honvédelem területi és helyi igazgatása a területi és helyi védelmi igazgatási szervek feladatkörébe tartozik, amelyek a közigazgatás részei és biztosítják a felmerülő honvédelmi, illetve katasztrófavédelmi feladatok végrehajtását. Az MVB az illetékességi területén – erre irányuló megkeresés alapján – együttműködik a katonai igazgatási szervekkel a feladatok végrehajtásában. Az MVB döntése alapján, az illetékességi területén működő védelmi igazgatási szervek és a honvédelemben közreműködő szervek közreműködnek az MVB honvédelmi és katasztrófavédelmi igazgatási feladatainak végrehajtásában.

Az MVB a kormány irányítása alatt működő közigazgatási szerv, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben, illetve kormányrendeletben számára megállapított, a honvédelmi felkészítéssel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat. Az MVB elnökét védelmi igazgatási és katasztrófavédelmi feladatai ellátásában az MVB javaslattevő, döntés-előkészítő jogkörrel segíti és közreműködik a döntések végrehajtásában.

Az MVB testületi szerv, azonban a honvédelmi feladatok végrehajtásakor, a rendkívüli állapot, megelőző védelmi helyzet, szükségállapot, váratlan támadás, valamint – 2016-tól – a terrorveszélyhelyzet idején bevezetett intézkedések végrehajtása során az MVB teljes jogkörét annak elnöke a honvédség állományába tartozó elnökhelyettesrel (továbbiakban honvédelmi elnökhelyettes) egyetértésben gyakorolja.

Az MVB a szervezeti és működési rendjét szervezeti és működési szabályzatban maga alapítja meg, a honvédelemért felelős miniszter, valamint a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter előzetes hozzájárulásával. A szervezeti és működési szabályzatokat országosan egységes formában és tartalommal adták ki, azonban a bekövetkezett jogszabályi és szervezeti változások miatt számos alkalommal kellett azokat módosítani.

Az MVB elnöke a kormány megbízott, aki a honvédelmi igazgatási feladatok vonatkozásában hatósági jogkört gyakorol. 2020. január 1-től általános elnökhelyettes a kormányhivatal főigazgatója, akit az elnök távollétében annak minden jogköre megillet. Az MVB elnökhelyettesei a honvédelmi elnökhelyettes, akit a honvédelemért felelős miniszter jelöl ki, a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője, vagyis a megyei katasztrófavédelmi igazgató. Az MVB elnökének helyettesei a védelmi bizottság teljes jogú tagjai, szavazati joggal vesznek részt az MVB ülésein.

Az MVB szavazati joggal rendelkező tagjainak száma megyénként eltérő lehet. Ennek oka, hogy vannak olyan megyék, ahol több megyei jogú város található és vannak olyanok is, ahol – mivel a vízügyi igazgatóságok területi illetékessége nem a megyehatárok szerint van kijelölve – több vízügyi igazgatóság vezetője is a bizottság tagja.

Az eltelt 10 év során az MVB szavazati jogú tagságában – jogszabályi változások okán – több változás is történt. 2020. január 1-től az MVB tagjai – az elnökön és elnökhelyetteseken kívül – a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester vagy az általa kijelölt főpolgármester-helyettes, a megyei jogú város polgármestere, a katonai igazgatás területi szervének vezetője, a katasztrófavédelmi elnökhelyettes kivételével a bizottság illetékességi területén

működő rendvédelmi szerv illetékes vezetője, a megyei tisztii főorvos, az árvízi védekezésért felelős szervezet(ek) vezetője. Az MVB szavazati joggal rendelkező tagjai képviselnek minden olyan megyei, regionális szervezetet, amely sajátos – csak a szervezetre jellemző – feladatai ellátásával biztosítja a védelmi igazgatás területi feladatainak ellátását, így az MVB tagsága lefedi a területi védelmi igazgatás legfontosabb szakterületeit.

Az MVB elnöke az ülésre tanácskozási joggal más személyeket is meghívhat. A HVB feladatkörét érintő MVB-döntésben részt vesz az érintett HVB elnöke is. Az MVB üléseire állandó meghívottak köre is változott. Jelenleg a tanácskozási joggal részt vevők körét a Hvt. vhr. 2. rögzíti: a honvédelemért felelős miniszter által kijelölt minisztériumi szervezeti egység (HM VIF) vezetője, a belügyminiszter által kijelölt védelmi igazgatási feladatokat ellátó minisztériumi szervezeti egység vezetője vagy a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szervezeti egységének vezetője, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal megyei vezetője, a Magyar Honvédség parancsnoka által az MVB-vel együttműködésre kijelölt katonai szervezet parancsnoka, az Országos Mentőszolgálat területileg illetékes vezetője, a katonai igazgatási szervezet vezetője, valamint az MVB titkára és titkárhelyettese.

A hatályos szabályok alapján az MVB titkárát – az MVB elnökének, valamint a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszternek az előzetes egyetértésével – a honvédelemért felelős miniszter nevezi ki a honvédség, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományából.

A honvédelmi tárca 2010-től – a nyugállományba vonuló, kormánytisztviselő titkárok helyett – a honvédség állományába tartozó főtiszteket irányított az MVB-khez. Jelenleg 10 megyében katona a titkár, míg a másik 10 megyében a katasztrófavédelmi szervezet delegálja őket, a titkárhelyettesek pedig – a szakmai egyensúly megtartása érdekében – a másik szerv állományába tartoznak.

A HM Védelmi Hivatal 2016-os megszűnését követően a katonai állományú MVB-titkárokat és -titkárhelyetteseket rendelkezési állományból, a HM és a kormány megbízott között kötött megállapodás alapján, míg a katasztrófavédelmi állományúakat a megyei igazgatóságok állományából vezényelték a megyei kormányhivatalokhoz. A honvédségtől vezényelt MVB-titkároknál 2012 óta csak a fővárosban, titkárhelyettesek esetében Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Pest, Fejér és Jász-Nagykun-Szolnok megyében történt személyi változás. A katasztrófavédelem állományából Jász-Nagykun-Szolnok, Győr-Moson-Sopron, Tolna, Pest megyében a titkárok, Komárom-Esztergom, Heves, Veszprém, Somogy megyében és a fővárosban a titkárhelyettes személye változott.

Az MVB munkaszervezete a védelmi bizottság titkársága, amely a fővárosi és megyei kormányhivatalban, az MVB elnökének közvetlen alárendeltségében, saját ügyrend alapján működő, önálló osztály jogállású szervezet. Az ügyrendek – az MVB szervezeti és működési szabályzatához hasonlóan – országosan egységes szerkezetűek, azok megalkotásához a szakirányító minisztériumok előzetes egyetértése szükséges. Az MVB titkársága a honvédség állományából vezényelt katonából, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv tisztjéből és a fővárosi és megyei kormányhivatal által foglalkoztatott személyekből áll. A titkárságot az MVB titkára vezeti.

Az MVB elnöke a védelmi igazgatási feladatait a kormányhivatal közreműködésével látja el. Az MVB, valamint munkaszervezete működési feltételeit a kormányhivatal biztosítja, továbbá intézi a gazdálkodásukkal kapcsolatos feladatokat. Az MVB, valamint munkaszervezete működési támogatására biztosított központi pénzügyi forrásokat a kormányhivatal elkü-

lönítetten kezeli. A pénzügyi források felhasználása az MVB által jóváhagyott éves feladat- és pénzügyi terv alapján történik, amely terv teljesítéséről az MVB elnöke évente, a honvédelmi felkészítés éves feladattervének végrehajtásáról szóló beszámolóban ad tájékoztatást.

Az MVB működési költségeinek fedezetét a kormányhivatal részére az egyes honvédelmi feladatokra biztosított költségvetési összegből, céltámogatásból, az illetékességi területhez tartozó településekre háruló honvédelmi feladatok és a lakosság létszámának arányában meghatározott állami támogatásból kell biztosítani.

A megújított finanszírozási rend alapján jelentős fejlesztések történtek az elmúlt 10 évben. Az MVB-k és munkacsoportjaik munkafeltételeinek és vezetési infrastruktúrájának fejlesztése, számítástechnikai eszközeinek a kor színvonalán történő biztosítása (vezetési termek kialakítása, fejlesztése) megtörtént. 2016-ban és 2017-ben az MVB-titkárságok céltámogatásból korszerű gépkocsikkal lettek felszerelve.

A hatályos szabályozás szerint az MVB katasztrófavédelmi felkészülésének, illetve katasztrófa elleni védekezésének költségeit az állam viseli. Ennek ellenére e jogcímre forrás 2012-től nem érkezett. A védelmi bizottság titkársága napi működési költségeinek fedezetét a kormányhivatal részére megállapított normák alapján határozzák meg.

Az MVB felett honvédelmi feladatai tekintetében a honvédelmi miniszter – a HM VIF útján – gyakorol felügyeletet. A miniszter e jogkörében megváltoztatja vagy megsemmisíti az MVB jogszabálysértő döntését, szükség esetén új eljárásra utasítja az MVB-t vagy annak elnökét. A honvédelmi miniszter ellenőrzi a kormány által meghatározott rendben és a kormány által kijelölt szerveknél a honvédelmi feladatok végrehajtását. Az ellenőrzést a HM VIF főosztályvezetője által kijelölt bizottság végzi a Miniszterelnökséggel egyeztetve, a központi államigazgatási szervek bevonásával.

Az MVB katasztrófavédelmi feladatainak végrehajtásának ellenőrzési joga a belügyminisztert illeti meg.

Az MVB működési rendje

Az MVB – a szervezeti és működési szabályzata alapján – évente két rendes ülést tart, azokat március 31-ig, illetve november 30-ig kell megtartani. Az MVB a törvények és kormányrendeletek, valamint a védelmi felkészítésről és az ehhez szükséges költségvetési források biztosításáról szóló tárgyi kormányhatározatok, továbbá a saját éves feladat- és pénzügyi terve alapján működik. A tervet a titkárság készíti elő az MVB-tagok javaslatainak figyelembevételével, melyet az MVB az év második rendes ülésén hagy jóvá.

Az MVB a feladat- és hatáskörét – a jogszabályokban meghatározott eseteket kivéve – az MVB elnöke vezetésével, testületként gyakorolja, döntéseiről határozatot hoz, amelyet az MVB elnöke és titkára ír alá. Az MVB a döntéseit nyílt szavazással, a jelen levő szavazásra jogosultak egyszerű szavazattöbbségével hozza, szavazategyenlőség esetén az MVB elnökének szavazata dönt, kivéve a szervezeti és működési szabályzat megalkotását és módosítását, melyhez a tagok 2/3-ának szavazata szükséges.

Az MVB üléseit az elnök hívja össze és vezeti. Az elnök távollétében teljes jogkörében az általános elnökhelyettes jár el.

Rendkívüli vagy azonnali döntést igénylő esetben az MVB az elnök vagy a feladatkörében érintett elnökhelyettes kezdeményezésére – ülésen kívül – úgy is hozhat döntést, hogy tagjai távbeszélőn szóban vagy elektronikus úton írásban (e-mail útján), az MVB elnöke által megjelölt határidőig közlik állásfoglalásukat. Az elmúlt években e döntési forma érvényesült a szervezeti és működési szabályzat jogszabályváltozás miatti módosításakor, illetve amikor a tervrendszer okmányainak pontosítása vált szükségessé.

Az MVB rendkívüli ülését haladéktalanul össze kell hívni, ha jogszabály által az MVB feladat- és hatáskörébe utalt kérdés azonnali megtárgyalása szükséges. Ebben az esetben az előterjesztések szakmai egyeztetésére akkor kerül sor, ha azt a rendelkezésre álló idő, illetve más körülmények lehetővé teszik.

Az MVB ülései nem nyilvánosak, azokon csak az MVB tagjai, valamint az állandó és az eseti meghívottak vehetnek részt. Az MVB üléseiről jegyzőkönyv készül, azokról a média képviselői számára tájékoztatást az MVB elnöke vagy az általa felhatalmazott MVB-tag adhat.

A 1061/2014. (II. 18.) Korm. határozat rendelkezéseinek megfelelően a védelmi igazgatás területi és helyi szervei is elkészítették a védelmi igazgatás új, területi szintű terveit. Ezt megelőzően az MVB-k 22 féle tervet használtak védelmi igazgatási feladataik végrehajtására. A megújított tervrendszer az MVB-nél négy elemből áll: honvédelmi intézkedési terv, területi veszélyelhárítási terv, védelemgazdasági alapterv/lakosságellátási terv és riasztási terv.

A riasztási terv szabályozza és biztosítja az MVB és az irányítása alá tartozó szervek, személyek, a honvédelemben és a katasztrófavédelemben közreműködők riasztásának, kiértesítésének, berendelésének, készenléti helyezésének feladatait.

Az MVB a honvédelmi típusú különleges jogrendre vonatkozó, békeidőszaki felkészülést, illetve a honvédelmi típusú különleges jogrend kihirdetését követően a honvédelmi igazgatási feladatait a jogszabályok, a rendkívüli intézkedések és a honvédelmi intézkedési tervben foglaltak szerint látja el. A honvédelmi intézkedési terv honvédelmi típusú különleges jogrendben az MVB fő vezetési okmánya. A honvédelmi típusú különleges jogrend kihirdetése esetén a békeállapotról vonatkozó szervezeti és működési szabályzat rendelkezései hatályukat veszítik.

A Kat. vhr. alapján az MVB az illetékességi területére veszélyelhárítási tervet készít a katasztrófavészély elhárítása, valamint a katasztrófák következményeinek csökkentése érdekében. A bekövetkezett események függvényében az MVB elnöke vagy az általa kijelölt személy a katasztrófavédelmi feladatok ellátása keretében, a terv alapján intézkedik az emberi élet, a lakosság alapvető ellátásának biztosítása, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak, a létfontosságú rendszerelemek védelme és a katasztrófa következményeinek csökkentése érdekében.

Az MVB illetékességi területére vonatkozóan védelemgazdasági alaptervet, illetve lakosságellátási tervet készít, melyet az MVB elnöke hagy jóvá. A tervezést szabályozó 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet mind a szabályozásban, mind annak tartalmában meghaladottá vált.

Az MVB tervrendszeréhez hasonlóan, a korábbiakban széles skálán, megyénként eltérően működtek az MVB-k munkacsoportjai. A racionalizálást követően az MVB a honvédelmi, a katasztrófavédelmi és az egészségügyi válsághelyzeti, vagy az MVB hatáskörébe utalt más tevékenységek támogatása érdekében munkacsoportokat működtet: honvédelmi igazgatási, katasztrófavédelmi (fővárosi, megyei veszélyhelyzet-kezelési központ), támogató, valamint gazdaságmozgósítási és lakosságellátási munkacsoportokat.

A fenti munkacsoportokon túl, speciális feladatra, meghatározott időre az MVB más munkacsoportot is létrehozhat, pl. egészségügyi járványügyi helyzet esetén. Az MVB munkacsoportjainak működését ügyrendjeik szabályozzák, melyeket – az MVB-titkárság közreműködésével – a munkacsoport vezetője készít el és az MVB elnöke az MVB honvédelmi, valamint katasztrófavédelmi elnökhelyettese véleményének figyelembevételével hagy jóvá.

A honvédelmi igazgatási munkacsoport feladata, hogy előkészítse, támogassa, végrehajtsa és ellenőrizze az MVB és elnöke feladat- és hatáskörébe utalt honvédelmi igazgatási feladatokat, különösen a meghagyással, a Magyar Honvédség (a továbbiakban: MH) hadkiegészítési, valamint az MH és a rendvédelmi szervek gazdasági és anyagi szolgáltatási igényeinek biztosításával, a Nemzeti Intézkedési Rendszer (NIR) területi szintű feladatainak bevezetésével, a terrorcselekmények elleni védekezéssel, a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokkal, a kulturális javak védelmével, a Befogadó Nemzeti Támogatással kapcsolatos békeidőszaki és különleges jogrendi tevékenységeket.

A katasztrófavédelmi munkacsoport rendeltetése, hogy katasztrófavédelmi időszakában, veszélyhelyzet kihirdetése, valamint a helyreállítás során az MVB-t szakmailag támogassa, döntés-előkészítő tevékenységét segítse a lakosságvédelmi, katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása érdekében. A munkacsoport feladata az MVB döntései végrehajtásának koordinálása, irányítása. A munkacsoport ellátja a Megyei Veszélyhelyzet-kezelési Központ (MVK) feladatait is.

A gazdaságmozgósítási és lakosságellátási munkacsoport végrehajtja a különleges jogrend bevezetése, a katasztrófavédelmi időszakban és az ellenük történő védekezés, valamint a helyreállítás, továbbá az egészségügyi válsághelyzet során a lakosság és a feladat-végrehajtásban részt vevő szervezetek alapvető szükségletei ellátásának biztosítását, a kapcsolódó logisztikai feladatok szervezését és koordinálását.

A támogató munkacsoport rendeltetése a különleges jogrend bevezetése, a katasztrófavédelmi időszakban és az ellenük történő védekezés, valamint helyreállítás, továbbá az egészségügyi válsághelyzet során az MVB és munkacsoportjai működési feltételeinek biztosítása, szakmai döntés-előkészítő tevékenységének segítése a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása érdekében. A munkacsoport feladata az MVB döntései végrehajtásának koordinálása, irányítása is.

Az MVB munkacsoportjai egymástól függetlenül, külön-külön is aktivizálhatók az elrendelt feladat függvényében azzal a megjegyzéssel, hogy a különleges jogrendi, illetve a békeidőszaki honvédelmi feladatok végrehajtása a jogszabályok alapján előnyt élvez.

Az MVB munkacsoportjai az elnök által kijelölt MVB-titkársági tagokból, valamint a kormányhivatal által foglalkoztatott személyekből, az MVB-tagok által vezetett szervek állományából, továbbá a felkért, a védelmi igazgatásban közreműködő szervek által foglalkoztatott személyekből állnak. Szükség esetén a munkacsoportok az adott szakfeladat ellátására alkalmas személyekkel is kiegészíthetők.

Az MVB munkacsoportjait az MVB elnöke, valamint – feladattól függően – a feladatkörében érintett honvédelmi, illetve katasztrófavédelmi elnökhelyettese jogosult aktivizálni, az elnök egyetértésével.

Az MVB munkacsoportjainak tervezett gyakoroltatása és ellenőrzése az MVB feladat- és pénzügyi terve alapján történik.

Az MVB a védelmi igazgatási feladatai ellátásához a célnak megfelelően kialakított és felszerelt, folyamatosan üzemképes állapotban tartott vezetési elemeket (honvédelmi célú vezetési infrastruktúra, illetve katasztrófavédelmi célú megyei veszélyhelyzet-kezelési központ) működtet. A kormányhivatalokban, illetve a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságokon a védelmi felkészítésre biztosított költségvetésből kialakították a vezetési pontokat, valamint a munkacsoportok megalakulási és munkahelyeit. A stacioner vezetési elemek mellett Budapesten és több megyében (Heves, Tolna) mobil képességek is az MVB-k rendelkezésére állnak. A vezetés folyamatossága érdekében a titkárságok üzemeltetik a K600/KTIR rendszert és az Egységes Digitális Rádiótávközlési (EDR) rendszer rádiókészülékeit.

Az MVB-k által végrehajtott nem klasszikus védelmi igazgatási feladatok

Az MVB-k feladatainak katalógusát alapvetően a törvények és kormányrendeletek tartalmazzák, azonban nemritkán előfordultak olyan helyzetek, amikor a védelmi bizottságok és a titkárságok a közigazgatás szervezetrendszerében elfoglalt helyükből, vagy az MVB-elnökök által vezetett kormányhivatalok feladatrendszeréből adódóan lettek megszólítva. Példaként megemlíthető a „Vízforrás” feladat, amely az egészséges ivóvízzel történő ellátást biztosította. Emellett, időnként és regionálisan országunkba is visszatér a madárinfluenza, mely terjedésének megakadályozásában és a helyzet kezelésében a védelmi bizottságok végzik el a feladatokat az érintett megyékben.

2015. nyár végén Európát és hazánkat is elérte a tömeges méretű migrációs hullám, amelynek kezelésében az MVB-k is szerephez jutottak. Az érintett megyék részt vettek a biztonsági határzár kiépítéséhez és működtetéséhez kapcsolódó tevékenységekben, így például megszervezték az építő-, majd később a határbiztosításban részt vevő erők elszállásolását és ellátását, az önkormányzatokkal és a közigazgatás szerveivel történő kapcsolattartást. A migrációs válsághelyzet nem ért véget, így az ezzel kapcsolatos feladatok jelenleg is tartanak.

2020 tavasza óta az MVB-k részt vesznek a COVID-19 vírus okozta tömeges megbetegedések ellen folytatott küzdelemben is.

A helyi védelmi bizottságok

2011. december 31-ig a megyei jogú városokban, valamint a fővárosi kerületekben, illetve az MVB által kijelölt honvédelmi körzetek városaiban – testületi szervként – helyi védelmi bizottságok (HVB) működtek. A HVB elnöke a megyei jogú város, a város, a fővárosi kerület polgármestere, tagjai a megyei jogú városban, a városban, a fővárosi kerületben a jegyző, a honvédelmi körzethez tartozó polgármesterek által megválasztott polgármester, a rendvédelmi szervek és a centrális alárendeltségű közigazgatási szervek honvédelmi körzet szerint illetékes vezetői voltak. A honvédelmi körzetben levő települések polgármestereit a helyi védelmi bizottság munkájában tanácskozási jog illette meg.

2013. január 1-től a HVB-k a járásokban és a fővárosi kerületekben működnek, illetékeségi területük a járásokhoz, illetve a fővárosi kerületekhez igazodik, melyet a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról szóló 218/2012. (VIII. 13.) Korm. rendelet állapít meg.

A HVB az MVB irányítása alatt álló közigazgatási szerv, amely az illetékeségi területén irányítja és összehangolja a honvédelmi felkészítés helyi feladatainak végrehajtását. A testület a szervezeti és működési rendjét maga állapítja meg, amelyhez az MVB előzetes hozzájárulása szükséges.

A HVB továbbra is testületi szerv, elnöke a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatal (a továbbiakban: járási hivatal) vezetője, elnökhelyettesei a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy, a honvédelmi feladatok tekintetében a honvédség állományából vezényelt katona. A honvédelmi elnökhelyettest az MH önkéntes tartalékos állományából a HM VIF főosztályvezetője jelöli ki. A HVB-elnököt akadályoztatása esetén szakmai kérdések tekintetében az illetékes elnökhelyettes helyettesíti. A HVB elnökhelyettese az elnök akadályoztatása esetén a HVB-titkár részére a titkár feladatkörébe tartozó ügyekben utasítást adhat.

A HVB szavazati jogú tagjai az idők során – figyelemmel a közigazgatásban bekövetkezett szervezeti változásokra – többször módosultak. Jelenleg a HVB tagja: a bizottság katasztrófavédelmi elnökhelyettese kivételével, a HVB illetékeségi területén működő rendvédelmi szerv illetékes vezetője (általában a városi rendőrkapitány vagy rendőrőrsparancsnok), a kormányhivatal képviselője (MVB-titkár vagy helyettese), különleges jogrend bevezetése esetén a katonai igazgatási szerv vezetője, az árvízi védekezésért felelős szervezetnek a bizottság illetékeségi területe szerinti vezetője (több vízügyi igazgatóság is érintett lehet), valamint a HVB titkára, aki a járási hivatalvezető helyettese.

A Hvt. vhr. 2. rendelkezéseinek megfelelően, a HVB ülésein állandó meghívottként, tanácskozási joggal vesz részt: a járási székhely polgármestere, az illetékeségi területen található polgármesterek által megválasztott, a HVB által meghatározott számú polgármester, valamint mindazok, akiknek meghívását a HVB elnöke az adott napirend kapcsán indokoltnak tartja, továbbá békeidőszakban – tanácskozási joggal – a katonai igazgatási szerv képviselője is.

A HVB szervezeti felépítéséből látható, hogy békeidejű szervezetként – az MVB-től eltérően – nem rendelkezik titkársági szervezettel. A HVB elnökét a védelmi igazgatási és katasztrófavédelmi feladatai ellátásában a járási hivatal javaslattevő, döntés-előkészítő jogkörrel segíti és közreműködik a döntések végrehajtásában. A HVB döntése alapján az illetékeségi területén működő védelmi igazgatási szervek, valamint a honvédelemben és a katasztrófavédelemben közreműködő szervek részt vesznek a HVB védelmi igazgatási feladatainak végrehajtásában. A HVB az illetékeségi területén – erre irányuló megkeresés alapján – együttműködik a katonai igazgatási szervekkel. A HVB kiadásainak és működési költségeinek fedezete az MVB költségvetéséből biztosított. A HVB-elnökök, -titkárok és a honvédelmi elnökhelyettesek védelmi igazgatási felkészítése a Nemzeti Közszerződési Egyetemen történik.

A HVB-k felett az MVB – a titkársága közreműködésével – gyakorol felügyeletet. Az MVB e jogkörében egyedi határozattal megsemmisíti a HVB jogszabálysértő döntését, szükség esetén új eljárásra utasítja a HVB-t. Ennek biztosítása céljából a HVB érdemi ügyekben hozott határozatait, üléseken készült jegyzőkönyveit meg kell küldeni az MVB részére.

A HVB testületi döntéseinek fóruma az évenként megtartott, két rendes és a szükség szerinti rendkívüli ülés. A rendes üléseket február 28-ig, illetve november 30-ig kell összehívni. A HVB ülésein a HVB tagjai egyenlő szavazati joggal vesznek részt.

A HVB éves feladatterv alapján működik, melyet az év második ülésén hagy jóvá.

A HVB ülései nem nyilvánosak, azokon csak a HVB tagjai, valamint az állandó és az eseti meghívottak vehetnek részt. A HVB üléseiről a média képviselői számára tájékoztatást a HVB elnöke, a feladatában érintett elnökhelyettese vagy a HVB elnöke által felhatalmazott személy adhat.

Rendkívüli vagy azonnali döntést igénylő esetben a HVB elnöke – hasonlóan az MVB-hez – ülésen kívül is hozhat döntést. A HVB döntéseiről egyedi határozatot hoz.

A HVB az illetékességi területén összehangolja a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő szervek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak ellátását és az arra való felkészülést. A katasztrófavédelmi feladatok ellátásával kapcsolatos előterjesztésekről és döntésekről a HVB elnöke tájékoztatja a megyei katasztrófavédelmi igazgatót.

A polgármester

A polgármester illetékességi területén ellátja a honvédelmi és katasztrófavédelmi felkészítéssel és védekezéssel kapcsolatos, törvényben vagy kormányrendeletben számára megállapított feladatokat, illetékességi területén irányítja és összehangolja azok végrehajtását.

A polgármester a védelmi igazgatási feladatait az önkormányzati hivatal vagy közös hivatal közreműködésével látja el. Az átalakult önkormányzati struktúrában fontos szerep hárul az önkormányzati hivatalok és közös hivatalok jegyzőire is. Felkészítésük, továbbképzésük jegyzői értekezleteken történik.

A polgármester számára – önkormányzati feladatain kívül – törvény vagy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendelet államigazgatási feladat- és hatáskört is megállapíthat. A polgármester a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok irányítása és végrehajtása során államigazgatási jogkörben jár el, honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatai teljesítése érdekében – a helyi védelmi bizottság rendelkezései szerint – együttműködik más települések polgármestereivel.

A polgármester honvédelmi feladatait a Hvt. 2., katasztrófavédelmi feladatait a Kat. tartalmazza. Védelmi igazgatási feladatait a honvédelmi referens, valamint a közbiztonsági referens támogatja.

A polgármesterek felkészítését védelmi igazgatási feladataik ellátásra az MVB-k rendszeres képzések, gyakorlatok útján biztosítják.

Gyakorlatok

A védelmi igazgatási feladatok begyakorlása, az ismeretek szinten tartása és ellenőrzése érdekében az elmúlt években több országos gyakorlat szervezésében és végrehajtásában is részt vettek a megyei védelmi bizottságok. Ezek közül példaként az alábbiakat emeljük ki:

2012-ben Fejér megyében, Bakonycsernyén, a honvédelmi miniszter jelenlétében tartott gyakorlaton debütált az új védelmi igazgatási rendszer. 2013-ban Várpalotán, a Veszprém Megyei Védelmi Bizottság által szervezett gyakorlaton az MVB-elnökök részvételével zajlottak az események.

Az MVB-k és a HVB-k rendszeresen részt vesznek és feladatokat hajtanak végre a NATO CMX és az MH „Feltöltés” gyakorlatokon. A NATO által szervezett, nagy láthatóságú SABER GUARDIAN gyakorlat feladatainak végrehajtásában is tevékeny szerep jutott az érintett MVB-knek.

A katasztrófavédelmi feladatok begyakorlása céljából tartott ONER gyakorlatok, az árvízi védekezésre és a téli időjárásra történő felkészülés törzsvezetési gyakorlatai évente ismétlődő feladatokat jelentenek az MVB-k és a HVB-k részére.

2018-ban Nógrád, 2019-ben Komárom-Esztergom megyében az egészségügyi válsághelyzetből adódó feladatok végrehajtására, valamint a mobil orvosi segélyhely (MOSH) telepítésének gyakorlására országos felkészítési rendezvény megtartására került sor.

A Hvt.2. 26. § (1) bekezdés h) pontja alapján, a honvédelmi felkészítés feladatainak gyakorlása és ellenőrzése céljából az MVB-k is szervezhetnek gyakorlatot. E rendelkezés alapján az MVB-k a munkacsoportjaik részére – az éves feladat- és pénzügyi tervükben foglaltaknak megfelelően – évente riasztási, törzsvezetési gyakorlatokat tartanak. A fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok gyakorlása, a felkészültség ellenőrzése céljából rendszeresen a területi rendeltetésű polgári védelmi szervezetek, megyei és járási mentőcsoportok, valamint a települések védelmi igazgatási gyakorlatai.

Felkészítések

Az MVB-k a tevékenységük során kiemelt figyelmet fordítanak a védelmi igazgatási felkészítésekre is. Rendszeresen tartanak továbbképzési programokat az MVB tagjai, munkacsoportjai, a HVB-k, a védelmi igazgatásban részt vevő önkéntes művelői tartalékosok, a polgármesterek és a jegyzők részére.

Az MVB-k honvédségi állományú titkárai, titkárhelyettesei állandó előadói a Nemzeti Közszolgálati Egyetem védelmi igazgatási kurzusainak.

Önkéntes tartalékos rendszer

Az ország védelmi képességeinek növelése érdekében, a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében megújul a honvédség tartalékos rendszere is. Az MVB-k és a HVB-k számos területen segítik, támogatják a rendszer kialakítását és fejlesztését. Több MVB-elnök – személyes példát mutatva – belépett a tartalékos katonák közé. A megalakult alegységek több védelmi igazgatási gyakorlaton és rendezvényen is részt vettek.

Honvédelmi nevelés

Az MVB-k feladatrendszeréhez tartozik a hazafias és honvédelmi nevelés feladataiban történő közreműködés is. Az e célt szolgáló rendezvények támogatása és szervezése széles spektrumot ölel fel. A védelmi bizottságok honvédelmi tábortokat, vetélkedőket, kiállításokat szerveznek, támogatják a honvédelmi kiadványok megjelentetését.

Társadalmi kapcsolatok, hagyományápolás

Az MVB-k elnökei, titkárai és titkárhelyettesei rendszeres résztvevői a más MVB-k, a bizottságok tagjai vagy állandó meghívottjai által képviselt szervezetek, az önkormányzatok, valamint a honvédelem ügyét támogató egyesületek, társadalmi szervezetek rendezvényeinek. E tevékenységek kiemelten azokban a megyékben bírnak különös jelentőséggel, melyekben nincs működő katonai szervezet.

A hagyományok ápolása, a múlt értékeinek megőrzése szintén fontos feladata az MVB-knek. E területen segítik és támogatják az érintett társadalmi szervezeteket, közösségeket.

Több megye immár hosszú ideje élénk határ menti együttműködést folytat a környező országokban levő, szomszédos megyékkel, településekkel, amely segíti a határokon átnyúló események kezelését, és jó lehetőséget biztosít más országok védelmi igazgatási tevékenységének megismeréséhez.

Az MVB-k által végrehajtott védelmi igazgatási gyakorlatok, felkészítések, a tartalékos rendszerrel és a honvédelmi neveléssel, valamint a társadalmi kapcsolatokra vonatkozó feladatok részletes bemutatása a megyékről szóló részben található.

Dr. Baán Mihály alezredes

Bács-Kiskun megye

A megye földrajzi helyzetét tekintve központi helyet foglal el Magyarországon: fekvése miatt összekötő szerep hárul rá nemcsak Magyarországra, hanem az európai országok kelet-nyugati és észak-déli közlekedési kapcsolatainak biztosításában is. Mindez számos kihívás elé állította a megye folyamatosan megújuló és változó védelmi igazgatási rendszerét.

a) Az elmúlt 10 esztendő kihívásai között mindenképpen meg kell említeni a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel kapcsolatban végrehajtott – eddig talán legösszetettebbnek számító – védelmi igazgatási feladatokat (ld. határ megerősítése, részleges majd teljes határzár, esetleges fegyveres cselekmények veszélye stb.). A Bács-Kiskun Megyei Védelmi Bizottság (MVB) a titkársága útján biztosította a feladatban részt vevő több mint 20 szervezet részéről érkező megkereséseknek és kéréseknek a döntéshozók részére történő eljuttatását.

Az Ideiglenes Biztonsági Határzár (IBH), majd a „Közös Akarat” elnevezésű feladatok végrehajtása során volt olyan időszak, hogy a megye déli határszakaszának 10–30 km-es sávjában a rendvédelmi szervek és a Magyar Honvédség (MH) állományából több mint 5000 fő teljesített szolgálatot és vett részt a határ technikai megerősítésében, illetve járőrözési

feladatokat hajtott végre. Ebben az időszakban volt olyan hónap, amikor az érintett szakaszon egyszerre 15 településen 26 ingatlant (deponálóhely, szállás, utak stb.) vettek igénybe a rendvédelmi szervek és a Magyar Honvédség (MH). Ezen ingatlanok előzetes azonosítása, kijáánlása az MVB-titkárság feladata volt, amely ezt szoros együttműködésben hajtotta végre az érintett helyi védelmi bizottságokkal (HVB) és önkormányzatokkal. A kormányzat részéről meghatározott feladatok végrehajtását eredményesen segítette a feladatok megkezdése előtt megtartott rendkívüli MVB-ülés, illetve az ebben a feladatban érintett szervezetek képviselőinek szakszerű tevékenysége, melynek begyakorlása a megelőző években megtartott gyakorlatok, veszélyhelyzeti felkészülési rendezvények keretében történt. E tapasztalatnak és rutinnak köszönhetően sikerült a jogszabályok által nem mindig lefedett feladatokat is szakszerűen elvégezni.

A feladatban részt vevő állomány szinte teljesen kiépítette az elektronikus védelemmel ellátott IBH-t, és ahol indokolt volt, ott – osztrák műszaki katonák segítségével – a határ megközelítéséhez szükséges harántutakat is megerősítette. A jogszabályi változtatásokkal sikerült elérni, hogy az adott határszakaszon ellenőrzés nélkül ne lehessen az ország területére belépni. A határvédelmi feladatoknak köszönhetően, 2019 végére az ország területére illegálisan belépni szándékozók száma jelentősen – az évi több százezerről pár ezerre – csökkent.

Az MH számára kiépített négy Határvédelmi Bázis hosszú távon biztosítja a megfelelő elszállásolást.

*Hercegszántói Határvédelmi
Bázis, 2017.
(Forrás: www.kormany.hu)*

b) Az éghajlati változások következtében, a szélsőséges időjárási viszonyok miatt egyre gyakoribbá váltak a katasztrófák elleni védekezési feladatok. 2010 májusában, majd júniusában ár- és belvízi védekezésre került sor a Duna és a Tisza megyét érintő szakaszain. 2013-ban a minden idők legnagyobb vízállásával tetőző dunai árhullámmal kellett megküzdeniük a védekezésben részt vevőknek. A kormány mindegyik esetben kihirdette a veszélyhelyzetet. Az MVB által bevezetett szigorító intézkedések hatására, valamint az összehangolt védekezés

tevékenységnek köszönhetően az árvízi védekezés sikeres volt, annak ellenére, hogy a veszélyeztetett ingatlanok száma több száz, a védekezés önkormányzati költsége több százmillió forint volt. A védekezés során a kritikus időszakokban az MH részéről naponta átlagosan 150 fő és számos technikai eszköz segítette a vízügyi szakemberek munkáját. A megyében két településen szállásoltak el katonákat: Baján több mint 250 főt, illetve Kalocsán több mint 2500 főt. Megjegyzendő, hogy ez az állomány a megyehatáron túl, a Duna jobb partján is részt vett a védekezésben. Az önkéntesen érkezők száma meghaladta a 2000 főt.

A térség számára többször komoly kihívást okozott a jelentős havazás miatt kialakult „rendkívüli hóhelyzet” elhárítása. A „rendkívüli hóhelyzet” a legtöbb feladatot 2013-ban adta az elhárítási feladatokban érintettek részére. Nagy számban kellett gépjárműveket és személyeket is menteni. A mentésben még a „Vízforrás 2013” feladatban érintett katonai járművek is segédkeztek.

A „Vízforrás 2013” feladatban az MH erői azon településekre szállították a tiszta ivóvizet, ahol az arzéntartalom magasabb volt, mint a megengedett érték. Ez a megyében 32 települést/településrészt érintett.

A megyére jellemző, nagy kiterjedésű erdőkben az elmúlt 10 esztendőben két alkalommal is komoly károkat okozó erdőtüzek adtak feladatot a szakemberek számára, jöllehet az 1993-as, a bugaci ősbörökásban pusztító tűz nagyságát nem érték el. Szerencsére emberi élet nem volt veszélyben, viszont a kiterjedés miatt mindkét alkalommal szükség volt az MH erőire, eszközeire és speciális képességeire (légi oltás, utántöltés). A szükséges erők és eszközök igénylése és biztosítása – más veszélyhelyzetekhez hasonlóan – a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer (HKR) keretében, az MVB titkárságán keresztül történt.

Fentieken túl, télen és nyáron egyaránt a váratlanul érkező, nagy erejű viharok által okozott események kezelése, valamint a keletkezett károk elhárítása, enyhítése szokott komoly feladatot róni a védelmi igazgatásban részt vevőkre, különösen a szolgáltatókra (ld. több tízezer áramfogyasztót érintő szolgáltatás kimaradása).

A mezőgazdaság mellett a megyének jellemzője a nagyüzemi állattartás is, amely az elmúlt 10 esztendőben két alkalommal is igényelte a védelmi igazgatás részvételét a különböző – emberre nem veszélyes – állapotbetegségek kezelésében. A sertéspestis hatásai kisebb mértékben érintették a megyét (csupán a kockázat emelkedett magasabb szintre), de a 2016/2017-es madárinfluenza idején 184 kitörést regisztráltak (elsősorban a Kecskemét, Kiskunfélegyháza és Kiskunhalas városok környékén lévő településeken), ami 2 032 000 baromfit érintett, és ebből az állományból közel 600 000 darabot le kellett ölni.

Az előzőekben felsorolt események kezelésére történő felkészülés érdekében tájékoztatókat tartottak, felkészítéseket, gyakorlásokat és gyakorlatokat hajtottak végre a védelmi igazgatás teljes spektrumában, a védelmi igazgatás szervezeteinek részleges vagy teljes bevonásával. Számos esetben a gyakorlatokat a megye nem önállóan szervezte, hanem az országos gyakorlatok keretében hajtotta azokat végre. Azon túl, hogy az országos szervezetek által központilag megtartott felkészítéseken a védelmi igazgatás meghívott/berendelt állománya rendszeresen részt vesz, megyei szinten is elengedhetetlen a folyamatos gyakorlás, az ismeretek szinten tartása és fejlesztése. Ennek érdekében, az elmúlt időszak önkormányzati választásait követően sor került a megválasztott polgármesterek komplex védelmi igazgatási felkészítésére, valamint az őket segítő, kijelölt szakemberek (katasztró-

favédelmi referensek) évenkénti, szinten tartó felkészítésére. Mivel a gyakorlatok/gyakorlások szorosan illeszkednek a megye veszélyeztetettségéhez, minden tavasszal az ár- és belvízvédekezéssel, ősszel pedig a téli rendkívüli időjárás kezelésével kapcsolatos gyakorlatok képezik elengedhetetlen részét a részt vevő szervek/szervezetek felkészítésének a szükséges jártasság megszerzése céljából.

A veszélyeztető tényezőkkel kapcsolatban a Paksi Atomerőmű Zrt. közelségéből adódó potenciális veszélyeztetettség is folyamatos koordinációt igényel a védelmi igazgatás megyei szervezetei részéről. Az atomerőmű Biztonsági Igazgatósága több területen is együttműködik a létesítmény 30 km-es körzetéhez tartozó megyék védelmi bizottságaival. Az MVB a feladattervében rögzített éves tájékoztatókon túl szakmai együttműködést is biztosít a megyék közötti nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatok, gyakorlatok szervezéséhez, valamint különös gonddal kezel a helyi védelmi igazgatással kapcsolatos együttműködést a 30 km-es körzetben lévő települések polgármesterein keresztül. Ez az együttműködés a megyében 26 települést, négy helyi védelmi bizottságot és több mint 70 000 lakost érint.

A központilag szervezett „ONER” (Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer) gyakorlatok mellett a 2018 októberében Foktón – a kimenekítési és jódprofilaxis megyei gyakorlat keretein belül – nyolc szervezet együttműködésével végrehajtott gyakorlat keretében bemutatták az érintett szervezetek és önkormányzatok által végrehajtandó feladatokat. A szükség esetén kitelepítésre tervezett, 9 km-en belül lévő lakosság elhelyezése és ellátása a megyében biztosított, de a Dunától keletre lévő megyék védelmi bizottságaival kötött együttműködési megállapodások alapján más megyékben is lehetőség van a 30 km-es körzetben lévők elhelyezésére és ellátására.

c) Bács-Kiskun megye katonai szempontból is kiemelkedő szereppel bír (volt olyan időszak még a rendszerváltás előtt, amikor a megye 16 településén több mint 20 katonai szervezet települt), hiszen Kecskeméten több katonai alakulat is jelen van, melyek közül az MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis a legjelentősebb.

Az MVB részére az elmúlt évtizedben is kiemelt feladatot jelentett a több százezer – külföldi és hazai – látogatót vonzó „Nemzetközi Repülőnap és Haditechnikai Bemutató” biztosításában való szerepvállalás. Az MVB a szervezőbizottsággal együttműködve egy jól szervezett, sikeres és biztonságos (minden veszélyeztető tényezőre felkészült) rendezvény lebonyolításában vett részt 2010-ben és 2013-ban.

d) A védelmi igazgatási feladatok vonatkozásában a katonai szempontok megjelenítése nem pusztán abból adódik, hogy működő katonai szervezetek találhatóak a megyében, hanem abból is, hogy számos, az ország biztonságát befolyásoló veszélyeztető tényezővel kell számolni. Többek között ilyen tényező az, hogy a megye országhatárral rendelkezik, valamint a megyén keresztül halad át a NATO által tervezhető tranzitútvonal (légi, szárazföldi, vízi). Ezen kihívások kezelésére történő felkészülés jegyében szinte minden esztendőben gyakorlatra kerül sor, melyek közül kiemelkedtek az alábbiak:

- 2013 őszétől évente megszervezik a „Védelmi Igazgatási gyakorlatok”-at, ahol a különleges jogrend időszakos tevékenység begyakorlása történik.
- a Nemzeti Közszolgálati Egyetem szervezésében megtartott „Végvár” gyakorlatokon az intézményben tanulók (alap- és mesterképzésben részt vevők) komplex védelmi igazgatási felkészítése valósul meg.

- a NATO válságkezelési gyakorlatain (Crisis Management Exercise – CMX) a nemzetközi együttműködéssel összefüggő lehetséges feladatokat dolgozzák fel.
- a SABER GUARDIAN nagy láthatóságú NATO-gyakorlatot 2017-ben és 2019-ben hajtották végre. Az érintett védelmi igazgatási szervek részére újdonság volt a Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT) feladatainak valós időben és valós körülmények között történő gyakorlása.
- 2018 nyarán az European Tactical Airlift Center (ETAC) gyakorlatsorozat keretében az MVB a titkárság koordinálásával biztosítási és tájékoztatási feladatokat dolgozott fel.
- 2019 őszén – Csongrád-Csanád megyével együttműködve – a „Bácskai Ék 2019” gyakorlat keretében a BNT-feladatokat dolgozták fel. A részt vevő szervek/szervezetek begyakorolták az eljárásrendeket (mint például a szükséges ingatlanok, szolgáltatások, szálláshelyek, telephelyek, egészségügyi biztosítás stb. beazonosítása), a szükséges adatok beszerzésének módjait, pontosították az átvételi eljárás szabályait, beazonosították az alternatív útvonalakat (légi, szárazföldi, vízi), gyakorolták a konvojok fogadását és kísérését, a pihenőhelyek biztosítását. A feladatok során a megyék védelmi igazgatási szervei közötti együttműködést is gyakorolták.

A gyakorlatok mellett fontos szerepet kapott a honvédelmi igazgatási feladatokban érintett személyek felkészítése is. 2015-ben a döntéshozók és döntés-előkészítők részére (több mint 200 fő) kétnapos honvédelmi felkészítési sorozatot szerveztek meg és hajtották végre.

Az MVB rendszeresen szerepet vállal a „Feltöltés” katonai igazgatási gyakorlaton is. A megye különböző védelmi igazgatási szervei folyamatosan közreműködnek az MH katonai igazgatási szerveivel a meghagyás és a gazdasági-anyagi szolgáltatások eljárásainak lebonyolításában.

A BNT új feladatként jelent meg a területi és a helyi védelmi igazgatás feladatrendszerében. Az MVB éves feladattervében meghatározottaknak megfelelően, az MVB titkársága – bevonva a HVB-eket, valamint a települések polgármestereit – törzsvezetési gyakorlások keretében tekintette át a BNT-vel kapcsolatos feladatokat. Ezek a gyakorlások elősegítették a HVB- és a települési szinten megjelenő BNT-feladatok értelmezését.

Az elmúlt időszakban – köszönhetően többek között a Zrínyi 2026 programnak is – az MVB közreműködött a védelemtudatosságot, a honvédelmi nevelést népszerűsítő programokban. Több mint 10 éve sikerrel rendezik meg az Országos Haditorna Versenyt (korábban Honvédelmi Kötelék Program) az adott év őszi időszakában. Az MVB 2016-ban szakmailag és anyagilag támogatta a „Toborzó Országfutás 2016” elnevezésű, kétnapos rendezvényt, melyen 22 település lakosai futottak együtt a katonákkal.

Az MVB 2016-tól folyamatosan segíti a Honvédelmi Sportszövetség tevékenységét, egyeztetve a HVB-elnökökkel, a Klebelsberg Központ tankerület vezetőivel, az önkormányzatokkal, illetve az együttműködő szervezetekkel, melynek eredményeként 11 járásban 40 lőteret jelöltek ki. A lőterfejlesztési koncepcióhoz kapcsolódóan a kormány kiemelt beruházással nyilvánította két lőter megépítését Baján és Kecskeméten.

A „170 éves a Magyar Honvédség” országos rendezvénysorozat keretében, 2018 nyarán – kapcsolódva a Múzeumok Éjszakájához – Kecskeméten a Cifrapalota Múzeumban megnyílt az a vándorkiállítás, amely szemléletesen mutatta be, hogy az elmúlt 170 évben milyen

változásokon ment keresztül és milyen kihívásokkal kellett szembenéznie a mindenkori haderőnek. A rendezvénysorozat kapcsán a Honvéd Sportegyesületek Országos Szövetsége, az MH és a HM Védelmi Igazgatási Főosztály a sport által nyújtott lehetőségeken keresztül is megemlékezett a történelmi eseményekről. A „Kaszárnyafutás” elnevezésű program 2018 októberében az egész ország területét átölelte és szervesen kapcsolódott az aradi vértanúkról szóló, országos szintű megemlékezésekhez. Az útvonalakat oly módon tervezték meg, hogy azok érintsék az adott területen az egykori laktanyákat, valamint a településeken található katonai és háborús emlékeket. Az útvonalak Bács-Kiskun megyében 14 települést érintettek.

A „Zrínyi 2026” programmal párhuzamosan megkezdődött az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer kialakítása is, amelynek már kézzelfogható eredményei vannak a megyében. Közel 400 fő kiképzett, felkészített, a szabadidejét e program érdekében feláldozó fiatal bebizonyította az MVB által szervezett gyakorlatokon, hogy lehet számítani rájuk a veszélyhelyzetekben is.

A Bács-Kiskun megyei kormány megbízott fogadja a honvédelmi minisztert a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programról szóló tájékoztató előtt, 2019. szeptember 3., Kecskemét (Forrás: Ruzsa István)

Az MVB titkársága a katonai oktatás területén is szívesen vállal feladatot, úgymint a katonai alapismeretek tantárgy oktatását, valamint a tantárgyat érettségi tárgyként választók vizsgáztatási feladatait.

e) Az MVB a szervezeti és működési rendjének megfelelően évente két alkalommal tartja meg rendes ülését, ahol alapvetően a békeidőszaki működéssel és a felkészüléssel kapcsolatos beszámolók keretében tájékoztatják a tagok és meghívottak a bizottságot a végrehajtott feladatokról, illetve a szervezetükben végbement változásokról. Az elmúlt 10 esztendő ugyanakkor azt is megmutatta, hogy sok esetben el kellett térni az általános működési rendtől, és szükség volt rendkívüli ülés összehívására, vagy adott esetben a tagok elektronikus úton történő szavazására.

Ilyen esemény volt:

- 2010. május, illetve június hónapokban az ár- és belvízi védekezésre történő felkészülés és a védekezési feladatok eredményes végrehajtása,
- 2012 januárjában a rendkívüli téli időjárás okozta események kezelése,
- 2013 júniusában a Dunán levonuló rendkívüli árvízvédelmi helyzet kezelése,
- 2015 augusztusában az illegális migráció erősödése és az IBH megépítése érdekében összehívott rendkívüli ülés.

Bizonyos gyakorlatokhoz és nagyobb rendezvényekhez kapcsolódóan is soron kívül ülésezett a bizottság. Erre volt példa 2013-ban a „Védelmi Igazgatás 2013” és az „ONER-3-2013” gyakorlat, valamint a Nemzetközi Repülónappal és Haditechnikai Kiállítással kapcsolatban augusztusban összehívott ülés is.

Az együttműködési kapcsolatrendszerben a szakmai fórumok folyamatos információcseréi, a központi szervek módszertani foglalkozásai mind lehetőséget nyújtottak az MVB-k, illetve az abban érintettek együttműködésére. Szoros kapcsolat alakult ki a szomszédos MVB-vel: a bevált gyakorlat szerint a szakmai együttműködés alapvetően a titkárok, a katasztrófavédelmi igazgatóságok, a népegészségügyi szakigazgatási szervek, a vízügyi szervezetek, a rendőrség és más védelmi igazgatáshoz tartozó szervezetek, vagy az aktuális témában éppen feladatot végrehajtó szakemberek között valósul meg. Az együttműködés kiterjedt továbbá a védelmi igazgatási okmányok és intézkedési tervek formai és tartalmi feldolgozására, egységesítésére, valamint a központi szervek és szervezetek támogatását célzó szakmai javaslatok kialakítására.

Murár Zoltán alezredes

Baranya megye

Baranya megye számára az elmúlt 10 év – a korábbi évtizedekhez hasonlóan – változatos, kihívásokkal teli időszakot hozott. A védelmi igazgatási feladatok fő irányát az alábbiakban lehet röviden összefoglalni:

- a területi és helyi közigazgatás megváltozott súlypontjai miatt a védelmi igazgatási szervezetek, az MVB és a HVB-k átalakítása, a kormányhivatal szervezetébe történő integrálása,
- a megye nagy részét érintő villámárvizek, a Duna és a Dráva rekordközeli árvizeinek kezelése,
- az IBH építése és a migráció kezelése során megszabott speciális tervező, koordinációs katonai és polgári – kártalanítási – feladatok elvégzése,
- az MVB tervrendszerének átalakítása,
- az elektronikus adatkezelési környezet megteremtése,
- nemzetközi védelmi igazgatási kapcsolatok fenntartása,
- a honvédelem eszméjének népszerűsítése, valamint
- az önkéntes művelleti tartalékos rendszer kialakításában, fejlesztésében való közreműködés.

a) A honvédelmi jogszabályok változása miatt 2012. január 1-től az MVB titkársága, mint az MVB munkaszervezete a megyei kormányhivatal törzshivatalához rendelve, a kormány megbízott közvetlen alárendeltségében, önálló osztály jogállású szervezetként működik. A titkárság 2012. január 27-ei átadásával az MVB működését biztosító személyi státuszok, infrastruktúra, technikai eszközök, továbbá a – védelmi felkészítés céljára biztosított költségvetési források felhasználásával beszerzett – teljes anyagi és technikai készlet átadása szintén megtörtént. 2016 óta a munkaszervezet egy, a saját költségvetéséből felújított épületben, kiváló munkakörülmények között végzi a feladatait. Ebben az objektumban van a Honvédelmi Munkacsoport és a Támogató Munkacsoport települési helye, továbbá e szervnek, a titkárságnak és az ügyeleti szolgálatnak kialakított pihenőhely is.

A titkárság állománya 2014 óta négy főből áll. A munkaszervnél a titkáron és titkárhelyettesen kívül kormányhivatali ügyintéző és gazdaságmozgósítási szakreferens is dolgozik.

b) Baranya megyét délről a Dráva, keletről a Duna határolja. Az elmúlt 10 évben mindkét folyón 2-2 alkalommal volt szükség a védekezésre.

A megye vonatkozásában az elmúlt időszak első, embert próbáló feladata a 2010. június 16 –25. közötti villámárvizek elleni védekezés volt, amely a megye 55 települését érintette. Annak ellenére, hogy a veszélyhelyzet következtében napokig több baranyai út volt lezárva teljesen vagy részlegesen és volt négy elzárt település is, ellátási problémák nem adódtak. Az igényelt honvédségi erők általi segítségnyújtás gyors és hatékony volt, a katonák Sásdon és Vásárosdombón végeztek szállítási, kimenekítési munkálatokat. A megyében hét településről 128 embert kellett kitelepíteni. Az MVB katasztrófavédelmi munkacsoportja részlegesen működött.

A villámárvíz után a Dunán volt szükség a védekezés elrendelésére. A védekezés súlypontja, mint legtöbb esetben, ekkor is Dunaszekcső és Bár területére esett. Állami védművek híján az önkormányzatok vezették eredményesen a védekezést, a vízügyi szervezet szakmai irányításával.

2013-ban a Duna egyik legnagyobb árvize vonult le, melynek hatására a kormány veszélyhelyzetet hirdetett ki a mohácsi járás illetékességi területére. Baranya megyében „rendkívüli árvízvédelmi készültség” kihirdetése mellett, példátlan összefogással, jól szervezeten, és nyugodt munkával sikerült megfogni minden idők második legnagyobb vizét. Napi átlagban közel 500 fő dolgozott a gátakon, mintegy 115 ezer homokzsákot felhasználva. Mohácson kitelepítésre is sor került. Az MVB katasztrófavédelmi munkacsoportja Dunaszekcsőre kitelepülve, a támogató munkacsoportja pedig részlegesen a titkárságon működött.

A Dráván 2012-ben és 2014-ben került sor a védekezés elrendelésére. 2012-ben a levonuló árhullám Baranya megyét érintő drávaszabolcsi és drávasztárai árvízvédelmi szakaszán III. fokú árvízvédelmi készültséget rendeltek el. A 2014 szeptemberében levonuló árvíz minden idők második legnagyobb vízmagasságát eredményezte. A folyó Drávaszabolcsnál tetőzött 587 cm-el, alig maradván az 1972-es legnagyobb vízmagasságot jelentő 597 cm-től. A folyón a nagy árvíz után, a 70-es években épültek ki a jelenlegi gátak, amelyek ilyen nagy vízterhelést még nem kaptak.

c) 2013. január 1-től a közigazgatási jogszabályok változása miatt Baranya megyében tíz járást alakítottak meg, ami az addigi öt helyett 10 HVB-t eredményezett. Az MVB

elnöke intézkedett az alapidokumentumok kidolgozására, elfogadására és az alakuló ülések megtartására. A HVB-elnökök felkészítése mind honvédelmi, mind katasztrófavédelmi területen megtörtént. A megyében a HVB-k működése az ellenőrzési tapasztalatok alapján jogszerű.

d) Baranyában a dunaszekcsői löszfal mozgása már hosszú évek óta okoz problémát a település lakóinak. A 2008-as nagymértékű süllyedést követően a terület ma is mozgásban van. A bekövetkezett süllyedések következtében, 2015-ben az MVB elnöke két család (négy fő) két ingatlanból történő kitelepítésére hozott határozatot. A terület mozgását jelenleg is havi rendszerességgel ellenőrzik geológiai mérésekkel a Baranya Megyei Kormányhivatal Bányászati Osztály (Bányakapitányság) munkatársai

e) A 2015. szeptember 17. és október 16. közötti időszakban több mint 36 000 fő illegális bevándorlóval szemben intézkedtek a horvát határszakaszon. Baranya megyében 2015 szeptemberében és októberében az IBH építésében, a határvédelem megerősítésében, az ellátásban és a vezetésben mintegy 1500 katonára vett részt, akik 12 településen, 28 objektumban kaptak elhelyezést. Az MVB és az érintett HVB-k elnökeinek, a befogadó települések polgármestereinek, valamint az MVB titkárnak (honvédelmi referens) meghatározó szerepe volt a katonák szerb határszakaszról való gyors áttelepítésének sikeres megvalósításában, az elhelyezésükhöz, vezetési pontok, deponálóhelyek és ellátópontok telepítéséhez szükséges ingatlanok biztosításában, az ellátás és infrastruktúra megteremtésében és az egészségügyi ellátás megszervezésében. Jóllehet az IBH fenntartása folyamatos, a katonák egyre kisebb létszámban voltak jelen a megyében, majd 2019 júniusában az utolsó bérelt objektum is viszszerült a bérbeadó használatába.

f) 2010 és 2019 között az MVB négy, nagy volumenű védelmi igazgatási gyakorlatot tartott. Míg 2010-ben a Mecsek hegységben keletkezett nagy kiterjedésű erdő- és vegetációtűz okozta veszélyhelyzetek kezelése, az élet- és vagyonmentési feladatok kezelése, koordinálása, addig 2011-ben a felső küszöbértékű veszélyes üzemben keletkezett veszélyhelyzet kezelése és a vele kapcsolatos lakosságvédelmi feladatok gyakorlása volt a felkészítés tárgya.

A szakmai előjáró szervek tervei alapján, az MVB szervezésében 2012-ben és 2015-ben került sor az MVB- és HVB-tagok, állandó meghívottak, polgármesterek, közbiztonsági referensek, valamint a védelmi igazgatásban együttműködő szervezetek vezetőinek felkészítésére, melyen a részvételi arány kiemelkedően magas volt.

A HVB-elnökök felkészítése a HVB-k megalakítása után megtörtént. A HVB-elnökök és -titkárok felkészítése félévenként a HVB-ülések előtt történik meg.

A HVB-k honvédelmi elnökhelyettesei – önkéntes műveleti tartalékos katonák – szakmai felkészítése évente kétszer, a bevonulásuk napján zajlik. Minden bevonulási időszakban egy-egy járás sajátosságait az ott szolgáló honvédelmi elnökhelyettes mutatja be a kollégák részére. A behívott tartalékosok munkáját a szolgálatuk utolsó napján értékeli. Megállapítható, hogy a HVB honvédelmi elnökhelyetteseknek a védelmi igazgatás rendszerébe való integrálása sikeres volt.

2014-ben az MVB együttműködési gyakorlata keretében került sor a járási mentőcsoportok nemzeti minősítésére, az árvízi védekezés módszereinek ismertetésére. Ennek során az együttműködő szervezetek önálló helyszíneken mutatták be a kapcsolódó tevékenységüket.

Gazdaságmozgósítás és lakosságellátás terén 2015 és 2017 között évente, „GM Baranya” törzsgyakorlatot vezettek le, melyekbe bevonták – évenkénti felosztásban – az összes HVB-t, azok munkacsoportjait, valamint a járásonként kijelölt településeket.

2017-ben a tömeges sérültekkel járó káresemény felszámolása, az ehhez kapcsolódó polgári védelmi feladatok végrehajtása, továbbá az új objektumba költözött MVB-titkárság és az MVB Támogató Munkacsoport szervezetének, települési helyének bemutatása volt az MVB-együttműködési gyakorlatok tárgya.

Az MVB-munkacsoportok felkészítésére minden évben sor kerül, összevont elméleti és gyakorlati felkészítés keretében. A munkacsoportok az elméleti felkészítést követően – törzsvezetés módszerével – egy kialakított helyzet gyakorlati kezelését hajtják végre.

Az MVB Katasztrófavédelmi Munkacsoportjának felkészítése évente több alkalommal, tematikus gyakorlatok keretében (kulturális javak mentése vagy különleges infrastruktúra védelme), valamint a téli veszélyes időjárási helyzetek kezelésére szervezett központi gyakorlatok során valósul meg.

Az MVB Gazdaságmozgósítási és Lakosságellátási Munkacsoportjának, valamint a Honvédelmi Igazgatási és a Támogató Munkacsoportjának a felkészítése általában törzsgyakorlás keretében történik az MVB- és HVB-munkacsoportok bevonásával. A legutóbbi, „MCS Baranya 2019” nevű törzsvezetési gyakorlaton 74 fő vett részt.

A polgármesterek védelmi igazgatási felkészítése az önkormányzati választások után 2011-ben, 2014-ben és 2019-ben is megtörtént. Ezt a fajta felkészítést az első két alkalommal saját tervezésben, 2019-ben pedig a megyeszékhelyen összevontan, központi szervezésben hajtották végre. Tekintettel arra, hogy a megye kistélepülései szerkezetű, kiemelkedő eredménynek tekinthető, hogy a 301 polgármestert és 99 közbiztonsági referenst érintő felkészítés járásonként 73%-os részvétellel zajlott.

g) Az MVB éves gazdaságmozgósítási munkaprogramját és a tárgyév gazdaságmozgósítási adatgyűjtésének előkészítését a gazdaságmozgósítási szakreferens végzi. A HVB-k – a

*A Baranya Megyei Védelmi Bizottság ülése – elismerés átadása, 2018. november 29., Pécs
(Forrás: Eckhardt Zoltán alezredes)*

polgármesterek bevonásával – évente végrehajtják az illetékességi területükön a gazdaság-felkészítési adatgyűjtést, feldolgozzák az adatokat, és a különleges jogrendre vonatkozó igényeiket a meghatározott táblázatokban megküldik az MVB részére. A gazdaságmozgósítási szakreferens végül összeállítja Baranya megye egyszerűsített Védelemgazdasági Alaptervét, amelyet az MVB elnöke hagy jóvá. A Védelemgazdasági Alaptervet a szakmai előljáró intézkedése alapján 2019-ben nem terjesztették fel.

h) Az MVB meghagyással kapcsolatos tevékenysége sikeres. Jelenleg – a 2019. évi pontosítás alapján – a Baranya MVB által egyedileg, határozattal kijelölt, meghagyásba bevont 100 szervezet több mint 11 000 munkaköre van kijelölve.

i) Baranyában nem diszlokál katonai alakulat, ezért kiemelt feladat a honvédség pozitív megítélésének, presztízsének növelése, a honvédelem társadalom felé történő nyitásának elősegítése, a katonák és az állampolgárok kapcsolatának építése. Mindezek érdekében számos sport- és művelődési programot, kiállítást, konferenciát és – a középiskolások részére – rendhagyó előadásokat, tanórákat szerveznek. Ezek közé tartoznak az Országos Haditorna Versenyek, a hagyományápoló fesztiválok, valamint a rendszeresen megrendezett honvédelmi nap és akadályverseny, melyeknek a megszervezése a toborzóirodával együttműködésben történik.

A „Zrínyiek és Tinódi nyomában” honvédelmi és műveltségi verseny hagyományosan, évek óta a szigetvári Tinódi Lantos Sebestyén Általános Iskolával közös szervezésben valósul meg a körzet általános és középiskolásainak részvételével. Rendhagyó honvédelmi nap keretében mutatták be az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred névadójáról szóló „Csak még egyszer előre” című filmet, melynek a „Négy év vérben és vasban” című kiállítás és „az I. világháborúban harcoló magyar katona” korhű bemutatása adott keretet.

A „Magyar tüzérség a XX. században” kiállítás megnyitója, 2014. december 4., Pécs
(Forrás: Eckhardt Zoltán alezredes)

Baranya megye és Eszék-Baranya megye vegyes munkabizottsági ülése, 2017. április 26., Eszék, Horvátország (Forrás: Eckhardt Zoltán alezredes)

Az egyetemek, helyi múzeumok bevonásával megszervezték a „Magyar tüzérség a XX. században – Magyar tüzérek a Nagy Háborúban” című konferenciát, melyhez a „Magyar tüzérség a XX. században” című időszaki kiállítás kapcsolódott. A siklói várban, 2016-ban – kapcsolódva a honvédség határrendészeti feladat-végrehajtásához – a „Határok és őrzők a magyar történelemben” című hadtörténelmi konferencián vehettek részt az érdeklődők.

Rendszerezés a megemlékezések a Honvédelmi Minisztériummal együttműködve Harkányban a bolgár, Beremenden pedig a volt jugoszláv katonai temetőben, amelyeken a környező települések vezetőin kívül a pécsi horvát konzul, a bolgár nagykövetség, a nemzetiségi önkormányzatok, valamint katonai és társadalmi szervezetek képviselői is részt vesznek.

2019-ben, az MVB elnökének meghívására dr. Benkő Tibor, Magyarország honvédelmi minisztere tartott előadást a Pécsi Tudományegyetemen, tájékoztatva az MVB tagjait, az egyetem képviselőit, valamint a város és a megye polgárait a „Zrínyi 2026” Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programról.

A civil-katonai kapcsolatok pozitív alakulását és a honvédelem eszméjének erőteljes civil támogatását jól jelzi, hogy a honvédelmi miniszter az elmúlt évtizedben 13 baranyai polgárnak adományozott „Honvédelemért Kitüntető Cím”-et.

Baranya megye és a horvátországi Eszék-Baranya megye között már másfél évtizede aktív megelőzési és védelmi igazgatási együttműködés áll fenn. Az ennek keretében létrehozott vegyes munkabizottság találkozóit minden évben megtartják. A kapcsolat folyamatos és fejlődő a szakterületek között. A munkacsoportban részt vesznek a két érintett megye vízügyi, rendvédelmi (határvédelmi), népegészségügyi és katasztrófavédelmi (tűzoltó) szervei. Magyarországi részről az MVB titkársága fogja össze a munkacsoport tevékenységét. A magyarországi munkatálalkozókat minden alkalommal szakmai program kíséri. Legutóbb, 2019-ben a Pécsi Tudományegyetem adott otthont a szakmai programnak, és a munkacsoport ülését követően a Szentágotthai János Kutatóközpont virológiai laboratóriumát tekinthették meg a munkacsoport tagjai.

j) Az MVB 2017-től támogatja a rendelkezésére álló eszközeivel az önkéntes tartalékos rendszer megerősítését és a sikeres toborzást. Az MVB elnöke elsőként között lépett be az

önkéntes tartalékos rendszerbe. Az MVB és a Baranya Megyei Kormányhivatal támogatást nyújtott a területi toborzófeladatok tervezésében és végrehajtásában. Az MH kérésének megfelelően, a kormányablakokban is elhelyezték az önkéntes területvédelmi tartalékos szolgálatot népszerűsítő plakátokat, valamint a jelentkezéshez szükséges regisztrációs lapokat. Sor került a járási önkéntes területvédelmi századok elhelyezési, kiképzési objektumainak felmérésére és szemrevételezésére. Emellett az MVB a rendezvényein propagálta az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszert, és minden alkalommal lehetőséget biztosított a toborzópontok telepítésére.

Eckhardt Zoltán alezredes

Békés megye

a) Az elmúlt évtizedben Békés megyében a rendkívüli hóhelyzet, a szokatlanul kemény téli időjárás, a pusztító nyári jégvihar, illetve az ivóvíz magas arzéntartalma miatt a lakosság egészséges ivóvízzel való ellátása, továbbá a migrációs helyzet kezelése egyaránt adott feladatot a védelmi igazgatás szereplőinek.

Tíz esztendővel ezelőtt az intenzív havazás, hófúvások és hóátfúvások miatt a MÁV rendkívüli készültséget vezetett be a teljes megyei hálózatán. A szokatlanul zord téli időjárás megbénította a közúti közlekedést, és több település nehezen volt elérhető. A Békés MVB a Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatósággal közösen, az együttműködők bevonásával mentőosztagot hozott létre a rendkívüli téli időjárási viszonyok során kialakuló helyzetek kezelésére. A mentőosztag elsődleges feladata az emberi élet mentése, a szükséges egészségügyi ellátás biztosítása, az úton rekedt személyek, illetve a hóval elzárt településeken élő lakosság alapvető ellátásának biztosítása volt.

Fél évvel később, 2010 júniusában óriási vihar tarolta le Mezőhegyest, ahol akkor éppen egy nemzetközi lovasrendezvény zajlott. Legalább tíz ember megsérült és több ló is elpusztult, amikor a tornádószerű vihar lecsapott a dél-békési városra. A vihar leszakította az elektromos vezetékeket, és a településen akadozott a telefonszolgáltatás is. A viharkár következményeinek felszámolása, helyreállítása heteket vett igénybe.

Orosházán is több alkalommal okoztak fennakadást a viharok. Az eseményeket követően a HVB elnöke gyakorlatot szervezett az együttműködőkkel a viharkárok kezelésének gyakorlására.

Az MVB kiemelt figyelmet fordít a megyét potenciálisan veszélyeztető belvíz elleni védekezéssel kapcsolatos feladatok rendszeres gyakorlására is.

2012 végén, 2013 első negyedében a megengedettnél magasabb arzéntartalmat mértek a vezetékes ivóvízben Békés megye számos településén. A helyzetet a Magyar Honvédség segítségével sikerült kezelni. A megfelelő minőségű vezetékes ivóvíz biztosításáig az érintett településeken a honvédelmi tárca konténeres víztisztító berendezéseket telepített. A konténerek telepítéséig a katonák vízutánfutókban és zacskózott formában biztosították az egészséges ivóvizet a lakosságnak és az intézményeknek.

Az MVB titkársága a Békés Megyei Kormányhivatallal közösen biztosította az évtized dunai árvize által okozott károk helyreállításában való részvétel lehetőségét. A hivatal mun-

katársai közül 2013 nyarán több mint 50 önkéntes vett részt Baján az ár levonulását követő helyreállításban.

2018 márciusában a megye északi részén lévő települések lakóinak életét nehezítette meg a rendkívüli időjárás. Számos településen az ónos eső és a nagy mennyiségű hó több napon át fennakadást okozott az áramszolgáltatásban. Vezetékek szakadtak le, oszlopok dőltek ki. Nehezítette a helyreállítást a rendkívül felázott talaj, amelyre csak különleges járművekkel lehetett rámenni. Az MVB elnöke – a védekezésben, helyreállításban érintett szervezetek feladatait és hatásköreit pontosító – eljárási rend elkészítéséről határozott. Az érintett településeken a villamosenergia-szolgáltatás folyamatos biztosítása érdekében erőforrás-átcsoportosítási terv készült, és a települési ügyeletek biztonságos működtetése érdekében aggregátorok, informatikai eszközök, világítóberendezések beszerzésére került sor.

b) Szintén az elmúlt évtized krónikájához tartozik, hogy az MVB titkársága a normál időszaktól eltérő helyzetekre történő felkészülés érdekében infokommunikációs tervet dolgozott ki, melyhez kapcsolódóan beszerezték a kor színvonalának megfelelő infokommunikációs eszközöket, EDR-rádiókat, és – a tervben foglaltaknak megfelelően – megtörtént ezek készségi szintű kezelésének elsajátítása is. Az MVB munkáját mobil, videókonferencia tartására alkalmas eszközök is segítik.

c) A tömeges migrációval kapcsolatos feladatok Békés megyét is érintették. A megye 178 kilométeres határszakaszán felmérték az IBH esetleges építéséhez szükséges állományt, anyagokat és a technikai eszközök elhelyezésére alkalmas objektumokat. Az MH kijelölt állománya – a migrációs veszélyhelyzet kihirdetését követően – több alkalommal tisztította a határnyiladékokat, felkészülve egy esetleges feladat-végrehajtásra.

d) A Honvédelmi Sportszövetség (HS), a HM Miniszteri Biztosi Titkársága, valamint az Országos Lőtérfejlesztési Konceptió kidolgozására megalakított munkacsoport a HM VIF-en keresztül az MVB titkárságát kérte fel a megyében található (állami, önkormányzati, magán) lőterek tulajdonviszonyainak tisztázására. Békés megyében Szarvas lett kijelölve a lőtér megépítésére. A HS tervei szerint ezek olyan, lőterekkel is rendelkező multifunkcionális szabadidős sportlétesítmények lesznek, amelyek közösségi programok, sportlövész-, küzdősport-, általános képességfejlesztő foglalkozások, valamint elméleti képzések megtartására is alkalmasak.

e) A polgári és mezőgazdasági repülőterek besorolása lejárt. A HM VIF megkeresésére a megye területén még repülőtérréként nyilvántartott területeket az MVB titkársága a kormányhivatal földhivatali főosztályával közösen felmérte és a nyilvántartásokat pontosította.

f) A honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről, valamint az ezzel összefüggő adatok nyilvántartásáról szóló HM-utasításból eredő, megyei szintű feladatok végrehajtását az MVB titkársága szervezte meg.

g) Szintén az MVB titkársága a Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság szakállományával közösen – az országban egyedülálló módon – hároméves képzési tervet készített az esetleges fegyveres konfliktusok időszakában szükséges polgári védelmi feladatokra történő elméleti és gyakorlati felkészítés végrehajtására. A tervnek megfelelően zajlik napjainkban is a járási önkéntes mentőcsoportokba, valamint a települési önkéntes polgári védelmi egységekbe beosztottak éves felkészítése.

h) Az elmúlt évtizedben a területi és helyi védelmi igazgatás feladatrendszerében új elemként jelent meg a Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT) biztosítása. Az MVB az éves feladat-tervében meghatározottaknak megfelelően – bevonva a HVB-eket és a települések polgármestereit – rendszeresen gyakorolja a BNT-vel kapcsolatos feladatokat.

i) Az MVB a Magyar Tartalékosok Szövetsége megyei szervezetével és a Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság Békés Megyei Irodájával közösen immáron 18 éve rendezi meg az Országos Haditorna megyei versenyét (korábban Honvédelmi Kötelesség Program). Az általában szeptember végén, október elején megrendezett esemény kiváló lehetőséget biztosít a honvédelmi nevelés népszerűsítésére. A versenyen rendszerint mintegy 50 csapat, 150-200 diák áll rajthoz.

j) Az MVB a feladat és pénzügyi tervének megfelelően támogatja a megyében folyó katonai hagyományápolást, a hadisírok felkutatását, a felújításukhoz kapcsolódó pályázatokra történő jelentkezést, a katonahősökről történő méltó megemlékezéseket. A bizottság az I. világháború centenáriumi éveiben az oktatási intézményekkel közösen konferenciákat, versenyeket, kiállításokat szervezett.

k) Békés megyében megalakult az MH 101. Fekete Imre Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Zászlóalj, valamint létrejöttek a járási területvédelmi századok. Az önkéntes területvédelmi tartalékosok kiképzése jelentősen növeli a helyi közösség védelmi képességét. A zászlóalj tagjai 2018 novemberében – napra pontosan 100 esztendővel a békéscsabai 101. Császári és Királyi Gyalogezred I. világháborúból való hazatérése után – lélekemelő, parádés ünnepség keretében tettek katonai esküt Békéscsaba főterén, így több évtized után ismét katonák népesítették be az államalapító Szent István királyról elnevezett közteret.

l) Az MVB elnökének javaslata alapján, az elmúlt évtizedben Békés megyéből nyolc személy részesült a „Honvédelemért Kitüntető Cím” különböző fokozatában. 2020-ban

*Leköszönő megyei védelmi bizottsági tagok elismerése, 2013. április 2., Békéscsaba
(Forrás: <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/bekes/hirek?page=84>)*

*A honvédelmi miniszter előadása a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programról,
2019. október 31., Békéscsaba*

(Forrás: <https://honvedelem.hu/media/aktualis-videoek/bekescsaban-tartott-eloadast-a-honvedelmi-miniszter.html>)

– ugyancsak az MVB elnökének javaslata alapján – „Miniszteri Elismerő Oklevél” kitüntetésben részesült az 1997 óta civil szervezetként tevékenykedő „Csaba” Honvéd Kulturális Egyesület.

A Békés MVB 2018-ban – Takács Árpád kormány megbízott, MVB-elnök kezdeményezésére – a védelmi igazgatás területén kiemelkedő munkát végzett személyek, szervezetek elismerése céljából a „Békés Megye Védelméért” kitüntető cím alapításáról határozott. A 2019-ben első ízben átadott kitüntetést Bak Sándor, a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság nyugállományba vonuló igazgatója, a MATASZ Békés Megyei Szervezete, valamint Lipták István nyugállományú tűzoltó ezredes, polgári védelmi tanácsos vehette át.

m) Dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter 2019 novemberében – Takács Árpád kormány megbízott, MVB-elnök meghívására – a Békés Megyei Kormányhivatal dísztermében az MVB és a Békés Megyei Államigazgatási Kollégium összevont ülésén ismertette a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program részleteit.

Gulyás László alezredes

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

A Borsod-Abaúj-Zemplén MVB a védelmi igazgatással kapcsolatos törvények és rendeletek, a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló kormányhatározatok, valamint szervezeti és működési szabályzata alapján végzi tevékenységét.

a) A védelmi igazgatás jogszabályi hátterének 2012. január 1-i hatállyal történt megváltozása után az MVB elsődleges feladata a módosult törvényi szabályzásnak megfelelő szervezeti

*Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei
Védelmi Bizottság rendes ülése
az Országos Idegenrendészeti
Főigazgatóság
Észak-magyarországi Regionális
Igazgatóságán,
2019. március 27., Miskolc
(Forrás: Kiss Viktor – Megyei
Kormányhivatal fotósa)*

struktúra kialakítása, valamint a szükséges munkafeltételek megteremtése volt. Ennek első lépéseként, 2012. január 27-én eredményesen megtörtént az MVB-titkárság átadás-átvétele a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal között.

Az MVB a rendes üléseit már hagyományosnak mondhatóan, a védelmi igazgatásban részt vevő valamely szervezet bázisán tartja, ami lehetőséget biztosít a házigazda szervezetek tevékenységének bemutatására is. Az MVB irányítási jogkörében eljárva hajtja végre a HVB-k szervezeti és működési rendjének, munkájának, valamint a védelmi felkészítés tervrendszerének ellenőrzését.

A jogszabályi változások következtében, 2013. január 1-től a HVB-k a járásokhoz igazítva működnek, a HVB elnöke a járási hivatal vezetője, akinek a munkáját szakmai elnökhelyettesek segítik. A megyében 2013. január 31-ig mind a 16 HVB megtartotta alakuló ülését, melynek keretében megtörtént a tagok és meghívottak felkészítése, az önkéntes művelti tartalékos jogállású honvédelmi elnökhelyettesek pedig első alkalommal vettek részt a HVB-k munkájában.

b) 2010 májusában és júniusában a Bódva, a Sajó és a Hernád folyókon rendkívüli árhullám vonult le, ami miatt a kormány veszélyhelyzetet hirdetett ki. A megyében 208 településen volt szükség ár- és belvíz elleni védekezésre. 3500 ház sérült meg az árvíz alatt, illetve közvetlenül utána 284 ház dőlt össze vagy vált életveszélyessé és lakhatatlanná, továbbá 4643 fő kitelepítésére került sor. Az MVB titkársága a veszélyhelyzet ideje alatt váltásos munkarendben végezte feladatait, majd az árvíz levonulását követően a megyei Helyreállítási és Újjáépítési Bizottság tevékenységét koordinálta.

A megye 21 településén az ivóvíz arzén-, illetve bórkoncentrációja meghaladta az egészségügyi határértéket, ezért 2013. január 1-től az érintett településekre több mint egy évig az MH 5. Bocskai István Lövészdandár katonái szállították az egészséges ivóvizet. Az érintett települések bejárása, a vízszállító csoport elhelyezési körülményeinek biztosítása, valamint a szállításhoz szükséges anyagok és eszközök biztosítása az MVB szervezésében zajlott, melyben kiemelkedő segítséget nyújtottak a védelmi igazgatásban részt vevő társ-szervezetek is.

2013. március 14-én, a kialakult rendkívüli téli időjárási körülmények hatására a megye számos térségében áramkimaradás jelentkezett, és több fő közlekedési útvonalon is nehézségek léptek fel. A helyzet kezelése érdekében aktiválták az MVB munkacsoportjait, illetve Cigánd, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Miskolc, Encs, Gönc, Szerencs településeken a HVB-ket. A lakosság ellátásában az MH 5. Bocskai István Lövészdandár két áramfejlesztő csoportja is részt vett. Az áramellátási és közlekedési nehézségek ellenére a lakosság élelmiszer-, ivóvíz- és egészségügyi ellátása, valamint a lakások fűtése folyamatosan biztosított volt.

A védelmi igazgatás feladataiban részt vevő megyei szervezetek tagjai a Dunán 2013 júniusában levonult rendkívüli árhullám védekezési munkálataiból is kivették a részüket: a megyéből összesen 1334 fő tevékenykedett a Duna gátjain. Az árvízi védekezésben részt vett személyek által készített fényképek felhasználásával az MVB szervezésében „Borsodiak a gáton” címmel fotókiállítást láthattak az érdeklődők a Miskolci Galériában.

c) Az MVB a 2013 évi munkatervében döntött egy megyei szintű védelmi igazgatási gyakorlat megtartásáról Mád településen. A 2013. november 21-én végrehajtott gyakorlaton az MVB területi és helyi szervei, valamint az MH kijelölt erői vettek részt. A gyakorlat tárgyát egy feltételezett rendkívüli időjárás, majd egy földrengés kapcsán kialakuló veszélyhelyzet és a településen működő alsó küszöbértékű üzemben történt tüzeset képezte.

Az MVB területi szintű, a honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos feladatait tartalmazó hatályos intézkedési tervrendszere, valamint riasztási terve 2015. március 1-jén lépett hatályba. Az MVB titkárságához, valamint az MVB Honvédelmi, Támogató, Gazdaságmozgósítási és Lakosságellátási Munkacsoportjaiba delegált személyek részére több alkalommal felkészítő foglalkozást hajtottak végre. A felkészítés során bemutatták a hatályos jogszabályokat és az elkészített terveket, továbbá a résztvevők megismerték a munkacsoportok települési helyeit és eljárási rendjét, valamint a pontosított nyilvántartási adatokat.

2015. január 27–28-án került sor a védelmi igazgatás rendszerében a honvédelmi igazgatási feladatokat ellátók továbbképzésére, melyre az MVB tagjai és állandó meghívottjai, a HVB-k elnökei és titkárai, a települések polgármesterei, az MVB és a HVB-k munkacsoportjainak tagjai, valamint a települések közbiztonsági referensei kaptak meghívást.

2015 novemberében komplex védelmi igazgatási gyakorlat zajlott le Tokaj városában, amelynek során a közel 200 fő résztvevő egy vasúti baleset következményeinek felszámolását, a sérültek ellátását, a veszélyeztetett körzet kiürítését és a befogadóhely kialakítását, valamint a vízkár elhárítását és a magasból történő mentés feladatait hajtotta végre. A gyakorlat során az MH 5. Bocskai István Lövészdandár katonái vegyimentesítési feladatokat láttak el.

2016 áprilisában a Miniszterelnökség Területi Közigazgatásért Felelős Államtitkársága szervezésében regionális védelmi igazgatási felkészítés zajlott a Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal és járási hivatalainak részvételével Tiszaújvárosban, a MOL Petrolkémia Zrt. telephelyén. A rendezvényen a résztvevők aktuális védelmi igazgatási témakörökben kaptak elméleti felkészítést, valamint egy gyakorlat keretében is megtekinthették a MOL Petrolkémia Zrt. védelmi képességeit.

Az MVB éves feladat- és pénzügyi terve alapján a megyében található települések polgármestereinek védelmi igazgatási képzését 2017. december és 2018. január hónapokban hajtották végre. A felkészítés nyolc helyszínen történt az MVB társszervei által kijelölt előadók

*Mentesítés a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Védelmi Bizottság gyakorlatán, 2015. november 12, Tokaj
(Forrás: Kiss Viktor – Megyei Kormányhivatal fotósa)*

bevonásával. A felkészítéssorozatban az alábbi témakörökben hangzott el rövid, lényegre törő előadás:

- A katonai igazgatás rendszere és aktuális kérdései,
- Katasztrófavédelmi feladatok helyi és települési szinten a védelmi igazgatásban,
- A rendőrség védelmi igazgatási rendszere,
- A települések vízkárelhárítási feladatai,
- Folyamatos közegészségügyi feladatok a lakosságvédelemben.

Az MVB kiemelten kezeli a BNT feladatrendszerét, melyhez kapcsolódva rendszeresen tájékoztató hangzik el az MVB és a HVB-k ülésein. Ezenfelül, az MVB a szükséges gyakorisággal végzi bedolgozását a BNT Képességekatalógusba, képviselői pedig részt vettek a „Cooperative Support 2018” BNT országos módszertani rendszergyakorláson. Az MVB napi szintű, hatékony kapcsolatot tart fenn a NATO Erőket Integráló Elem (NFIU) Magyarországon települt parancsnoksággal.

Magyarország kormánya a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló kormányhatározatban elrendelte a polgármesterek és közbiztonsági referensek 2019. évben történő komplex védelmi igazgatási felkészítését. Az MVB koordinálásával, 2019. december 18-án végrehajtott rendezvényre mintegy 160 fő jelenlétében került sor.

d) Az MVB egyik fő célkitűzése a honvédelem ügyének népszerűsítése, ezért szoros kapcsolatot tart fenn a megyében települt, valamint az együttműködésre kijelölt katonai szervezetekkel. 2014 óta hét alkalommal rendezték meg az Országos Haditorna Verseny megyei

döntőjét az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 4. Katonai Igazgatási és Érdekvédelmi Iroda és az MVB együttműködésében. Az esemény a fiatalok egészséges életmódra és hazafiasságra nevelésének, valamint a honvédség társadalmi szerepvállalása erősítésének egyik legjelentősebb megyei fóruma. A versenyt hagyományosan az MVB elnöke nyitja meg, és a rendezvényt az MVB a kezdetektől fogva anyagilag is támogatja.

2019-ben, az MVB által szervezett ifjúsági tábor két turnusában 72 fő 8–14 év közötti gyermek ismerhette meg játékos formában a védelmi igazgatás társszerveinek tevékenységét. A tábor résztvevői látogatást tettek az MH 3. Gerincradar Mérőpont objektumában, Bánkúton, majd a tábor zárónapján és egy akadályverseny során adhattak számot a megszerzett ismereteikről.

A honvédség megalakulásának 170. évfordulójára a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum által összeállított vándorkiállítás az MVB támogatásával a megyében két helyszínen is megtekinthető volt.

Az MVB társszervezője az MH 5. Bocskai István Lövészdandár Debreceni Helyőrségi Zenekara évente megtartott ünnepi adventi koncertjének, mely jelentősen növeli a katonák társadalmi elismertségét a megyében.

e) A honvédelmi irányítás jogkörében az MVB-nél átfogó felügyeleti ellenőrzés végrehajtására került sor 2018. május 9-én. Az ellenőrzés célja az MVB működésének, az általa folytatott tevékenység törvényességének, illetve szakszerűségének vizsgálata, az elméleti és gyakorlati felkészültség felmérése, döntéseinek (határozatainak) és intézkedési terveinek áttekintése, az MVB és titkárságának működésére vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése volt a 2014–2017 közötti időszak vonatkozásában. A bizottság megállapította, hogy az MVB működése, elfogadott határozatai, gazdálkodása, a költségvetési források felhasználása, ügyiratainak kezelése a hatályos szabályozók szerint történik. Az ellenőrzés során törvénysértést a bizottság nem észlelt. Magyarország honvédelmi minisztere az MVB honvédelmi igazgatási tevékenységét „megfelelő”-re értékelte.

Fazekas György alezredes

Budapest főváros

a) A védelmi igazgatás rendszere az elmúlt 23 évben a folyamatos változásokhoz alkalmazkodva mindig megtalálta azokat a kitörési pontokat, melyekkel bizonyította, hogy a polgári és katonai erőforrásokat koncentrálni képes rendszer nem nélkülözhető. A kor kihívásait követve és a változó jogszabályi környezethez alkalmazkodva épült ki a védelmi igazgatás napjainkban ismert, komplex rendszere, majd 2012-ben megtörtént annak „finomhangolása”, amellyel egy hatékonyabb, ágazatok feletti és a közigazgatás rendszerébe jobban illeszkedő védelmi rendszer kezdte meg működését.

Az új jogszabályi alapokon kialakultak azok a hatékony, műveleti eljárások, melyek biztosítják Budapest főváros védelmét is. A rendelkezésekben meghatározottaknak megfelelően létrejött Budapest Főváros Védelmi Bizottsága (BFVB) és annak munkaszerve, a Védelmi Titkárság, mellyel megkezdődött a honvédelmi, katasztrófavédelmi és a kapcsolódó veszélyelhárítási tervek új szemléletű kialakítása.

*A Budapest Főváros Védelmi Bizottság ülése az Irinyi János laktanyában, 2019. március 28., Budapest
(Forrás: Pásztai András)*

2012. január 1-jén hatályba léptek az egységes és integrált katasztrófavédelmi rendszert létrehozó jogszabályok, melyek új alapokra helyezték a települések katasztrófavédelmi besorolásának szabályait és az elégséges védelmi követelményeket. A veszélyhelyzetek hatékony megelőzése, valamint az élet- és anyagi javak védelme érdekében 2012-ben Budapest főváros valamennyi kerületében megtörtént a kerületek valós kockázatokon alapuló, tényleges veszélyeztetettségének felmérése, egyben a kerületek katasztrófavédelmi osztályba sorolása is. Ennek eredményeként 15 kerület egyes, kilenc pedig kettes katasztrófavédelmi besorolásba került. A kerületek besorolását követően elkészültek a kerületi kirendeltségi tervek és veszélyelhárítási tervkivonatok a kerületi hivatalok részére, továbbá a helyi tervek felhasználásával megszületett Budapest Főváros Területi Veszélyelhárítási Terve is.

Ugyanebben az évben, a BFVB feladatszabásának megfelelően megkezdődtek a honvédelmi és katasztrófavédelmi tárgyú felkészítések a veszély- és válságelhárításban részt vevő szervezetek állománya számára. A HVB-k, a polgármesterek, valamint a fővárosi rendvédelmi és közigazgatási szervezetek megszerezték azt a tudásbázist, amit az ágazati célok kijelöltek. Ezen ismeretek jó alapot biztosítottak a főváros védelmi igazgatási szervezetei számára az elkövetkezendő évek védekezési feladatainak eredményes végrehajtásához.

b) 2013 tavaszán, 250 fő részvételével lezajlott a „Védőmű 2013” komplex árvízvédelmi igazgatási gyakorlat. Nem sokkal később, a Duna osztrák vízgyűjtő területén extrém mennyiségű folyékony csapadék hullott le, amely egy nagyfolyami árhullám elindítója volt. Az elemzések minden idők legmagasabb budapesti vízállására tettek előrejelzést. A kormány a hatékony felkészülés és az eredményes védekezés biztosítása érdekében veszélyhelyzetet hirdetett.

A levonuló árhullám Budapest esetében rekordszinten, 891 cm magassággal tetőzött. A sikeres védekezést segítette a tetőzés viszonylag rövid ideje, az ár gyors elvonulása, továbbá a széles körű társadalmi összefogás.

Az árvízvédelmi munkák végrehajtása érdekében a hét árvízvédelmi szakaszon a Fővárosi Csatornázási Művek részéről több mint 480 fő dolgozó teljesített éjjel-nappal szolgálatot. A honvédség erői mellett a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság (FKI) és a rendőrség is támogatta a védelmi munkákat. A földmunkagépek száma 46, a személyautók és teherszállító eszközök száma 102 darab volt. Az ideiglenes gátak mintegy 1,2 millió homokzsákba töltött homokból (12 ezer m³), valamint 1400 m hosszú tömlős gátból készültek. A homokzsákok megtöltésében több mint 1600 fő önkéntes vett részt. Az újonnan kialakított védelmi igazgatási szervezet bizonyítottan megfelelt a kihívásoknak, Budapest fővárost megvédte a fenyegető ártól.

A 2013-ban szerzett tapasztalatok alapján 2014-ben újjászervezték a BFVB katasztrófavédelmi és az FKI Veszélyhelyzet-kezelési Központ munkacsoportját egy hatékonyabb, erősebb, centralizáltabb irányítás érdekében. Az integráció eredményeként egységes, a főváros irányítását centrálisan átfogó katasztrófavédelmi operatív törzs jött létre, melynek működésében szükség szerint ágazati delegáltak is közreműködnek.

2014 novemberében egy ritkán kialakuló meteorológiai helyzet eredményeképpen a Normafát és környékét jég borította be. A növényzet a lehullott, majd megfagyott csapadék terhét nem bírta el, így tömeges fakidőlések kísérték a természeti jelenséget, úttestek váltak járhatatlanná, a közszolgáltatások részlegesen lebévultak. Az FKI hivatásos egységei az önkéntes mentőszervezetek közreműködésével közel egyhetes beavatkozás során felszámolták a veszélyeztető helyzetet.

Az időjárás 2015-ben és 2016-ban sem kímélte a fővárost. Ebben az időszakban egy nagyvárosi villámárvíz és következményei keserítették meg a fővárosi lakosság napi életét és akadályozták a város működését. A hirtelen lezúduló csapadék és a viharkárok kezelésére a katasztrófavédelmi rendszer külön műveleti eljárást dolgozott ki.

c) A 2012-ben megfogalmazott alapelvek szerint a BFVB rendszeres és tematikus honvédelmi felkészítéseket végzett a védelmi igazgatás rendszerében. A felkészítéseket számos

Védelmi igazgatási továbbképzés a Védelmi Titkárság szervezésében, 2019. szeptember 20., Budapest
(Forrás: Simontsits Ádám)

gyakorlat kísérte, így például a „Végvár 2014”, a „Feltöltés 2014”, a „Védelmi Igazgatás 2015”, az „Anakonda Response 2016”, a „Saber Guardian 2017”, a „Réteges Védelem 2018”, a „Saber Guardian 2019”, illetve a „Star City 2019” gyakorlatsorozat. A gyakorlatok a védelmi igazgatás egy-egy honvédelmi szakterületére fókuszálva segítették a felkészülést. A rendezvények során a résztvevők megismerkedtek a honvédelmi és rendvédelmi különleges jogrendi működéssel, feladatokkal.

További feladatként jelentkezett a BNT területi szintű megvalósítása. A bizottság munkájában kiemelkedő esemény volt a „Saber Guardian” típusú gyakorlatok támogatása. A NATO által 2019-ben szervezett gyakorlat során több tagországban egyidejűleg, egy többnemzeti irányító törzs vezetésével hajtotta végre a feladatokat a mintegy 40 000 fős végrehajtó állomány. A gyakorlat célja az együttműködés növelése mellett a közös védelmi feladatok összehangolása, valamint a szövetség védelmi képességeinek demonstrálása volt.

Természetesen a honvédelmi gyakorlatok mellett speciális katasztrófavédelmi gyakorlatokat és begyakorlásokat is végrehajtottak. A védelmi képességek fenntartását szolgálják az évenként rendszeresen megrendezett téli felkészülést biztosító, továbbá az árvízi védekezést begyakorló fővárosi szintű gyakorlatok.

A főváros déli kerületeinek felkészülése érdekében szervezték meg a „Veszélyes Felhő 2016” komplex katasztrófavédelmi gyakorlatot, valamint 2017-ben a „Zöldár 2017” többfokozatú árvízvédelmi gyakorlatot.

Az egészségügyi válsághelyzetre történő felkészítés érdekében 2017-ben a BFVB a Semmelweis Egyetem klinikai egységeiben közreműködött az egészségügyi válsághelyzeti tervek felülvizsgálatában és az egészségügyi operatív irányító törzsek felkészítésében is.

2018-ban a SOTE egészségügyi intézményében került sor a területi veszélyelhárítási feladatok gyakorlására. Ennek érdekében a BFVB komplex védelmi gyakorlatot szervezett, amely széles körű és összetett feladatok végrehajtását igényelte. A gyakorlat során a villamosenergia-ellátás zavarát, majd az ellátás teljes megszűnését modellezték, ami – a forgatókönyv szerint – 38 000 fogyasztót érintett, többek között a SOTE központi klinikai épülettömbjét, valamint az ehhez társuló klinikai egységeket is. Ez utóbbiak esetében a klinikai egységekben ápoltak élelmezésének átmeneti megszűnését, zavarát okozta.

A gyakorlatok rendszerében meg kell említeni a SEVESO értékelési rendszer szerinti katasztrófavédelmi, külső és belső védelmi, valamint az ún. SKET gyakorlatokat is, melyek a fővárosi polgárok egészségére káros, veszélyes ipari anyagok kezelésével összefüggő biztonsági helyzeteket szimulálják.

A BFVB 2017-ben kétnapos szakmai iparbiztonsági konferenciát szervezett, melyen a főváros területén működő veszélyes üzemek képviselői vettek részt.

A főváros területén két nukleáris reaktor működik. Veszélyeztető hatásuk csekély, azonban a felkészülés és a közös gyakorlás erősíti a biztonságérzetet. Éppen ezért rendszeres a XI. és XII. kerületi HVB-k, továbbá a kerületi rendvédelmi és közigazgatási szervek nukleáris baleset-elhárítási felkészítése. A szakmai ismeretek elmélyítése érdekében a BFVB a HVB-vezetők részvételével továbbképzést is szervezett a Paksi Atomerőmű Zrt. telephelyén.

A BFVB részt vett a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság 2017. évi munkatervében szereplő „ConvEx-3 2017”, 36 órán át tartó, valós idejű „Nemzetközi Nukleáris Baleset Elhárítási” gyakorlaton is.

*Munkavégzés a Védelmi Bizottság mobil vezetési pontján, 2016. szeptember 10., Budapest
(Forrás: Kántor Zsuzsanna)*

Az önkéntes mentőszervezetek felkészítése érdekében évente visszatérően, a Budapest Mentőszervezettel közösen, minősítő gyakorlatokat tartanak az árvízvédelmi feladatokban részt vevő szervezetek számára.

A felkészülés érdekében kialakult az ún. BFVB-elnöki beszámoltatás rendszere. A beszámoltatások a téli, valamint az árvízi felkészülés biztonságát szolgálják.

d) A BFVB elnöke 2019. évi feladatkijelölésében arról döntött, hogy a főváros több kerületét érintő, robbanótest hatástalanításával és elszállításával járó feladatok koordinációjában közreműködik és segíti a hatóságok ezirányú munkáját. 2019-ben nyolc nagyobb robbanótestet találtak és hatástalanítottak a hatóságok a főváros területén, melyek hatástalanítása során a BFVB sikeresen ellátta koordinációs és kommunikációs feladatait.

e) Az elmúlt évek folyamán a BFVB nemzetközi kapcsolatokat épített ki Prága városával, és az Ohiói Nemzeti Gárdával, kölcsönösen megosztotta velük tapasztalatait a védelmi igazgatás rendszerét érintő kérdésekben.

A BFVB közreműködött a 17. FINA Világbajnokság előkészítésében, felmérve a lehetséges helyszíneken esetlegesen előforduló, védelmi igazgatáshoz kapcsolható események lehetőségét és az azokra adható válaszokat.

f) A védelmi igazgatás felkészítő tevékenysége nem csupán a védelmi szervezetek felkészítését foglalja magában, hanem kiemelt feladatként kezeli a toborzást és az ifjúság honvédelmi nevelését is. Ennek érdekében a BFVB elnöke a budapesti Than Károly Ökoiskolával kötött együttműködési megállapodásban vállalta a kadétnevelési képzés támogatását. Az együttműködést jól példázza, hogy a BFVB szervezte meg és biztosította a Than Károly Ökoiskola csapatának a honvédelmi versenyeken, például a Göcsej Harci Túrán történő részvételét.

A BFVB az elmúlt időszakban a honvédelmi vándorkiállítás megszervezésével propagálta a haza védelmének fontosságát, valamint támogatta a Magyarország NATO-csatlakozásával kapcsolatos kiállítás iskolákban történő megjelenését. A tárlatot az ifjúsági nevelés körében több mint 50 osztály 1000 gyermeke tekinthette meg.

A BFVB kezdeményezésére és támogatásával rendezték meg a vitéz Szurmay Sándor Honvédelmi Versenyt. A honvédelmi nevelés terén szerzett eredményekhez társulnak a katasztrófavédelmi ifjúsági versenyek és az ezirányú nevelés programjai. A nyitott szertárkapuk, a tűzoltólaktanya-látogatások, valamint képzőművészeti pályázatok sora alkotja a rendszert.

Fontos megemlíteni, hogy a BFVB a honvédelem társadalmi elfogadottságának növelése érdekében – az elmúlt években kialakított gyakorlatnak megfelelően – rendszeresen részt vesz a Rákosmenti Rendvédelmi és Katonai Napok, továbbá a Kőbányai Rendvédelmi Nap rendezvényein is, ahol ismeretterjesztő anyagok és személyes beszélgetések segítségével hozza közelebb a védelmi igazgatás feladatrendszerét a lakossághoz.

2019-től a korábban egynapos vitéz Szurmay Sándor Honvédelmi és Családi Nap rendezvénye kétnaposra bővült, ahol az első napon a kerületi iskolák által delegált csapatok mérik össze tudásukat, míg a másodikon a honvédelemben részt vevő szervezetek mutatják be tevékenységüket, képességüket a lakosságnak, statikus, illetve dinamikus bemutatókkal szemléltetve a feladatokat.

A BFVB a „Zrínyi 2026” programhoz kapcsolódóan, a főváros több helyszínén tájékoztató előadásokat szervezett a honvédelemben részt vevő szervezetek képviselői számára.

Az MH toborzási tevékenységének támogatása érdekében a BFVB informatikai eszközökkel látott el több toborzópontot és rendszeresen támogatja a honvédség megjelenését a védelmi igazgatási rendezvényeken.

2019-ben a BFVB a Miniszterelnökség által szervezett átfogó ellenőrzésen esett át. Valamennyi, ellenőrzésre jogosult szerv (Honvédelmi Minisztérium, Belügyminisztérium, Emberi Erőforrások Minisztériuma stb.) elvégezte a védelmi igazgatással kapcsolatos, szakterületét érintő ellenőrzését. A vizsgálatok a BFVB működésében hiányosságot nem tártak fel, és megállapították, hogy a Védelmi Titkárság a rábízott feladatokat maradéktalanul ellátja.

Borsos József ezredes

Csongrád-Csanád megye

Csongrád-Csanád megye védelmi igazgatási tevékenységét alapjaiban határozza meg a földrajzi elhelyezkedése. Magyarország délkeleti „végvára” egyrészt európai uniós (schengeni), részben pedig NATO-határ, másrészt a balkáni közlekedési és kereskedelmi útvonalak kapuja. A Kárpát-medence legmélyebb hazai pontja, vízrajzát tekintve a Tisza folyó vízgyűjtőjének déli határa, annak minden kihívásával.

a) A Sajó és a Hernád kiöntése miatt 2010 júniusában kihirdetett veszélyhelyzet során Csongrád-Csanád megyében árvízvédelmi intézkedések meghozatalára nem volt szükség, ugyanakkor jelentős mértékű belvív alakult ki a megyében. A 60-ból 29 településen belvívvédelmi fokozatot rendeltek el és 12 fő kitelepítése vált szükségessé.

2012-ben a téli hóhelyzet adott okot az MVB soron kívüli összehívására. A bizottság ülésén valamennyi illetékes szervezet jelentette a készenlétét, de szerencsére korlátozó intézkedések bevezetésére nem került sor.

A következő év új kihívással szembesítette a régiót. Az arzéntartalom határérték-változása miatt Csongrád-Csanád megye 51 településén kellett megoldani a lakosság ivóvízellátását. A „Vízforrás” művelet alatt a megyébe települt katonai szervezetek hónapokon át, mintegy 200 fővel, 50 gépjárművel, valamint 40 egyéb technikai eszköz bevonásával, közel 500 ezer kilométert megtéve biztosították a friss ivóvizet.

A „kéknyelv” betegség a 2015-ös év közepén okozott állategészségügyi kockázatot, egy évvel később madárinfluenza, 2019-ben pedig a sertéspestis követelt összehangolt hatósági tevékenységet. Míg előbbi esetben az illetékes szervek csak 20 km-es megfigyelési zárlatot és szűnyogirtást rendeltek el, a H5N1 vírus okozta megbetegedések kezelése során már a magas patogenitású járvány megfékezésére született MVB-határozat, amely az állatok és a tojás szállítási tilalmát, kényszervágásokat és ehhez kapcsolódó fokozott közúti ellenőrzéseket rendelt el.

Humán-egészségügyi kihívások is érték a megyét: 2017-ben az átgűrűző kanyaró, valamint e sorok írásakor a SARS-CoV-2 koronavírussal kapcsolatos folyamatok kezelése ad feladatot.

*A Csongrád Megyei Védelmi
Bizottság ülése,
2017. március 24., Szeged
(Forrás: Szabó Zsuzsanna –
Megyei Kormányhivatal)*

b) A megye szempontjából kétségkívül az egyik legnagyobb kihívást a Magyarország délkeleti határaitra nehezedő migrációs nyomás jelentette. Jóllehet a migrációs mozgás már az évtized elején megnövekedett, 2015-re az illegális határátkelések elhárítása már meghaladta a határőrizeti szervek lehetőségeit, ezért határozott állami beavatkozásra volt szükség. Ennek során – az ún. „jogi határzár” megteremtésén túl – szükség volt az MH erőinek mind nagyobb mértékű alkalmazására. Ez kezdetben csak megfigyelői feladatot jelentett, 2015-től kezdődően pedig az ideiglenes biztonsági határzár (IBH) műszaki kiépítése és működtetése lett a fő feladat. A tömeges migráció által legsúlyosabban érintett Ásotthalom–Mórahalom közötti határszakaszon indult el a műszaki zárás, majd – a próbaszakasz kiépítése után – az egyre fejlettebb, többsoros, komplex, elektronikus megfigyelő-, riasztó- és jelzőrendszerrel felszerelt határzár műtárgyainak telepítése. E feladat szükségessé tette a határátörések megakadályozásához elengedhetetlen, gyors reagálást biztosító járőr- és harántutak kiépítését és megerősítését is.

Az augusztus 6-ra összehívott rendkívüli MVB-ülésen az IBH kiépítésével és üzemeltetésével kapcsolatos, kölcsönös tájékoztatásra és koordinációra került sor az MH Összhaderőnemi Parancsnokság, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, valamint a BM Rendészeti Államtitkárság képviselőinek, továbbá az érintett települések vezetőinek jelenlétében. Az egyszerűnek látszó, ám valójában rendkívül összetett feladat megoldásához víz-, környezetvédelmi, erdészeti, vadászati, közegészségi, földhivatali, agrár-, valamint közlekedési ügyekben is szükség volt az összehangolt hatósági munkára.

Ebben az időszakban az MVB-titkárság honvédelmi referense számára elsődleges feladat volt a műszaki munkákban, majd a járőrtevékenységben részt vevő katonák határközeli elhelyezési körleteinek felkutatása, beleértve a pihenő-, tisztálkodási, egészségügyi, vezetési, raktározási objektumokat, területeket és helyiségeket. Mindez állandó kapcsolattartást tett szükségessé a polgármesterek, valamint a honvédségi erők előretolt, ideiglenes vezetési pontjai között annak érdekében, hogy gyorsan és hatékonyan lehessen reagálni a felmerülő igényekre és problémákra. Még be sem fejeződtek azonban a déli határszakaszon a munkálatok, amikor velük párhuzamosan megkezdődött a keleti határszél komplex felmérése, a raktárbázisok kijelölése és előkészítése. Jóllehet az évtized végére, a határzár teljes kiépülésével valamelyest csökkent a feladatrendszer, a koordinációs tevékenység még sokáig ad munkát a védelmi igazgatás szakértőinek.

c) Míg 2007-ben „előremutató kezdeményezés”-ként értékelték az MVB szerepvállalását a „Blonde Avalanche” gyakorlatban, addig napjainkra már bevett gyakorlattá vált a „TISZA” Többnemzeti Műszaki Zászlóalj és az MVB kooperációja. E gyakorlatokon az általános árvízvédelmi kihívásokon túlmenően rendszeres téma a lakosság kimenekítése–kitelepitése.

Az árvízvédelmi feladatok körében, 2019-ben az MVB szükségeltározó létrehozására és gátrobantási feladatokra fókuszált, előbbi témakörben szentesi, utóbbinál sándorfalvi helyszíneken. Az árvízvédelmi feladatokra való felkészüléshez szorosan kapcsolódnak a „Jeges Tisza” törzsvezetési gyakorlatok, melyeken az irányítócsoport állandó résztvevői az MVB és a társszervek képviselői.

d) A BNT-feladatkör Csongrád-Csanád megye vonatkozásában főként a nyugat-balkáni közlekedési útvonalakhoz kapcsolódik. A 2016. október 20–24. között megtartott „Védelmi Igazgatás 2016” gyakorlatsorozathoz kapcsolódva – a HVB-k honvédelmi munkacsoportjainak bevonásával – a BNT területi és helyi szintű feladatait gyakorolták be. Valós feladatként jelentkezett a „Saber Guardian” gyakorlatsorozat: az ennek keretében végrehajtott katonai mozgások és elhelyezési feladatok koordinálásába kapcsolódott be aktívan az MVB.

Mindezen tapasztalatokat felhasználva, 2017-től kezdődően minden évben BNT-gyakorlatot vezetnek le a védelmi igazgatás megyei szereplőinek részvételével, bevonva a civil szolgáltatók széles körét abból a célból, hogy a – Csongrád-Csanád megyét érintő – BNT-feladatokra minél jobban fel lehessen készülni. Az első évben elhelyezési és raktározási helyszínek biztosítása volt a feladat, míg a következő évben a közlekedési hálózat minél részletesebb felmérése volt porondon. A „Fekete Vár” nevű gyakorlatsorozat 2019. évi terve pedig már egy komplex, valós szállítmánykirakási és -kísérési feladatot határozott meg, teljes elhelyezési, ellátási és őrszék-védelmi tevékenységgel. Ennek keretében kiemelt szerepet kapott a területi szintű kooperáció is, a szomszédos Bács-Kiskun megyében ugyanebben az időszakban végrehajtott, hasonló témájú gyakorlat okán.

*A Budapesti Attasétüstület
látogatása Szegeden,
2014. szeptember 10., Szeged
(Forrás: Szabó Zsuzsanna)*

A BNT-gyakorlatok során egyre több és fontosabb feladatot látnak el az önkéntes területvédelmi tartalékos erők megyei alegységei. A rendőrség, a katasztrófavédelem és a honvédség összehangolt tevékenységének eredményeként hatékonyabban valósulnak meg a szövetséges katonai konvojok esetleges közötti baleseteinél történő beavatkozások, a veszély-elhárítási, mentési és kárfelszámolási tevékenységek.

e) A 2016-os év a katasztrófavédelmi témájú gyakorlatokat tekintve is mozgalmas év volt. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság több alkalommal szervezett törzsvezetési és szituációs gyakorlatot, az MVB erre hivatott munkaszervei pedig közreműködtek a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (KKTB) által levezetett árvízvédelmi, illetve a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által tartott törzsvezetési gyakorlaton.

2016. szeptember 16-án a szegedi katasztrófavédelmi kirendeltség illetékességi területén lévő öt mentőcsoport, október 11-én pedig a szentesi katasztrófavédelmi kirendeltség illetékességi területén lévő 11 mentőcsoport részvételével rendeztek védekezési gyakorlatot. Természetesen ezek sem előzmény nélküliek, hiszen a megelőző évben már megtörtént az említett mentőcsoportok összevont felkészítése, minősítése és rendszerbe állítása.

2016 novemberében a „Külső Védelmi Terv” nevű gyakorlat végrehajtására került sor Algyőn, majd Szentesen.

f) Az MVB természetesen aktívan részt vesz más szervezetek tájékoztatásában, képzésében és felkészítésében. Jó példa erre a Budapesti Katonai Attasétüstület 2014. szeptemberi látogatása, ahol honvédelmi igazgatási, valamint katasztrófa- és árvízvédelmi témakörökben hangzottak el megyespecifikus előadások és bemutatók.

E körben megemlítendő a Miniszterelnökség által szervezett, 2017. év eleji, kétnapos, főként a migrációkezelés területi szintű feladatait fókuszba állító, országos felkészítő foglalkozás, melynek gyakorlati bemutatói érintették a mórahalmi határrendészeti kirendeltséget és a rőszkei tranzitónát.

Fentiek mellett az MVB titkársága védelmi igazgatási kérdéskörökben számos előadást és felkészítést tartott vagy szervezett bírósági és önkormányzati szervezeteknél. Hasonlóképpen megtszítelő felkérés volt e tárgykörben foglalkozások megtartása a katonai alakulatok parancsnoki és törzsfelkészítésein, valamint részvétel a katonai igazgatási szervek „Feltöltés” nevű gyakorlatain.

A területvédelmi alegységekkel való együttműködés keretében számtalan feladat kapcsán volt szükség kooperációra, hiszen – a közigazgatáshoz hasonlóan – az önkéntes területvédelmi egységek és alegységek is azonos területi elven szerveződtek. E körben feladatot jelentett a járások területvédelmi szempontból történő felmérése, a lehetséges kiképzőobjektumok megkeresése, a honvédelem szempontjából kulcsfontosságú objektumok beazonosítása.

g) Társadalmi kapcsolatok terén is jelentősen bővült az MVB feladatköre. Kihaszználva a „Nagy Háború” elnevezésű centenáriumi megemlékezés-sorozat iránti érdeklődést, az MVB 2014–2018 között számos, az I. világháború témáit feldolgozó kiállítás, emlékműavatás és megemlékezés szervezésében vállalt szerepet. Ezt követték a „170 éves a Magyar Honvédség”, valamint a „70 éves a NATO” elnevezésű rendezvénysorozatok megyei eseményei, amelyekben az MVB titkársága tevékenyen közreműködött.

A „Honvédelmi kötelék”, majd 2016-tól a „Hadtorna” elnevezésű versenyeken túl számos honvédelmi és hadtörténeti diákverseny megszervezésében és támogatásában vett aktívan részt az MVB, megszólítva mind az általános, mind pedig a középiskolai korcsoportot, elősegítve ezzel is a haza iránti elköteleződést és a honvédelmi nevelést. Ilyen volt például a hódmezővásárhelyi „Őszelő” hagyományörző fesztivál és a „Huszártábor” esemény is. Hagyományteremtő kezdeményezés volt továbbá a honvédelmi jelenlét az augusztus 20-i, Szent István-napi rendezvényen. Az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban rendezett ünnepségek évről évre teret adtak a katonai alakulatok, a hagyományörző egyesületek és az új koncepció alapján kiépülő önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer bemutatkozásainak. 2017-ben itt történt az első tartalékos szerződéskötés, azóta pedig az egyre bővülő állomány eskütételei emelik az ünnepségek fényét.

Mindezen szerteágazó tevékenység, szervezési és koordinációs munka nem lenne lehetséges a védelmi igazgatásban részt vevők szoros együttműködése, készenléte és felkészültsége nélkül, amely az újabb évtized eddig talán nem is sejtett kihívásaira adhat hatékony és jogszerű válaszokat.

Csepregi Balázs őrnagy

Fejér megye

a) A 2010-es év Fejér megyében az eseménykezelés éve volt. Már január hónapban a téli szélsőséges időjárás miatt kellett több száz, hóban rekedt autó kimentését koordinálnia a védelmi igazgatásnak.

Május közepén és végén az intenzív csapadék miatt Fejér megye kisvízfolyásain rendkívüli árhullámok alakultak ki (Gaja-patak, Szent-László-víz, Mór-Bodajki-vízfolyás, Váli-víz), a medrűkből kilépett vízfolyások a lakott területeken elöntéseket okoztak, komoly fenyegetést jelentve az ott lakók életére és anyagi javainak biztonságára. A lakóingatlanok elöntésé-

nek megakadályozása érdekében folyamatos védekezésre volt szükség, Bakonycseryén több mint 100 ingatlan volt közvetlenül veszélyeztetett. A védelmi igazgatás rendszerének keretében a móri HVB rendkívüli ülést tartott és a feladatok haladéktalan végrehajtása érdekében azonnali döntéseket hozott, melyeknek eredményeként emberéletben nem esett kár, és az ingatlanokat is sikerült megvédeni.

A 2010 októberében, Veszprém megyében bekövetkezett vörösiszap-katasztrófa kezelésében az első naptól kezdve részt vettek a Fejér megyei katasztrófavédelmi és védelmi igazgatási szakértők is. Magyarország egyik legsúlyosabb ipari szerencsétlensége a megye szakemberei számára is embert próbáló, korábban nem gyakorolt feladatot jelentett. Az operatív törzsben, majd az Újjáépítési Kormányzati Koordinációs Központban több hónapon keresztül dolgoztak a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság képviselői. A Veszprém MVB szakmai munkájának támogatásában több hónapon keresztül részt vett a Fejér MVB akkori titkára is.

2011. január 17-én, Kulcson hazánk eddigi legnagyobb löszös partfalmozgása következett be, és a talajcsúszás által érintett területen súlyos károk keletkeztek. Több ház összedőlt, sok életveszélyessé vált, valamint a területen kiépített közművek is súlyosan megsérültek. A káresemény bekövetkezése után a település vezetése, az adonyi HVB és az érintett, együttműködő szervek is azonnali döntéseket hoztak, illetve intézkedtek az emberi élet és az anyagi javak mentése és védelme érdekében.

2012. április 24-én az MVB a Bakonycseryén megrendezett „Fejér-2012” országos módszertani védelmi igazgatási gyakorlat keretében bemutatta és „lepróbálta” az új jogszabályi alapokra helyezett védelmi igazgatás rendszerét. A gyakorlat sikeresen modellezte a honvédelmi és katasztrófavédelmi igazgatási döntés-előkészítés mechanizmusát, egyes tevékenységek gyakorlati végrehajtását a megyei és helyi védelmi bizottságok, továbbá a települések szintjén. A több részmozzanatból, felkészítő foglalkozások sorozatából és módszertani bemutatóból álló gyakorlatot magas rangú előljárók is megtekintették, köztük kiemelten a honvédelmi miniszter, a HM több államtitkára, a Honvéd Vezérkar főnöke, továbbá valamennyi megye kormány megbízottja, illetve a kormányhivatalok főigazgatói.

2013. március 14-én Fejér megyében is súlyos helyzet alakult ki a rendkívüli téli időjárás következtében. Ennek kezelésére az MVB aktív szervező- és irányítómunkát végzett a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság, a Magyar Közút Nonprofit Zrt. Fejér Megyei Igazgatósága, az ALBA VOLÁN Zrt., az Országos Mentőszolgálat Fejér Megyei Szervezete, a Megyei Védelmi Bizottság Titkársága, valamint a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság képviselőinek bevonásával. Az MVB a mentési folyamatok során főként az úton rekedt, kórházi kezelésre szoruló kimentésére összpontosította erőit és eszközeit. A rendkívüli bizottsági ülés során döntés született a honvédségi erők igényléséről is. A honvédség segédkezett az utakon rekedt emberek kimentésében, valamint a rászoruló személyek részére melegedőhelyek biztosításában. Annak érdekében, hogy melegedőhelyeket lehessen biztosítani a bajba jutott embereknek (kb. 4500 fő), intézkedtek, hogy a polgármesterek rendeljék el a katasztrófavédelemmel előre egyeztetett objektumok melegedőhelyként történő megnyitását, továbbá a befogadott személyek ellátásának biztosítását. Az MH 43. Nagysándor József Híradó és Vezetéstámogató Ezred eszközállományából lánctalpas úszó gépjárművet is igénybe vettek a mentéshez, emellett terepjáró tehergépjárművek is részt vettek a hó fogságában rekedt gépjárművek és autók mentésében.

2013. május 30. és június 3. között a Dunán és mellékfolyóinak vízgyűjtőjén soha nem mért árhullám tetőzött. A lakosság élet- és vagyonbiztonságának védelme érdekében a Duna Fejér megyei szakaszán is rendkívüli intézkedések váltak szükségessé. Az MVB már az árhullám megérkezése előtt rendkívüli ülést tartott, melyen a védekezésben érintett szervezetek tájékoztatóját követően határozatot hozott az árvízi helyzetre történő felkészülés és a lakosság védelméhez szükséges védekezési feladatok megkezdése érdekében. E feladatok főként a martonvásári és a dunaújvárosi járások területét érintették. A dunaújvárosi és martonvásári HVB-k szintén rendkívüli ülések keretében hozták meg a védekezéshez szükséges határozatokat. Június 10-én a kormány veszélyhelyzetet hirdetett ki Fejér megyében az érintett két járás közigazgatási területére, és ennek megfelelően elrendelték a rendkívüli árvízvédelmi készültséget. A védelmi igazgatás rendszere különleges jogrendi működésre tért át, a továbbiakban pedig ennek megfelelően végezte munkáját. A dunai védműnél bekövetkezett állapotromlás rendkívüli védekezési feladatokat tett szükségessé, melyekhez az MVB elnöke a Magyar Honvédség erőinek közreműködését kérte. A védekezést az önkéntes művelti tartalékos erők bevonásával lehetett a leggyorsabban és leghatékonyabban megoldani. Fejér megyében először működött a megújult védelmi igazgatás rendszere teljes vertikumában. A védekezés mintegy két hete lehetőséget teremtett arra, hogy az MVB minden szegmensének működéséről tapasztalatot szerezzen.

b) Az eseménykezelésben bővelkedő éveket a folyamatos felkészülés, az együttműködés erősítése és a technikai fejlesztések évei követték. Fejér megyében bevett gyakorlattá vált, hogy az évente megrendezett tavaszi ár- és belvízkárok elleni védekezés, az őszi és téli rendkívüli időjárás, valamint a nukleárisbaleset-elhárításra történő felkészülés és törzsgyakorlás mellett az érintett munkacsoportok tagjainak felkészítését is végrehajtják.

Fejér megye – és különösen Székesfehérvár – területén egyre nagyobb jelentőséggel bír és egyre rendszeresebb a honvédelmi feladatokra való felkészüléssel összefüggő együttműködés

*A Fejér Megyei Védelmi Bizottság kihelyezett ülése a Magyar Honvédség Parancsnokságán, 2019., Székesfehérvár
(Forrás: Magyar Honvédség Parancsnoksága)*

a védelmi igazgatási szervezetek részéről. Az MVB folyamatos szakmai kapcsolatot tart fenn a Magyar Honvédség Parancsnokságával, valamint a Székesfehérvár helyőrségben települő hazai és nemzetközi katonai szervezetekkel. Hagyománnyá vált, hogy az együttműködő szervezetek bemutatókat és bejárásokat (pl. technikai eszköz- és árvízvédelmi vívmű-szemlék) szerveznek az MVB és munkacsoportjai részére, ezzel is bővítve a védelmi igazgatási ismereteket és a szakmai együttműködést.

A NATO Erőket Integráló Elem (NATO Force Integration Unit – NFIU) 2017-es megalakulásával fokozottan vannak jelen a BNT-vel kapcsolatban jelentkező országos és területi feladatok. Rendszeressé váltak a NATO-szövetségi feladatokból jelentkező és a védelmi igazgatást markánsan érintő munkacsoportülések, adatszolgáltatások és területbejárások. Az MVB titkárságának katonai referense a gyors és hatékony feladatkezelés érdekében, szükség esetén helyi kapcsolattartóként jár el az NFIU irányába. Az NFIU ugyanakkor rendszeres tájékoztatókat nyújt az MVB-együttműködők részére az aktuális NATO-feladatokról.

c) Az MVB 2016-tól aktívan támogatja a hazafias nevelést, a honvédelmi ifjúsági programokat és versenyeket. A megye sajátosan szerencsés helyzetben van, mivel a pákozdi Katonai Emlékpark – Nemzeti Emlékhely számtalan lehetőséget biztosít a honvédelem iránt érdeklődő diákok és felnőttek részére egyaránt.

*Honvédelmi nap a zichyújfalu
általános iskolában, 2018.,
Zichyújfalu
(Forrás: Tóth Erik alezredes)*

A számtalan, honvédelmi hagyományokat aktívan ápoló Fejér megyei szervezet közül kiemelkedő a Honvédelem és Társadalom Baráti Kör székesfehérvári szervezete, mellyel 2016-tól az MVB közösen szervezi és támogatja a „Hazafiság Iskolája” pedagógiai programot. A programnak köszönhetően évről évre növekvő számú általános iskolában, színes formában ismertetik a honvédelmi feladatokat és hagyományokat.

d) A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság döntése alapján az MVB az érintett munkacsoportjai és az együttműködő szervezetek bevonásával nukleárisbal-eset-elhárítási gyakorlatot szervezett és hajtott végre 2018. október 10-én, Alap településen. A gyakorlat a megye nukleáris veszélyeztetettségéből adódó helyzetek kezelésével, felszámolásával, az érintett lakosság érdekében óvintézkedések bevezetésével és azok gyakorlati

végrehajthatóságával foglalkozott. Forgatókönyvének alapját egy feltételezett, a Paksi Atomerőműben bekövetkező baleset miatt kialakuló nukleáris veszélyhelyzet jelentette, amelynek során azonnali lakosságvédelmi intézkedéseket kellett meghozni és végrehajtani. A gyakorlat törzsvezetési, elméleti részében a nukleáris veszélyeztetés idején és még a központi szervek készenlétének elérése előtti, területi és helyi szintű védelmi igazgatási döntéshozatalt elemezték a résztvevők. A lakosságvédelmi intézkedések gyakorlati bemutatása során a lakossági tájékoztatást, az elzárkózást, a jódprofilaxist és a kimenekítést szimulálták több helyszínen.

A gyakorlatba bevonták a település polgári védelmi szervezetét, a járási népegészségügyi osztályt, a települési háziorvost és az általános iskola felső tagozatát is. Az MH 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Zászlóalj az eszközeivel és erőivel sugárfelderítést hajtott végre és mentesítőállomást működtetett. A gyakorlaton sikeresen begyakorolták azokat a legfontosabb lakosságvédelmi intézkedéseket, amelyeket egy nukleáris veszélyhelyzet kialakulása esetén a lakosság védelme érdekében elrendelhetnek.

A Fejér Megyei Védelmi Bizottság nukleáris balesetelhárítási gyakorlata, 2018. Alap (Forrás: Tóth Erik alezredes)

A megye védelmi igazgatásáért sokat tevékenykedő személyek, illetve szervezetek elismerése érdekében az MVB 2018-ban megalapította a „Fejér Megye Védelméért” díjat. Ezt a magas presztízsű elismerést évente két alkalommal egy-egy fő érdemelheti ki, a kitüntetések átadására pedig az MVB-ülések előtt, ünnepélyes keretek között kerül sor.

Szintén a 2018-as évtől kezdődően az MVB évente két alkalommal „Biztonságpolitikai Akadémia” megnevezéssel, színvonalas előadók meghívásával ismeretterjesztő előadás-sorozatot szervez, ezzel is elősegítve napjaink nemzetközi biztonsági kihívásainak szélesebb körű megismerését.

A NATO-szövetségesi feladatok eredményesebb végrehajtás érdekében 2019-ben a Fejér és a Veszprém MVB közös BNT-gyakorlatot szervezett. A törzsgyakorlatot a várpalotai MH

Bakony Harckiképző Központ Szimulációs Központjában rendezték meg. A közös rendezvény úttörő jelleggel vizsgálta a NATO-konvojok mozgásából adódó, területi és helyi szinten jelentkező BNT-igények kiszolgálását és incidensek kezelését. A gyakorlatba a helyi és területi védelmi igazgatás szereplőit is bevonták, eredményes együttműködésüket pedig számítógépes szimuláció segítségével mutatták be.

A 2019-es év kiemelt programja volt az MVB titkársága és a Magyar Vöröskereszt Fejér Megyei Szervezete által több mint 200 fő részére megszervezett elsősegélynyújtó tanfolyamsorozat. A nagy érdeklődéssel kísért önkéntes tanfolyam megyszerezte elősegítette, hogy a védelmi bizottság és az együttműködő szervezetek szakértői elsajátítsák, és szükség esetén alkalmazzák az alapfokú elsősegélynyújtási ismereteket.

2019-ben befejeződött az MVB munkacsoportjainak helyet adó vezetési terem kialakítása és technikai felszerelése, így a terem a jövőben eredményesen tudja kiszolgálni a rendszeres felkészítéseket és az esetleges helyzetkezelést.

Tóth Erik alezredes

Győr-Moson-Sopron megye

Győr-Moson-Sopron megye védelmi igazgatási feladatait döntően befolyásolják annak természet- és gazdaságföldrajzi adottságai. A megye területén haladnak keresztül a Közép- és Nyugat-Európát összekötő fontosabb közlekedési útvonalak, mint például az M1-es autópálya, illetve a kettős vágányú Budapest–Bécs vasútvonal. Magyarország e régiójában létesít vízi közlekedési kapcsolatokat nyugat felé a Dunán, amely egyre nagyobb jelentőségű vízi útnak számít. Az elmúlt időszakban végrehajtott jelentős fejlesztéseknek köszönhetően a Győr–Pér repülőtér is képes már nagyobb repülőgépek fogadására. Győr-Moson-Sopron megye közlekedési infrastruktúrája (ld. Hegyeshalom–Rajka közúti és vasúti határátkelő, Győr–Gönyű folyami kikötő) kiemelkedő jelentőséggel bír a NATO-szövetségi kötelezettségekből fakadó feladatok végrehajtása tekintetében is, amit az elmúlt évek gyakorlatai is bizonyítottak.

a) A gyakorlatok sorában megemlítendő a NATO nagy láthatóságú gyakorlatai (pl. Saber Guardian 2017), melyek során a megye határátkelőin és közlekedési útvonalain (elsősorban az M1-es autópálya és az M15-ös főút) jelentős volt a katonai technikai eszközök mozgása. Ezek biztosítása során a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság és a Magyar Közút Nonprofit Zrt. szakemberei közösen kezelték a rendkívüli beavatkozást igénylő eseteket.

A megye szempontjából a 2019-es év legnagyobb szabású nemzetközi katonai gyakorlata az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderejének Európában állomásozó katonai szervezetei által végrehajtott csapatmozgás-sorozat volt, melyhez nyolc ország saját nemzeti gyakorlata kapcsolódott, több tízezer fő részvételével. A gyakorlat során a szövetséges fegyveres erők a hegyeshalmi és a rajkai határállomásokon lépték át a magyar államhatárt, Lébény–Mossonszentmiklós vasúti rakodó területén végezték el az üzemanyag harcászati feltöltését, és a megye közlekedési infrastruktúráját használva vonultak fel a gyakorlatok helyszínére, nem kis terhelést okozva ezzel a megye közlekedési úthálózatának.

Ezen gyakorlatok mind az előkészítés, mind a végrehajtás időszakában jelentős kihívás elé állították úgy a Magyar Honvédséget, mint a központi és területi védelmi igazgatás szereplőit, elsősorban a BNT-feladatok végrehajtása miatt.

b) Az MVB és a HVB-k a települési polgármesterekkel együttműködve a természeti veszélyeztető tényezők közül kiemelten kezelik az ár- és belvív, valamint a rendkívüli időjárás jelentette kockázatokat. A megye domborzati viszonyai miatt jelentős területet érint a belvív veszélye, azonban az elmúlt évek során nem fordult elő olyan helyzet, ami az MVB beavatkozását igényelte volna.

A megye szempontjából árvízi kockázatot főként a Duna és a Mosoni-Duna jelent. A Rába, a Répce, a Marcal és a Lajta is magában hordozza az árvízveszélyt tartósan magas vízállás, illetve heves esőzések esetén.

Árvíz miatti rendkívüli intézkedéseket a megye vonatkozásában 2013 nyarán hoztak, ugyanis a kormány 2013. június 4-én 12:00 órától a Duna rekordmagas vízállása miatt veszélyhelyzetet hirdetett ki, és ezt július 19-ig meg is hosszabbította. Az árvízi veszélyhelyzet során az MVB elnöke meghatározta a védekezés területi feladatait, mindezt a katasztrófavédelmi elnökhelytessel és a védekezésben érintett más szervek vezetőivel szoros együttműködésben és szakmai támogatásukkal. Az MVB ügyelete 2013. június 4-től 12 órás váltásban működött. Az ügyeleti szolgálat zökkenőmentes ellátása, illetve a megnövekedett védelmi igazgatási feladatok miatt a HM Védelmi Hivatal főigazgatójának intézkedésére Heves, illetve Zala megyéből egy-egy fő honvédelmi referenst vezényeltek át a területre.

Az MVB kérésére 2013. június 5-ei kezdettel a Magyar Honvédség mintegy 1300 fővel megkezdte a védekezésben való közreműködését Győrújfalun, a Győr északi területén lévő árvízvédelmi szakaszokon, valamint a Rábán is. Hódmezővásárhelyről, Szegedről, Szolnokról és Veszprémből is vezényeltek át katonai egységeket az árvíz elleni védekezésre. A megye illetékességi területén az MH 2013. június 12-ig vett részt a védekezésben, mely során a speciális képességei közül négy Mi-8/Mi-17 típusú helikopter beemelési feladatot (120 felszállással 620 beemelés), négy PTSZ-M típusú, közepes lánctalpas, úszó gépjármű pedig szállítási feladatot látott el, továbbá egy bűvárcsoport négy alkalommal hajtott végre merülést 186 merülési órában.

Az előre jelzett rekordmértetű tetőzésre, valamint a települést védő, visszaépített, de felázott töltésre való tekintettel – megelőzés céljából – az MVB a 2013. június 7-i helyszíni ülésén elrendelte Győrújfalú kitelepítését. A feladat végrehajtásában érintett szervek felkészültségének köszönhetően a kitelepítés zökkenőmentesen lezajlott. Győrújbarát község is felkészült 1300 fő befogadására, azonban erre végül nem volt szükség, mert Győrújfalú lakóinak nagy része előzetesen már rokonokhoz költözött, így összesen csak 13 főt kellett elhelyezni. Az MVB a kitelepítés idejére határozatban kezdeményezte a fokozott rendőri jelenlétet az érintett településen és a bevezetőutakon. 2013. június 11-én 14:00 órától feloldották a település lezárását, és megkezdődhetett a lakosok visszatelepítése. A feladat végrehajtása során rendkívüli esemény, baleset, bűncselekmény nem történt. A veszélyhelyzet kezelése során 16 MVB-elnöki határozatot adtak ki. A határozatokban megfogalmazott aktuális intézkedések lehetővé tették a védekezés és a helyreállítás feltételeinek megteremtését és logisztikai biztosítását. A védelmi igazgatásban közreműködő szervek a védekezés során összehangoltan, szoros együttműködésben hajtották végre a feladataikat.

*Honvédségi erők alkalmazása az árvízi védekezésben, 2013. június 08., Győrújfalu
(Forrás: Fekete Róbert alezredes)*

A rendkívüli időjárási viszonyok közül a téli időjárási szélsőségek – főként a nagy erejű hófúvások – jelentenek veszélyt a megye településeire. A 2013. első negyedévében kialakult téli időjárási helyzetek kezelése érdekében az MVB összesen 22 határozatot hozott (pl. a határátkelőhelyek kamionforgalmának ideiglenes korlátozására, az egyes autópálya-lehajtók használatának korlátozására, a hólánc kötelező használatát elrendelő táblák aktiválására, a lakosság sajtóközleményekben történő tájékoztatására vonatkozóan). Ezt követően, a rendkívüli téli időjárási körülmények kapcsán a megyében 68 kockázati helyszínt azonosítottak be, amelyek közül öt található autópályán. Kiemelten veszélyeztetett volt továbbá a 82-es főút bakonyi szakasza, a 85-ös számú főútvonal Vitnyéd–Fertőszentmiklós közötti szakasza, a 83-as út Győr–Győrszemere, valamint Tét–Pápa között, továbbá a Csorna–Jánossomorja közötti utak.

c) A járások kialakításával egyidejűleg, 2013-ban hozták létre a HVB-eket, melyek szinte azonnal „éles” feladatokkal találták magukat szembe. A 2013-as dunai árvíz után, 2015-ben a tömeges illegális migráció hatásaival kellett megbirkózniuk. Különösen a Városszabadi-ban található befogadóállomás leterheltségének kezelése, valamint a határátkelők rendjének fenntartása jelentett komoly kihívást.

d) A fentiekben bemutatott rendkívüli események alkalmával a jelentősebb anyagi károk, valamint az emberi életet követelő esetek elkerülésében jelentős szerepük volt a védelmi igazgatás szereplőinek, valamint az MVB-munkacsoportok rendszeres szakmai felkészítésének és gyakoroltatásának. A felkészítések közül kiemelkedő az AUDI Hungária Motor Zrt.

oktatóközpontjában 2016. április 20-án végrehajtott regionális védelmi igazgatási felkészítés és az azt követő üzemlátogatás.

Az MVB több alkalommal is tartott kihelyezett testületi ülést valamely MVB-tag által irányított szervezetnél (pl. Megyei Rendőr-főkapitányság, Győr-Moson-Sopron Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet). Az ülések alkalmával a parancsnokok betekintést engedtek a szervezet működésébe és bemutatták az adott intézményt.

A Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer (HKR) bemutatása érdekében kihelyezett MVB-ülést tartottak az MH 12. Arrabona Légvédelmi Rakétaezred vízi gyakorlóterén, ahol a bizottsági tagok megtekinthették és kipróbálhatták a HKR-be bevont eszközöket, köztük a PTSZ-M úszó harcjárművet.

*A Győr-Moson-Sopron Megyei Védelmi Bizottság kihelyezett testületi ülése, 2015. június 17., Győr – vízi gyakorlótér
(Forrás: Fekete Róbert alezredes)*

e) A rendkívüli események kezelése mellett évente többször is jelentős szervezési és kidolgozó feladatokat kellett elvégezni, melyek közül említésre méltó, hogy 2012-ben végre kellett hajtani a védelmi igazgatás területi rendszerének teljes átalakítását, a működéshez szükséges alapokmányok kidolgozását, valamint a bizottsági tagok felkészítését.

Az MVB 2020. évi fő célkitűzése, hogy a megye védelmi igazgatási szervezetrendszere és annak erőforrásai – a közreműködő szervek folyamatos felkészültségének köszönhetően – biztosítsák a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok végrehajtását, az alárendelt szervezetek folyamatos irányítását, valamint az emberi életet és az anyagi javakat veszélyeztető helyzetek kihívásainak való megfelelést.

Fekete Róbert alezredes

Hajdú-Bihar megye

Az Alaptörvény és a védelmi igazgatást alapjaiban meghatározó jogszabályok változásainak eredményeként a védelmi felkészítés új prioritást kapott. A hangsúly a szolgáltató állam elve mentén a lakosság biztonságának fokozására, a különleges jogrendi időszakok értelmezésének logikusabbá tételére helyeződött. Ennek keretében az MVB a megyei kormányhivatalok kialakításának időszakában átkerült az addigi működési feltételeket biztosító megyei önkormányzattól a korábbi Megyei Közigazgatási Hivatal bázisán megalakuló Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatalhoz. Az átadás során az MVB titkársága a megyei kormányhivatal önálló osztályaként, a kormány megbízott közvetlen irányítása alá került.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény generálta szervezeti átalakítások keretében az MVB megalkotta a saját szervezeti és működési szabályzatát, amit előzetes jóváhagyásra felterjesztett a szakmai irányítási jogkört gyakorló Belügyminisztérium és Honvédelmi Minisztérium részére. A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium területi közigazgatásért és választásokért felelős államtitkára XXII-2/52/30/2012. számú, 2012. június 6-án kelt ügyiratában rögzített előzetes miniszteri jóváhagyások alapján az MVB a 3/2012. (III. 21.) számú határozattal elfogadta a szervezeti és működési szabályzatát. Az MVB ezen alapokmányát az eltelt 10 évben hét alkalommal módosították.

a) A 2012. év végét alapjaiban befolyásolta a lakossági vízellátás minőségét meghatározó európai uniós határértékekben beállt jelentős változás. Ideiglenes jelleggel a honvédség vízszállító gépjárművekkel, majd később víztisztító konténerek révén biztosította Hajdú-Bihar megye 10 településén az érintett 18 ezer főnyi lakosság részére a megfelelő minőségű ivóvizet. A „Vízforrás-2013” műveletben a megyét érintően az MH 5. Bocskai István Lövészdzandár 120 fővel és több mint 100 technikai eszközzel vett részt.

A rendkívüli időjárás helyzet 2013-ban nehéz kihívás elé állította a védelmi igazgatásban részt vevő szervezeteket. 2013. március 14–24. között két alkalommal is szokatlan hevességgel jelentős mennyiségű hó esett Magyarországon, aminek első hatásaként sok helyen el kellett halasztani a március 15-i megemlékezéseket. Ezt követően a megyei szervezetek bevonásával megkezdődött a kialakult helyzet felszámolása. Jellemzően a közúti közlekedésben, valamint az energiaellátó rendszerben keletkezett hosszabb kiesések felszámolása adott megoldandó feladatot. A honvédségi és rendvédelmi szervezetek tevékenységének megfelelő összehangolása érdekében az MVB két alkalommal tartott rendkívüli ülést. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon működő MVB Katasztrófavédelmi Munkacsoport koordinálta a beavatkozók tevékenységét és a beérkezett települési igényeket.

Az MVB 2013. márciusi, első féléves ülése a védelmi igazgatási rendszer kiépítésének új mérföldkövét jelentette. A korábbi hét honvédelmi körzetet átalakították és a járások közigazgatási területéhez igazodva, azokon alapulva 10 helyi védelmi bizottságot hoztak létre. A HVB-k megalakulásának különös pikantériáját az adta, hogy a 2013. március 15-i rendkívüli hóhelyzet miatt hamarabb voltak megtartva a rendkívüli ülések a HVB-k esetében, mint az alakuló ülések. A HVB-k ennek ellenére a kellő mértékben és szakmai színvonalon részt tudtak venni a helyzet felszámolásában és koordinálni tudták a szükséges segítségnyújtást a polgármesterek irányában.

b) A HVB-k kialakításának egyik fontos eleme volt a honvédelmi elnökhelyettesek megjelenése a szervezeti struktúrában. A HVB-k elnökei (járási hivatalvezetők) szakmai segítségképpen komoly katonai tapasztalattal rendelkező, felkészült önkéntes műveleti tartalékos katonákat kaptak. A kezdeti személycseréket követően kialakult egy jól működő, egységes irányítás alatt álló, átlátható és szakmailag jól felkészült csapat, amelynek tagjai a HVB-k honvédelmi elnökhelyettesi funkciója mellett a katonai igazgatással (pl. hadkiegészítéssel) kapcsolatos járási teendőket is ellátták.

c) A védelmi igazgatás területi szintű, honvédelmi felkészítéssel kapcsolatos feladatait tartalmazó intézkedési tervrendszer 1992-ben vezették be, és közel 20 éven keresztül változatlan formában volt használatban. A 12-féle terv elkészítése, használata és naprakészen tartása úgy a napi működésben, mint a különleges jogrend időszakaiban problémákat okozott. A honvédelem, a katasztrófavédelem és a védelemgazdaság sajátos, egymástól funkcionálisan eltérő követelményeire tekintettel, a kormány a 1061/2014. (II. 18.) kormányhatározatában döntött a védelmi igazgatás tervrendszerének bevezetéséről.

Mindezekre tekintettel, a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1138/2014. (III. 14.) Korm. határozat 1. számú mellékletének 7. pont a) alpontja szerint a védelmi igazgatás területi szervei kialakították a honvédelmi intézkedési terveiket. A katasztrófavédelmi feladatok vezetésére és végrehajtására elkészültek a megyei veszélyelhárítási tervek. Tekintettel arra, hogy a védelemgazdasági alapterv kidolgozását megalapozó jogszabályok még nem készültek el, az ezzel a témakörrel foglalkozó 10. sz. intézkedési terv változatlan formában maradt meg.

Az MVB a fenti szempontok alapján elkészített tervrendszer elemeit (Riasztási Terv, Honvédelmi Intézkedési Terv, Területi Veszélyelhárítási Terv, Védelemgazdasági (10. számú) Alapterv) a 8/2014. (X.28.) számú határozatával elfogadta és a HVB-k részére előírta a saját terveik kidolgozását azzal a kitételrel, hogy a járásoknak csak riasztási, honvédelmi intézkedési és járási veszélyelhárítási tervet kellett készíteniük. Az ekkor kiadott tervek az MVB és HVB különleges jogrendi időszaki működését meghatározó és a munkacsoportok felkészítésének alapvető okmányai lettek.

d) A déli országhatáron kialakult helyzet, valamint az illegális határátlépések számának megnövekedése miatt 2015. október 23-án megkezdődött a magyar–román határszakaszon az IBH előkészítése. A Bács-Kiskun megyei tapasztalatok figyelembevételével Hajdú-Bihar megyében is összeállították a tervezési alapadatokat és az azokat tartalmazó adatbázist, melyhez a HVB-elnökök, -titkárok és az érintett polgármesterek minden segítséget megadtak. A helyszínek beazonosítása és felmérése alapján az MH előkészítette a határszakasz fizikai lezárásához szükséges bázisait, eszközeit, valamint megtörtént a határszakasz szükséges tisztítása, cserjétlenítése. A kialakított rendszer élesítésére és a határszakasz fizikai lezárására az érintett szakaszon illegális határátlépéssel próbálkozók alacsony száma miatt azonban nem került sor.

e) 2015 novemberében az MVB megkezdte tartalék (mobil) vezetési pontjainak kiépítését. Együttműködési megállapodás keretében informatikai eszközök telepítésével az MH 5. Bocskai István Lövészdandár Kossuth-laktanyájában, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság épületében előkészületek történtek a bizottság és munkacsoportjai működési helyszínének gyors és tervezett áttelepítésére. Az átadott eszközök megfelelő alapot biztosítanak mind a mai napig az MVB és munkacsoportjai

részére a vezetés szükséges szintjének biztosítására, valamint a későbbi fejlesztések megtervezésére.

f) Hajdú-Bihar megye igazi „katonamegye”, az MH egyik legjelentősebb bázisa. Itt található a honvédség legnagyobb szárazföldi alakulata, az MH 5. Bocskai István Lövészdanádár, a Nagysándor József laktanyában települ az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Katonai Igazgatási Központja. 2018. január 1-i önállóvá válását követően a megyeszékhelyen diszlokál az MH 24. Bornemissza Gergely Felderítő Ezred, a 2. Katonai Igazgatási Központ Péterfia utcai laktanyájában kapott helyet az MH Katonai Rendészeti Központ kihelyezett rendészeti csoportja, valamint ugyanitt kapott elhelyezést a 3. Oláh Sándor Területvédelmi Zászlóalj parancsnoksága is. Ez utóbbi szervezet egyébként megkezdte a megye minden járásában egy-egy területvédelmi század megalakítását, feltöltését és felkészítését.

Kihelyezett Hajdú-Bihar megyei védelmi bizottsági ülés az MH 5. Bocskai István Lövészdanárnál, 2018. november 28., Debrecen (Forrás: Farkas Zoltán alezredes)

A védelmi igazgatási szervek és a megyében települő katonai szervezetek kiváló kapcsolatai megnyilvánulnak a rendkívüli helyzetek kezelésében is. Katasztrófavédelmi feladatok kapcsán többször tapasztaltuk, hogy az adott alakulattal való jó kapcsolatnak és a közvetlen elérhetőségnek köszönhetően gyakran a hivatalos felkérések és kirendelőparancsok megérkezése időpontjában már készen álltak az igényelt erők és eszközök, ezzel is lerövidítve a bevetésükhöz szükséges időt.

g) A személyi utánpótlás megszólítására az MVB finanszírozásában, a lövészdanádár biztosításával és a katonai igazgatási központ szervezésében minden évben nagy sikerrel rendezték meg a Honvédelmi Kötelék – Országos Haditorna Versenysorozatot a megye középiskolás diákjai részére. Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer (ÖTTR) részeként az országban először itt, Hajdú-Bihar megyében tettek esküt a tartalékos katonák, itt kaptak

*Díjátadás az Országos
Haditorna Verseny megyei
győzteseinek, 2019. október 8.,
Debrecen*

(Forrás: Farkas Zoltán alezredes)

először zászlót, és jelenleg is ez az egyik legjobban feltöltött szervezet országosan. Fontos kiemelni, hogy az MVB elnöke a megyei kormány megbízottak közül elsőként vállalta az önkéntes területvédelmi tartalékos szolgálatot, és mind a mai napig segíti a területvédelmi zászlóalj munkáját mint megyei szemlélő. Ebben a pozícióban kiemelt feladata a közigazgatás és a katonai szervezetek tevékenységének, együttműködésének segítése és koordinálása a megyében.

h) A Hajdú-Bihar MVB is megkezdte a felkészülést a NATO Reagáló Erők esetleges fogadásával, átvonulásával és ellátásával kapcsolatos feladatok biztosítására. Az MH bázislakatanyaként kijelölt objektumainak, valamint a rendelkezésre álló civil szolgáltatásoknak és infrastruktúrájának szövetséges fegyveres erők általi lehetséges igénybevétele szükségessé tette a megyei szintű, jelenleg is már rendelkezésre álló és NATO-együttműködés keretében felajánlható képességek felmérését egy adatbázis kialakításához. A Magyarországon települt NATO Force Integration Unit (NFIU) szakembereivel való együttműködés során azonosították a felmerülő igényeket, a várható tevékenységeket és helyszíneket, a szükséges adatokat pedig az MVB titkársága rendszerben szolgáltatni tudta. Mindezeket túl, az MVB 2016-tól kezdődően beemelte az éves, megyei szintű védelmi igazgatási gyakorlásainak tematikájába a kapcsolódó feladatokra való felkészülést is.

Rohamosan változó, átalakuló világunkban egy szervezet életében 10 év hosszúnak tűnik, de ha visszatekintünk az elvégzett feladatokra, leszögezhetjük, hogy az elvégzett munka nem volt hiábavaló. Megyénkben kialakult egy stabilan működő védelmi igazgatási rendszer, amely kezelni tudta a különböző veszélyhelyzeteket, katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatokat. A felkészítéseknek, gyakorlásoknak köszönhetően a védelemben közreműködők ismereteket és jártasságokat szereztek a válsághelyzetek kezelése során alkalmazandó rendszabályok bevezetésében és alkalmazásában. Az elmúlt évtizedben a területi és helyi védelmi igazgatási rendszer bizonyította működőképességét és azt, hogy szerves részét képezi a közigazgatásnak. A további fejlődés lehetősége biztosított.

Farkas Zoltán alezredes

Heves megye

a) Az elmúlt évtizedben a megye védelmi igazgatási tevékenysége és a feladatok végrehajtásában közreműködő szervezetek szerepvállalása gyökeresen átalakult. A korszakra jellemző, gyorsan változó és szerteágazó feladatrendszer „kikényszerítette” a naprakész, koncentrált és szervezett reagálást. A mögöttünk álló 10 évben a megye védelmi igazgatásának szinte minden elemét felülvizsgálták.

A fentieknek megfelelően, a Heves MVB az alábbiakban határozta meg fő célkitűzéseit:

- a hazai és nemzetközi szervezésű védelmi igazgatási gyakorlatokon történő minél szélesebb körű területi és helyi szintű részvétel,
- a polgári–katonai–rendvédelmi együttműködés továbbfejlesztése,
- az MVB-munkacsoportok, települések védelmi igazgatási felkészítése,
- az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer támogatása,
- nemzetközi együttműködési feladatok,
- a migrációs válsággal kapcsolatos feladatok végrehajtása,
- területi és helyi szintű védelmi igazgatási szereplők szakmai felkészítésének folytatása,
- mobil vezetési feltételek továbbfejlesztése,
- a BNT-vel kapcsolatos feladatok végrehajtása.

Alkalmazkodva a körülöttünk lévő digitális környezethez, az MVB titkársága hírlevelet hozott létre a védelmi igazgatási területet érintő képzési anyagok, esettanulmányok elektronikus továbbítására. A hírlevél megvalósítja a megyei védelmi igazgatási szereplők közötti két- és többirányú kommunikációt, mely markánsan támogatja a szakmai munkát. A kommunikáció területén fontos a megyei és országos médiával való folyamatos, jó viszony fenntartása. Ennek érdekében kríziskommunikációs tréningeket, valamint tömegtájékoztatással kapcsolatos rendszeres sajtónapokat szerveztek.

b) Tekintettel arra, hogy a területi és helyi védelmi igazgatási rendszer gyökeres átalakulásával területi és helyi szinten is új szereplők jelentek meg, a védelmi igazgatási felkészítés keretében kiemelt figyelmet kapnak a területi és helyi szintű védelmi igazgatási szervezetek rendszeres továbbképzései. Ez nem jelent mást, mint a védelmi igazgatást érintő ismeretanyag átadását, a módszertani foglalkozások és munkaműhelyek szervezését, esettanulmányok feldolgozását. A települési jegyzők rendszeres képzésével sikerült markánsan előrelépni a helyi szintű védelmi igazgatási feladatokkal összefüggő tevékenység támogatásában.

Fontos feladat a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok lakossági begyakoroltatása is. A központi, területi és helyi polgári védelmi szervezetek, valamint a mentőalakulatok tagjainak fegyveres összeütközésekkel kapcsolatos speciális polgári védelmi felkészítése a megyei hivatásos katasztrófavédelmi szervek bevonásával történt meg. Országosan új elemként jelent meg a megyei lakosság fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó elsősegély-nyújtási feladataival kapcsolatos képzés. A fegyveres összeütközések esetén előforduló alapvető egészségügyi feladatokat a nem szakképzett lakosságnak is el kell tudnia látni. A hirtelen bekövetkező tömeges egészségkárosodásokkor ugyanis az esetek döntő többségében nincs jelen egészségügyi szakember, így a baj felismerése, az állapotfelmérés és a segélyhívás, valamint a segítségnyújtás egyes

lépései a jelen lévő laikusokra maradnak. Erre tekintettel, minden évben 120 főt képeznek ki a megyei lakosság köréből az alapvető elsősegélynyújtási, illetve újraélesztési feladatok végrehajtására. A program másik elemeként félautomata újraélesztő gépeket helyeztek el több közintézményben.

c) A megyei hivatásos katasztrófavédelmi szervek, a vízügyi igazgatóságok és a Magyar Közút Zrt. megyei szervezeteinek irányításával minden évben végrehajtják az ár- és belvízi védekezésre való felkészülést, illetve a rendkívüli téli időjárás során bekövetkezett események kezelésével összefüggő felkészítéseket. Ezekhez a programokhoz területi és helyi szintű védelmi igazgatási szervezetek részvételével különböző törzsszervezési/értesítési gyakorlatok kapcsolódnak.

d) Az elmúlt években sor került a megye katonai igazgatási feladatait érintő teljes feladatrendszer felülvizsgálatára és begyakorlására. A „meghagyás” intézményével kapcsolatos szakmai tevékenység színvonalának emelése érdekében, a feladatban érintett megyei szervezetek részére képzéseket szerveztek, illetve a megyei védelmi bizottság által kijelölt szervezetek szakmai támogatást kaptak a szükséges jegyzékek, honvédelmi intézkedési tervek elkészítésében és továbbításában. A települések vonatkozásában szintén elkezdődtek a „meghagyás” intézményével kapcsolatos felkészítések, melyek során a helyi önkormányzatok és szervezetek részvételével helyszíni képzések történtek.

e) A honvédelmi feladatok stratégiai szintű átalakítása, fejlesztése területi és helyi szinten is fontos szakmai feladatok végrehajtását eredményezte. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának intézkedése alapján a megyei köznevelési intézményeknek honvédelmi intézkedési tervet kell készíteniük. Az intézkedési tervek szakszerű elkészítéséhez a megye valamennyi (323) köznevelési intézménye számára az MVB-titkárság nyújtott szakmai támogatást. Az ugyanebben a feladatban érintett kulturális intézmények teljes honvédelmi feladatrendszerét átalakították, melynek során a kulturális javak megőrzésével kapcsolatos megyei tevékenység felülvizsgálatát végre kellett hajtani.

f) A biztonsági környezet átalakulásával a NATO-szövetségesek alkalmazásának vonatkozásában a BNT kiemelt szerepet kapott. Megyei szinten az MVB a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karral együttműködve éves rendszerességgel többnapos képzést/gyakorlatot szervezett a BNT-feladatok tervezésével és végrehajtásával kapcsolatban.

g) Az MVB képességfejlesztésével kapcsolatban, a mobil vezetési feltételek fejlesztésének érdekében önálló működési feltételekkel rendelkező, hat munkaállomásos vezetési pontot fejlesztettek ki, amely részeiben vagy egészében telepíthető az ország bármely területére.

h) Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer megalakulását, fejlesztését az MVB számos területen támogatta, illetve támogatja. A rendszer sikeressége nagymértékben múlik a megfelelő előkészítésen és a kitartó, folyamatos munkán. Ez a feladat nem egy alkalomra szól, hanem egy hosszú távú tevékenység kell, hogy legyen, amely számos együttműködési irányt tűzött ki. Az eredményes végrehajtáshoz elengedhetetlen az egyes szereplők igényeinek, viselkedésének, reakcióinak, illetve az e rendszert szolgáló programok irányának, tartalmának folyamatos szakmai megfigyelése, felmérése, irányítása, szükség szerint új programok indítása.

i) Az elmúlt évek során az MH létszámában és a helyőrségek számában végrehajtott csökkentések következtében a megyében nincs működő katonai alakulat, és az itt élők nem, vagy

csak alig találkozhatnak katonai jelenléttel, aktivitással. Ez nehezíti a biztonsághoz, a honvédelemhez kapcsolódó érzés- és érzelmvilág kialakulását.

A fentiek miatt az MVB a társadalmi kapcsolatait is szorosabbra fűzte az elmúlt 10 évben. E témakörben például védelmi igazgatási vetélkedők indultak a megyei általános iskolák 7. osztályos tanulóinak részvételével. A 2014 óta sikeresen működő vetélkedő a bizottság tevékenységében részt vevő szakmai szervezetek által aktívan támogatott tevékenység. A verseny jó példája a magas színvonalú civil–rendvédelmi–katonai együttműködésnek.

Összhangban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvénnyel, önálló MVB-program keretében kerül sor a honvédelmi napok rendszeres megszervezésére, az esélyegyenlőség jegyében.

Az MVB települési szinten évente hét alkalommal honvédelmi vándorkiállítását mutat be. Hadtörténelmünk ismerete a hazaszeretet és hazafiság kialakulásának egyik alappillére, előfeltétele. Ennek elsősorban gyermek- és fiatalkorban van kiemelt jelentősége, de felnőttkorban sem nélkülözhető. A honvédelem olyan összetársadalmi feladat, melyben mindenkinek felelőssége és feladata van. Ennek teljesüléséhez nélkülözhetetlen a honvédség, a hivatásos, szerződéses és önkéntes tartalékos állomány tevékenységének, hazai és nemzetközi szerepvállalásának bemutatása, melyben nagy segítséget nyújtanak ezek a vándorkiállítások. A kiállítás és a kapcsolódó programok kiemelt célja a hadtörténelmünk bemutatása, népszerűsítése, a lakosság hazafias–honvédelmi nevelésének támogatása, a honvédelem és az abban aktív szerepet vállalók iránti érdeklődés fenntartása, tevékenységük bemutatása, társadalmi támogatottságuk növelése és az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer népszerűsítése.

Az MVB titkársága immár ötödik éve honvédelmi tábort szervez 7–11 éves gyerekek részére, három turnusban (60 fő). A tábor jól szolgálja a honvédelem ügyét, hiszen a hazáját szerető és tisztelő társadalom léte nemzeti érdek, a hazaszeretet, hazafiság érzésének kialakulásához pedig szükség van olyan értékekre, ismeretekre, melyek képesek előhívni és kialakítani ezt az erkölcsi értékrendet, melyet már gyerekkorban meg kell alapozni.

A világ és szűkebb környezetünk folyamatos, gyors változása kikényszeríti belőlünk annak az alkalmazkodóképességnek a kifejlesztését, amely nélkül nem tudjuk ellátni feladatainkat.

*Isonzó Expressz Egerben,
2018. május 24., Eger
(Forrás:
Bozsákovics László alezredes)*

Emléktábla avatása a Dobó István Vármúzeumban, 2018. november 17., Eger (Forrás: Bozsákovics László alezredes)

A védelmi igazgatási feladatok végrehajtásában részt vevő megyei szereplők felismerték, hogy közös erővel, a megfelelő koordináció mentén lehet csak sikereket elérni.

Bozsákovics László alezredes

Jász-Nagykun Szolnok megye

a) A 2000-es évek elején jelentkező, hosszú ideig tartó, rendkívül magas tiszai árhullámot követően a megyében elkezdődött az árvízlevezető-, -tároló rendszerek kiépítése (tiszaroffi árapasztó tározó). Az éghajlati változások következtében a szélsőséges időjárási viszonyok miatt gyakoribbá váltak a folyókon a rövid ideig tartó, de magasabb fokozatú védekezési munkák és belvízi védekezések. 2010-től a Hortobágy-Berettyón nyolc, a Zagyván hat alkalommal, a Hármas-Körösön (harangzugi, öcsödi, kútréti, bánrévei) és a Hármas-Körös szelevényi, kunszentmártoni és tókefoki szakaszain 1-1 alkalommal, a Tiszán 31 alkalommal III. fokú készültségi fokon kellett az árvízi veszély miatt védekezni.

2010. június 10–23. között rendkívüli készültség mellett védekeztek a Tiszán levonuló árhullám elhárításán, ami a rendkívüli dunai árvíz levonulásával függött össze. Az MVB intézkedéseinek hatására – a vízügyi igazgatóság tervei alapján – az összehangolt tevékenységek eredményeként az árvízi veszélyhelyzet kezelhetővé vált.

A megváltozott éghajlati viszonyok miatt jelentősen megnőtt a művelt területeket is fenyegető, külterületi bozót- és erdő-, valamint az erdősávokat és gyepeket érintő tüzek száma. Ezeknek a tüzeknek, illetve a szélsőséges időjárás miatt kialakuló viharok által okozott ese-

ményeknek a kezelése sok feladatot ró a védelmi igazgatásban részt vevőkre minden szinten. Az egyre gyakrabban előforduló események negatívan befolyásolják a megye mezőgazdasági fertőzöttségét, a körzetben dolgozó és élő személyek élet- és vagyónbiztonságát is.

b) A mezőgazdasági ágazathoz kapcsolódó nagyüzemi és a jelentős magánállattartás területén komoly kockázatot jelent az emberekre nem, de az állatállományra rendkívül veszélyes fertőző betegségek megjelenése a megyében. Az elmúlt időszakban a 2016/2017. évi madárinfluenza (H5N8) igényelte a védelmi igazgatás erőteljes részvételét, és a bevezetett megelőző intézkedések mellett több tízezer baromfi leölését kellett elrendelni. 2018 áprilisától megjelent a megyében a sertéspestis vírusa, ezért a betegség további terjedésének megelőzése érdekében szintén intézkedéseket kellett bevezetni.

c) Az MVB évente megtartott két rendes ülése mellett nem volt szükség soron kívüli vagy rendkívüli ülés összehívására. A rendes üléseken kiadott irányelvek és feldolgozott területi beszámolók alapján a különböző szakterületeken adódó, nem várt feladatok rendkívüli ülések nélkül is végrehajthatók voltak.

d) Az MVB 2016. október 19-én Komplex Védelmi Igazgatási Gyakorlatot szervezett és hajtott végre Szolnokon, a Szandai Sportreptéren, a Holt-Tiszán, valamint az Evezős Csárda melletti parkolóban és környékén. A kellő szakmaisággal és a sajtó nyilvánossága mellett megrendezett gyakorlaton – az MVB komplex feladatrendszerének bemutatása mellett – az együttműködésre kötelezett szervezetek modulszerűen mutatták be képességeiket. A rendezvényről készült videofelvételt az érintettek a későbbi képzések és felkészítések során felhasználhatták. A gyakorlat során eredményesen együttműködött az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis, az MH 2. Különleges Rendeltetésű Ezred, az MH Katonai

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Védelmi Bizottság látogatása az MH 86. Szolnok Helikopter Bázison, 2017. november 7., Szolnok (Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Védelmi Bizottság titkárság archívuma)

Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 2. Katonai Igazgatási Központ Debrecen, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, a Közép-Tisza-Vidéki Vízügyi Igazgatóság, az Észak-Alföldi Mentőszervezet Jász-Nagykun-Szolnok megyei kirendeltsége, valamint a Víz- és Csatornaművek Koncessziós Zrt. Szolnok.

A 2017. június 21–22-én „ConvEx-3 2017” néven megtartott, magyarországi atomerőműben bekövetkezett nukleáris esemény kezelését szimuláló gyakorlatot megelőzően, 2017. május 10-én, regionális védelmi igazgatási felkészítés keretében továbbképzésen vett részt az MVM Paksi Atomerőműben kilenc járási vezető, a megyei kormányhivatal igazgatója és az MVB titkára is.

e) Az eltelt időszakban a területen jelentkező BNT-feladatok teljesítéséhez az MVB titkársága és a HVB-k elkészítették a lehetséges feladatokhoz szükséges információk begyűjtését és rendszerezését. Felmérték a feladatok elvégzéséhez szükséges kapcsolatokat, az eljárásrendeket, a működési területükön rendelkezésre álló erőket, az eszközöket és az anyagi, technikai lehetőségeket.

f) Az MVB-vel történő együttműködésre kijelölt MH 86. Szolnok Helikopter Bázis – az MVB elnökének kérésére – az előljáró intézkedése szerint részt vesz a veszély- és szükség-helyzetek kezelésének katasztrófa-elhárítási feladataiban, továbbá a „Honvédelmi Kötelék” program rendezvényein, a Haditorna versenyek szervezésében és végrehajtásában.

g) Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer megalakítása 2017-ben kezdődött a megyében. Ennek fontosságát felismerve, az MVB elnöke biztosította annak lehetőségét, hogy az MH Hadkiegészítő Felkészítő és Kiképző Parancsnokság (MH HFKP) képviselői

A „Magyar Kard Napja” megnyitó a szolnoki Damjanich múzeum udvarán, 2016. május 5., Szolnok
(Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Védelmi Bizottság titkárság archívuma)

*Nagy Brigitta különdíjas műve
a 2019. évi rajzpályázaton
(Forrás: Jász Nagykun Szolnok
Megyei Védelmi Bizottság
titkárság archívuma)*

tájékoztassák az MVB tagjait, állandó meghívottjait, a megyei és járási hivatalok vezetőit, a kormányhivatal foglalkoztatásért felelős szervének vezetőjét, a helyi védelmi bizottságok tagjait és állandó meghívottjait, valamint a települések polgármestereit a rendszer kialakításával kapcsolatos időszerű és várható feladatokról.

Az MVB titkársága részt vett a járási önkéntes területvédelmi tartalékos századok lehetséges objektumainak felmérésében.

h) Az MVB és titkársága kiemelt feladatának tartja, hogy a társadalom minden csoportja és korosztálya felé közvetítse a honvédelem ügyének fontosságát, valamint teret biztosítson a honvédelem, a katonai pálya iránt érdeklődőknek. Ennek keretében az MVB titkársága részt vett a Honvédelmi Sportszövetség megyei feladatainak végrehajtásában és a lőterek felmérésében.

2013-tól minden évben sikeresen, az MVB titkárságának aktív részvételével rendezik meg a Honvédelmi Kötelék, illetve a Honvédelmi Minisztérium által irányított Országos Haditorna Verseny Jász-Nagykun-Szolnok megyei eseményeit. Több éven keresztül az MVB titkárságának állományába beosztott művelleti tartalékos tiszt vezette a verseny lövészeti végrehajtását.

E fenti célt szolgálta 2016-ban a „Magyar Kard Napja” rendezvényeihez kapcsolódó gyermekrajzpályázat és kiállítás a szolnoki múzeumban. 2016. május 5-én, az MVB és titkársága támogatásával nyílt meg a Damjanich Múzeum előtti rendezvénnyel a „Katona Vívómesterek és a Szolnoki Sportvívás” című kiállítás, melynek a múzeum adott otthont. A kiállítás célja az volt, hogy bemutassa a katonai szablyavívás és kardvívás fontos szerepét a szolnoki vívósportéletben.

Az MVB támogatásával utazskiállítás, honvédelmi témájú egyéb kiállításokat és ifjúsági rajzpályázatokat is rendeztek. A honvédségi feladatok megismertetése érdekében az MVB, a HVB-k és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal dolgozói lövészeti felkészítésen vettek részt és honvédségi objektumokba látogattak. Az MVB közvetlen szervezésében került sor a Kaszárnyafutásra 2018-ban az MVB illetékességi területéhez tartozó, volt katonai helyőrségek érintésével, valamint a szolnoki alakulatok részvételével.

Válóczi Gyula őrnagy

Komárom-Esztergom megye

Komárom-Esztergom megyében az alábbiak voltak az elmúlt évtized legjelentősebb, védelmi igazgatási hatáskörében kezelt eseményei.

a) Tata külterületén, 2010. március hónapban mezőgazdasági munkálatok közben II. világháborús robbanótesteket találtak. A helyszínt a Magyar Honvédség tűzserészei biztosították és megállapították, hogy nagy területen jelentős mennyiségű robbanótest található a földben. A mentesítési munkálatok egy hónapon keresztül tartottak, közel három vagon II. világháborús tűzserégi lőszer került elő. A mentesítés helyszínének éjszakai őrzését a Komárom-Esztergom MVB koordinálta, melyben közreműködött a helyi védelmi bizottság is. A konkrét őrzési és terület biztosítási feladatokat a rendőrség és a polgárőrség végezte.

b) A tárgyi időszakban a hirtelen esőzések következtében többször alakultak ki elöntések, fordultak elő rendkívüli események a hegyvidéki kisvízfolyások miatt. 2010 májusában a „Zsófia” és az „Angéla” ciklonok hatására rendkívüli mértékű tartós esőzés kezdődött a megye területén, melyek következtében a talaj telítődött és nem tudta elnyelni a rengeteg esővizet. Ennek hatására a kisvízfolyások vízszintjei addig soha nem látott mértékben megemelkedtek, kiöntöttek, több helyen településrészeket öntöttek el, ami miatt 12 ház lakhatatlanná vált és részben összedőlt. A Cuhai-Bakony-ér például olyan mértékű vízhozamot produkált, hogy alámosta az M1-es autópályát, melynek a fél útpályája beszakadt, majd a felújítás idejére lezárták. Az MVB titkársága a védekezési és a helyreállítási munkák koordinálásában jelentős munkát végzett.

A Duna vízgyűjtő területein bekövetkezett tartós esőzések törvényszerű következményeként 2010. június hónap elején áradás következett be a folyó Komárom-Esztergom megyei szakaszán is. Elő kellett készíteni az Esztergom város belterületén található Prímássziget kiürítését, a vagyontárgyak védelmét és az ottani lakosok kitelepítését, emellett a Pilismarót község területén lévő üdülőterületen mintegy 150 fő kitelepítését. Az MVB kezdeményezte az MH Katasztrófavédelmi Operatív Bizottság vezetőjénél, hogy biztosítsanak 200 fő katonát a szükséges szállítóeszközökkel az MH 25. Klapka György Lövészdandár állományából a Komárom–Szöny közötti vasútvonali töltés megerősítése érdekében. Az igénybevételre 2010. június 5-én került sor.

Dunaszentmiklóson 2010. év június hónapban ugyancsak az esőzések következtében földcsuszamlások következtek be. Több lakóház összedőlt és lakhatatlanná vált, ezeket lebontották. Számos lakóingatlanban károk keletkeztek. A faluba vezető utat le kellett zárni és a közel egy évig tartó felújítás ideje alatt a lakosság ideiglenes elkerülő úton közlekedett.

A 2011. január 26-án bekövetkezett 4,7-es erősségű földrengés ugyancsak munkát adott az MVB-nek, valamint az Oroszlányi HVB-nek. Ez az esemény sok tapasztalattal szolgált az ilyen váratlanul bekövetkező események kezeléséhez, egyebek mellett a kommunikáció biztosításához az olyan esetekben, amikor a mobiltelefon-hálózat a leterheltség miatt összeomlik és órákig nem használható.

A következő évek eseményeiből kiemelkedik a 2013. március 15-ei havazás okozta helyzet kezelése az M1-es autópályán. Itt is szükség volt a honvédségi erők bevonására a mentési munkálatokhoz, a kialakult rendkívüli események kezelése érdekében. Az autópályán rekedt emberek ellátása is jelentős munkát adott az MVB részére.

Az eddig mért legnagyobb vízállást eredményező dunai árvíz 2013 júniusában alakult ki: 845 cm-es tetőzéssel meghaladta a 2002-ben mért addigi legnagyobb vízállást. Az MVB több

alkalommal rendkívüli üléseken tárgyalta az együttműködési feladatokat és kért honvédségi közreműködést, illetve a bevetett katonai erők átcsoportosítását. A védekezés sikeres volt, melynek során páratlan együttműködés valósult meg a közreműködő szervezetek között. A védekezésben 3500 fő vett részt a megyében, az érintett szervezetek együttműködésének megszervezésében az MVB jelentős szerepet játszott.

A 2013. évi rekordnagyságú árvíz levonulása után Komárom–Szóny és Almásfüzitő között megépült egy 5 km hosszú védmű (gát), elsősorban Komárom városának, valamint a Budapest–Bécs vasútvonal védelme érdekében. Az árvízi védekezés 5. évfordulójára emlékezve az MVB kezdeményezésére és a titkárság szervezésében ezen a gáton rendezték meg a „Miénk a Gát” elnevezésű futóversenyt. A meghívásos rendszerű versenyen alapvetően a védekezésben részt vállalt szervezetek, tanintézetek és a határ menti együttműködés keretében szlovákiai diákok vettek részt. A verseny a védekezési munkák során mutatott példaértékű együttműködésnek hivatott emléket állítani, amely alapjául szolgált az eredményes védekezésnek. A versenyt azóta minden évben, az árvíz tetőzésének évfordulójához közeli időpontban megrendezik, mintegy 250 fő részvételével.

2014. év november végén hatalmas jeges eső jelentett feladatot a megyei védelmi igazgatásnak. Az Antenna Hungária Gerecse adótornya (633 m) a jegesedés hatására üzemképtelenné vált. Az erdészet a Gerecsében lévő, 300 méternél magasabban fekvő területeket életveszélyesnek minősítette. A Gerecse útjai járhatatlanná váltak a jegesedés következtében kidőlő fák, valamint az egyre romló időjárás körülmények miatt. A kialakult helyzetet a megyei védelmi igazgatás koordinált tevékenysége oldotta meg. Az MH 25. Klapka György Lövészdandár harcjárművei, terepjáró eszközei rendőrségi és katasztrófavédelmi erők együttműködésével jutottak fel a 633 méter magasán lévő adótoronyhoz.

Főleg az elmúlt évtized második feléről mondható el, hogy nyaranta több alkalommal volt szükség hőségiadót elrendelésére. Az MVB titkársága ezen feladatok kezelését a népegészségügyi szakigazgatási szervvel és a karitatív szervezetekkel együttműködésben végezte.

c) A Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium által szervezett és levezetett központi gyakorlatokon, valamint az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer gyakorlatain az MVB titkársága és munkacsoportjai rendszeresen részt vettek.

A központi gyakorlatokon kívül minden évben „FÚZIÓ” elnevezéssel komplex védelmi igazgatási gyakorlat végrehajtására került sor több szervezet bevonásával. Ezek a gyakorlatok az évek során egyre komplexebb feladatok megoldását igényelték. Kiemelkedik például a „FÚZIÓ-19” civil-katonai egészségügyi válsághelyzeti gyakorlat, melynek folyamán a megyei védelmi igazgatásban közreműködő szervezetek (26 szervezet és mintegy 800 fő) a honvédelmi különleges jogrendben és a megelőző honvédelmi veszélyhelyzetben jelentkező – az egészségügyi válsághelyzet feladatait is magába foglaló – együttműködést gyakorolták. A rendezvény az érintett szervezetek példaértékű együttműködésének köszönhetően eredményes volt és elérte célját.

Az MVB titkársága 2016. április és május hónapban részt vett az „ANAKONDA RESPONSE-16” elnevezésű nemzetközi gyakorlaton. A gyakorlat keretében az MVB elnöke magas rangú amerikai delegációt fogadott, aminek során a vendégek megismerhették az MVB felépítését, rendeltetését és feladatait. A delegáció megtekintette az MVB titkárságának és vezetési pontjának működési helyét.

Katonák és rendőrök együttműködése a FÚZIO-19 védelmi igazgatási gyakorlaton, 2019. szeptember 19., Komárom (Forrás: Bakos Sándor alezredes)

d) A honvédelmi nevelés terén az MVB több általános iskolában támogatja a különböző honvédelmi versenyek előkészítését és lebonyolítását.

Kezdetben a „Honvédelmi Kötelék”, majd később a „Haditorna” versenyek megyei megszervezésében és lebonyolításában vállalt oroszlánrészt az MVB titkársága. A felmenő rendszerű, Országos Haditorna Verseny megyei döntőit évente, általában szeptember hónapban szervezik meg. Évről évre egyre nagyobb az iskolák érdeklődése a verseny iránt, amelyen az

A Monostori Erő(d) Próba honvédelmi ifjúsági sportverseny eredményhirdetése, 2020. szeptember 24., Komárom (Forrás: Bakos Sándor alezredes)

elmúlt időszakban már közel 30 csapat vett részt. A versenyek lebonyolításában közreműködött az MH 25. Klapka György Lövészdandár, az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 9. Katonai Igazgatási és Érdekvédelmi Iroda, a Tatai Tömegsport és Tájfutó Honvéd Sportegyesület, valamint a verseny helyszínét biztosító Monostori Erőd Nonprofit Kft. A versenyeken a fiatalok szívesen vettek részt, körükben jellemző volt a jó versenyszellem és a lelkesedés. A verseny országos döntőjében az elmúlt évek során többször végzett a megyét képviselő csapat a dobogón, illetve annak közvetlen közelében. Sokan érdeklődtek a verseny helyszínén telepített toborzóhelyen a katonai pálya iránt.

e) Az évente két alkalommal összehívott MVB rendes ülésein kívül több alkalommal került sor rendkívüli MVB-ülésekre is. A rendkívüli üléseket csak indokolt esetekben, túlnyomó többségében olyankor hívták össze, amikor valamilyen válsághelyzet kezelésére volt szükség. A két legkiemelkedőbb év ebben a tekintetben 2010 és 2013 voltak. Ezekben az időszakokban számos MVB-határozat született, többnyire a hóhelyzet és az árvízi védekezés segítése érdekében a honvédségi erők kirendelésének kérésére, illetve a közreműködő szervezetek feladataira vonatkozóan.

f) Az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a megyét érintő BNT-feladatok. A Saber Guardian, a „Brave Warrior és a Black Swan elnevezésű, demonstratív, nagy láthatóságú gyakorlatok alkalmával a közúti és vasúti szállítás, valamint a rendészeti feladatok koordinálása jelentett feladatot az MVB titkársága részére.

Az évente jelentkező, a fentiekben is említett feladatok mellett az MVB titkársága nagy hangsúlyt fordít az MVB vezetési pontjának folyamatos technikai fejlesztésére, amely a titkárság operatív munkahelyéül is szolgál. A vezetési pont 2014-től teljesen új informatikai támogatást kapott, valamennyi eszközt lecserélték, a döntéshozatal támogatása interaktív táblákon történik, valamennyi helyi védelmi bizottsággal és együttműködő szervezettel lehetőség van videokonferencián történő kapcsolattartásra és valós idejű együttműködésre.

g) A Magyar Honvédség katonai szervezetei közül az MH 25. Klapka György Lövészdandár van együttműködőként kijelölve az MVB részére. A lövészdandárral és annak parancsnokával kiváló kapcsolatot tart fenn az MVB, illetve annak elnöke és titkársága. Az elmúlt 10 évben az árvízvédelmi és a téli időjárás okozta helyzetek kezelése során az MVB a dandár segítségével nagyon konstruktív munkát végzett. Az MVB által szervezett megyei védelmi igazgatási gyakorlatok, honvédelmi versenyek előkészítése és végrehajtása, annak logisztikai támogatása terén is nélkülözhetetlen volt a dandár közreműködése, támogatása. Itt szükséges megemlíteni az Országos Haditorna Verseny megyei döntőjében a katonai akadálypálya megépítését és működtetését is, ami jelentősen emelte a verseny színvonalát. Az MVB az elmúlt években több alkalommal tartotta a laktanyában a rendes üléseit, ahol az MVB tagjai és az ülésre meghívottak tájékoztatást kaptak a dandár aktuális feladatairól és megtekinthették a technikai eszközöket.

Az MVB titkárságának folyamatos kapcsolata az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 9. Katonai Igazgatási és Érdekvédelmi Irodával, valamint a 12. Dula Nándor Területvédelmi Zászlóaljjal. Az MVB titkárságának felkérésére ezek az alakulatok rendszeresen részt vesznek a védelmi igazgatási gyakorlatokon, és segítenek a versenyek és a különböző rendezvények lebonyolításában.

Bakos Sándor alezredes

Nógrád megye

a) Nógrád megye földrajzi elhelyezkedése miatt a megyei védelmi igazgatási szervek számára a legfőbb kihívást továbbra is elsősorban a rendkívüli időjárásból eredő vizek kártételei, az ún. villámárvizek gyors és hatékony kezelése jelentette. Ehhez kötődött az elmúlt évtized egyik legfontosabb feladata, a Hasznosi-víztározó helyzetének rendezése és ezzel együtt Pásztó város, valamint a Zagyva folyó Pásztó alatti szakaszán lévő települések lakosai és anyagi javai biztonságának megszilárdítása. A 36 km² vízgyűjtő területű és 2,3 millió m³ befogadóképességű víztározó kettős funkciót lát el: jóllehet elsősorban a Mátrából lezúduló csapadék visszatartásával árvízvédelmi célokra készült, Nógrád megye déli részének ivóvízellátását is ez biztosítja, emiatt a tározó előürítése csak meghatározott szintig lehetséges.

A 2010 májusában kialakult extrém hidrometeorológiai körülmények hatására rendkívüli árhullám vonult le a Mátrából levezető Kövicses-patakon, és felszínközeli mozgások indultak a gát részsűjén. A további újabb, nagy intenzitású csapadéktevékenység hatására a két korábbi suvás között egy harmadik is keletkezett, és a folyamatos esőzés mellett a félig leürített tározó vízszintje rohamosan emelkedett. Mivel a meteorológiai szolgálat a térségben további jelentős csapadék előfordulását nem zárta ki, az MVB rendkívüli ülésén megfogalmazott kezdeményezésére a kormány 187/2010. (VI. 01.) rendeletével veszélyhelyzetet hirdetett ki a térségben. A veszélyhelyzet megszűnését követően, a probléma megoldása érdekében az MVB koordinálásával széles körű szakmai együttműködés kezdődött az érintett szervezetek között. Immár nem lehetett eltekinteni attól a tényről, hogy a tározó építése előtti összes, addig fellelhető mérés alapján meghatározott maximális intenzitást már kétszer bizonyíthatóan túllépte a tározóba bejövő víz mennyisége. Az MVB több szakmai értekezletet szervezett ebben a témában, melyek alapján végül megállapítást nyert, hogy egy, a jelenlegi tározó felett elhelyezkedő záportározó megépítése jelentené a probléma megnyugtató megoldását. Az MVB 2012-től folyamatosan kereste a lehetőséget a kivitelezés megvalósíthatóságára, míg végül a különböző minisztériumokkal folytatott egyeztetéseket, az ügyben végzett, évekig tartó erőfeszítést követően 2019. június 25-én a kormány 1373/2019. határozatában, mely – egyetértve a Pásztó és térsége komplex árvízvédelmi biztonságának megteremtése érdekében szükséges beruházások előkészítési, tervezési feladataival – jóváhagyta a beruházás koncepcióját. A Kövicses-patak, a Csörgő-patak és a Zagyva folyó mederrendezési feladatainak, a Hasznosi-víztározó rekonstrukciójának, valamint a Csörgő-völgyi záportározó megépítésének előkészítésével az MVB egyik legfontosabb célkitűzésének, a térség teljes árvízvédelmi biztonságának megvalósítása indulhat el.

Ár- és belvízvédelmi feladatok az Ipoly-folyó térségében is folyamatosan adódtak. Legemlékezetesebb a 2010-es, a Hasznosi-tározó miatt kihirdetett veszélyhelyzet időszakával párhuzamosan kialakult helyzet volt, amikor kb. 30 ezer homokzsák felhasználásával, 16 település mintegy 700 önkéntesének bevonásával zajlottak a védekezési munkálatok.

b) Fentieket figyelembe véve, az MVB folyamatosan kiemelt figyelmet fordít az ár- és belvízvédelmi gyakorlatokra. A témához kapcsolódó előadások az elmúlt időszakban rendszeresen napirendre kerültek a polgármesterek és a közbiztonsági referensek HVB-k által szervezett éves felkészítésein. E rendezvények jó lehetőséget adtak arra is, hogy a települések vezetői első kézből kapjanak tájékoztatást a honvédelem aktualitásairól, a toborzó munkáról, illetve a 2017-ben létrejött Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszerről.

c) Az MVB – a Magyar Honvédséggel való együttműködés jegyében – szoros kapcsolatot tart mind az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 3. számú Katonai Igazgatási és Érdekvédelmi Irodájával, mind a 2018 októberében megalakult MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 25. Keresztényszigethy Sándor Területvédelmi Zászlóal-jával, melynek tartalékoslétszáma 2019 végére több mint 200 fő lett.

A megye önkéntes művelti tartalékosai – egy fő megyei összekötő, egy fő védelmi titkársági összekötő, hat fő HVB honvédelmi elnökhelyettes – 2013-ban kezdték meg szolgálat-telüket, amelyre azóta is évente két alkalommal kerül sor.

d) A honvédelemnek az ifjúság körében történő népszerűsítése érdekében az MVB támogatja a Honvéd Kadét Programot, a Területvédelmi Zászlóalj által 2019-ben első alkalommal Salgótarján, Bányaterenyé és Rétság városokban rendezett honvédelmi táborokat, továbbá az Érdekvédelmi Iroda által szervezett, honvédelmi nevelés témájú konferenciákat, a Hadi-torna versenyeket, illetve közreműködött a 2013. évi repülőnap megyei résztvevőinek kiválasztásában.

Az iskolások honvédelemre és hazaszeretetre, egészséges életmódra történő nevelése érdekében az MVB titkársága együttműködik a Rétsági Árpád Egyesülettel, mely immár több mint 15 éve szervez rendezvényeket a fiatalok részére, illetve támogatja az egyesület által a honvédelem napja alkalmából az általános és középiskolások részére rendezett honvédelmi ifjúsági versenyeket, nyári történelmi „military” táborokat. A táborozók megtanulják a sátorverés, tűzgyújtás fortélyait, a terepen való tájékozódást, és a sportolás mellett felkészítést kapnak hon- és rendvédelmi ismeretekből, elsajátítanak alapvető katonai ismereteket és megismerkednek a katonai életformával.

Emlékezetes esemény volt 2014-ben az I. világháború centenáriuma, valamint az MH fennállásának 165. évfordulója alkalmából a Dornyay Béla Múzeummal közösen lebonyolított honvédelmi vándorkiállítás, mely a társadalmi kapcsolatok ápolásán túl kiváló lehetőséget adott óvodások és iskolások részére tartott múzeumpedagógiai foglalkozásokra is.

e) A társadalom és a honvédség kapcsolatának erősítése, a katonai hivatásra való figyelemfelhívás volt a célja 2016-ban a „Toborzó Ország-futás” rendezvénynek, illetve – a honvédség fennállásának 170. évfordulója alkalmából rendezett programsorozat részeként – 2018-ban a „Kaszárnyafutás” eseménynek, melyeknél támogatóként és közreműködőként vállalt szerepet az MVB titkársága.

Az elmúlt évtizedben az MVB-vel való együttműködésre kijelölt katonai szervezetekkel nagyon jó kapcsolatot sikerült kialakítani. Az MH 86. Szolnok Helikopter Bázison és az MH Altiszi Akadémián is szakmai látogatást tehetek az MVB tagjai, akik megismerkedtek az alakulatok aktuális feladataival, képességeivel. Az akadémián 2016 márciusában kihelyezett MVB-ülésre is sor került, erősítve ezzel is a kormányzati szervek és a honvédség kapcsolatát.

f) Kiemelt feladat volt a védelmi igazgatás területi és helyi állományának, valamint az MVB munkacsoportjaiba beosztottaknak a különböző rendkívüli események, veszélyhelyzetek és egyes különleges jogrendi időszakok során jelentkező katonai, rendvédelmi, polgári együttműködési feladatainak gyakoroltatása.

g) Az évenkénti rendszerességgű védelmi igazgatási, ár- és belvízvédelmi, valamint téli rendkívüli helyzetekre felkészítő – központi és MVB által szervezett – gyakorlatok mellett hangsúlyt kapott a nukleárisbaleset-elhárítási és az egészségügyi válsághelyzetben adódó

Egészségügyi válsághelyzeti gyakorlat Szécsényben, 2018. október 1–3., Szécsény (Forrás: Dr. Szalai János alezredes)

feladatok gyakorlása is. Ez utóbbi feladatrendszert az MVB 2015-től évente, egyre bővülő tevékenységi körrel gyakoroltatja a megye egészségügyi intézményeivel és az együttműködő szervezetekkel, az intézmények egészségügyi válsághelyzeti terveinek részterveiben meghatározottak alapján.

Az országban elsőként, 2018. október 1–3. között, kizárólag a mobil orvosi segélyhely (MOSH) szállítására, telepítésére, működtetésére és az orvos-szakmai feladatokra koncentráló, komplex civil-katonai egészségügyi válsághelyzeti gyakorlat végrehajtására került sor Szécsényben, 26 szervezet – köztük 10 katonai szervezet – és mintegy 300 fő bevonásával.

A Nógrád Megyei Védelmi Bizottság ülése, 2018. november 22., Szécsény (Forrás: Dr. Szalai János alezredes)

A gyakorlat céljaként egy súlyos természeti katasztrófa következtében szükséges megyei egészségügyi ellátásszervezés és az egészségügyi válsághelyzet elhárításában érintett szervek feladatainak gyakorlását jelölték meg. Az első napon riasztották a MOSH első váltását, az Állami Egészségügyi Ellátó Központ (ÁEEK) érintett állományát, végrehajtották a MOSH rakodását és szállítását, a második napon a részt vevő állomány elméleti felkészítésére került sor, a harmadik napon a MOSH működtetésére kötelezett egészségügyi szolgáltatók ellátószemélyezte, valamint a mentőszolgálat dolgozói részére gyakorlati felkészítést tartottak, végül a MOSH bontását, rakodását és az ÁEEK telephelyére történő visszaszállítását hajtották végre. A feladat során eredményes együttműködés valósult meg az MH Logisztikai Központtal, valamint az MH Egészségügyi Központtal, melyek kijelölt személyi állománya végezte a MOSH szállításának, telepítésének, őrzés-védelmének, illetve az első váltás működtetésének a feladatait.

A gyakorlat végrehajtását valamennyi részt vevő szervezet hiánypótlónak ítélte meg, komplexitását tekintve pedig egyedülálló tapasztalatokat szerezhettek a résztvevők. A rendezvény értékelésénél a résztvevők többnyire az egyes szakmai részfeladatok, illetve a kommunikáció vonatkozásában fogalmazták meg észrevételeiket, másrészt a vonatkozó jogszabályok, belső szabályzók, és szakmai tervek módosítására is születtek javaslatok.

Összességében, az MVB elmúlt tíz évében sikerült megőrizni, sőt tovább erősíteni a katonai, rendvédelmi és egyéb érintett szervezetekkel a szakmai kapcsolatot és együttműködést, ami jó alapot ad a megye védelmi igazgatási feladatainak jövőbeni elvégzéséhez.

Dr. Szalai János alezredes

Pest megye

A megye speciális jellemzői nagymértékben befolyásolják a megye feladatrendszerét. Pest megye az egyetlen olyan megye, amely nem rendelkezik a hagyományos értelemben vett megyeszékhellyel. Központja a főváros, Budapest, amely sem területileg sem pedig közigazgatásilag nem tartozik a megyéhez, népessége meghaladja az 1 280 000 főt, itt él az ország lakosságának több mint 1/8-a, a megye határain belül pedig (a főváros lakosságát is beleértve) mintegy 1/3-a.

a) 2013. január 1-től, az új közigazgatási egységek létrehozásával a korábbi 14-ről 18-ra emelkedett a helyi védelmi bizottságok száma. Ezzel Pest megye lett az ország legtöbb járásával rendelkező (a főváros 23 kerületét nem beleértve) megyéje. A megye 187 településből és 54 városból áll (ami szintén országos szinten a legtöbb), ebből egy város, Érd rendelkezik csupán megyei jogú városi címmel.

b) Az elmúlt tíz év egyik legjelentősebb eseménye volt 2013-ban az elmúlt évtizedek legnagyobb vízállásával tetőző dunai árvíz, amely komoly kihívást jelentett a megyei védekezésben részt vevőknek. Fontos megjegyezni, hogy a Duna magyarországi szakaszának mintegy negyedén a megyében folyik, ami az árvízi védekezés szempontjából jelent kiemelt feladatot. A védekezésben hét járás érintett közvetlenül, ami főleg annak tükrében igen jelentős szám, hogy hazánkban több olyan megye is van, amelyben összesen nincs ennyi járás.

Az árvíz által érintett 26 településen a veszélyeztetett ingatlanok száma több száz, a védekezés önkormányzati költsége több százmillió forint volt. A védekezés csúcsideszakában az

MH részéről közel 500 fő és több mint 100 technikai eszköz segítette a vízügyi szakemberek munkáját. Az önkéntesen érkezők száma meghaladta a 2000 főt. A védekezés során közel 1000 főt kellett kitelepíteni, és négy millió homokzsákokat helyeztek ki. Egyik jelentős eleme volt a védekezésnek a szentendrei mobil árvízvédelmi fal kialakítása, amely jelentősen megkönnyítette a védekezési munkákat, hiszen ily módon mintegy 200 000 darabbal kevesebb homokzsákokat használtak fel ezen a szakaszon.

Az árvízen kívül a rendkívüli hóhelyzet, a pusztító nyári jégvihar, a szokatlan nyári hőség, valamint az orkánerejű szélviharok kezelése egyaránt adott feladatot a védelmi igazgatás szereplőinek az elmúlt évtizedben. Ezek egyike volt a 2012. július végén több millió forintos kárt okozó, Vác városára vasárnap este lecsapó vihar, mely váratlanul ért egy háromnapos szabadteri rendezvény befejező programjaira összegyűlt hatalmas tömeget. A vihar következtében négy sérültet kellett ellátni a helyi Jávorszky Ödön Kórházban, közülük egy szenvedett nyolc napon túl gyógyuló sérülést. A viharok következményeinek felszámolása, az azt követő helyreállítási munkák napokig elhúzódtak.

2014. december elején az ónos eső szakított le egy 20 kW-os felsővezetékkel, ami miatt három település – Pilisszentkereszt, Dobogókő és Pilisszentlélek – áramellátás nélkül maradt. A kialakult helyzet kezelésében a katasztrófavédelem, a közút, a rendőrség, az áramszolgáltató és az erdészet mellett a Pilis mentőcsoport is részt vett. Mindhárom településen melegezőket alakítottak ki, Szentendrén pedig folyamatosan operatív törzset működtetett a katasztrófavédelem.

Az elmúlt 10 évben – egészen 2020-ig, a COVID-19 világjárvány kitéréséig – a megyei népegészségügyet kiemelten érintő eseményt nem kellett feljegyezni. Két esetben volt szükség állapotbetegség kezelésére: 2013-ban jelent meg ismét Magyarországon veszettség, amely lokálisan három megyét érintett, köztük Pest megyét is. A diagnosztizált esetek 38,3%-a (18 eset) érintette a megyét, azon belül három járást (Cegléd, Monor, Gödöllő). A humán- és állategészségügyi járványügyi intézkedések eredményeképpen a járványt sikerült megfékezni. Emberi megbetegedés nem fordult elő. A járványhoz kapcsolódó utolsó esetet 2014 októberében állapították meg Cegléden.

Az afrikai sertéspestisvírus (ASP) 2019. szeptember végén jelent meg Pest megyében, a Pilisi Parkerdő Budakeszi Erdészetében. Az ASP-vírus Európában csak a házi sertésekre és a vaddisznókra jelent veszélyt, az embert nem betegíti meg, ezért közegészségügyi jelentősége nem számottevő. Az ASP vírusát Magyarországon eddig csak vaddisznókban mutatták ki.

c) A 2015-től jelentkező, tömeges bevándorlással kapcsolatos válsághelyzet okozta feladatok Pest megyét közvetlenül nem érintették, ugyanakkor 2015 szeptemberében a fővárosból több ezer migráns indult el gyalogosan, az M1–M7 autópálya bevezető szakaszán keresztül, hogy elérjék úticéljukat, az osztrák határt. A menet rendőri biztosítás mellett fennakadás nélkül hagyta el a megyét.

d) Az árvíz és belvíz elleni védekezés fontossága miatt rendszeresek a megyében az ilyen témájú felkészítések és gyakorlatok.

A honvédelmi felkészítés terén Pest megyében minden év első felében két olyan nemzetközi gyakorlatot/kiképzést is végrehajtanak, melynek megszervezésében, illetve támogatásában az MVB-re, illetve titkárságára jelentős szerep hárul. Ez – a gyakorlat résztvevőivel történő folyamatos kapcsolattartáson túl – mindenképp a bevont szervezetekkel történő együttműködés megszervezésében mutatkozik meg.

Az egyik ilyen feladat a FOURLOG gyakorlat előkészítése és végrehajtása. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem – együttműködve a Cseh Köztársaság Nemzetvédelmi Egyetemével Brnóban, valamint az Osztrák Szövetségi Haderő Logisztikai Iskolájával – 2019-ben már 16. alkalommal rendezte meg a Pest MVB titkársága, valamint a feladatba bevont Pest megyei települések (négy járás négy települése) polgármesteri hivatalainak segítő közreműködésével ezt a nemzetközi gyakorlatot. A kiképzés magyarországi részének egyik fő mozzanata az volt, amikor megtörtént a tervezett fiktív hadműveleti terület logisztikai felderítése, továbbá a helyi ellátási források, az elhelyezési, valamint az egészségügyi támogatási lehetőségek számbavétele. Mivel a feladat forgatókönyve szerint „külföldi műveleti” területen folyt a felderítés, a BNT keretein belül, a később igénybe vett objektumok pontosítása, bemutatása is ennek a feladatkörnek a kiemelt részét képezte.

A másik felkészítési rendezvény a „SOFT CAPS” nemzetközi, nem kinetikus, CIMC/PSYOPS harcászati gyakorlat, melyen az elmúlt években a hazai szakállományon felül több nemzet (pl. Szlovénia, Szlovákia, Lengyelország, az USA, valamint Németország) is képviseltette magát. Az MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ által tavaly már negyedik alkalommal végrehajtott gyakorlat elsődleges célja a műveleti területen jelentkező problémák nem kinetikus képességekkel, ezen belül a civil-katonai együttműködés adta lehetőségekkel történő megoldása volt. Ennek egyik fő elemét képezte a helyi hatóságokkal, rendőri és katasztrófavédelmi szervezetekkel és a közigazgatási szervekkel történő kapcsolattartás, együttműködés. A feladat minél valóságosabb végrehajtása érdekében a gyakorlatba – mint tárgyalópartnereket – bevonták az ócsai kiképzőbázist és az annak 20 km-es vonzáskörzetébe eső települések (Pest megye gyáli, dabasi, monori és vecsési járásainak 9–12 települése) önkormányzatait is.

„SOFT CAPS 2018” nemzetközi, nem-kinetikus, harcászati gyakorlat fő tervezői konferencia, 2018. március 22., Budapest (Forrás: Koncz Csaba)

e) A rendszerváltást megelőzően Pest megyében a ceglédi katonai körzetparancsnokságon kívül számos katonai alakulat működött, ez a kép azonban mára jelentősen megváltozott. A megyében működő alakulatok mindegyikét Szentendrén, az MH Altiszti Akadémia – mint az MVB-vel együttműködésre kijelölt katonai szervezet – objektumában helyezték el.

f) Mára bebizonyosodott, hogy tartalékos katonák nélkül az ország érdekeinek, biztonságának védelme elképzelhetetlen, ezért az elmúlt években külön hangsúlyt kapott az önkéntes katonai szolgálat fontosságának hirdetése. Önkéntes művelti tartalékosok látnak el katonai igazgatási összekötői feladatokat a Pest megyei HVB-k honvédelmi elnökhelyettesi beosztásában.

2017-ben országos szinten kezdetét vette az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos Rendszer kialakítása. Pest megyében 2018-ban alakult meg az MH 30. Szepessy András Területvédelmi Zászlóalj, valamint a járási területvédelmi századok. A zászlóaljat Szentendrén, az MH Altiszti Akadémia bázisán kapott elhelyezést. Az önkéntes területvédelmi tartalékosok a kiképzés során olyan ismeretekre tesznek szert, amelyek az adott járás, a helyi közösség védelmi képességét nagymértékben növelik. A zászlóalj tagjai 2018 májusában több mint 600 tartalékos társukkal együtt tettek ünnepélyes keretek között katonai esküt az MH Altiszti Akadémia sportkomplexumában.

Önkéntes területvédelmi tartalékos katonák ünnepélyes eskütétele az MH Altiszti Akadémia sporttelepén, 2018. március 24., Szentendre (Forrás: MTI/Bruzák Noémi)

Az MVB titkársága a HVB-elnökök bevonásával 2018-ban részt vett a járási területvédelmi századok lehetséges objektumainak felmérésében. Emellett – a kialakítandó rendszer fontosságát felismerve – az MVB elnöke biztosította és segítette a járási hivatalok vezetőin keresztül az önkéntes területvédelmi tartalékos szolgálat népszerűsítését a médiában (helyi tv- és rádióinterjúk, újságban való megjelenés).

g) Az elmúlt évtizedben is tovább folytatódott a honvédelem és a honvédelmi nevelés népszerűsítése, a diákok védelemtudatos állampolgárokká nevelése. Ennek keretében az MVB az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság 1. Katonai Igazgatási Központjával közösen, minden év szeptemberében Szentendrén, az MH Altiszti Akadémián rendezte meg az Országos Haditorna Verseny (korábban Honvédelmi Kötelék Program) megyei döntőjét. Az általában szeptember végén, október elején megrendezett,

7–14 ötfős csapat megmérettetését jelentő esemény kiváló lehetőséget biztosít a honvédelmi nevelés népszerűsítésére.

2016-ban az MVB támogatta a katonai pálya népszerűsítése érdekében megrendezett „Országos Toborzó Futás” elnevezésű programot. A megye területét átszelő futásban a Magyar Honvédség hivatásos állományú tagjaival együtt a megyei általános és középiskoláinak diákjai vettek részt.

2018 őszén a Honvéd Sportegyesületek Országos Szövetsége és az MH a „170 éves a Magyar Honvédség” elnevezésű rendezvénysorozat keretében emlékezett meg a történelmi eseményekről a sport által nyújtott lehetőségeken keresztül. A „Kaszárnyafutás” elnevezésű, legnagyobb kihívást jelentő program 2018. október 5-én és 6-án szinte az egész ország területét érintette, és szervesen kapcsolódott az aradi vértanúkhöz köthető, szintén országos szintű megemlékezésekhez. Így együtt volt lehetőség megemlékezni az elmúlt 170 év magyar katonahőseiről, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc, valamint a két világháború sorsformáló eseményeiről. A rendezvénysorozatot és megemlékezést Pest megyében 10 járás (HVB-elnökök, járási hivatalok) és összesen 19 település vezetőinek bevonásával és együttműködésével tartották meg.

Fentiekén túl, az MVB aktív kapcsolatot alakított ki a Magyar Tartalékosok Szövetségének Pest megyei szervezetével is, melynek feladatai között kiemelt helyet foglal el a fiatalok honvédelmi nevelése és az MH toborzómunkájának segítése. Ezen feladatokat elsősorban az „Egy nap a honvédelemért” elnevezésű program keretében, és a különböző települési közösségeket aktivizáló rendezvényeken, város- és falunapokon, fesztiválokon, gyereknapi programokon végzik, melyekben a szervezet tartalékosai is aktívan közreműködnek.

Dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter országjáró programjának keretében, 2019 decemberében a Pest Megyei Kormányhivatal Kossuth Lajos Dísztermében közel 300 fő előtt ismertette a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program részleteit.

Munkájuk elismeréseként, az MVB elnökének javaslata alapján az utóbbi öt évben Pest megyéből három személy részesült a „Honvédelemért Kitüntető Cím” különböző fokozataiban.

Gyenge Emil alezredes

Somogy megye

a) A járások 2013. január 1-i megalakulásával vált teljessé a megyék védelmi igazgatásának szervezeti rendszere. A megyei védelmi bizottságok (MVB) korábbi okmányrendszere elavulttá, statikussá vált, ezért új terveket dolgoztak ki. 2014-ben az MVB elkészítette az új honvédelmi intézkedési, riasztási, illetve veszélyelhárítási tervét a települések osztályba sorolása alapján. Ezen tervek pontosítása folyamatos. Az átalakított honvédelmi tervrendszer 2015 év tavaszán lépett hatályba, az ezzel kapcsolatos oktatás és felkészítés megfelelően lezajlott. Megtörtént a közigazgatási rendszer szervezeti átalakítása, és a beosztott személyek változását bejegyezték a védelmi igazgatási okmányokba. Az MVB új munkacsoportjainak kialakítása, felkészítése, a szervezeti és működési szabályzat, valamint az ügyrendek kidolgozása határidőre befejeződött. Kijelölték az MVB megyei vezetési pont-

A Somogy Megyei Védelmi Bizottság kihelyezett ülése az MH Veszprém Radarezred 12. Radarszázad laktanyájában, 2018. november 27., Juta (Forrás: Kovács Tibor)

ját, a vezetéshez szükséges technikai eszközök rendelkezésre állnak mind a megyei, mind a járási szinteken.

Az MVB tagjainak, állandó meghívottjainak, a HVB-k elnökeinek, illetve a polgármestereknek és a jegyzőknek a felkészítése az elmúlt évtizedben is rendszeresen megtörtént. Az ezzel kapcsolatos rendezvényt a HM Védelmi Igazgatási Főosztály, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokság, valamint a Somogy Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság szakembereinek bevonásával az MVB titkársága – az aktuális témákat kiemelve – szervezte meg és hajtotta végre.

Jóllehet az önkormányzati választásokat követően központi felkészítést kaptak a megye településeinek polgármesterei és közbiztonsági referensei Kaposváron, a felkészítésük járási szinten is minden évben megtörtént, ezáltal is elmélyítve tudásukat a honvédelmi és a katasztrófavédelmi témákban. Ezen rendezvények célja a szükséges szakmai alapok biztosítása a védelmi igazgatásban tevékenyen részt vevők, a polgármesterek és közbiztonsági referensek számára, annak érdekében, hogy megfelelően tudják ellátni a jogszabályokban rögzített feladataikat. Kiemelt célunk, hogy a felkészítésen közreműködő személyi kör a képzés eredményeként megismerje a lakóhelyük tényleges és potenciális veszélyforrásait, a védelmi igazgatásban elfoglalt szerepüket, a lakosságvédelmi feladataikat, azok irányítási mechanizmusát és a veszélyhelyzeti kommunikáció alapelveit.

b) 2015-ben végrehajtották a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kihirdetéséből és kezeléséből adódó megyei feladatokat. A válsághelyzet kezelésében részt vevők bevonásával több egyeztetés is történt. Az MVB közreműködött a honvédség és a Belügyminisztérium határvédelemben és az Ideiglenes Biztonsági Határvár építésében részt vevő alakulatainak

elhelyezésében. Az MVB titkárságának közreműködésével a migrációs feladatokban részt vevők részére Barcson jelöltek ki igénybe vehető ingatlanokat.

c) A BNT megyei adatbázisát a HVB-knél és az MVB-nél az önkéntes műveleti tartalékos kollégák közreműködésével a szükséges mértékben sikerült felülvizsgálni. 2019 nyarán két BNT-gyakorlat is érintette Somogy megyét, melyek végrehajtása zökkenőmentes volt.

Az MVB-titkárság hivatásos állománya, illetve a titkársághoz delegált tartalékosok, valamint a HVB-k tartalékos katona honvédelmi elnökhelyettesei részt vettek a fontosabb védelmi igazgatási gyakorlatokon, amelyek többségének végrehajtása törzsvezetési gyakorlat jelleggel, egyéb külső erők és eszközök bevonása nélkül történt.

A „Feltöltés 14” gyakorlat keretében, honvédelmi típusú különleges jogrendi helyzetben az MH feltöltésének az MVB-t és HVB-ket érintő feladatait kellett begyakorolni. Ennek során 2014. október 15-én bemutató sorozónapot szerveztek meg, melyre meghívást kaptak a megyei rendvédelmi szervek vezetői és a HVB-k elnökei.

A „Védelmi Igazgatás 14” rendezvény keretében az MVB titkársága a BNT-vel kapcsolatos megyei feladatokat gyakorolta. Ennek során zászlóalj-, illetve századharccsoportok Somogy megyei telepítésének mindenoldalú logisztikai, infrastrukturális biztosításában kellett közreműködni a küldő nemzet kérésének megfelelően.

d) A 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 30. § 4) bekezdés értelmében az MVB a területi veszélyelhárítási tervben foglaltak begyakorlása és átisméltése érdekében legalább háromévente gyakorlatot tart. 2016. október 6–8. között Taszáron komplex gyakorlat végrehajtására került sor, ami az MVB és valamennyi HVB riasztásával indult. A riasztások értékelése során megállapítható, hogy az abban érintett létszám több, mint 90%-a elérhető volt. A gyakorlat megszervezése és végrehajtása az önkéntes mentőszervezetek normáihoz alkalmazkodva történt. Az előzetes elgondolásnak megfelelően, 2016. október 7-re befejeződött a kidolgozó

A Haditorna Verseny résztvevői, 2019., Juta (Forrás: Koncsek Barna főhadnagy)

munka a kiindulási helyzetből adódó, valamint a külön előírt feladatokkal együtt. Ezen feladatok végrehajtásáról és a többi eseményről a HVB-k a dinamikának megfelelő hadműveleti időben terjesztették fel jelentéseiket. A feltételezett minősített időszaki feladatok mellett kiemelt figyelmet kellett fordítani a BNT-feladatok megtervezésére is. A gyakorlat zárónapján valamennyi érintett fegyveres, rendvédelmi és civil szervezet közreműködésével komplex bemutatót tartottak, melyet az MVB, a HVB-k és az érintett szervezetek vezetői, valamint a különmeghívottak tekintettek meg.

2019. október 17–19. között komplex védelmi igazgatási gyakorlat keretében a járási mentőcsoportok újraminősítő gyakorlatára került sor a megyében két helyszínen: Baracson, a Béke utca területén és Siófokon, az Egry József utca területén. A barcsi helyszínen Barcs, Csurgó, Nagyatád, Kaposvár járások mentőcsoportjai, a siófoki helyszínen Fonyód, Siófok, Tab és Marcali járások mentőcsoportjai gyakorlatoztak.

Az MVB minden évben kiemelt figyelmet fordít a szélsőséges időjárás helyzetekre, azok következményeinek kezelésére, valamint az ár- és belvíz elleni védekezés megszervezésére és végrehajtására. Az ezekkel összefüggő felkészítések rendszeres végrehajtásával sikerült elérni, hogy a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által folyamatosan biztosított időjárás-előrejelzések, figyelmeztetések soron kívül eljutottak a helyi közigazgatási és szakmai szervezetekhez, együttműködőkhöz, akik ennek köszönhetően meg tudták tenni a szükséges felkészülési intézkedéseiket. A felkészülési és védekezési feladatok összehangolása a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság által készített negyedéves prognózisokkal folyamatosan biztosított volt. Az MVB- és a HVB-ülések napirendjei között mind az árvízi, mind a téli időjárás-helyzetekre való felkészülés helyzete rendszeresen szerepelt. A minősítést szerzett területi (Somogy Mentőcsoport), valamint a járási és települési mentőszervezetek gyakorlatainak a vízkárelhárítás kiemelt hangsúlyt kapott.

e) Az MVB titkársága a HM Védelmi Igazgatási Főosztály intézkedésének megfelelően részt vett a „Honvédelmi Kötelék” Somogy megyét érintő rendezvényein. A 2014–2017 közötti években négy alkalommal került sor a középiskolák honvédelmi versenyére, melyen évente 10-16 iskola képviseltette magát. A diákok különböző foglalkozási helyeken mérhették össze tudásukat – egybek mellett – airsoft lövészet, sportident futás, tereptanismeretek,

*Kaszárnyafutás,
2018. október 5., Kaposvár
(Forrás: Kovács Tibor)*

valamint honvédelmi teszt terén. A rendezvényeken az MVB elnöke és az MVB titkára is minden alkalommal jelen volt.

A minisztérium a 2016. évben a katonai pálya népszerűsítése érdekében megrendezte az „Országos Toborzó Futás” programot. A megye területét átszelő futásban az MVB elnöke és a titkára a megyei jogú város alpolgármestereivel, Kaposvár város több intézményének vezetőjével, az MH hivatásos állományú tagjaival, az általános és középiskolák diákjaival, valamint az óvodásokkal együtt vett részt.

A honvédelem és a társadalom kapcsolatát népszerűsítő feladatok között kiemelt jelentőséggel bírt a „Kaszárnyafutás” program, amelyet az aradi vértanúkhöz kapcsolódó megemlékezésekhez kötődően, október 5-én hajtottak végre. A szervezők a megyei program védnöki tisztségére az MVB elnökét, a települési programok védnöki feladatainak ellátására az érintett polgármestereket kérték fel. A futók az MH aktív állományából, illetve a honvéd sportegyesületek tagjai közül kerültek ki. A településeken csatlakoztak a futókhoz diákok, sportegyesületek tagjai, a Somogy Megyei Kormányhivatal dolgozói és számtalan helyi lakos is. Az útvonalat Somogy megyében úgy jelölték ki, hogy érintse a megyében települt katonai alakulatok laktanyáit, illetve a laktanyákban lévő, a honvédelemhez kapcsolódó emlékhelyeket, valamint az egykori laktanyákat (objektumokat), illetve a településeken található katonai és háborús emlékeket.

Az MVB megemlékezett az elmúlt 170 év magyar katonahőseiről, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc, valamint a II. világháború sorsformáló eseményeiről is. Az események emlékműveinél a megemlékezők koszorúkat helyeztek el, és a futás emlékére állított zászlóra a települések polgármesterei és képviselői emlékszalagot kötöttek.

Fehér Gábor alezredes

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

a) A közigazgatás szerkezetének átalakításával a védelmi igazgatás rendszere is teljesen megújult. A megyei kormányhivatalok megalakulása magával hozta a területi védelmi igazgatás teljes változását is. A 2012-ben megalakított kormányhivatal szervezeti struktúrájába bekeverült az MVB titkársága is, az MVB elnöki teendőit pedig a kormányhivalt vezető kormány megbízott vette át. Az MVB és titkárságának székhelye Nyíregyházán maradt, illetékességi területe Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közigazgatási területére terjedt ki.

A közigazgatás szerkezeti átalakítása során a honvédelmi körzetek megszűntek. A helyi védelmi bizottságok (HVB) feladatrendszerét a közigazgatásban újra megjelenő járási hivatalok vették át. A HVB-k illetékességi területe a járások közigazgatási határához igazodik. 2013. január 1-től Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 13 járási székhelyen alakultak meg HVB-k.

Az elmúlt évtizedben a megyei védelmi igazgatás átalakítása során az alapfeladatot – a bekövetkező rendkívüli feladatokra történő felkészülés és felkészítés, valamint az ezekre történő reagálás mellett – a változások lekövetése, az új szereplők felkészítése jelentette.

b) A megye legjelentősebb kockázati tényezői közé a földrajzi elhelyezkedés (a megyehatár egyben a NATO és az EU keleti határának része), továbbá a rendkívüli időjárás és annak következményei sorolhatók.

*A Szabolcs-Szatmár-Bereg
Megyei Védelmi Bizottság
komplex védelmi igazgatási
felkészítése, 2015. 02.17.,
Nyíregyháza
(Forrás: Horváth András
alezredes)*

2010. június 15–16-án a megyében 54 településre csapott le rendkívüli vihar, melynek során 3500 lakóingatlan, 132 önkormányzati és 26 egyházi ingatlan sérült meg, továbbá 94 ember ideiglenes elhelyezését kellett megoldani, mivel néhány épület lakhatatlanná is vált. Az óriási vihar háztetőket sodort el, fákat csavart ki és utakat zárt el, valamint számos helyen tönkretette az elektromos hálózatot is, így 33 településen huzamosabb ideig nem volt áramszolgáltatás. Balkányban, Szakolyban, Nyírbátorban és Geszteréden volt legsúlyosabb a helyzet. Az MVB rendkívüli ülésen foglalkozott a viharkárok felszámolásával. A helyreállítási feladatokba a borsodi katasztrófavédelmi egységeket is bevonták, annak érdekében, hogy az érintett településeken mielőbb helyre lehessen állítani az áramszolgáltatást és az ivóvízellátást.

A 2013-as év több rendkívüli eseményt is hozott. A mérések alapján négy településen a vezetékes ivóvíz arzéntartalma meghaladta az egészségügyi határértéket, ezért az MH kijelölt alakulata január hónaptól biztosította a lakosság ivóvízzel történő ellátását. Március hónapban ismét a szélsőséges időjárás következtében váltak szükségessé védekezési és helyreállítási feladatok. Március 14-én, az esti órákban a rendkívüli téli időjárási viszonyok miatt a megye 96 településén a légvezetékek leszakadtak és oszlopok dőltek ki. Ennek következtében nagy területen áramkimaradás keletkezett, ami a vasúti és a közúti közlekedésben, a lakossági közműellátásban, fűtésben és az ivóvíz szolgáltatásban is komoly gondot okozott. Közel 600 fő rekedt a MÁV járatain, és 8300 fogyasztási helyen közel 200 000 ember maradt ideiglenesen áramszolgáltatás nélkül.

Az MVB Operatív Törzse a rendőrséggel és a karitatív szervezetekkel szorosan együttműködve a közúton és a vasúton rekedt emberek kimentését, elhelyezését és ellátását hajtotta végre. Az energiaellátás tekintetében a szolgáltatókkal együttműködve a honvédség technikai eszközök és személyi állomány bevonásával működött közre a kialakult ellátási hibák elhárításában. A szolgáltatás csupán március 24-én 15.00-kor állt teljesen helyre. Az esemény kapcsán négy alkalommal volt szükség rendkívüli MVB-ülés összehívására. A rendkívüli időjárással kapcsolatos intézkedések tárgyában az alapvető jogok biztosa vizsgálatot indított, ami nem állapított meg hiányosságot.

A Dunán levonuló árhullám felszámolásába a megyéből bevonták mind a katasztrófavédelem, mind az MH tartalékos erőit.

A 2000-es évek elejétől a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság területén megvalósuló árvízvédelmi védvonalak fejlesztését követően az MVB kiemelt hangsúlyt helyezett az árvízvédelmi gyakorlatok végrehajtására. Ennek érdekében évente sor került komplex árvízvédelmi gyakorlatokra a Tisza megyei szakaszán, a beregi árapasztó, a Szamos–Kraszna közti tározó, valamint a Tisza–Túr tározó területén. A felkészítésekbe a vízügy munkatársai mellett bevonták az MH aktív és tartalékos állományú katonáit, valamint a katasztrófavédelem kijelölt területi szerveit is.

2017-ben ismét a rendkívüli időjárás kezelésére volt szükség. Februárban a Tisza kárpátjai és a Túr erdélyi vízgyűjtőin hullott nagy mennyiségű eső a meglévő hóréteg olvadását okozta. Ez a kettős hatás jeges ár kialakulását idézte elő, ami a hazai folyószakaszokat jelentősen érintette és visszaduzzasztotta a vízállásokat. Ennek következtében a valaha mért harmadik legmagasabb vízállás alakult ki az érintett szakaszokon, mintegy 30 centiméterrel tetőzött a legmagasabb vízszint alatt.

Az időjárás 2019-ben sem kímélte Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét. Júniusban ismét óriási vihar söpört végig a megye területén, 80 településen összesen 5135 épület tetőszerkezetében keletkezett kár, ezek közül 181 közintézmény – bölcsőde, óvoda, iskola, művelődési ház, idősok napközi otthona, önkormányzati ingatlan, uszoda – volt. A viharban lakhatatlanná vált 41 lakóépület, 101 embert rokonoknál, tizenháromat önkormányzati lakásokban, illetve tornateremben kellett elhelyezni. A vihar sújtotta megyébe gyakorlatilag az ország egész területéről érkezett segítség: 254 hivatásos tűzoltó 57 technikai eszközzel, valamint 191 önkéntes tűzoltó 40 technikai eszközzel támogatta a kárfelszámolást.

c) 2014 októberében az MH Hadkiegészítési és Központi Nyilvántartó Parancsnokság az MVB-vel együttműködve végrehajtotta a „Feltöltés 2014” hadkiegészítési rendszergyá-

*Honvédségi erő alkalmazása rendkívüli időjárás okozta helyzet felszámolásában, 2013. március 17., Ibrány
(Forrás: Nagy Zoltán tűzoltó alezredes)*

korlatot Baktalórántházán. A szakmai napon önkéntesek közreműködésével, interaktív formában mutatták be a 10 éve felfüggesztett sorozási feladatot. A sorozandó hadköteleseket – akik a Vay Ádám Gimnázium, Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium 18. évfolyamát betöltött diákjai, valamint felsőfokú tanulmányokat folytató önkéntes katonák voltak – a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kórházak és Jósza András Egyetemi Oktatókórház orvosai, asszisztensei vizsgálták meg ugyanúgy, mint hadkötelezettség esetén. A bemutatón az MVB tagjai mellett a HVB-k elnökei teljes tájékoztatást kaptak a védelmi igazgatás ezen feladatairól is.

Hosszú évek után ismét megyei katonák bevonásával került sor árvízvédelmi gyakorlatra. 2018 novemberében a katasztrófavédelemmel és a vízügyi igazgatósággal közös felkészítésen a katonák a védekezési munkák mellett gyakorolták a társszervezetekkel való együttműködési, logisztikai feladatokat is. A gyakorlat során az MVB rendkívüli ülést tartott. A szimulált árvízvédelmi helyzet felszámolásában az MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred 5. Farkas Gyula Területvédelmi Zászlóalj önkéntes területvédelmi tartalékos állománya is részt vett.

2019. szeptemberében új laktanya nyitotta meg kapuit Nyíregyházán. Az új bázison az MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred kapott elhelyezést. Az eseményen dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter mondott köszöntőt, aki rámutatott, hogy a laktanya átadása újabb fontos lépés a Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programban.

Sille Árpád őrnagy

Tolna megye

Az elmúlt években a területi védelmi igazgatás jelentős változáson esett át. Az MVB és titkárságának a Tolna Megyei Kormányhivatal szervezeti rendszerébe történő integrációja 2012-ben megtörtént. Az MVB-elnöki teendőket 2012. január 1-jétől a kormányhivatal vezetője, a megyei kormány megbízott vette át. Az MVB székhelye Szekszárd, illetékességi területe Tolna megye közigazgatási területe.

*A Befogadó Nemzeti
Támogatás feladatainak
feldolgozása a Tolna Megyei
Védelmi Bizottság tartalék
vezetési pontján,
2019. december 19., Szekszárd
(Forrás: Kvanduk Tamás őrnagy)*

Polgármesterek és közbiztonsági referensek felkészítése az MH 54. Veszprém Radarezred részképző radarszázadánál, 2017. november 7., Medina (Forrás: Kvanduk Tamás őrnagy)

A közigazgatás szerkezeti átalakítása, valamint a vonatkozó jogszabályi változások következtében újjáalakultak a helyi védelmi bizottságok is, amelyek illetékességi területe a járáások közigazgatási határához igazodik.

A megjelenő feladatok egy részét ezen szervezeti változások feladatrendszerbeli lekövetése képezte. Ezenfelül természetesen a bekövetkezett rendkívüli események (természeti, ipari katasztrófák), valamint az ezekre történő felkészülés és reagálás is jelentős kihívás elé állította Tolna megye védelmi igazgatási rendszerét.

a) Országos jelentőségű esemény volt az Ajkai Timföldgyár Kolontárnál létesített vörösiszap-tárolójának 2010. október 4-én bekövetkezett gátszakadása. Az ipari katasztrófa kezelése széles körű összefogást igényelt. Az MVB titkára is szakmai segítséget nyújtott a Veszprém MVB döntés-előkészítő munkájához.

b) Rendkívüli mértékű havazás következtében alakult ki katasztrófa-helyzet 2013. március 14–15-én, amely miatt a megyei védelmi bizottság rendkívüli ülésének összehívására is sor került. Intézkedés történt a dialízises betegek közül a nehezen megközelíthető településeken (Felsőnyék–Nagyszokoly, Szakály, Varsád, Kistormás) lakók beszállítására Szekszárdra. A legkritikusabb helyzet a 65. számú főút Iregszemcse–Tamási szakaszán alakult ki. Itt öt autóbusz akadt el, körülbelül 150 utassal, közöttük 40 gyerekekkel. A gépjárművek mentését az orkánerejű szél, a két méternél magasabb hófalak, a rossz látási viszonyok és az egyre nagyobb hideg mellett az is nehezítette, hogy 25-30 személygépkocsi és egy tűzoltóautó is teljes szélességben elzárta az úttestet. A helyzet megoldására az MVB a honvédségi erők kirendelését is kérte (egy KRAZ tololappal, egy Ural tehergépjármű). Heroikus küzdelemben, és az együttműködő szervezetek közös erőfeszítésével sikerült valamennyi, közúton rekedt személyt biztonságba helyezni. Melegedő- és pihentetőhelyeket alakítottak ki Tamási, Iregszemcse,

Nagykónyi, Pincehely településeken. Mintegy 540 fő elhelyezéséről kellett gondoskodni. A Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság a közúton rekedtek pihentetése érdekében fektetőanyagokat és eszközöket szállított ki.

2013-ban olyan mértékű árhullám vonult le a Dunán, melynek következtében különleges jogrend kihirdetésére került sor. A kormány 2013. június 10-én 12:00 órától veszélyhelyzetet hirdetett ki a dunai árvízzel közvetlenül veszélyeztetett paksi, tolnai és szekszárdi járások területeire. A veszélyhelyzet 2013. július 20-ig tartott.

Az MVB a közigazgatási területét elérő dunai árvíz tetőzése előtt hat nappal már megkezdte a védekezési előkészületeket és határozatban rögzítette a felkészülés feladatait. 2013. június 4-én rendkívüli MVB-ülésre is szükség volt. A megyében hat helyen volt szükség összehangolt védekezésre, melyek közül a legkritikusabb a Szekszárd járáshoz tartozó Bába község védelme volt. Az ideiglenes védmű kiépítése a polgármester védekezést elrendelő határozata alapján már 2013. június 5-én megkezdődött. A 2500–3000 méter hosszú védvonal kiépítésére kialakított négy deponálóhely biztosította a gát építéséhez szükséges homokzsákot, illetve a védekező állomány ellátását.

Az MVB elnöke az árvízi védekezés érdekében több intézkedést hozott az alábbi feladatokra:

- a védművek kiépítésén és stabilitásának megerősítésén túl az 55-ös számú főút közlekedésbiztonsága, valamint a gemenci vadállomány védelme érdekében forgalomkorlátozást, majd teljes útzárat rendelt el;
- korlátozták a védművekhez vezető utak forgalmát és díjmentessé tették az M6 autópályán a Bátaszék lehajtó és az M9-es csomópont közti útszakaszt;
- Bába településen 25 főt telepítettek ki;
- a Decs nagyközség polgármestere által katasztrófavédelmi célra határozatban kijelölt általános iskolában 2013. június 10-én 22:00-tól, illetve a faluházban 2013. június 16-ig tették lehetővé 500 fő katona pihentetését. Az étkeztetést a kirendelt területi ellátócsoport biztosította. A Magyar Honvédség kijelölt állománya 100-100 fős váltásokban, folyamatosan részt vett a bátai árvízvédelmi gát építésében.

A megye veszélyeztetettségéből adódóan az MVB részéről kiemelt figyelem irányul a nukleárisbaleset-elhárítást érintő feladatokra. Rendszerek a tervegyeztetések és az egyéb szakmai feladatokra való felkészülések az atomerőművel. Az MVB titkársága részt vesz az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Terv gondozását végző Felsőszintű Munkacsoport munkájában és szakmailag segíti a terv felülvizsgálatát, aktualizálását.

A szervezetek közötti hatékony együttműködés és védelmi reagálóképesség kialakításának és fejlesztésének hatékony eszközei a felsőbb szakmai szervek, illetve az MVB által szervezett védelmi igazgatási gyakorlatok. Ennek megfelelően nukleárisbaleset-elhárítás témában is rendszerek az együttműködési gyakorlatok. Ezek közül jelentősebb eseménynek számított a megyében 2013-ban megrendezett „ONER-3-2013” Nemzeti Nukleárisbaleset-elhárítási Gyakorlat. Egy feltételezett, a Paksi Atomerőműben bekövetkező baleset nyomán kialakuló nukleáris veszélyhelyzet kezelése volt a feladat, melynek célja az ONER teljes körű gyakorlása volt a központi, ágazati, területi és helyi szervek közreműködésével és teljes körű riasztással.

Az MVB titkársága 2018-ban szintén nukleárisbaleset-elhárítás témakörben tartott kimenekítési és jódpofilaxis-protokoll gyakorlatot a Dunántúli Agrár Szakképző Központ, Csapó Dániel Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, valamint a rendészeti szakgimnázium tanulóinak bevonásával. A tervezett lakosságvédelmi feladatokat a Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, a Tolna Megyei Rendőr-főkapitányság, a Tolna Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya, valamint a Dél-dunántúli Közlekedési Központ közreműködésével hajtották végre.

A megyei védelmi igazgatásnak megfelelő válaszokat kell adnia a térség biztonsági kihívásaira és a közeljövő belátható eseményeire is. Állandó védelmi bizottsági témák a humán- és állategészségügyi járványok, illetve – legújabb kihívásként – a kiberbiztonság, melynek védelmi igazgatási vetületeit a közeljövőben kell kidolgozni.

Kvanduk Tamás őrnagy

Vas megye

Vas megye hazánk legnyugatibb fekvésű megyéje. A megyében hét járás található, településszerkezete aprófalvas, ami hatással van a közigazgatás, így a védelmi igazgatás feladataira is. Vas megyében 2005. január 1-től katonai szervezet nem működik.

2012. január 1-ig a megyei védelmi bizottság elnöke a megyei közgyűlés elnöke volt. A közigazgatás és a védelmi igazgatás rendszerének átalakítását követően az MVB elnöke a megyei kormány megbízott lett.

Az MVB tagjai által vezetett, a védelmi igazgatásban közreműködő szervezetek együttműködése a megyében jó színvonalú, ezt bizonyítják a hatékony eseménykezelések, a közösen szervezett és végrehajtott gyakorlatok és felkészítések is.

A Vas Megyei Védelmi Bizottság ülése, 2018. március 20., Szombathely (Forrás: Vas Megyei Kormányhivatal)

*A „Vasi Védelem” komplex védelmi igazgatási gyakorlat megnyitója, 2019. június 1., Nick
(Forrás: Vas Népe megyei napilap)*

A 2010. október 4-én bekövetkezett vörösiszap-katasztrófa Vas megyét is érintette a Marcal folyón keresztül. Az ipari szerencsétlenség következményeinek elhárításában és felszámolásában az MVB és az abba delegált szervezetek tevékenyen részt vettek. Az MVB titkára a Deveserben működő irányítótörzs munkájában több alkalommal is szakmai segítséget nyújtott.

2012-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium a Honvédelmi Minisztérium közreműködésével célellenőrzést hajtott végre az MVB-nél, és a bizottság munkáját megfelelőnek találta.

2013 mozgalmas év volt az MVB életében. Januárban és februárban a téli időjárás okozott közlekedési fennakadásokat, majd a nagy mennyiségű csapadék miatt árvíz vonult le a Rábán. Áprilisban – az országban elsőként – alakult meg a Kőszegi Írottkövi Járási Mentőcsoport, majd az év folyamán a másik hat járásban is megkezdték működésüket a mentőcsoportok. A járási mentőcsoportok, mint területi rendeltetésű polgári védelmi szervezetek, megalakulásuk óta hatékonyan segítik a megyei polgári védelmi feladatok végrehajtását és a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokra történő felkészülést. A júniusi nagy dunai árvíz idején a szomszédos Győr-Moson-Sopron megyei Gönyűn és Kőröncön segítettek a védekezési feladatokban a kormányhivatal dolgozói.

2014-ben a kormányhivatal által szervezett járási fórumokon, illetve az októberi önkormányzati választásokat követően készítette fel az MVB titkársága a polgármestereket a védelmi igazgatási feladataikra.

2015. június 4–6. között vezették le a „Savaria 2015” komplex védelmi igazgatási gyakorlatot, melynek részeként riasztási, értesítési gyakorlat, valamint az MVB munkacsoportjainak felkészítése is megtörtént. Pornóapátiban a gyakorlati felkészítésre került sor. Június 9-én a Miniszterelnökség a HM-mel és a BM-mel együtt átfogó ellenőrzést hajtott végre az MVB titkárságán és megállapította, hogy a titkárság megfelelően működik. Szeptemberben a tömeges migráció miatti feladatokat kellett végrehajtani, mintegy 180 000 migráns vonult át

a megyén nagyobb gond és probléma nélkül. Ideiglenes befogadó állomás működött Körmenen és Szentgotthárdon a határvédelmi feladatra érkező honvédségi alegységek számára.

Az MVB titkársága az Őrségben, a 2017. augusztus 10-én keletkezett viharkárok felszámolásában és a vis maior ügyek rendezésében vett részt. Ennek az évnek kiemelt eseménye volt a járási mentőcsoportok gyakorlata Kőszeg-hegyalján és Nardán, ahol védelmi igazgatási és honvédelmi felkészítésre került sor. Az MVB-titkárság munkatársai októberben Alsószölnön magyar–szlovén–osztrák közös gyakorlaton tartottak előadást.

2018. június 8–9-én rövid idő alatt hullott rekordmennyiségű csapadék egyes Rába menti településekre, illetve a Vadása-tó környékére, amelynek hatására a tó melletti gátak megrongálódtak. Az MVB-titkárság közreműködött a védekezés megszervezésében, a károk felszámolásában, valamint a vis maior igények benyújtásában.

Az MVB komplex védelmi igazgatási gyakorlatot tartott „Vasi Védelem 2019” néven május 30. és június 1. között. A riasztást követően megtörtént az MVB munkacsoportjaiba beosztottak felkészítése, majd – az országban először – az MH 83. Poppr Emil Területvédelmi Zászlóalj katonáinak bevonásával Nicken gyakorolt a sárvári és celdömölki mentőcsoport, kiegészülve a szomszédos pápai járás Griff Önkéntes Mentőcsoportjával.

2019. november 19-én Magyarország honvédelmi minisztere tartott előadást a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programról az MVB tagjai, a HVB-k elnökei, valamint a megyében szolgálatot teljesítő, illetve a nyugállományú katonák részére. Az országos felkészítési program keretében december 13-án végrehajtották a polgármesterek komplex védelmi igazgatási felkészítését is.

Az MVB titkársága kiemelt feladatként kezeli az önkéntes tartalékos rendszer kiépítésének és megújítási feladatainak támogatását. A hazafias és honvédelmi nevelés segítése keretében az MVB rendszeresen támogatja a megyei Haditorna versenyeket, és kapcsolatot tart a Premontrai Rendi Szent Norbert Gimnázium „katonasulis” osztályaival.

*Kiállítás megnyitó – „170 éves a Magyar Honvédség”,
2018. november 20.,
Szombathely (Forrás: Vas Népe
megyei napilap)*

Az MVB fontosnak tartja a társadalmi kapcsolatokat és a hagyományápolást is. A bizottság elnöke és titkársága aktív szervezője és résztvevője volt a megyében megtartott I. világháborús centenáriumi megemlékezéseknek és rendezvényeknek. Az országos vándorkiállítás részeként a Magyar Honvédséget bemutató kiállítások megszervezésére került sor 2015 májusában és 2018 novemberében. Az MVB rendszeresen részt vesz a megye és települései által szervezett, honvédelmi témájú rendezvényeken és megemlékezéseken is. Hagyományosan, minden év márciusában emlékeznek meg vitéz Both Béla dandártábornok halálának évfordulójáról.

Az MVB a határ menti együttműködés keretében hosszú évek óta tartalmas szakmai kapcsolatot ápol a szlovén védelmi minisztérium mentési főigazgatóságának muraszombati ki- rendeltségével, és rendszeres résztvevői egymás rendezvényeinek, gyakorlatainak. A Burgenland tartomány által évente megtartott Safety Tour gyermekbiztonsági versenyen részt vevő diákokat szintén az MVB készíti fel és biztosítja részvételüket.

Dr. Baán Mihály alezredes

Veszprém megye

Veszprém megye közepes méretű, a középkori Magyar Királyságban elsőként megalakult megyék egyike. A közigazgatás 2011. évi átalakulása nagymértékben érintette a megyei területi védelmi igazgatási feladatokat ellátását.

a) A formálódó új közigazgatás és ezen belül a védelmi igazgatás igazi erőpróbája a 2010. október 4-én bekövetkezett vörösiszap-katasztrófa volt. A katasztrófa három települést, Kolontárt, Devecsert és Somlósárhelyet érintette leginkább. Az akkori megyei védelmi bizottság, melynek elnöke még a megyei önkormányzat elnöke volt, komoly erőfeszítéseket tett a károk enyhítésére, a helyreállítási munkák megkezdésére.

A közigazgatás átalakításával, 2011. január 1-től a megújult megyei védelmi bizottság elnöki tiszttét a Veszprém Megyei Kormányhivatalt vezető kormány megbízott vette át. Magyarország kormánya a vörösiszapkárok enyhítésére létrehozta a Magyar Kármentő Alapot,

*Az átszakadt vörösiszap-tározó,
2010. október 08., Kolontár
(Forrás: Rácz Tünde)*

melynek legfőbb szerve a Kármentő Bizottság volt. A Kármentő Bizottság adminisztratív feladatait az MVB titkársága látta el, melynek feladata volt a bizottság üléseinek előkészítése, az érintett települések fejlesztési programjához kapcsolódó szerződések elkészítése, a Kármentő Alap számláján lévő adományok nyilvántartása, kezelése, valamint a bizottság döntése alapján a megítélt támogatások utalása, a beérkezett elszámolások ellenőrzése.

A Kármentő Alapba befolyt támogatásokból Devecser 1400 millió Ft-ot, Kolontár 400 millió Ft-ot, Somlóvásárhely 200 millió Ft-ot használt fel. A kifizetésekből 98 településfejlesztési projekt valósult meg. A kármentő bizottság 24 ülésén összesen 233 határozatot hozott, 107 szerződést kötött meg a településekkel. Az alap tevékenységét különféle állami szervek 14 alkalommal ellenőrizték, és minden esetben rendben találták. A Kármentő Alap 2013. december 31-ig működött.

b) A 2013. március 14–16-i téli időjárás okozta válsághelyzet érintette Veszprém megyét is. Március 14-én az MVB az országban elsőként kért honvédségi segítséget 160 fő, Várpalotán rekedt középiskolás tanuló elszállásolásával kapcsolatban. A következő napokban honvédségi gépjárművek szállították sürgős kezelésre a dialízisre szoruló betegeket, illetve vérkészítményeket juttattak el a kórházakba a halaszthatatlan műtétek elvégzéséhez.

2013. április elején a nagymértékű felmelegedés és hóolvadás következtében a Marcal folyó kilépett medréből, több települést is veszélyeztetett. A védekezési munkákat a Veszprém Megyei Védelmi Bizottság irányítása mellett 250 fő önkéntes és hivatásos állományú katoná és katasztrófavédelmi szakember végezte. A hatékony védekezésnek köszönhetően az áradás nagyobb károkozás nélkül vonult le a területről.

A „nagy dunai árvíz” idején, 2013. június elején a Veszprém Megyei Kormányhivatal dolgozói az MVB titkárságának irányítása mellett 3 napon át láttak el védekezési feladatokat Dunaalmáson. A dolgozók napi váltásban, 30-30 fővel végezték segítő, önkéntes feladatukat.

c) Az elmúlt időszakban az MVB kiemelt feladatként kezelte a megyei védelmi igazgatási gyakorlatok végrehajtását. Az elmúlt 10 évben 12 védelmi igazgatási gyakorlatot hajtottak végre.

A gyakorlatok közül jelentősebb volt a 2015. évi komplex védelmi igazgatási gyakorlat, melynek végrehajtására a Magyar Honvédség újdörögdi kiképző bázisán került sor.

2017-ben a honvédelem érdekében tevékenykedő megyei szervezetekkel közösen hajtották végre a „Pelso 2017” gyakorlatot, amely az MVB, illetve a honvédség és a rendvédelmi szervek megyei szintű együttműködését szimulálta. A gyakorlatról oktatófilm készült, melyet a Nemzeti Közszoigálati Egyetemen is felhasználtnak.

A 2018-as évben az országban elsőként önkéntes területi tartalékos katonák is részt vettek az „Inota 2018” komplex védelmi igazgatási gyakorlat végrehajtásában. A tartalékosok őrszvédelmi, forgalomszabályozási, gépjárműoszlop-kísérési, árvízvédelmi és személyek mentésével kapcsolatos feladatokat gyakorolhattak.

A Befogadó Nemzeti Támogatás témaköre Veszprém megyében kiemelt jelentőséggel bír: a megyében hat katonai szervezet működik, továbbá itt van Közép-Európa legnagyobb gyakorló- és lőtere, a katonai légi szállítások kapcsán pedig megkerülhetetlen az MH Pápa Bázisrepülőtér. Felismerve a BNT jelentőségét, 2019-ben az MVB a Fejér Megyei Védelmi Bizottsággal közösen hajtotta végre a „Fejér–Veszprém BNT 2019” gyakorlatot, melynek során külön vizsgálat tárgya volt a szomszédos megyékkel történő együttműködés lehetősége

Gyakorlaton az önkéntes területvédelmi tartalékosok, 2018. szeptember 22., Inota (Forrás: Huszár Péter alezredes)

jelentősebb katonai erők átvonulása, esetleges ellátása vagy elhelyezése során, illetve a váratlan helyzetek kezelésének együttes feladatai.

Az elmúlt tíz évben kiemelt figyelem irányult az MVB és a HVB munkacsoportjai, valamint a települési polgármesterek felkészítésére. A polgármesterek felkészítésére négy, a munkacsoportok tagjainak felkészítésére öt alkalommal került sor.

d) Az MVB az éves pénzügyi keretéből rendszeresen támogatja az ifjúsági honvédelmi versenyeket, iskolai honvédelmi táborokat, a katonai toborzást, illetve a Magyar Tartalékosok Szövetsége helyi szervezetének rendezvényeit.

e) Az MVB a 3/2017. (III. 27.) határozatával megalapította a „Veszprém Megye Védelméért Emlékplakett”-et. Az elismerést minden olyan természetes vagy jogi személy, illetve szervezet megkaphatja, aki vagy amely Veszprém megye védelmi igazgatási feladatainak ellátásában, Veszprém megye lakosainak védelme érdekében, az esetenkénti védekezési feladatok megvalósításában, az anyagi javak mentésében, a megyei rendvédelmi feladatokban, a különleges jogrendi időszakra történő felkészülésben, Veszprém megye állampolgárainak védelmi igazgatási felkészítésében a legkiemelkedőbb helytállást mutatta. Az elismerés adományozására javaslatot tehetnek az MVB tagjai, állandó meghívottjai, a HVB-k elnökei, a Veszprém megyei települések polgármesterei az alapító határozat mellékletét képező javaslati lapon. Az elismeréseket az MVB ünnepi ülésén adja át a bizottság elnöke és titkára. Az elismerés alapítása óta 11 személy és két szervezet vehette át ezt a nívós megyei kitüntetést.

f) Az MVB Titkársága – együttműködve a honvédelem érdekében tevékenykedő megyei szervezetekkel – 2018-ban elkészítette a „Vigyázzunk rád a Balatonon”, majd 2019-ben

a „Vigyázzunk rád a Bakonyban” című lakosságtájékoztató kiadványt. A kiadványok mindkét esetben a magyaron kívül angol és német nyelven, 20-20 ezer példányban készültek. Koncentráltan, röviden és közérthetően, mindennapi hasznos információkkal szolgálják a Balatonhoz és a Bakonyba érkezők felhőtlen kikapcsolódását azáltal, hogy a Balaton és a Bakony hívogató szépségének méltatásán túl felhívják a nyaralók, üdülők, helybeli lakosok figyelmét a valós kockázatokra, ajánlásokat fogalmaznak meg a biztonságos kikapcsolódás érdekében, és tájékoztatást adnak a lakosság védelmében tevékenykedő szervek, szervezetek elérhetőségéről, a segítségkérés lehetőségeiről. Jóllehet a kiadványban szereplő adatok és tájékoztatások minden állampolgár, illetve érdeklődő számára rendelkezésre állnak, internetes forrásokból elérhetőek, az MVB célja kifejezetten a Balatonhoz és a Bakonyba érkező turisták számára egy olyan ajánlás összeállítása volt, amely elsősorban a védelmi igazgatási, lakosságvédelmi szempontból előírt lakosságtájékoztatási kötelezettség teljesítését szolgálja. A kiadványok eljutottak a megye szinte valamennyi településére és a frekvenciát több turisztikai célpontokhoz.

Huszár Péter alezredes

Zala megye

Magyarország délnyugati részén 3784 km²-en fekszik a dombos, erdős, vízjárta völgyekkel átszegdelte Zala megye, melynek lakossága 293 000 fő.

a) 2010-ben megkezdődött a közigazgatás országos átalakítása, így Zala megyében is létrejöttek a kormányhivatalok. Ezzel egy időben a Zala MVB is változások sorát élte át. Az MVB elnökének a honvédelmi törvény 2012-től a Zala Megyei Kormányhivatal vezetőjét, megyei kormány megbízottat jelölte ki. Ugyanez a jogszabály rögzítette az új elnökhelyettesi rendszert: az MVB honvédelmi elnökhelyettese a HM Védelmi Hivatal főigazgatója, 2016-tól a HM Védelmi Igazgatási Főosztály főosztályvezetője, a katasztrófavédelmi elnökhelyettesi beosztását a Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatója tölti be.

Fentieknek megfelelően, a 2012-es év első fele a feladatok átadás-átvételével zajlott, azonban a szélsőséges téli időjárás már ekkor kihívások elé állította az új rendszert. Az utakon kialakult helyzet miatt rendkívüli MVB-ülést kellett tartani, és a bizottság határozatokban jelölte ki a védekezésben részt vevők feladatait.

Az MVB feladatok átadás-átvételével egyidejűleg, 2012. június 30-ig folyamatos volt az intézkedési tervek aktualizálása, pontosítása. Az átalakult munkacsoportok tagjait az MVB titkársága felkészítette a feladataik végrehajtására.

Még a 2012. év végén megkezdődött a felkészülés a HVB-k megalakítására, és a leendő HVB-elnököket felkészítették az új beosztásukból fakadó problémák megoldására.

b) A 2013-as év azonnal jelentős feladatok elé állította a frissen megalakult HVB-ket. A zord téli időjárás, majd az azt követő olvadás következtében kialakult árvizek megkövetelték a HVB-k tagjainak folyamatos készenlétét. Kedvező volt ugyanakkor, hogy az új HVB-k illetékességi területe csak jelentéktelen mértékben tért el a korábbi honvédelmi körzetektől.

Az ugyanebben az évben bekövetkezett dunai árvíz is érintette az MVB működését. A honvédelmi referens részt vett a Győr-Moson-Sopron MVB ügyeleti feladatainak ellátásában, a területre kihirdetett különleges jogrendi működés lebonyolításában. Az MVB önkéntesek

A Zala Megyei Védelmi Bizottság soros ülése, 2018. november 11., Zalaegerszeg (Forrás: Bognár Ferenc)

– elsősorban a járési mentőcsoportok – aktivizálásával és művelési helyre csoportosításával segítette az árvízi védekezés feladatait.

A megyében a Mura folyó és a Principális-csatorna áradása veszélyezteteti rendszeresen a lakosságot. Sok esetben csak önkéntesek bevonásával, többheti megfeszített munkával sikerült elkerülni, hogy a lakosság anyagi károkat szenvedjen el.

Az MVB támogatásával évente megrendezik a területi polgári védelmi felkészítési gyakorlatokat, melyeken a fegyveres összeütközések során felmerülő polgári védelmi feladatokat is gyakorolják.

c) Az MVB a védelmi igazgatási feladatok gyakorlása érdekében nemzetközi komplex mentési, védelmi igazgatási gyakorlatot szervezett a Pécsi Tudományegyetem Sürgősségi Ellátási Kar bevonásával, melynek végrehajtásában közel 30 szervezet vett részt. A megyén és az országhatáron is túlnyúló gyakorlat fontos ismereteket biztosított a szervezetek közötti együttműködés fejlesztése és a képességek megismerése terén. A tapasztalatokat az MVB titkárságán feldolgozták és beépítették a hasonló esetek elkerülésére kidolgozott eljárásrendbe.

d) A megye földrajzi és mezőgazdasági sajátosságai miatt nagy problémát jelent az intenzív csapadék következtében kialakult sárfolyások kiküszöbölése. A katasztrófavédelmi elnökhelyettes kezdeményezésére az MVB az érintett szakhatóságok (Zala Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály, Magyar Közút Zrt., Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság) bevonásával eljárásrend kidolgozását rendelte el, melyet a 7/2015 (IV. 7.) határozatával elfogadott. Az elmúlt években számos alkalommal volt szükség ennek a szabályrendszernek az alkalmazására, amelynek segítségével a beazonosított potenciális veszélyforrásokat minimalizálni, az esetleges káros hatásokat pedig csökkenteni lehetett.

e) Az MVB minden korosztályt igyekszik megszólítani sokszínű rendezvények támogatásával, szervezésével. A Zala megyei csapatok több mint tíz éve vesznek részt az Ausztriában megrendezett „Safety Tour” elnevezésű Biztonsági Gyermekolimpián. Itt a 10–12 éves korosztály méretetheti meg magát különböző, a polgári védelemhez köthető játékos feladatok

végrehajtásával. A Zala megyei csapat többször is megnyerte a tartományi versenyt, egy alkalommal pedig még az országos döntőbe is bejutott.

f) Az MVB kezdetektől támogatja a Göcsej Harci Túrát, amely a középiskolák részére kiírt, a korábbi honvédelmi napokat visszaidéző verseny. Ez a rendezvény lehetővé teszi az iskolák tanulói részére, hogy bepillantást nyerjenek a katonák kiképzésébe, illetve játékos formában átélhessék azokat a kihívásokat, amelyekkel a honvédeknek nap mint nap szembe kell nézniük. A hagyományosan szeptemberben megrendezett megmérettetés már régiós versennyé nőtte ki magát, hiszen a szomszédos megyék is évről évre részt vesznek rajta a csapataikkal. Az esemény nem titkolt célja, hogy a diákokat kimozdítsa a komfortzónájukból és új élményekkel gazdagítsa őket. A forgószínpad-rendszerű versenyen minden csapat ugyanakkor indul és egyszerre is fejezi be a pályát. Az értékelésnél kizárólag csapateredményt értékelnek, így motiválva a csapatmunkát, az együttműködést. A feladatok kiválasztásánál fontos szempont, hogy a gyerekek a hétköznapi életben is hasznosítható tudás birtokába jussanak, úgymint a tájékozódás, az egészségügyi ismeretek stb. A győztes csapatok rendre eredményesen képviselik a megyét az Országos Haditorna Versenyen is.

g) A Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság évek óta hagyományosan megrendezi a Katasztrófavédelmi Ifjúsági Versenyt, ahol az általános iskolás és középiskolás diákok adhatnak számot elméletben és gyakorlatban, játékos formában, az életkori sajátosságoknak megfelelően a tanév során elsajátított veszélyhelyzeti ismereteikről, az ön- és más személyek mentésében való jártasságukról. A versenyen kiemelten fontos az állampolgári ismeretek bővítése, illetve a vetélkedő jó alapot teremt a biztonság komplex értelmezéséhez is, hiszen a tanulók megismerkedhetnek a rendvédelmi szervek tagjaival, segítséget kaphatnak a pályaválasztáshoz, valamint egy hivatás közelebbi megismeréséhez.

Az elmúlt évek bebizonyították eme kezdeményezések helyességét, hiszen a versenyzők közül nagy számban kerültek ki katonák, rendőrök és katasztrófavédelmi szakemberek.

h) Az MVB 2019-ben első alkalommal, országosan hirdette meg a Hibrid Honvédelmi Versenyt. A rendezvény ötletét az adta, hogy a „Zrínyi 2026” Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében számos világszínvonalú eszközt szereztek be a honvédség részére. Ezek a korszerű rendszerek olyan alapismereteket és kompetenciákat feltételeznek,

*A Göcsej Harci Túra léghuska
lövészeti feladata,
2015. szeptember 15., Csács,
arborétium
(Forrás: Kocsis Attila)*

melyeknek egy részével a mai fiatal „digitális bennszülöttek” már rendelkeznek. Ezeknek a – honvédelem iránt érdeklődő – fiataloknak az elérése, megszólítása és motiválása érdekében jött létre ez az esemény, melynek kiemelt célja a honvédelem ügyének népszerűsítése, az ahhoz kapcsolódó értékek közvetítése az e-sport és a hagyományos eszközrendszerek együttes felhasználásával. A rendezvény nagy sikert aratott, több megye és a főváros is csatlakozott a kezdeményezéshez.

i) Az önkormányzati választásokon megválasztott polgármesterek kimagasló arányban vettek részt a védelmi igazgatásban részt vevő szervezetek és személyek képzése keretében megtartott felkészítéseken, ezzel is biztosítva azt, hogy szükség esetén magas szinten tudják ellátni a rájuk háruló feladatokat. A honvédelmi és katasztrófavédelmi jogszabályok módosításai miatt a védelmi bizottságok személyi összetétele és feladatrendszere is változik, azonban folyamatos tájékoztatással, felkészítéssel sikerült elérni a megyében, hogy a védelmi igazgatásban részt vevők a védelmi igazgatási feladataikat felkészülten tudják elvégezni.

Sághegyi Attila alezredes

A NATO ÉS AZ EU VÁLSÁGKEZELÉSI, VALAMINT A KATASZTRÓFAELHÁRÍTÁSI GYAKORLATOK TERVEZÉSÉNEK ÉS VÉGREHAJTÁSÁNAK ÁGAZATI KOORDINÁCIÓJA KERETÉBEN VÉGREHAJTOTT FELADATOK

Bevezetés

Az elmúlt időszakban a Honvédelmi Minisztérium (HM) védelmi igazgatási szervezeti egysége stratégiai szinten az alábbi nemzetközi gyakorlatokhoz kapcsolódó nemzeti feladatok előkészítésének és levezetésének koordinálását végezte:

- a NATO évenkénti rendszerességű válságkezelési gyakorlatai (Crisis Management Exercise – CMX),
- az EU két évente szervezett válságkezelési gyakorlatai (Crisis Management Exercise – CME, illetve Multilayer – ML),
- a Közép-európai Védelmi Együttműködés (Central European Defence Cooperation – CEDC) tagállamai által kezdeményezett Cooperative Security (COOPSEC) válságkezelési gyakorlat.

Fontos megemlíteni, hogy e válságkezelési gyakorlatok jogszabályokban és egyéb közjogi szervezetszabályozó eszközökben rögzített háttére minden esetben kellően megalapozott volt, melynek megteremtéséhez a HM Védelmi Hivatal (HM VH), majd jogutódja a HM Védelmi Igazgatási Főosztály (HM VIF) kidolgozó tevékenységével jelentősen hozzájárult.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvényben rögzítettek alapján a honvédelmi miniszter felelős a nemzetközi katonai és a hozzájuk kapcsolódó válságkezelési gyakorlatok vezetéséért és koordinálásáért. A 1149/2015. Korm. határozat alapján a NATO és az EU stratégiai válságkezelési gyakorlatok tervezésének, szervezésének, végrehajtásának és értékelésének koordinálásáért szintén a honvédelmi miniszter a felelős, míg a központi államigazgatási szervek biztosítják a megfelelő döntés-előkészítő és döntéshozói képviseletet, a szakértőket és – a szükséges mértékű – saját infrastruktúrájukat. A minisztériumok és a honvédelemben közreműködő más szervek a nemzetközi szervezetek tervei alapján esedékes válságkezelési gyakorlatok konkrét, nemzeti tervezési, előkészítési és végrehajtási feladatait az adott évben aktuális, a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló kormányhatározatban szereplő feladatterv alapján végzik.

2015-ig a honvédelmi tárcának az EU- és a NATO-gyakorlatokhoz kapcsolódó ágazati tevékenységeit az adott gyakorlat végrehajtása előtt kiadott, a HM közizgatási államtitkárának

és a Honvéd Vezérkar főnökének együttes intézkedése szabályozta. 2015-től a honvédelmi tárca feladatait az Észak-atlanti Szerződés Szervezete és az Európai Unió stratégiai szintű válságkezelési gyakorlatainak honvédelmi ágazatot érintő feladatai előkészítéséről és végrehajtásáról szóló 53/2015. (X. 15.) HM utasítás (HM-utasítás) szabályozza.

A HM-utasításban foglaltak szerint az EU és a NATO stratégiai szintű válságkezelési gyakorlataival kapcsolatos ágazati feladatokat a HM VIF végzi. A tervezési feladatok végrehajtására a HM VIF főosztályvezetőjének irányítása mellett Központi Tervező Csoport (KTCS) alakul meg, amely összeállítja a gyakorlat elgondolását és levezetési tervét. A nemzetközi tervezői konferenciákon a HM VIF állományából kijelölt delegációvezető vezeti a magyar tervezőkből álló szakértői csoportot, és megfelelő szintű állami vezető által aláírt mandátum birtokában képviseli a nemzeti álláspontot. Az EU és a NATO válságkezelési gyakorlatok levezetése a KTCS által kidolgozott levezetési tervben foglaltak alapján történik.

A COOPSEC 19 gyakorlat sajátosságaira tekintettel a fent említett HM-utasítás nem volt alkalmazható, így a HM VIF vezetésével kidolgozták és kiadták a Közép-Európai Védelmi Együttműködés keretében végrehajtandó Cooperative Security 2019 nemzetközi migrációs válságkezelési gyakorlat honvédelmi ágazatot érintő feladatainak előkészítéséről szóló 50/2019. (VII. 26.) HM utasítást.

A következő alfejezetekben áttekintjük az e három nemzetközi szervezethez köthető gyakorlatokkal kapcsolatos tapasztalatokat, valamint a tervezés és végrehajtás során elvégzett főbb feladatokat.

A NATO CMX-gyakorlatok

A védelmi igazgatás feladatrendszerének jobb megértése, valamint a gyakorlaton történő magyar közreműködés fejlődésének teljes körű bemutatása céljából célszerű rövid történeti áttekintéssel kezdeni a NATO válságkezelési gyakorlatairól szóló összefoglalót.

a) Mindenekelőtt fontos megemlíteni, hogy Magyarország már a NATO-tagságát megelőzően, a Partnerség a Békéért Programban való részvétele időszakától, vagyis 1998-tól részt vesz a Szövetség éves rendszerességgel megrendezett, stratégiai szintű válságkezelési gyakorlatain.

Ezek a gyakorlatok csapatmozgások nélkül végrehajtott, felsőszintű, a válságkezelés során alkalmazandó, konszenzusos politikai döntés-előkészítés és döntéshozatal eljárásait gyakoroltató törzsvezetési gyakorlatok. Időtartamuk egy hét. A gyakorlatokat a NATO főtitkára vezeti, résztvevők az Észak-atlanti Tanács és érintett bizottságai, a stratégiai szintű parancsnokságok, a tagállamok, valamint a meghívott országok és nemzetközi szervezetek. Magyarország a NATO-hoz delegált külképviseletével, valamint a kormányzati szervek és a Magyar Honvédség Parancsnokság (MHP) bevonásával vesz részt a gyakorlatokon.

A gyakorlatok tervezése a NATO által kiadott tervezési útmutató szerint, mintegy egy éven keresztül zajló tervezési folyamatban történik. A tervezés jelentős állomásai a tervezői konferenciák (Indító Tervezői Konferencia, Fő Tervezői Konferencia, Eseménykoordináló Konferencia és Záró Tervezői Konferencia), melyeken a NATO központi tervező csoport

állománya, valamint a gyakorlatot végrehajtó országok és nemzetközi szervezetek gyakorlat-tervezőiből álló delegációk vesznek részt. A gyakorlat tervezői a mindenkori helyzetbeállítás során arra törekednek, hogy a Szövetséget fenyegető aktuális biztonsági kihívások, kockázatok és valós fenyegetések alapján modellezett válsághelyzet kezelésével kapcsolatos döntéshozatal gyakorlása valósuljon meg.

A HM VH koordinációja mellett, a kidolgozandó tervezési és végrehajtási feladatok bővülése miatt a nemzeti döntés-előkészítés, valamint a képviselendő nemzeti álláspont szakmailag megalapozott végrehajtása, illetve kidolgozása érdekében a CMX-gyakorlatok magyarországi részt vevő szervezeteinek száma a kezdeti időszakokhoz képest jelentősen kibővült. A tradicionálisan részt vevő szervezetek, a HM, az MH és a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) mellett immár valamennyi minisztérium, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a hivatásos rendvédelmi szervek vesznek részt a CMX-gyakorlatok nemzeti feladatainak tervezésében és végrehajtásában. Ez mintegy 40 fő tervező bevonását jelenti és hozzávetőleg 80 főt tesz ki a gyakorlat végrehajtó állománya. E széles körű tapasztalattal és átfogó ismeretekkel rendelkező szakértői csoportnak köszönhetően elmondható, hogy hazánk minden esetben színvonalasan vett részt az elmúlt időszak gyakorlatainak előkészítésében és végrehajtásában. Ennek során a hazai szakembereknek is lehetőségük nyílt arra, hogy a NATO és más tagállamok tervezőivel együttműködve a jelenkor biztonsági kihívásainak megfelelő helyzetbeállításokat, eseményeket dolgozzanak ki, és ezek egy részének beépítésével hozzájáruljanak a NATO-gyakorlat sokszínűségéhez, a nemzeti döntéshozók pedig aktívan részt vehettek a szövetségi szintű döntéshozatalban és gyakorolhatták a válságkezelés stratégiai szintű eljárásait.

b) Ez a kölcsönös együttműködés tette lehetővé már 2010-ben azt, hogy a CMX 11 gyakorlat tervezése során Magyarország a szövetséges tagállamok közül először, új elemként kezdeményezte egy kibervédelmi – vagyis hazai mobilszolgáltatók elleni kibertámadást magában foglaló – esemény kidolgozását és beépítését a gyakorlat eseményei közé. Mindez újdonságot jelentett olyan értelemben is, hogy a NATO válságkezelési gyakorlatok magyarországi végrehajtásának történetében első alkalommal egy másik tagállammal, nevezetesen Horvátországgal közösen dolgoztak ki és játszottak be egy eseményt. A kibervédelmi esemény megtervezése és a gyakorlaton történő bejátszása során sikeresen együttműködtek a két ország számítógépes eseménykezelő központjai (Computer Emergency Response Team – CERT), a Puskás Tivadar Közalapítvány bázisán működő Nemzeti Hálózatbiztonsági Központ (CERT-Hungary), valamint a horvátországi CERT-Croatia. A kibervédelmi esemény kezeléséhez szükséges döntések meghozatalát Horvátország a legfelsőbb kormányzati szinten végezte, melynek keretében a CMX 11 gyakorlat időszakában végrehajtott ülésén a horvát kormány – a saját nemzeti feladataik mellett – megvitatta a NATO-val és a magyar szervekkel való együttműködés rendjét is.

A kibereemények példaértékű bejátszása és a Szövetségen belüli horvát–magyar bilaterális együttműködés mellett a magyar tervezők másik fontos újítása volt a közszolgálati média gyakorlattervezésbe és végrehajtásba történő bevonása. Az együttműködés keretében a Duna Televízió Zrt. A gyakorlaton bejátszandó kibereeményhez kapcsolódva professzionális színvonalú videófelvételt készített, melyen egy ismert műsorvezető irányításával kibervédelmi szakértők stúdióbeszélgetésen ismertették a kibertámadás eseményeit, valamint az

állami szervek válaszlépéseit. A kerekasztal-beszélgetésről készített felvételt a magyar tervezők a NATO-gyakorlatvezetők rendelkezésére bocsátották. A felvételt lejátszották a NATO brüsszeli központjában, valamint a tagállamok fővárosaiban, ezzel is segítve a CMX 11 valós válságot szimuláló környezetének megteremtését.

Fontos megemlíteni, hogy a gyakorlat nemzeti végrehajtását – figyelemmel annak összetettségére – a HM közigazgatási államtitkára (HM KÁT) nemzeti igazgatói szerepkörben vezette, együttműködve a válságkezelésben érintett tárcáktól delegált társigazgatókkal, vagyis a Külügyminisztérium közigazgatási államtitkárával, a Belügyminisztérium (BM) gazdasági és informatikai ügyekért felelős helyettes államtitkárával, a gyakorlat törzsigazgatói szerepét betöltő HM védelempolitikáért és védelmi tervezésért felelős helyettes államtitkárral, továbbá a katonai igazgatóként funkcionáló Honvéd Vezérkar főnökhelyetessel.

A CMX 11 gyakorlat végrehajtásába közbeszólt egy valós válsághelyzet. A gyakorlat végrehajtásának tervezett idején, 2011. március hónapban ugyanis kitört a líbiai válság, így a gyakorlatot – annak megkezdése előtt egy héttel – október hónapra halasztották el. Végül a végrehajtásra lényegében a korábban kidolgozott és csak kismértékben pontosított tervezési dokumentumok alapján került sor.

Utólag visszatekintve megállapítható, hogy a CMX 11 gyakorlat több szempontból is mérföldkőnek bizonyult a további válságkezelési gyakorlatok tervezése és végrehajtása szempontjából. A kibervédelmi esemény sikeres kidolgozása és végrehajtása, a kétoldalú nemzetközi együttműködés alatt szerzett pozitív tapasztalatok, valamint a közszolgálati média eredményes bevonása mind a mai napig hatással vannak a NATO válságkezelési gyakorlatok nemzeti feladatainak végrehajtására. A kibervédelem témaköre és a közszolgálati média állandó szereplőjévé vált a válságkezelési gyakorlatoknak, továbbá – támogató eljárási döntés esetén – törekszünk két- vagy többoldalú, a kölcsönös előnyökön alapuló nemzetközi együttműködésre.

A NATO-gyakorlatok nemzeti feladatai végrehajtása szempontjából fontos fejlemény volt, hogy 2012. január 1-én hatályba lépett a NATO Válságreakálási Rendszerével összhangban álló Nemzeti Intézkedési Rendszer rendeltetéséről, feladatairól, eljárási rendjéről, a közreműködők kötelezettségeiről szóló 278/2011. (XII. 20.) Korm. rendelet. A nemzeti rendszer bevezetésének köszönhetően a hazai minisztériumok és a honvédelemben közreműködő szervek a CMX 12 gyakorlaton már a szövetségi eljárásrenddel összhangban álló nemzeti válságkezelési eljárásrendet tudták alkalmazni, kiváltva ezzel az addig használt, feladatonként változó, ad hoc eljárásrendet.

c) Igazodva a 2010-ben, Lisszabonban elfogadott NATO Stratégiai Koncepcióhoz, a CMX 12 gyakorlat egyik kiemelt szövetségi szintű célkitűzéseként az új, kibervédelmi stratégiai elemek gyakoroltatását határozták meg. Ezen célkitűzés elérése érdekében – kísérleti jelleggel – a CMX 12 gyakorlatot a szakmai jellegű Cyber Coalition 2012 gyakorlattal párhuzamosan és koordináltan tervezték és hajtották végre.

Figyelemmel a NATO fenti célkitűzéseire, a Cyber Coalition 2012 és a CMX 12 gyakorlatokra történő felkészülés során a nemzeti feladatok és események tervezése is párhuzamosan, az érintett szakértők szoros együttműködésében valósult meg. A Nemzeti Biztonsági Felügyelet (NBF) a kibervédelem szakmai feladatainak tervezését végezte, míg a HM VH a kormányzati szintű döntés-előkészítés és döntéshozatal nemzeti feladatainak tervezését coordi-

nálta. A Szövetség eközben tesztelte az újonnan létrehozott NATO Számítógépes Esemény Kezelő Képesség (NATO Computer Incident Response Capability) elemeit. A tervezésben és később a gyakorlat aktív fázisában részt vevő szervezetek köre ezúttal kibővült az NBF-fel. A CMX 12 gyakorlat nemzeti feladatait a HM közigazgatási államtitkára mint nemzeti igazgató (a BM közigazgatási államtitkárának társigazgatói támogatása mellett), míg a Cyber Coalition 2012 gyakorlatéit az NBF elnöke irányította.

A CMX 12 gyakorlat kapcsán elmondható, hogy a két szakmai kultúra találkozása a tervezés és levezetés, a bejátszott eseményekre történő reagálások során kihívást jelentett nemcsak a tervezők, hanem a végrehajtók és a döntéshozók számára is. A CMX 12 gyakorlatnak köszönhetően, a végrehajtás során jelentkező, új kihívást jelentő feladatok és a megszerzett tapasztalatok hozzájárultak az érintett tárcák és a honvédelemben közreműködő más szervezetek működési fejlesztéséhez, valamint új technikai beszerzéseinek folytatásához, melynek eredményeként Magyarország a kibervédelmi területen is felkészültebben és hatékonyabban, az érintett szervezetek szorosabb együttműködésével tud részt venni a szövetségi és a hazai válságkezelési feladatokban.

d) Figyelemmel az Észak-atlanti Tanács éves munkatervére, a tervezők mindig törekedtek a CMX-gyakorlatok tavaszi időpontban történő megtartására. Annak érdekében, hogy a líbiai katonai műveletek miatt öszre csúszott gyakorlat-végrehajtási idő ismét a normál időpontra kerüljön vissza, a CMX 12 után a következő gyakorlatot 2014-re tervezték. Ennek a gyakorlatnak a helyzetbeállítását a válság egy, az Indiai-óceán területére kitalált távoli szigeten és annak körzetében alakult ki, így elsősorban haditengerészeti és más, a hajózási útvonalak biztosításával kapcsolatos feladatok kerültek előtérbe. Figyelembe véve a feltételezett válságkörzet helyszínét és a megoldandó feladatokat, a CMX 14 gyakorlat előkészítésére és végrehajtására a NATO meghívta Japán és Ausztrália képviselőit is.

Magyarország kezdeményezte, hogy hazánk a NATO-szcenárióhoz kapcsolódva, de a tengerészeti feladatokat nem érintve, a magyar állampolgárok válságövezetből történő kimenekítéséhez kapcsolódó nemzeti eseményt dolgozzon ki és játsszon be a gyakorlaton. A magyar kezdeményezést a szövetségi gyakorlattervezők elfogadták.

A gyakorlat nemzeti végrehajtásának tervezése során új elemként jelent meg a 2013 augusztusában megalakult, a minisztériumok és a honvédelemben közreműködő más szervek szakértőiből álló Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport (HIKOM), melyre aktív szerep hárult kormányzati döntések előkészítése, valamint az Észak-atlanti Tanács ülésein képviselendő nemzeti mandátumok előkészítésekor.

A CMX 14 gyakorlaton bejátszandó magyar eseményre kidolgozott elgondolás szerint Magyarországnak egy terrorcselekmény miatt a válságövezetből ki kell menekítenie az állampolgárait. A forgatókönyv szerint kimenekítendő állampolgárok súlyos fertőzést is kaptak a térségben, ami azonban csak a kimenekítés során derült ki, ezért egy esetleges járvány megelőzése érdekében a magyar egészségügyi szerveknek intézkedéseket kellett hozniuk a kimenekítettek fogadásakor. Az elgondolás nemzetközi ismertetését követően több ország, így az Egyesült Királyság, a Cseh Köztársaság, Szlovákia, Ausztrália és Japán is csatlakozott az esemény további tervezéséhez.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) kezdeményezte, hogy a kimenekített, súlyosan beteg állampolgárok fogadásának gyakorlása valós körülmények között történjen.

Személyi mentesítés az MH Pápa
Bázisrepülőtéren a CMX 15
gyakorlat keretében,
2015. március 12., Pápa
(Forrás:

[https://honvedelem.hu/galeriak/
attention-risk-of-epidemic.html](https://honvedelem.hu/galeriak/attention-risk-of-epidemic.html))

A kezdeményezés elfogadását követően a CMX 14 gyakorlat utolsó napjára, annak dinamikai elemeként az MH Pápa Bázisrepülőtér területére egy járványügyi gyakorlatot terveztek meg.

A CMX 14 gyakorlat előkészítése a tervek szerint zajlott, ennek során a gyakorlat első napját megelőzően felkészítő foglalkozásokat hajtottak végre a gyakorlatozó állomány részére. A felkészítő foglalkozás után váratlan bejelentés érkezett Brüsszelből, mely szerint az Ukrajnában kialakult válsághelyzet miatt az Észak-atlanti Tanács a CMX 14 gyakorlat végrehajtását későbbi időpontra halasztotta. Végül 2014. december hónapban egy kiegészítő tervezői értekezleten pontosították a gyakorlat tervét, és döntés született arról, hogy a gyakorlatot változatlan forgatókönyvvel, célkitűzésekkel és feladatokkal 2015. márciusában, CMX 15 néven vezessék le.

A CMX 15 gyakorlatot a meghatározott új időpontban eredményesen végrehajtották. A nemzeti feladatok irányítását a HM közigazgatási államtitkára mint nemzeti igazgató az őt támogató társigazgatók (a BM közigazgatási államtitkára, a KKM biztonságpolitikai államtitkára, az EMMI egészségügyért felelős államtitkára), illetve a Honvéd Vezérkar főnökének koordinációs helyettese támogatásával végezte.

A gyakorlat utolsó napjára tervezett dinamikus rész feladatait CMX 15 – Medical Exercise 2015 (CMX 15 – MEDEX 15) néven sikeresen végrehajtották az MH Pápa Bázisrepülőtéren. A CMX 15 – MEDEX 15 gyakorlat végrehajtásában részt vett az MH Összhaderőnemi Parancsnokság, az MH Egészségügyi Központ, az MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár, az MH Pápa Bázisrepülőtér, az MH 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Zászlóalj, az MH Görgei Artúr Vegyivédelmi Információs Központ kijelölt állománya, az MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázisról egy An-26-os szállító repülőgép és annak személyzete, a civil egészségügyi hatóságok részéről az EMMI, az Egészségügyi Készletgazdálkodási Intézet (EKI), az Egyesített Szent István és Szent László Kórház – Rendelőintézet, az Országos Tisztifőorvosi Hivatal (OTH), az Országos Epidemiológiai Központ (OEK), az Országos Rendőr-főkapitányság, a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság és a Veszprém Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság kijelölt állománya. A gyakorlat rangját emelte, hogy a helyszíni végrehajtást megtekintették a CMX 15 gyakorlatvezetőség tagjai, a NATO-tagállamoktól delegált katonai attasék, a HIKOM és a Veszprém Megyei Védelmi Bizottság tagjai.

*Szabó István,
a HM honvédelmi államtitkára
értékeli a CMX 19 gyakorlatot,
2019. május 15., Budapest
(Forrás: <https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/sikeresen-teljesitettek-a-nato-valsagkezelesi-gyakorlatan.html>)*

A CMX 15 gyakorlat egyik fontos tapasztalata volt, hogy az ilyen gyakorlatok jó lehetőséget nyújtanak a katonai, a rendvédelmi és a polgári szervezetek közötti együttműködés gyakorlására, elmélyítésére. Fontos megfigyelés volt, hogy a CMX-gyakorlatok összeköthetők valós dinamikus részekkel is, azonban figyelni kell arra, hogy azok nem lehetnek egy időben a törzsvezetési résszel, és ügyelni kell az érintett állomány két gyakorlaton történő, egyidejű elfoglaltságának elkerülésére.

e) Az ukrán válság a Szövetségen belül – más területekhez hasonlóan – a CMX-gyakorlatok további végrehajtására is hatással volt. Míg korábban elsősorban a polgári létfontosságú infrastruktúra és szolgáltatások elleni támadások, valamint a terrorizmus jelentette fenyegetések elhárítása volt előtérben, a válság hatására a további CMX-gyakorlatokon a Washingtoni Szerződés 5. cikke szerinti helyzetek kezelése, a hibrid, valamint a tisztán katonai jellegű fenyegetések elleni fellépés gyakorlása került fókuszba. A gyakorlatok forgatókönyve és tartalmi elemei NATO-minősített információk lettek.

A CMX 16, CMX 17, CMX 19 gyakorlatokon a nemzeti feladatok tervezésében és végrehajtásában részt vevő szervezetek ugyancsak eredményesen tevékenykedtek a 2010–2015 között kialakított eljárásrend szerint. A döntés-előkészítés megkerülhetetlen elemévé vált a HIKOM, amely a kormányzati szintű döntések előkészítésével, szakmai javaslataival jelentősen elősegíti a gyors kormányzati döntéshozatalt. A gyakorlatok nemzeti végrehajtása szempontjából fontos változás volt még, hogy a nemzeti feladatok végrehajtását a HM strukturális átalakulása miatt 2019. évtől a HM honvédelmi államtitkára irányítja.

A CMX-gyakorlatokkal összefüggő nemzeti feladatok végrehajtása szempontjából kiemelkedő eseménynek tekinthető a HM VH koordinálásával 2015. november 16–20. között Budapesten megrendezett CMX 16 Záró Tervezői Konferencia. A közel 200 fős rendezvényen a NATO Nemzetközi Törzs, a NATO Nemzetközi Katonai Törzs, a tagállamok, valamint Finnország és Svédország tervezői vettek részt. A konferencia eredményességével kapcsolatban büszkén elmondható, hogy a NATO törzseinek munkatársai és a tagállamok delegációinak tagjai is nagyon kedvező véleménnyel voltak a szervezésről, amit a személyes találkozások során több évvel a konferencia után is, mind a mai napig hangsúlyoznak.

Az EU válságkezelési gyakorlatok

a) Az Európai Unió a Nyugat-Európai Uniótól fokozatosan vette át az európai biztonság- és védelempolitika (European Security and Defence Policy – ESDP), majd a Lisszaboni Szerződés hatályba lépését követően a közös biztonság- és védelempolitika (Common Security and Defence Policy – CSDP) keretében az európai védelmi együttműködés feladatait.

Az EU 2010 után két fő területre osztotta a CSDP-vel kapcsolatos stratégiai szintű gyakorlatait. Minden páros évben politikai döntést igénylő, többszintű, úgynevezett Multilayer (ML) típusú válságkezelési gyakorlatokat szervez, páratlan évben pedig kifejezetten katonai jellegű, MILEX típusú gyakorlatokat hajt végre. E felosztás alapján – figyelembe véve a honvédelmi tárca érintett szervezeteinek feladat- és hatáskörét is – az ML jellegű gyakorlatok nemzeti, több tárca bevonását igénylő feladatainak tervezését és végrehajtását a HM VH, illetve annak megszűnését követően a HM VIF végzi. A MILEX típusú gyakorlatok nemzeti feladatainak tervezését a Honvéd Vezérkar Kiképzési Csoportfőnökség végezte, 2019-től pedig az MHP végzi.

ML-gyakorlatok végrehajtására 2012-ben, 2014-ben, 2016-ban és 2018-ban került sor. A végrehajtás során az EU alapvetően a saját szervezeti elemeinek működését vizsgálta, a fővárosok lehetőségei a helyzetbeállítás és a gyakorolt uniós döntéshozatali rend miatt erősen korlátozottak voltak. A gyakorlatokon az EU érintett szervezetei és tagállamai a korábbi CME (Crisis Management Exercise) -gyakorlatokra kidolgozott forgatókönyvnek megfelelő, távoli (többnyire afrikai) szimulált helyszínen kialakuló válságkezelést végezték. Ennek megfelelően a hazai döntéshozatali folyamatok gyakoroltatására nem volt szükség, a gyakorlatok aktív fázisában a nemzeti részvétel néhány szakértő bevonására korlátozódott. Az ML-gyakorlatok nemzeti feladatainak végrehajtásában a HM védelempolitikai helyettes államtitkár irányítása mellett, a HM VH (később HM VIF) koordinálásával a HM Védelempolitikai Főosztály és a HVK Hadműveleti Csoportfőnökség vett részt. A védelmi igazgatási feladatok végrehajtását a BM és a KKM szakértőkkel támogatta.

Az ukrán válság hatására, a 2014-es évtől a válságkezelésre történő felkészülés során – a NATO-hoz hasonlóan – az EU is kiemelt figyelmet kezdett fordítani a hibrid hadviselés elleni fellépésre. Ezen törekvés szellemében a NATO főtitkára, az Európai Tanács főtitkára, valamint az Európai Bizottság elnöke a 2016. évi varsói NATO-csúcsértekezleten közös nyilatkozatot adott ki, melynek egyik pontja arról szól, hogy az EU és a NATO felváltva, a másik szervezet éves gyakorlatához kapcsolódva, összehangoltan és párhuzamosan hajt végre egy-egy stratégiai szintű gyakorlatot. Első ízben az EU kapcsolódott ily módon a CMX 17-hez, majd a NATO 2018-ban a Hybrid Exercise – Multilayer 2018 [Parallel and Coordinated Exercise – HEX-ML 18 (PACE)] gyakorlathoz. 2019-ben ismét az EU vett részt megfigyelőként a CMX 19 NATO válságkezelési gyakorlaton.

Az EU Globális Stratégiájának 2016-ban történt elfogadását követően az a döntés született, hogy a válságkezelési gyakorlatokra bonyolult, hibrid kihívásokkal teli környezetet kell szimulálni, amely megköveteli az EU rendelkezésére álló számos, eltérő döntési centrumokhoz, illetve megosztott hatáskör és nemzeti felelősség alá tartozó válságkezelési struktúrák és

mechanizmusok egyidejű aktiválását és működtetését, valamint az EU-válságkezelés stratégiai, műveleti és taktikai szintjeinek gyakoroltatását.

b) A NATO-val való együttes fellépés jegyében és összhangban az EU Globális Stratégiájában megfogalmazott kihívásokkal tervezték meg és hajtották végre a HEX-ML 18 (PACE) gyakorlatot.

Az addigi tradícióktól eltérően, az EU az afrikai szcenárió mellett már a tagállamok területére is tervezett válságkezelési feladatokat, így – az Európai Bizottság, a Tanács és az Európai Külügyi Szolgálat mellett – a tagállamoknak is részt kellett venniük a válságkezelés feladatainak tervezésében, a szcenárió és a bejátszandó incidensek kidolgozásában. Magyarország több szakterületen, így a határellenőrzés, a kiberbiztonság, az élelmiszerlánc-biztonság és az energiabiztonság területén is tervezett incidenseket. Ezek hazai kidolgozásában, valamint a kapcsolódó eseményekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásának megszervezésében a HM VIF felkérésére a KKM, a BM, az Agrárminisztérium, az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM), a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK), az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK), valamint a polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatok vettek részt.

A HEX-ML 18 (PACE) gyakorlatot 2018 novemberében, két fázisban vezették le. Az EU válságkezelésben érintett döntés-előkészítő és döntéshozó szervei a gyakorlat első fázisának tekintett bevezető időszakában, november 8–15. között az afrikai térségben kialakult válságkezelésével kapcsolatban hoztak döntéseket. A második fázisban, a gyakorlat eseményvezérelt időszakában, november 19–23. között a tagállamok, illetve a görögországi Larisszában működő EU Műveleti Parancsnokság, továbbá a Santa Kilkiszben működő EU Haderőparancsnokság reagált az afrikai válságövezetben és a tagállamok területén bejátszott hibrid jellegű eseményekre.

A HEX-ML 18 (PACE) gyakorlat hazai feladatainak végzését a HM közigazgatási államtitkára mint nemzeti igazgató irányította, együttműködve a társigazgatókkal (a BM közigazgatási államtitkárával, a KKM biztonságpolitikai és nemzetközi együttműködésért felelős államtitkárával), valamint a vezetőségi tagokkal: a HVK vezérkarfőnök helyettesével, a HM védelempolitikáért felelős helyettes államtitkárával, az EU Politikai és Biztonsági Bizottsághoz akkreditált rendkívüli és meghatalmazott nagykövettel, továbbá a Miniszterelnöki Kormányiroda gazdasági és igazgatási ügyekért felelős helyettes államtitkárával. A nemzeti feladatokat a Magyarország EU melletti Állandó Képviseletén Brüsszelben, valamint a hazai szervekben, a HM és a TIBEK bázisán működő munkacsoportokban végezték, a feladat-végrehajtást az ITM és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat részéről kijelölt szakértők a saját munkahelyeikről támogatták.

A HEX-ML 18 (PACE) gyakorlattal kapcsolatban általános pozitív hazai tapasztalat volt, hogy az érintett szervezetek mind az előkészítés (tervezés és a végrehajtás megszervezése), mind a végrehajtás időszakában aktívan vettek részt, melynek során a különböző szervezetek eredményesen működtek együtt és hatékonyan kommunikáltak az Európai Bizottság különböző munkacsoportjaival, szakértőivel. A hazai szervezetek részéről a végrehajtást követően igényként merült fel a gyakorlaton folytatott együttműködés további erősítése, amit a 2018. évi gyakorlaton alkalmazott munkamódszer továbbvitelével lehet elérni.

A COOPSEC 19 gyakorlat

A CEDC osztrák kezdeményezésre, 2010-ben alakult meg hat állam (Ausztria, Cseh Köztársaság, Horvátország, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia) részvételével, melyekhez megfigyelőként Lengyelország is csatlakozott. E szervezet célja a tagállamok katonai képességeinek koordinált alkalmazása a térség aktuális biztonsági fenyegetései és kockázatai ellen. A CEDC elnökségét a tagállamok éves rotációs váltással látják el.

A szervezet az első gyakorlatát COOPSEC 17 néven Ausztriában, 2017. augusztus és szeptember hónapban hajtotta végre. Magyarország a következő évben látta el a nemzetközi szervezet elnöki feladatait, ennek során 2018. március 28-án, a Budapesten tartott CEDC miniszteri értekezleten Magyarország honvédelmi minisztere bejelentette, hogy 2019-ben Magyarország szervezi a CEDC válságkezelési gyakorlatát. A miniszterek támogatták a kezdeményezést és egyetértettek abban, hogy a gyakorlat tárgya – mint aktuális biztonsági fenyegetés – érintse a tömeges migrációhoz kapcsolódó válsághelyzet kezelését a közép-európai régióban.

A HM VIF 2019. év július hónapban kapott miniszteri feladatszabást a COOPSEC 19 gyakorlat koordinálására, a gyakorlatért felelős minisztériumi vezetőként pedig a HM honvédelmi államtitkárt jelölték ki. Figyelemmel a gyakorlat tárgyára, a honvédelmi tárca felkérte a BM rendészeti főigazgatóját a COOPSEC 19 gyakorlat társigazgatói feladatainak ellátására, aki a felkérést elfogadta, és gondoskodott a rendvédelmi szervek részvételéről a feladatok előkészítésében és végrehajtásában.

*A COOPSEC 2019 gyakorlat Záró Tervező Konferencia résztvevői, 2019. szeptember 5., Balatonakarattya
(Forrás: Antal Valéria)*

*A honvédelmi államtitkár megnyitóbeszéde a COOPSEC 19 gyakorlaton, 2019. október 17.,
MH Bakony Harckiképző Központ Újmajor Kiképzőbázis (Forrás: Dévényi Veronika)*

A gyakorlat eredményes előkészítése és végrehajtása érdekében – a tárgyval kapcsolatos HM-utasítás rendelkezései szerint – a HM VIF főosztályvezető vezetésével megalakult a Központi Tervező Csoport (KTCS), amelyben a HM és az MH szervezetei, a BM illetékes főosztályai és a rendvédelmi szervek, a KKM, valamint az EMMI kijelölt szakértői vettek részt. A gyakorlat előkészítése és végrehajtása érdekében összesen négy nemzetközi tervezői konferenciára került sor a CEDC-tagállamok szakértőinek részvételével, az első kettőt Budapesten rendezték meg, a második kettőt pedig Szolnokon, illetve Balatonakaratyán. Szorosan együttműködve a CEDC-tagállamok és Lengyelország tervezőivel, a KTCS időben kidolgozta a gyakorlat angol és magyar nyelvű dokumentációját.

A COOPSEC 19 gyakorlat célja a CEDC tagállamai közötti együttműködés erősítése, valamint a tömeges bevándorlás elleni eredményes fellépés gyakorlása, illetve az azzal összefüggésben végzett katonai, rendvédelmi és civil képességek demonstrálása volt.

A 2019. október 14-én kezdődött gyakorlaton összesen 13 ország (a CEDC-tagállamok és Lengyelország, valamint a gyakorlatra meghívott megfigyelő országok: Görögország, Észak-Macedónia, Románia, Szerbia, Bosznia–Hercegovina, továbbá Montenegró) kijelölt katonai-, rendőr-, határőr-, nemzetbiztonsági és egészségügyi állománya vett részt, összesen 473 fővel.

A gyakorlatot az MH Rekreációs, Kiképző és Konferencia Központ (MH RKK) területén a gyakorlat igazgatója, a HM honvédelmi államtitkára nyitotta meg, majd a gyakorló állomány felkészítő foglalkozásokon vett részt, ahol általános majd részletes tájékoztatást kapott a gyakorlat levezetésének menetéről és a gyakorlatra kialakított fiktív helyzetről. A felkészítést követően

*A COOPSEC 19 gyakorlat látogatónapján megjelent vendégek, 2019. október 17., Veszprém
(Forrás: Dévényi Veronika, <https://honvedelem.hu/hirek/a-magyar-honvedseg-parancsnokanak-helyettese/cooperative-security-2019-kozos-vedelem.html>)*

a gyakorlatozó állomány elvonult a gyakorlat helyszínére: az MH RKK bázisán kialakított magyar Nemzeti Válságkezelési Központba (HUN National Crisis Management Centre – HUN NCMC), a CEDC Válságkezelési Koordinációs Központba (CEDC Crisis Management Coordination Centre – CEDC CMCC), valamint a valós végrehajtásnak és a bemutatónak helyt adó MH Bakony Harckiképző Központ (MH BHK) újmajori bázisára.

A második és a harmadik napon a HUN NCMC- és a CEDC CMCC-központokban a gyakorlatozó katonai-, rendvédelmi és egészségügyi állomány törzsvezetési gyakorlat keretében a Magyarország déli határán elképzelt válsághelyzet eseményeire reagált. Eközben a gyakorlóterén, valós végrehajtás keretében a CEDC-országok rendőri, katonai és határőralegységei a tömeges bevándorlás időszakában végrehajtandó határőrizeti feladatok ellátását gyakorolták.

A gyakorlat utolsó napján, október 17-én az MH BHK bázisán került sor a COOPSEC 19 bemutatónapjára és a gyakorlat ünnepélyes zárására. A bemutató öt dinamikus és egy statikus helyszínen történt, ahol a részt vevő nemzetközi erők – a rendezvényt megtekintő magas rangú vendégek, köztük több ország védelmi minisztere, vezérkari főnöke, alakulatparancsnoka, rendvédelmi vezetője és diplomatája előtt – eredményesen demonstrálták együttműködési készségüket és képességüket. A bemutatót követő záróünnepségen Magyarország honvédelmi minisztere emléktárgyakat adott át a gyakorlaton részt vevő állomány nemzeti rangidős tisztjeinek.

A COOPSEC 19 gyakorlatnak kedvező nemzetközi és hazai visszhangja volt, emellett mindvégig élénk sajtóérdeklődés kísérte. Az értékelés során a CEDC-országok, valamint Lengyelország tervezésben és végrehajtásban részt vevő szakértői általánosan jó nemzetközi tapasztalatként jelezték a gyakorlat színvonalas előkészítését és tervezését, valamint a gyakorló állomány aktív részvételét a végrehajtás során. A pozitív nemzetközi tapasztalatok értékét

tovább növelte, hogy a feladatokat a katonai és a rendvédelmi állomány egy új nemzetközi együttműködés keretében hajtotta végre, amely a nemzetközi szinten sikeres végrehajtással bizonyította létjogosultságát, valamint lehetőséget nyújtott a tagállamok szakemberei részére az egymás közötti tapasztalatok kölcsönös átadására.

A COOPSEC 19 gyakorlat jelentős nemzetközi politikai jelentőséggel is bírt. A gyakorlatot követően a CEDC-országok ismételt felhívták a figyelmet arra, hogy az illegális migráció biztonsági kockázatot jelent a régióban, és megerősítették, hogy az ebből eredő veszélyekkel kapcsolatos álláspontjuk egymáshoz közelinek tekinthető, valamint ezen veszélyekkel szemben szükség esetén a katonai és rendőri képességeiket összehangolva készek és képesek közösen fellépni.

A nemzetközi tapasztalatok mellett a COOPSEC 19 kivételes lehetőséget nyújtott a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek közötti együttműködés gyakorlására, mely során sikeresen összehangolták és közösen alkalmazták a különböző szakterületek eljárásrendjét, technikai eszközeit, mindez pedig hozzájárult az érintett szervezetek különböző képességeinek összehangolt alkalmazásához, az eltérő szervezeti kultúrák kölcsönös megismeréséhez.

Más szervezetek által koordinált gyakorlatok

A HM VH mint a honvédelmi tárca védelmi igazgatási feladatokat ellátó szerve az elmúlt 10 év folyamán számos olyan gyakorlaton működött közre, melyek előkészítését és végrehajtásának koordinálását más szervezetek végezték. Ezek közül három gyakorlatot emelünk ki, amelyek a védelmi igazgatásra gyakorolt jelentős hatásuk, illetve a feladatkidolgozás bonyolultsága és újszerűsége miatt mindenképpen említést érdemelnek.

A védelmi igazgatás katasztrófavédelmi feladatai között kiemelt jelentőségű a nukleáris-baleset-elhárítás. Jóllehet egy nukleáris baleset valószínűsége rendkívül csekély, esetleges bekövetkezése mégis olyan katasztrófához vezethet, amely időben és térben messze ható következményeit, illetve az azok felméréséhez és felszámolásához szükséges erőforrásokat tekintve súlyosabb lehet, mint bármely más természeti vagy ipari katasztrófa. Erre való tekintettel, a nukleárisbaleset-elhárítás tervezése, szervezése, az erre történő felkészítés és gyakorlatozás kiemelt figyelmet kapnak a katasztrófák elleni felkészülés, megelőzés és védekezés rendszerében. Kormányrendelet alapján hozták létre és működik napjainkban is az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer (ONER), melyben – a potenciálisan beavatkozó erők képességei révén – a honvédelmi ágazat fontos szerepet tölt be.

A honvédelmi tárca nukleárisbaleset-elhárítási feladatainak tervezése és szervezése az integrált Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer (HKR) keretein belül történik. E feladatrendszer részeként, az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Terv gondozását végző Felsőszintű Munkacsoportban a honvédelmi tárca képviselőjét 2016-ig a HM Védelmi Hivatal látta el, azóta pedig a HM Védelmi Igazgatási Főosztály (HM VIF) végzi.

A nukleárisbaleset-elhárítási feladatokra történő felkészülésről szóló gyakorlatokat jellemzően az ONER valamennyi szereplőjének részvételével, alapos előkészítő és tervezőmunkát követően hajtják végre, nem egy esetben egy nagyobb és komplexebb nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási, következménykezelési gyakorlat részeként.

Az elmúlt 10 évben végrehajtott számos nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlat közül kiemelendő a 2011-ben megtartott INEX-4, és a 2017-ben végrehajtott CONVEX-3 gyakorlat.

a) A védelmi igazgatási feladatok szempontjából az elmúlt időszak egyik legkülönlegesebb gyakorlatának a 2011. február 23–24. között végrehajtott INEX-4 (International Nuclear Emergency Exercise) bizonyult. Ez a gyakorlat a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) Nukleáris Energia Ügynökség (Nuclear Energy Agency – NEA) nemzetközi nukleáris veszélyhelyzet-kezelési törzsvezetési gyakorlata volt. A gyakorlat hazai feladatainak megtervezését és végrehajtását az Országos Atomenergia Hivatal (OAH) koordinálta.

A gyakorlat nemzetközi célkitűzéseit és célját az OECD/NEA állapította meg az INEX-4 gyakorlat tervezéséhez kiadott útmutatóban. Az OAH ennek figyelembevételével határozta meg a gyakorlat nemzeti feladatait és vonta be a gyakorlat tervezésében és végrehajtásában közreműködő hazai szervezeteket. Az INEX-4 gyakorlat fő célja egy – rossz szándékú cselekmény (terrortámadás „piszkos bomba”-val) elkövetése után kialakult – radiológiai helyzet következményeinek kezelése és a helyreállítási feladatok törzsvezetési gyakorlat keretében történő gyakorlása volt az érintett szervezetek szakértőinek bevonásával.

A gyakorlat tervezését az OAH Nukleáris Biztonsági Főigazgatóság (OAH NBF) a végrehajtást megelőzően egy évvel kezdte meg, és az abban való részvételre felkérte a minisztériumok, a rendvédelmi szervek, az MH, az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet (OSSKI), valamint a Budapest Főváros Védelmi Bizottság titkárságának szakértőit. A HM VH a honvédelmi tárca képviselőjében vett részt a gyakorlat rendezvényein, de a gyakorlat tervezésében és végrehajtásában – a HM VH védelmi igazgatási szakértői mellett – részt vett a HVK Hadművelési Csoportfőnökség, az MH Görgei Artúr Vegyivédelmi Információs Központ, valamint az MH 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Zászlóalj kijelölt állománya is.

Az OAH NBF felkérése alapján a HM VH – együttműködve az MH, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, az ORFK, az OSSKI és a TEK szakértőivel – kidolgozta a gyakorlat úgynevezett nulladik időszakát, melyben részletesen meghatározták a gyakorlat kialakult helyzetét, a radiológiai eseményt kiváltó cselekmény (piszkosbomba-támadás) részleteit és az első reagálók tevékenységét.

Az INEX-4 gyakorlat végrehajtására a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság épületében került sor. A végrehajtó állomány két nap időtartamban, nyolcórás munkarendben törzsvezetési gyakorlat módszerével dolgozta fel a következmények felszámolásának és a helyreállításnak a feladatait. A gyakorlat utolsó napján a tervezők közül kijelölt értékelők – a gyakorló állomány tapasztalatait meghallgatva – értékelték a gyakorlat végrehajtását, majd a résztvevők közösen összegezték a gyakorlat előzetes tapasztalatait. Az értékelésről és a gyakorlat részletes nemzeti tapasztalatairól az OAH az OECD/NEA által szervezett nemzetközi konferencián tájékoztatta az ott részt vevő külföldi szakértőket.

b) A CONVEX (Convention Exercise) gyakorlatokat a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség égisze alatt, a nukleáris balesetek esetén adandó korai riasztásokról, valamint a nukleáris balesetek során és radiológiai veszélyhelyzetekben történő segítségnyújtásról szóló nemzetközi egyezmények alapján tervezik meg és hajtják végre. Ezek közül a legösszetettebbek a 3-5 évente megtartandó ún. CONVEX-3 gyakorlatok, amelyek célja, hogy az egyezmények részes országai teszteljék az információcsere és a segítségnyújtás/kérés teljes rendszerét.

Magyarország 2017-ben vállalta, hogy egy ilyen, teljes körű gyakorlaton szimulálja a területén működő atomerőmű súlyos balesetét.

A 2017. évi CONVEX-3 nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlat tervezése közel egy éven keresztül zajlott. A tervezés csúcsszerve a Központi Előkészítő Bizottság (KEB) volt, melynek egyik alelnökét a HM VIF állományából jelölték ki. A KEB hat ízben ülésezett, illetve két alkalommal a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAÜ) vezetett le tervezői értekezletet. A KEB ülésein és a NAÜ-értekezleteken a HM és a HVK kijelölt szakértői együtt képviselték a honvédelmi tárcát. A gyakorlat tárcaszintű feladatainak végrehajtása érdekében intézkedést adtak ki, és időben elkészült a végrehajtásra irányuló levezetési terv is.

Megjegyzendő, hogy 2016 novemberében – már a CONVEX-3 gyakorlatra történő felkészülés jegyében – az ONER-szervek teljes körű bevonásával, a Paksi Atomerőmű időszakos nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatához kapcsolódóan sor került egy nemzeti gyakorlatra, melyen a részt vevő szervezetek a balesetet követő korai időszak feladatait dolgozták fel.

A CONVEX-3 gyakorlat előtt, 2017. június 12-én főpróbára került sor, amely főként a gyakorlat első napján részt vevő állományt érintette, és amelynek során tesztelték a gyakorlaton alkalmazandó kommunikációs eszközöket és csatornákat. A honvédelmi tárca részéről a Védelmi és Közigazgatási Csoportot (VKCS), a Stratégiai Műveletvezető Csoport – Katasztrófavédelmi Operatív Törzsöt (SMVCS-KOT), valamint a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjához (KKB NVK) kijelölt összekötőket is aktivizálták, és egyben felkészültek a gyakorlat végrehajtási fázisában előrelátható feladatok megoldására.

A végrehajtás fázisában, a levezetési tervnek megfelelően riasztották és aktivizálták a HKR vezető szerveit, vagyis a VKCS és az SMVCS-KOT állományát, az MH Görgei Artúr Vegyivédelmi Információs Központ bázisán megalakuló Ágazati Információs Központot (ÁIK), továbbá az MH Egészségügyi Központ bázisán megalakuló Katasztrófavédelmi Operatív Csoportot.

A technológiai eseménysor és a KKB NVK közleményei alapján a honvédelmi tárca szimuláltan megtette a Magyar Honvédség erőinek és eszközeinek védelmét szolgáló rövid és hosszú távú óvintézkedéseket, valamint – az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Terv (OBEIT) és az Ágazati Katasztrófavédelmi Terv rendelkezései alapján – felkészült az országos katasztrófavédelmi rendszerben történő közreműködésre. Ilyen irányú felkérés volt például a nukleáris baleset következtében kialakult sugárhelyzet felderítésében való katonai szakértői részvétel, valamint a sugármentesítési feladatok végrehajtására és a sugársérültek egészségügyi ellátására való felkészülés.

A gyakorlatot úgy tervezték, hogy időtartama 36 óra legyen, így a baleset-elhárításban részt vevő szervezeteknek meg kellett oldaniuk a folyamatos működést és a személyzet váltását is. A gyakorlat valós végrehajtási mozzanatához kapcsolódóan, 2017. június 21-én, Pakson egy ABV-felderítőraj az MH 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Zászlóalj állományából statikus bemutatót tartott.

Összegezve megállapítható, hogy a gyakorlaton részt vevő honvédelmi ágazati szervek a feladataikat szakmailag magas szinten, a szoros határidőkön belül teljesítették, ezáltal bizonyítva azt, hogy valós helyzetben is képesek lennének a tervekben rögzített feladataik ellátására. Érdemes megjegyezni, hogy a NAÜ értékelése szerint Magyarország rendezte minden idő

legjobb CONVEX-3 nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatát, melynek sikeréhez nem kis részben a honvédelmi tárca gyakorlattervező szakértői, a gyakorlaton részt vett állománya, valamint a valós végrehajtásban közreműködő katonai szervezetek is hozzájárultak.

c) 2013. szeptember 30. és október 21. között hajtották végre az Active Guardian 2013 országvédelmi gyakorlatot. A rendezvény előkészítésére és végrehajtására hatással volt, hogy a teljes tervező állomány tavasszal és nyár elején a 2013. évi árvíz elleni védekezésben vett részt, így a gyakorlat célkitűzései között kiemelt hangsúlyt kaptak a katasztrófavédelmi feladatokkal kapcsolatos tevékenységek. A gyakorlaton az MH szervezetei mellett megfigyelőként részt vettek a szerb hadsereg és az Ohioi Nemzeti Gárda kijelölt szakemberei, emellett, a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásában közreműködött a Veszprém Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság kijelölt állománya is.

A gyakorlat három fázisból állt:

- az első fázisban, 2013. szeptember 30. – október 7. között műveletvezetési és feltöltési feladatokat,
- a második fázisban, 2013. október 07–20. között fegyveres konfliktuskezelési,
- a harmadik fázisban, 2013. október 19–22. között a szerb haderővel és az Ohioi Nemzeti Gárdával katasztrófavédelmi együttműködési feladatokat hajtottak végre.

A HM VH alapvetően a gyakorlat első és második fázisához tartozó feladatok előkészítésében és végrehajtásában vett részt. A HM VH kidolgozta és a második fázisban – együttműködve az MH érintett szervezeteivel, a Terrorelhárítási Központtal (TEK), a Veszprém megyei hivatásos rendvédelmi szervekkel és a Veszprém Megyei Védelmi Bizottsággal – bemutatta egy lehetséges terrorcselekmény hatásainak felszámolását. Az elképzelt terrorcselekmény következményeinek felszámolásával kapcsolatos feladatok végrehajtását a gyakorlat látogatónapján, 2013. október 15-én, Várpalotán, a honvédelmi miniszter és meghívott vendégei (a rendőrség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv országos és megyei vezetői, a Veszprém Megyei Védelmi Bizottság elnöke és tagjai, valamint az MH felsőszintű vezetői) tekintették meg.

Összegzés

A fentiekben bemutatott gyakorlatok jól példázzák a védelmi igazgatás képességeit és lehetőségeit a válságkezelés és a honvédelmi feladatok végrehajtása során. A tárcák, a rendvédelmi szervek és a honvédelemben közreműködő szervek tevékenységének koordinálásával és támogatásával, a védelmi igazgatással kapcsolatos döntések előkészítésével, az összkormányzati megközelítés elvének hangsúlyozásával a HM VH, majd pedig a HM VIF az elmúlt évtizedben jelentősen hozzájárult a nemzetközi és hazai válságkezelés eredményességéhez. Ennek megtartása és lehetőség szerinti fokozása érdekében elengedhetetlen a védelmi igazgatási szakemberek szakértelmének folyamatos fejlesztése, a védelmi igazgatás működésének rendszeres vizsgálata és hatékonyabbá tétele, melynek egyik legjobb eszköze a nemzetközi és a hazai válságkezelési, védelmi igazgatási gyakorlatokon való részvétel.

Petneházi Ferenc alezredes

A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁSSAL KAPCSOLATOS VÉDELMI IGAZGATÁSI FELADATOK

Magyarország a NATO-hoz való csatlakozásával megteremtette annak a lehetőségét, hogy az ország szuverenitásának megőrzésével kapcsolatos feladatokba – erre irányuló felkérés esetén – a szövetségi erők és képességek is bekapcsolódjanak.

Fontos itt kiemelni, hogy nem a Magyar Honvédség, hanem Magyarország csatlakozott 1999-ben a NATO-hoz. A csatlakozás ugyan jelentősen megváltoztatta Magyarország biztonsági stratégiáját, de ez nem jelenti azt, hogy nem kell továbbra is nagy hangsúlyt fektetni az országvédelem nemzeti felelősségének fenntartására, fejlesztésére. Jóllehet a NATO – a kollektív védelem elve alapján – a Szövetség egységes erejével – a tagok katonai képességeinek felhasználásával – tud fellépni egy esetleges agresszió ellen, nem szabad, hogy a NATO-tagság téves biztonságérzetet alakítson ki.

A NATO-tagság természetesen kötelezettségeket is jelent Magyarország számára. Folytatni kell a haderő GDP-arányos fejlesztésének növelését, részt kell venni a folyamatban lévő NATO-műveletekben, illetve biztosítani kell a NATO-erők magyarországi fogadásával, állomásoztatásával, átvonulásával kapcsolatos Befogadó Nemzeti Támogatási (BNT) feladatok végrehajtását. A BNT azon polgári és katonai szolgáltatások összességét jelenti, melyeket a befogadó nemzet a területén állomásozó, ott tevékenykedő vagy azon áthaladó fegyveres erők részére biztosít – békeidőben, válsághelyzetben és konfliktushelyzetben egyaránt. Ennek fontosságát szem előtt tartva adták ki 2010-ben a Befogadó Nemzeti Támogatás részletes kormányzati feladatairól szóló kormányrendeletet,³¹ valamint 2014-ben az ágazati feladatok előkészítéséről és végrehajtásáról szóló honvédelmi miniszteri utasítást.³²

Ezeknek a feladatoknak a jelentőségét a 2014-es ukrán válság ismételten igazolta. A NATO keleti határához közel történt események rávilágítottak arra, hogy a tagországok katonai képességeit, reagálóképességét meg kell erősíteni, a NATO-erők alkalmazásával kapcsolatos BNT-feladatokat felül kell vizsgálni. Tekintet nélkül arra, hogy közvetlen katonai fenyegetettség

³¹ 55/2010. (III. 11.) Korm. rendelet a Befogadó Nemzeti Támogatás részletes kormányzati feladatairól.

³² 61/2014. (IX. 26.) HM utasítás a Befogadó Nemzeti Támogatás ágazati feladatainak előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatokról.

Magyarországgal szemben jelenleg nincs, ki kellett jelenteni, hogy a korábbi évek katonai stratégiája a térségben nem folytatható: a NATO-nak végrehajtható tervekkel és gyorsan bevethető egységekkel kell rendelkeznie.

A Szövetség válasza tehát az új fenyegetésre a Nagyon Magas Készenlétű Összhaderőnemi Kötelék (Very High Readiness Joint Task Force – VJTJF) létrehozása volt, amely rövid riasztási idővel telepíthető és alkalmazható. Magyarországnak – országvédelmi feladatai ellátása mellett – fel kellett készülni a VJTJF fogadásával, állomásoztatásával és átvonulásával kapcsolatos BNT-feladatok végrehajtására. Ezeknek a feladatoknak a támogatása érdekében hozta létre a NATO Magyarországon a NATO Erőket Integráló Elemet (NATO Force Integration Unit – NFIU HUN), melynek kiemelkedő szerepe van a BNT-feladatok magyarországi végrehajtásában.

A NATO ajánlása a VJTJF-fel kapcsolatban az, hogy legyen egy olyan, állandó hatályú megállapodás minden tagállammal és partnernemzettel, amely rögzíti a NATO által irányított erőknek a befogadó nemzet területét érintő gyakorlataival, műveleteivel kapcsolatos BNT főbb alapelveit, keretfeltételeit, eljárásait, pénzügyi és jogi rendelkezéseit. Ezen elveknek történő megfelelés érdekében – figyelembe véve a 2016-ban aláírt BNT Megállapodást³³ – az illetékes társmiszteriumok bevonásával elkészítették és 2020-ban aláírták a Honvédelmi Minisztérium és a Szövetséges Erők Európai Legfelsőbb Parancsnoksága között a szövetséges erők tevékenysége tekintetében a Nagyon Magas Készenlétű Összhaderőnemi Kötelék vonatkozásában biztosítandó Befogadó Nemzeti Támogatásról szóló Technikai Megállapodást.

Az elmúlt 20 évben az európai államok olyan mértékű haderőcsökkentést hajtottak végre, hogy a korábban többnyire honvédségi erőforrásokkal, eszközökkel, szervezetekkel megoldott BNT-feladatokat a haderő nem vagy csak erősen korlátozott mértékben tudja ma végrehajtani. Természetesen a BNT körébe tartozó katonai feladatokat továbbra is a honvédség végzi, de mára kijelenthető, hogy a támogatási igények kielégítése nagyobb részben a civil szereplőkre marad.

A BNT eljárásrendszere az Észak-atlanti Szerződés 5. cikkének hatálya alá tartozó és az 5. cikk hatálya alá nem tartozó helyzeteket egyaránt magában foglalja. A tényleges (had)műveletekből és a gyakorlatokból leszűrt tapasztalatok alapján a BNT nyolc fő alapelvre épül, melyek a következők:

- Felelősség – A nemzetek (Küldő Nemzet, Fogadó Nemzet) és a NATO-szervek közösen felelősek a NATO vezette hadműveleteket biztosító BNT-ért. Mindazonáltal, alapvetően a Küldő Nemzetek felelősek a NATO részére átadott erők támogatásának biztosításáért, illetve annak megtervezéséért.
- Az erőforrások biztosítása – A Küldő Nemzeteknek a NATO részére átadott erők vonatkozásában biztosítaniuk kell a szükséges erőforrásokat. Ezt a feladatot vagy teljesen saját nemzeti hatáskörben, vagy a Fogadó Nemzetekkel kötött együttműködési megállapodásokkal biztosított erőforrásokkal kell megoldani. A BNT tehát a felvonultatott NATO-erők

³³ 2016. évi CLI. törvény a Magyarország Kormánya és a Szövetséges Transzformációs Főparancsnok Parancsnoksága, valamint a Szövetséges Erők Európai Legfelsőbb Parancsnoksága között a NATO-műveletek, -gyakorlatok és hasonló katonai tevékenységek végrehajtása során Befogadó Nemzeti Támogatás biztosításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről

támogatásának egyik alapvető kiegészítése, melyről a Fogadó Nemzetnek a nemzeti jogszabályai, a nemzeti prioritásai, továbbá a meglévő és átengedhető képességei alapján kell gondoskodnia. A BNT tervezésének alapja a naprakészen tartott Képességekatalógus.

- Jogi felhatalmazás – A NATO számára biztosítani kell a megfelelő jogkört a BNT megtervezésére és végrehajtására.
- Együttműködés – A BNT alkalmazásában alapvető jelentőséggel bír a Fogadó Nemzet, a Küldő Nemzetek és a NATO-szervek közötti együttműködés. A jó együttműködés kiküszöböli a szűkös erőforrásokért folytatott versengést, és összességében elősegíti az adott szövetséges haderő megfelelő ellátását.
- Koordináció – A hadművelleti eredményesség és hatékonyság, valamint az erőforrásokért való versengés elkerülése szempontjából fontos a BNT tervezésének és végrehajtásának koordinálása a NATO és a nemzeti szervek (Küldő Nemzetek, Fogadó Nemzetek) között.
- Gazdaságosság – A BNT tervezésének és végrehajtásának minden esetben az igények teljesítése céljából rendelkezésre álló (nemzeti, NATO-) erőforrások legeredményesebb és leggazdaságosabb felhasználását kell tükröznie.
- Átláthatóság – A NATO-erőket és -szervezeteket támogató BNT Megállapodás megkötéséhez szükséges információkat az illetékes NATO-parancsnok és a Küldő Nemzet(ek) rendelkezésére kell bocsátani.
- Költségtérítés – A BNT elsősorban egy önkéntes, visszerthes szerződéssel biztosított feladat. Fontos, hogy a Fogadó Nemzet az általa biztosított erőforrásokat nem adhatja drágábban annál, mint amennyiért azokat a saját hadereje részére biztosítja/biztosítaná.

A kormány a honvédelmi miniszteren keresztül, a jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően irányítja az alárendelt vagy felügyelete alá tartozó szervek és a feladatkörébe tartozó szakágazatok BNT-vel kapcsolatos tevékenységét. Ennek érdekében meghatározza a hatáskörébe tartozó BNT-feladatok végrehajtásának szakmai követelményeit, valamint az irányítása alá tartozó védelmi igazgatási és más szervek együttműködésének rendjét. A kormány 2013-ban – véleményező, tanácsadói tevékenységet végző szervként – létrehozta a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoportot (HIKOM), amely a honvédelmi ügyeket érintően összehangolja a BNT-vel kapcsolatos tervezést, szakmai egyeztetést, valamint figyelemmel kíséri az igények kielégítését.

A BNT sikeres végrehajtásához elengedhetetlen a hatékony civil-katonai együttműködés, ennek záloga pedig a jól működő irányítási-vezetési rendszer. Ennek a rendszernek központi szereplője volt 2016-ig a HM Védelmi Hivatal, ezt követően pedig a HM Védelmi Igazgatási Főosztály. A HM VIF koordinálja a védelmi igazgatás rendszerében a BNT központi és területi (fővárosi, megyei, járási, települési) szintű feladatainak tervezését és végrehajtását, a BNT körébe tartozó polgári erőforrások és szolgáltatások szükség szerinti igénybevételét. Továbbá a BNT tervezése és végrehajtása érdekében szakmai kapcsolatot tart a Magyarországon települő NFIU HUN szervezettel, az évente frissítendő BNT Képességekatalógus vonatkozásában pedig a NATO Európai Főparancsnokság logisztikai tervező csoportjával (SHAPE J4).

A BNT területi szintű feladatainak koordinálásáért a fővárosi, illetve megyei kormányhivatalok közreműködésével a fővárosi és megyei védelmi bizottságok a felelősek. A védelmi igazgatás ezen területi szervei a BNT-feladataik végrehajtása során:

- irányítják a helyi védelmi bizottságok, illetve azokon keresztül a polgármesterek BNT-tevékenységét,
- közreműködnek a BNT végrehajtásával kapcsolatos helyszíni szemlék, szemrevételezések végrehajtásában,
- részt vesznek a Konceptcionális Igény Jegyzék és a Részletes Szükségleti Jegyzék összeállításával kapcsolatos tevékenységben,
- egyedi határozattal megállapítják a honvédelemben közreműködő szervek részére a BNT-felkészítés követelményeit és feladatait, összehangolják azok végrehajtását,
- szükség esetén kijelölik a BNT végrehajtásához szükséges ingatlanokat, szolgáltatásokat, illetve elrendelik azok igénybevételét,
- a honvédelmi felkészítés feladatainak gyakorlása keretében BNT-gyakorlatot vezetnek le a polgármesterek, valamint a honvédelemben közreműködő szervek részvételével,
- összehangolják a BNT-tervezési feladatokat más területi védelmi igazgatási feladatokkal és tervekkel,
- a BNT-feladatok végrehajtása során együttműködnek a többi megyei védelmi bizottsággal,
- közreműködnek a BNT-feladatokkal összefüggő kártalanítási és kártérítési eljárásokban,
- irányítják a BNT-feladatokkal összefüggő területi szintű kommunikációt és lakosságtájékoztatást.

A BNT helyi szintű feladatainak koordinálásáért a fővárosi kerületi, illetve járási hivatalok közreműködésével a helyi védelmi bizottságok a felelősek. A védelmi igazgatás ezen helyi szervei a BNT-feladataik végrehajtása során:

- koordinálják a polgármesterek BNT-tevékenységét,
- közreműködnek a BNT végrehajtásával kapcsolatos helyszíni szemlék, szemrevételezések végrehajtásában,
- közreműködnek a Konceptcionális Igény Jegyzék és a Részletes Szükségleti Jegyzék összeállításával kapcsolatos tevékenységben,
- a honvédelmi felkészítés feladatainak gyakorlása keretében BNT-gyakorlaton vesznek részt,
- összehangolják a BNT-tervezési feladatokat más helyi védelmi igazgatási feladatokkal/tervekkel,
- a BNT-feladatok végrehajtása során együttműködnek a szomszédos helyi védelmi bizottságokkal,
- közreműködnek a BNT-feladatokkal összefüggő kártalanítási és kártérítési eljárásokban,
- közreműködnek a BNT-feladatokkal összefüggő helyi szintű kommunikáció és lakosságtájékoztatás végrehajtásában.

A BNT települési szintű feladatainak koordinációjáért a polgármesterek a felelősek. A polgármesterek a BNT-feladataik végrehajtása során:

- irányítják a települési BNT-tevékenységet,
- a BNT-feladatok végrehajtásával összefüggésben önkormányzati kapcsolattartót jelölnek ki,

- közreműködnek a BNT végrehajtásával kapcsolatos helyszíni szemlék, szemrevételezések végrehajtásában,
- közreműködnek a Koncepcionális Igény Jegyzék és a Részletes Szükségleti Jegyzék összeállításával kapcsolatos tevékenységben,
- szükség esetén kijelölik a BNT végrehajtásához szükséges ingatlanokat, szolgáltatásokat, illetve elrendelik azok igénybevételét,
- a BNT-feladatban érintett önkormányzati vagyron, illetve az önkormányzat irányítása alatt álló szervek által nyújtott szolgáltatások tekintetében rendeletalkotási feladatokat látnak el, illetve részt vesznek a szükséges visszterhes szerződések megkötésében,
- a honvédelmi felkészítés feladatainak gyakorlása keretében BNT-gyakorlaton vesznek részt,
- összehangolják a BNT-tervezési feladatokat más települési védelmi igazgatási feladatokkal és tervekkel,
- a BNT-feladatok végrehajtása során együttműködnek a szomszédos települések polgármestereivel,
- közreműködnek a BNT-feladatokkal összefüggő kártalanítási és kártérítési eljárásokban,
- meghatározzák a lakosság követendő magatartási szabályait,
- irányítják a BNT-feladatokkal összefüggő települési szintű kommunikációt és lakosság tájékoztatást.

A BNT-feladatellátást érintő országos gyakorlatok, felkészítések

a) Saber Guardian 2017; 2018; 2019

A NATO egyik legnagyobb – a BNT minden területét érintő – több tagország hazai kiképzési feladatainak összekapcsolásával létrehozott „nagy láthatóságú” gyakorlata. A feladat kiemelt célkitűzése volt a NATO által megfogalmazott követelmények figyelembevételével a Szövetség hiteles, kollektív védelmi képességeinek begyakorlása, bemutatása, valamint a BNT-feladatok gyakorlása. Magyarország, mint tranzitország vett részt a végrehajtásban, melynek során fő feladatai közé tartozott a fegyveres erők akadálymentes átvonulásának biztosítása, az átvonuló személyi állomány pihentetésének megtervezése, a technikai eszközök üzemanyaggal történő feltöltése, valamint a továbbindulási feltételek biztosítása. Mindezen feladatok ellátásában a hazai védelmi igazgatási szervek tevékenyen és összehangoltan vettek részt.

b) BNT-rendszergyakorlás 2018

A BNT katonai, rendvédelmi és civil feladatainak ellátására vonatkozó, országos módszertani rendszergyakorlás céljaiként az alábbiakat fogalmazták meg:

- a BNT-vel kapcsolatos feladatok koordinálása hazai és szövetséges viszonylatban,
- a BNT-hez kapcsolódó civil objektumok és szolgáltatások visszterhes szerződéssel történő biztosíthatóságának és az ahhoz kapcsolódó együttműködések vizsgálata, begyakorlása, illetve a gazdasági-anyagi szolgáltatások lehetőségének vizsgálata,

- a közlekedési módok (légi, közúti, vasúti, vízi), valamint a civil egészségügyi ellátórendszer igénybevételi lehetőségének vizsgálata, a központi, területi és helyi BNT-feladatok bemutatása, modellezése.

A gyakorlat szervesen kapcsolódott több, a Magyar Honvédség által egyidejűleg végrehajtott feladathoz (Alapos Bázis 2018, Feltöltés 2018, Breakthrough 2019, Black Swan 2019, Szentés Axe 2019, Soft Caps 2019, Immediate Response 2019).

Bozsákovics László alezredes

A LÉTFONTOSSÁGÚ INFRASTRUKTÚRA VÉDELMÉNEK HAZAI KIALAKÍTÁSÁVAL, A HONVÉDELMI LÉTFONTOSSÁGÚ INFRASTRUKTÚRA VÉDELMÉVEL KAPCSOLATOS EREDMÉNYEK

1. A létfontosságú rendszerek főbb jellemzői

A létfontosságú (korábbi nevén kritikus) rendszerek, infrastruktúrák védelmének jelentősége – főként az intenzív kodifikációs tevékenységnek köszönhetően – az elmúlt évtizedben erősödött fel a hazai szakmai körökben. A tárgykör meghatározására számos definíció létrejött, de egységesen elmondható, hogy létfontosságú infrastruktúrák alatt értjük azokat az eszközöket, szolgáltatásokat, rendszereket, létesítményeket és képességeket, melyek alapvető emberi igények kielégítésére, szolgáltatások biztosítására, technikai fejlesztésre irányulnak. Kölcsönösen egymástól függő hálózatot alkotnak, így egyes rendszerek vagy rendszerelemek kiesése az egészségügyet, a lakosság személy- és vagyónbiztonságát, a gazdasági és szociális ellátást, a közszolgáltatások biztosítását, illetve magának az az országnak a védelmét veszélyezteti, vagy a létfontosságú rendszerek folyamatos működésében fellépő zavar és a feladatok folyamatos ellátásának fennakadása az országra és az állampolgárokra nézve jelentősen hátrányos következményekkel járna.

Mindezek alapján a létfontosságú rendszerek jellemzői közé tartozik:

- a kölcsönös függés,
- a hálózatszerűség,
- a dominóelv-hatás,
- a működési sajátosság,
- a kiterjedés,
- az informatikai háttér.

A kölcsönös függés nemcsak az infrastruktúrák egymástól való függését jelenti, hanem a lakosság kiszolgáltatottságát a rendszerektől, mivel azok hálózatszerűen vannak jelen a lakosság életében. Amennyiben tehát egy rendszerelem (pl. informatikai rendszer, áramellátás stb.) megsérül, abban az esetben a dominóhatás miatt sérülékennyé válik a többi ágazatban szereplő létfontosságú infrastruktúra is. Az érintett rendszerek sajátos működésükből adódóan számos veszélyeztetettségnek vannak kitéve.

A létfontosságú rendszerek védelme magában foglalja a funkciójuk, folyamatos működésük és sértetlenségük biztosítását célzó, a kockázat, a veszélyeztetettség és a sebezhetőség enyhítésére és megszüntetésére irányuló tevékenységek összességét.

2. A létfontosságú rendszerekkel kapcsolatos szabályozás

a) Nemzetközi kitekintés

A 2001. szeptember 11-i terrortámadás világszerte a biztonság fogalmának újragondolását eredményezte. Ennek hatására az Európai Unió tagállamai is felismerték, hogy a társadalom folyamatos működését fenntartó infrastruktúrák rombolásával, csekély erő- és eszközráfordítással jelentős károkat lehet okozni.

A létfontosságú rendszerelemek védelmének nemzetközi szabályozása iránti szükség elsősorban 2004-ben fogalmazódott meg Európában, amikor a madridi vasúti hálózat elleni, célzott robbantások következményeként az állampolgárok biztonságérzete jelentősen lecsökkent. Az átfogó stratégiára irányuló igények alapján az Európai Tanács a létfontosságú rendszerek védelme érdekében egy új módszertan kidolgozását sürgette. Az ezzel kapcsolatos egyeztetések 2004. július 17–18-án kezdődtek meg az Európai Tanács ülésén. A legfontosabb feladatokat ekkor még az aktivitás erősítésében és új mechanizmusok elindításában határozták meg. Egy program keretében megfogalmazták a létfontosságú rendszerelemek védelmének alapjait (European Programme for Critical Infrastructure Protection – EPCIP), ami érintette az Európai Unió összes tagállamát. A program célja az volt, hogy válaszoljon a létfontosságú rendszerek védelmével kapcsolatban felmerülő problémákra, vagyis nemcsak a terrorizmusra korlátozódott a program látóköre, hanem kiterjedt a bűncselekményekre, természeti katasztrófákra és egyéb balesetekre is. A program további célja volt, hogy az ágazatok közötti interdependencia figyelembevételével magába foglaljon minden lehetséges veszélyeztető hatást.

2005-ben újabb robbantásos terrortámadást történt, ezúttal a londoni metróhálózat ellen, aminek a hatására új konzultációs időszak vette kezdetét. Ekkor fogadta el az Európai Bizottság a létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programot tartalmazó ún. Zöld könyvet,³⁴ melyben a bizottság nem csupán a programot határozta meg, hanem a létfontosságú infrastruktúrák figyelmeztető információs hálózatát (Critical Infrastructure Warning Information Network – CIWIN) is.³⁵

2008 decemberében döntés született az EPCIP megvalósítására a kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint ezek védelmi fejlesztéseinek szükségességéről szóló 2008/114/EK Tanácsi Irányelv (Irányelv) formájában. Az Irányelv magában foglalta a létfontosságú rendszerekkel kapcsolatos fogalmakat, eljárásrendeket, melyek integrálására a tagállamok 2011-ig kaptak határidőt.

b) Hazai szabályozás

Az Európai Unió konzultációs eljárása révén olyan Irányelv jött létre, melyet a tagállamok képesek voltak megvalósítani. Az országok a saját nemzeti programjuk elkészítése során felhasználhatták azokat a tapasztalatokat, melyek a nemzeti tevékenységből származtak, azon-

³⁴ Európai Közösségek Bizottsága: Zöld könyv a létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programról. Brüsszel, 2005. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52005DC0576> (A letöltés ideje: 2019. november 11.).

³⁵ Európai Unió Bizottsága: A Bizottság közleménye a létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programról. European Union Committee, 2006. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52006DC0786> (A letöltés ideje: 2019. november 24.).

ban ügyelniük kellett arra, hogy a saját jellegzetességeik programba történő integrálása nem lehet ellentétes az Irányelvvel.

Tagállamként Magyarország is közreműködött az Európai Unió nemzetközi programjának kidolgozásában, így a megszületett Irányelv alapján haladéktalanul kezdetét vette a magyarországi Kritikus Infrastruktúra Védelmi Program kidolgozása. Szükségessé vált, hogy az ország megteremtse az elengedhetetlen jogi háttérrel és biztosítsa az üzemeltetők, valamint a kormány elvárásait egy olyan szisztéma kialakítása révén, amely képes reagálni a napjainkban felmerülő új típusú biztonsági kihívásokra, összehangolja az állami és magánszféra érdekeit, valamint hatékonyan reagál a létfontosságú rendszerek működése során bekövetkező, nemkívánatos változásokra.³⁶

A hazai Zöld könyv létrejöttében nagy szerepet játszott az érintettek támogató hozzáállása, valamint az egyes szakterületek konstruktív állásfoglalása. A nemzeti zöld könyv tulajdonképpen az Európai Unió zöld könyvének adaptációja, amely magába foglalja azokat az irányelveket, célokat és folyamatokat, amelyek elengedhetetlenek az Irányelv végrehajtása során. A dokumentum célkitűzései között szerepel, hogy a létfontosságú rendszerek védelme érdekében elsősorban a kockázatokat kell azonosítani, így lehetőség nyílik a hatékony megelőzésre, emellett nagy hangsúlyt kell fektetni az érintettek bevonására a veszélyek felmérésébe és a felkészülésbe.³⁷

A létrejött Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Program középpontjában az érintett ágazati kijelölő hatóság és a lehetséges létfontosságú rendszerlemek állnak annak érdekében, hogy az együttműködésük biztosítsa az üzemfolytonosság fenntartását. A dokumentumban meghatározták a kiemelt feladatokat és a felelősségi köröket, külön az állami és külön az üzemeltetői vonatkozásban, amelyek így segítik az intézkedések átláthatóságát és a folyamatszerepességét, de mégis egységes háttérrel teremtenek. Az állam fő feladata a világos jogszabályi háttér megalkotása, a védelmi szintek meghatározása, az információk továbbítása, közvetítése, cseréje. A nemzeti Zöld könyvben – az európai uniós minta alapján, de a magyarországi viszonyokat is figyelembe véve – megalkották az érintett ágazatok listáját.

A jogszabályi háttér megalkotásának első terméke a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról szóló 2080/2008. (VI. 30.) Korm. határozat, amely kihirdette a Zöld könyvet. A kormányhatározat ezenfelül elrendelte az ágazati konzultációk lefolytatását és a szabályozási terv létrehozását is. A felelősségi körök és a feladatok felosztásának szabályozása érdekében kiadták az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szóló 1249/2010. (XI. 19.) Korm. határozatot a 2008/114/EK tanácsi irányelvnek való megfelelés érdekében végrehajtandó kormányzati feladatokról.³⁸

E kormányhatározat az európai kritikus infrastruktúrák védelmével kapcsolatos tevékenység végrehajtásának koordinálását a Belügyminisztérium hatáskörébe utalta. Ugyancsak a

³⁶ 2080/2008. (VI. 30.) Korm. határozat a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról

³⁷ A kritikus infrastruktúra védelem fogalmi rendszere, hazai és nemzetközi szabályozása. Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács, 2011 <http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/382-a-kritikus-infrastruktura-vedelem-fogalmi-rendszere-hazai-es-nemzetkozi-szabalyozasa.pdf> (A letöltés ideje: 2019. november 24.)

³⁸ 1249/2010. (XI. 19.) Korm. határozat az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szóló, 2008. december 8-i 2008/114/EK tanácsi irányelvnek való megfelelés érdekében végrehajtandó kormányzati feladatokról.

belügyminiszter feladata lett a nemzeti kapcsolattartó pont fenntartása, az azonosítás és kijelölés folyamata során szükséges többoldalú megbeszélések szervezése. A honvédelmi kritikus infrastruktúrák tekintetében az intézmény- és követelményrendszer kidolgozását a Honvédelmi Minisztérium látta el. A kormányhatározat a kormány feladatákként éves jelentési kötelezettséget írt elő az Európai Bizottság felé, mégpedig a feladatok kivitelezéséről, a kijelölt európai létfontosságú rendszerelmekről, az ezek által érintett tagállamok számáról, valamint az alkalmazott elvárásokról, feltételekről. Az Irányelvekben foglaltak szerint a kijelölt európai kritikus infrastruktúrákra vonatkozóan, ágazatokra lebontva jelentést kellett készíteni a sérülékeny pontokról, a lehetséges veszélyekről és a kockázat típusairól.

A szabályozás a 2012–2013-as évek során gyorsult fel, amikor is hatályba lépett a létfontosságú rendszerek védelméről szóló törvény (Lrtv.),³⁹ valamint annak végrehajtási rendelete (Vhr.),⁴⁰ melyek az európai uniós Irányelv hazai implementációjának alapjául szolgáltak.

Az Lrtv. és a Vhr. mellett minden ágazat elkészítette a saját ágazati rendeletét, ami tartalmazza az adott ágazatra vonatkozó speciális szabályokat. Tekintettel arra, hogy az Lrtv. ágazatokat tartalmazó mellékletében a honvédelmi ágazat – kezdetben – a rendvédelemmel volt összevonva, a honvédelmi ágazat speciális szabályait tartalmazó rendelet csak a két ágazat – szabályozás szerinti – különválásakor születhetett meg.

Az ágazatokkal kapcsolatban alapvetés, hogy minden ágazat csak a saját ágazatához tartozó rendszerelmet jelölhet ki létfontosságúvá. Ettől eltérő szabályozás jött létre a honvédelmi ágazat vonatkozásában a honvédelem komplex feladatrendszerére tekintettel, amely lehetővé teszi más ágazatba tartozó rendszerelmek kijelölését is honvédelmi érdekből.

A honvédelmi létfontosságú rendszerelmek védelme

a) Jogi és szervezeti feltételek kialakítása

Jóllehet a létfontosságú rendszerek védelme európai uniós irányelvek alapján jött létre, a honvédelem szempontjából figyelembe kell vennünk a NATO-tagságból eredő kötelezettségeinket is. A két nemzetközi elvárás alapján alakították ki a honvédelmi létfontosságú rendszerelmek védelmét Magyarországon.

Elsőként kiadták a honvédelmi létfontosságú rendszerelmek védelméről szóló ágazati kormányrendeletet,⁴¹ amely magába foglalta a nemzeti létfontosságú rendszerelmek honvédelmi ágazati kritériumait, az ágazaton kívüli és belüli eljáró hatóságokat, a létfontosságú rendszerelmek azonosításával, kijelölésével és ellenőrzésével kapcsolatos szabályokat. A kormányrendelet kidolgozását követően, az ágazati részletszabályok megállapítása érdekében, kidolgozták a vonatkozó HM-utasítást⁴² is.

³⁹ 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről.

⁴⁰ 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról.

⁴¹ 359/2015. (XII.2.) Korm. rendelet a honvédelmi létfontosságú rendszerelmek azonosításáról, kijelöléséről és védelméről.

⁴² 46/2016. (VIII. 25.) HM utasítás a honvédelmi létfontosságú rendszerelmek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről, valamint az ezzel összefüggő adatok nyilvántartásáról.

A jogszabályi keret megalkotásával létrejött a honvédelmi létfontosságú rendszerekkel kapcsolatos hatósági feladatkör-megosztás, mely alapján a HM Hatósági Főosztály látja el a honvédelmi ágazat vonatkozásában a kijelölő hatósági feladatokat, a HM Védelmi Igazgatási Főosztály (HM VIF) pedig javaslatot tesz a honvédelmi létfontosságú rendszerelemek kijelölésére, nyilvántartást vezet a közülük már kijelöltekről, továbbá ellenőrzést koordináló szervként összehangolja a kijelölt rendszerelemek kétévenkénti ellenőrzését.

A HM VIF feladatkörében újonnan megjelenő feladatra kezdetben nem volt dedikált szervezet, azonban a Speciális Objektumok és Létfontosságú Infrastruktúra Osztály (SOLIO) megalakulásával megkezdődött a hatósági munka személyi és tárgyi feltételeinek megteremtése. A SOLIO megalakulását követően alakították ki az eljárás módszertanát.

b) Módszertani segédlet (Útmutató)

2017-ben a HM VIF kidolgozta és kiadta „A honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről és nyilvántartásáról szóló módszertani segédlet” című kiadványt, amely kiváltképpen a potenciális honvédségi üzemeltetőknek, az azonosítási és kijelölési eljárásban részt vevő szakértőknek, valamint az ellenőrzésben részt vevőknek szól.

A dokumentum bemutatja a létfontosságú rendszerekkel és létesítményekkel kapcsolatos általános és a honvédelmi ágazatra vonatkozó speciális szabályokat, az azonosítási és javaslattevési eljárást, a kijelölést, leírja a létfontosságú rendszerelemek kijelölését követő nyilvántartásba vétel rendjét, továbbá összefoglalja az ágazaton belüli és kívüli ellenőrzés rendszerét. A melléklet tartalmazza a honvédelmi ágazati és horizontális kritériumokat, az üzemeltető által elkészítendő azonosítási jelentés, valamint az ellenőrzésről készítendő jegyzőkönyv mintáját, továbbá az Üzemeltetői Biztonsági Terv felépítését. A szakmai visszajelzések alapján a módszertani útmutató olyan, a létfontosságú rendszerelemekkel kapcsolatban elkészült hiánypótló kiadvány, ami jelentősen megkönnyíti az eljárásban részt vevők feladatainak végrehajtását és számukra elméleti, gyakorlati tudást is kínál.⁴³

c) A létfontosságú rendszerelemek azonosítása, javaslattevés

A létfontosságú rendszerelem kijelölése történhet annak alapján, hogy az üzemeltető felméri az üzemeltetésében lévő rendszerelmeket, majd azonosítja azokat, amelyek a kritériumok alapján létfontosságúak lehetnek, az azonosítás elvégzéséről pedig jelentést készít.

A kijelölés ezenfelül történhet javaslattevés alapján is, és a honvédelmi rendszerelemek esetében ez vált meghatározóvá. A vonatkozó jogszabályok megjelenését és a módszertan kidolgozását követően, 2017. első negyedévében megkezdődött a létfontosságú rendszerek felmérése javaslattevés céljából. Az előzetes felmérés keretében a honvédségi szervezeteknek fel kellett mérniük az üzemeltetésük alatt álló, potenciális honvédelmi létfontosságú rendszerelmeket, azaz a honvédségi objektumokat, létesítményeket, eszközöket, szolgáltatásokat, képességeket, és nyilatkozniuk kellett arról, hogy a horizontális, valamint ágazati kritériumok

⁴³ Balogh Miklós, Dobos József, Góz Adrien, Keszely László, Pállai Ferenc, Ronkovich Milán: A honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosításáról, kijelöléséről, ellenőrzéséről és nyilvántartásáról szóló módszertani segédlet, Zrínyi Kiadó, 2017.

teljesülnek-e. A felmérést minden honvédségi szerv végrehajtotta, ennek alapján megkezdődött a honvédelmi létfontosságú rendszerelemek beazonosítása és kijelölése a HM jogi és igazgatási ügyekért felelős helyettes államtitkára által elfogadott ütemterv alapján.

A kijelölési eljárást – más ágazattól eltérően – úgy bonyolítják le, hogy az ágazati javaslattevő és ágazati kijelölő hatóság az együttműködő, véleménynyilvánító és egyéb bevont szakmai szervek részvételével helyszíni vizsgálatot folytat le. Ennek során a potenciális üzemeltető bemutatja a tevékenységét, az ágazati és horizontális kritériumoknak való megfelelést, majd helyszíni bejárás segítségével a potenciális létfontosságú rendszerelem működését. A helyszíni vizsgálaton szerzett információk és megbeszélés alapján a HM VIF elkészíti javaslatát, amit megküld a HM Hatósági Főosztály mint kijelölő hatóság felé. A kijelölő hatóság a beérkezett javaslat alapján felszólítja az üzemeltetőt azonosítási jelentés elkészítésére és benyújtására. A kijelölésre az azonosítási jelentés és/vagy a javaslattevő hatóság javaslata alapján kerül sor.

Az eljárásnak köszönhetően elsők között sikerült azonosítani a kiemelt jelentőséggel bíró honvédségi alakulatokat, a stratégiai fontosságú honvédségi gyártó-, javító-, tároló-, illetve elosztókapacitást képviselő gazdasági társaságokat, valamint olyan képességeket, melyek kiesése a honvédelmi ágazat működésképtelenségét vagy súlyos zavarát okozná.

Az eljárások során kiemelt figyelmet kapott az üzemeltetőkkel történő kapcsolattartás, továbbá az, hogy minden szükséges segítség és információ az üzemeltetők rendelkezésére álljon a feladat ellátásához. Ennek érdekében kidolgozták az azonosítási jelentés elkészítéséhez szükséges útmutatót, mely lépésről lépésre bemutatja az jelentés elkészítésének menetét. Minthogy a tapasztalatok szerint az üzemeltetők számára a legtöbb nehézséget a kockázatelemzés okozta, az útmutató tartalmazta a kockázatelemzés elkészítéséhez szükséges lépéseket is. Ennek köszönhetően kiküszöbölhetőkké váltak a beérkező azonosítási jelentésekkel kapcsolatos pontatlanságok vagy hiányok, ami felgyorsította az eljárást.

Az üzemeltető által elkészített azonosítási jelentést – a kijelölő hatósághoz történő beérkezését követően – megküldik a javaslattevő hatóság, azaz a HM VIF részére. A javaslattevő hatóság az illetékes szakmai szervek bevonásával egyeztetést folytat le az azonosítási jelentésben foglaltakkal, a honvédelmi ágazati kritériumok teljesülésével és a kockázatelemzéssel kapcsolatban. A beérkező javaslatok, vélemények feldolgozását követően elkészül az azonosítási jelentés véleményezése, amit megküldenek a kijelölő hatóság részére.

A szakmai véleménynyilvánítás megkönnyítése érdekében a szakmai szervek részére elkészült egy véleményező minta, ami tartalmazta a kijelölésre irányuló javaslat általános szövegét, valamint a honvédelmi ágazati kritériumok teljesülésére vonatkozó szakmai indokolás mintáját. A mintadokumentum bevezetése révén a vélemények összegzése és az ágazati kritériumok szakmai szempontból történő alátámasztása hatékonyabbá vált.

A javaslattevő hatóság az összegzett véleményét megküldi a kijelölő hatóságnak. A kijelölő hatóság ezt követően kikéri a szakhatóság állásfoglalását a horizontális kritériumok teljesüléséről. A beérkezett szakmai vélemények alapján a kijelölő hatóság határozatot hoz a kijelölésről vagy a kijelölés visszavonásáról, az esetleges hiánypótlásról, majd felszólítja az üzemeltetőt Üzemeltetői Biztonsági Terv (ÜBT) benyújtására.

A kijelölést követően a kijelölő határozatot megküldik a nyilvántartó hatóság, azaz a HM VIF részére. A kijelölő határozat tartalmazza az ÜBT elkészítésének határidejét, valamint a biztonsági összekötő személy adatközlő lapját. A nyilvántartó hatóság nyilvántartja a kijelölő

határozatot, az azonosítási jelentést, az ÜBT-t, valamint a biztonsági összekötő személlyel kapcsolatos adatokat.

d) Ágazaton kívüli kijelölés és speciális jogkörök

A honvédelmi ágazat sajátossága, hogy a HM VIF, mint honvédelmi ágazati javaslattevő hatóság, a honvédelmi létfontosságú rendszerek azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 359/2015. (XII. 2.) Korm. rendelet 4.§-a alapján ágazaton kívüli – vagyis nem a honvédelmi ágazathoz tartozó – rendszerelemek honvédelmi létfontosságúvá történő kijelölésére irányuló javaslatot is tehet más ágazatok kijelölő hatóságainál, amennyiben ezen rendszerelemek kijelölése a honvédelmi érdekek maradéktalan érvényesülése érdekében feltétlenül indokolt.

Ennek alapján 2018-ban megkezdődött a honvédelmi ágazaton kívüli, de honvédelmi szempontból potenciálisan létfontosságú rendszerelemek felmérése, elsők között azonosítva az infokommunikációs technológiákat és az egészségügyi ágazat több, honvédelmi szempontból fontos rendszerelemét, aminek eredményeképpen számos rendszerelem azonosítására és kijelölésére került sor.

2019. végén befejeződött a honvédségi szervezetek létfontosságú rendszerelemként történő beazonosítása és kijelölése, valamint a stratégiai fontosságú honvédségi gyártó-, elosztó-, tárolókapacitást képviselő gazdasági társaságok felmérése és kijelölése. Ugyanebben az évben kidolgozták a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény módosítását, ami lehetővé tette azt, hogy a nem honvédelmi ágazatba tartozó létfontosságú rendszerelemet honvédelmi érdekből a honvédelmi ágazat kijelölő hatósága kijelölheti. Ezenfelül a honvédelmi létfontosságú rendszerelemek üzemeltetőinek – a kijelölő határozatban meghatározottak alapján – fel kell tüntetniük az ÜBT-ben az illetékes honvédelmi szervekkel történő kapcsolattartás és együttműködés rendjét.

A COVID-19 járvány hatásai a létfontosságú rendszerelemek védelmére

A koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről szóló 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozatban megalakították a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoportot, melynek fő feladata az ország működése szempontjából létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok azonosítása, továbbá a felügyelet esetleges átvételéhez szükséges előkészületek megtétele.

2020. április 6-án hatályba lépett a veszélyhelyzet során alkalmazandó egyes honvédelmi tárgyú szabályokról szóló 86/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet), amely a létfontosságú rendszerelemek védelmével összefüggésben az alábbiakat rendelte el:

- a veszélyhelyzet idején az összes ágazat tekintetében a HM a javaslattevő, a kijelölő, a nyilvántartó és az ellenőrzést koordináló szerv;
- a kijelölési eljárást hivatalból kell lefolytatni az eljárás megindításától számított két napon belül, mellőzve a szakhatósági és egyéb véleményezési eljárásokat;

- a kijelölő határozattal szemben jogorvoslatnak helye nincs, bíróság előtt nem támadható meg;
- amennyiben a HM által kijelölni szándékozott rendszerelem vonatkozásában már folyamatban van a saját ágazati hatóságok által megkezdett kijelölési eljárás, úgy a saját ágazati hatóság felfüggeszti az eljárását a HM döntéséig;
- a veszélyhelyzet megszűnését követő 60. napig felül kell vizsgálni a veszélyhelyzet alatt lefolytatott kijelölési eljárásokat.

A Korm. rendelet tehát biztosította a szükséges hatásköröket és a gyorsított eljárásrendet a HM hatóságai részére a kijelölési eljárások lefolytatására, ez alapján mind az ágazati kijelölő hatóság (HM Hatósági Főosztály – HM HF), mind az ágazati javaslattevő hatóság (HM Védelmi Igazgatási Főosztály) megkezdhetette az eljárások előkészítését. A tervezés alapja a stratégiai fontosságú vállalatok listája volt, amely a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport feladatkörében készült el.

A veszélyhelyzetben a kijelölési eljárást gyorsított és egyszerűsített formában folytatták le. Ennek első lépéseként a HM a Honvédelmi Irányító Törzsek útján kiküldött egy „előzetes felmérő lapot” a stratégiai fontosságú vállalatok listáján szereplő szervezetekhez, amelyben a szervezetek nyilatkoztak arról, hogy – álláspontjuk szerint – megfelelnek-e a létfontosságú rendszerelemekre vonatkozó ágazati és horizontális kritériumoknak. A kitöltött felmérő lapokat a HM VIF megküldte a HM HF részére a gyorsított kijelölési eljárás elősegítése céljából. Ezzel egy időben a HM VIF folytatta az ágazaton kívüli potenciális honvédelmi létfontosságú rendszerelemek azonosítását is, amelynek eredményeként a közlekedési és az agrárgazdasági ágazatban több potenciális létfontosságú rendszerelem vonatkozásában tett javaslatot a HM HF részére kijelölés céljából.

A veszélyhelyzet megszűnését követően, 2020. augusztus 16-ig (a korábban meghatározott 60 napos határidő leteltéig) megtörtént a különleges jogrend ideje alatt kiadott, létfontosságú rendszerelemek kijelölő hatósági határozatok felülvizsgálata. A felülvizsgálat során a kijelölő hatóság a határozataiban a kijelölést vagy visszavonta, vagy fenntartotta, és erről az érintett szervezetet tájékoztatta. A kijelölések visszavonása elsősorban azon vállalatok esetében történt, amelyeknek a kijelölése szoros összefüggésben volt a COVID-19 járvány miatt kihirdetett veszélyhelyzettel, illetve az annak idején végrehajtandó különleges jogrendi feladatokkal. A kijelölések fenntartására viszont fő szabály szerint azokban az esetekben került sor, amelyeknél az érintett rendszerelem létfontosságúvá minősítése nem csupán a pandémiás helyzetek eredményes leküzdéséhez, hanem más jellegű különleges jogrendi feladatok végrehajtásához is szükséges, vagy különleges jogrend hiányában is indokolt.

3. Jövőkép

A jelenleg folyamatban lévő kijelölések és felmérések lezárásával új célként jelenik meg további ágazatok felmérése és azonosítása, valamint az ellenőrzésekkel kapcsolatos módszertan kidolgozása, mivel még nem került sor ez idáig ellenőrzésre. A jogszabályok által kötelezően előírt ellenőrzéseket – a pandémiás helyzet megszűnését követően – ütemezett módon, éves ellenőrzési terv alapján fogják lefolytatni.

Másik nagy mérföldkőnek lesz tekinthető a honvédelmi létfontosságú rendszerelemekkel kapcsolatos riasztási rendszer kialakítása és a reagálás módszertanának kidolgozása, amelynek megtörténte után a HM VIF ajánlást készít ezen információknak a honvédelmi létfontosságú rendszerelem ÜBT-jébe történő bedolgozására. A változtatástól azt várjuk, hogy az üzemeltető az üzemmenetben történő fennakadás és zavar esetén gyorsan tájékoztatni tudja az érintett szervezeteket.

Az elmúlt években megjelent jogszabályok, kiadott dokumentumok és végrehajtott kijelölések eredményeképpen a jövőben a gyakorlati megközelítés kerül a középpontba. Ennek révén a tényleges védelem gyakorlati megvalósításának lehetőségei lesznek a kidolgozó- és tervezőmunka fókuszában.

Már most érzékelhető, hogy a honvédelmi ágazat a létfontosságú rendszerek védelmének feladatrendszerében egyre nagyobb szerepet kap. A honvédelmi ágazat kijelölő hatósági hatáskörének kiterjesztése – azaz, hogy más ágazatban is ki tud jelölni honvédelmi szempontból létfontosságú rendszerelemet – átszakította az ágazatok közötti merev határokat. Az Lrtv. Vhr. módosításával a honvédelmi ágazat rendszeresen információt kap a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságtól mint általános nyilvántartó hatóságtól annak érdekében, hogy segítse az ágazaton túlmutató eljárások menetét. Ennek köszönhetően a jövőben lehetőség nyílik átfogó védelem kialakítására is.

Ronyecz Lilla

A VÉDELMI IGAZGATÁS ELŐTT ÁLLÓ ÚJ KIHÍVÁSOK, A HIBRID HADVISELÉssel SZEMBENI NEMZETI ELLENÁLLÓ KÉPESSÉG, A POLGÁRI FELKÉSZÜLTség KÉRDÉSEI

Bevezetés

Jóllehet a védelmi igazgatás a széles értelemben vett közigazgatás része, mégsem mondható el róla, hogy standard közigazgatásjogi és eljárási szabályok közé szorított, kizárólagosan hivatali keretekben működő, merev, adminisztrációs jellegű tevékenységrendszerrel van szó. Ellenkezőleg: a mindennapi gyakorlatban egy dinamikusan változó, élő, interaktív, rendkívül gyakorlatias feladatellátással találkozhatunk. A rendszer és a tevékenység funkciója az ország, a közigazgatás, a nemzetgazdaság, és – nem utolsósorban – a lakosság védelmének a megszervezése a legkülönbözőbb fenyegetésekkel szemben. Ezen alaprendeltetés önmagában hordozza a szerteágazó tevékenységi területekből fakadó színességet, sokoldalúságot, végeredményképpen kialakítva és működtetve egy, az országot és a társadalmat egészében átfogó komplex rendszert.

Ahhoz, hogy a védelem, illetve annak megszervezése hatékony legyen, folyamatosan igazodnia kell az állandó változó, formálódó biztonsági környezethez nemzeti, regionális és globális dimenziókban egyaránt, továbbá meg kell, hogy feleljen a mindenkori nemzeti értékeknek, érdekeknek, illetve társadalmi, politikai, szakmai követelményeknek. A védelmi igazgatásban dolgozók jól érzékelik, hogy a biztonsági környezetben, illetve a döntés-előkészítők, döntéshozók, valamint a lakosság biztonságpercepciójában bekövetkezett változások milyen gyorsan begyűrűznek a védelmi igazgatás feladatrendszerébe, melynek elemi érdeke, egyben vele szembeni követelmény, hogy a lehető legrövidebb idő alatt alkalmazkodjon az új kihívásokhoz.

A teljesség igénye nélkül, a rendszerváltástól napjainkig terjedő időszakból kiemelhető az új, demokratikus alkotmány megszületése a fegyveres erők civil kontrolljával, vagy a merőben új minősített időszak – vagy, ahogy napjainkban nevezzük, különleges jogrendi – szabályozásával. A védelmi igazgatás strukturális felépítését és működését alapjaiban módosította a tanácsrendszerrel átállás a valóban autonóm önkormányzati közigazgatási rendszerre. Napjainkig komoly fejtörést okoz a piacgazdasági alapokra helyezett nemzetgazdaság védelmi célú felkészítésének és mozgósításának a problematikája, beleértve a honvédség, a rendvédelmi szervek és a közigazgatás különleges jogrendi igényeinek a kielégítését, illetve a honvédelmi feladatok végzéséhez, továbbá a lakosság ellátásához szükséges tartalékolási szisztéma és kapacitás kiépítését és fenntartását.

E gyakorlatias kérdéskörökön kívül, a kilencvenes éveket, valamint a 21. század első évtizedét a biztonságról alkotott felfogásunk alapvető megváltozása, és ebből fakadóan a fenyegetésekre, kihívásokra történő reagálással kapcsolatos gondolkodásmód radikális átalakulása jellemezte. A hidegháborús időszak lezárulását követően a világ az „intézményesült rendtelenség” korszakába lépett, ahol a korábban beazonosítható és kiszámítható fenyegetések helyét átvette a nagyfokú bizonytalanság. E tendencia napjainkban is folytatódik, melynek kapcsán fel kell készülnünk arra, hogy a támadás, fenyegetés elvileg bárhol, bármikor, bármilyen formában érkezhessen. Mindez kikényszerítette a standard, statikus tervek helyetti rugalmas válaszadás gondolkodásmódjára történő áttérést. A pusztára reagálásra, a következmények felszámolására való törekvést felváltotta a megelőzés, a felkészültség előtérbe kerülése.

A hagyományos katonai fenyegetések valószínűségének nagymértékű csökkenése következtében a biztonság szűk – katonai és katonapolitikai – értelemben vett felfogását rövid idő alatt felváltotta annak átfogó, komplex értelmezése, ahol a biztonság egyéb (nem katonai) dimenziói (ld. politikai, diplomáciai, gazdasági, környezeti, társadalmi dimenziók) együttesen jelentkeztek biztonságfelfogásunkban. A korszakot jellemző válságok pusztára katonai erő alkalmazásával már nem voltak többé eredményesen megoldhatók. A válságkezelés célja sem az ellenség elpusztítása, legyőzése, gazdaságának lerombolása, harcképtelenné tétele volt, hanem éppen ellenkezőleg, a béke feltételeinek megteremtése, majd annak megőrzése, az élet normális mederbe történő visszaterelése. A válságkezelési missziók fő célkitűzései közé lépett elő többek között a közigazgatás és az igazságszolgáltatás megszervezése, a közlekedési hálózat fejlesztése, iskolák, kórházak építése, felszerelése, hogy csak a legjellemzőbbeket említsem. Mindez elengedhetetlenné tette a civil szakértők bevonását a válságkezelő műveletekbe, akik a válság sújtotta régió újjáépítési feladatait végezték, miközben a katonák szerepe a biztonságos környezet megteremtésére és fenntartására fókuszált. E válságkezelési technika nőtte ki magát az idők folyamán az úgynevezett átfogó megközelítés koncepciójává, amely napjainkig is meghatározó szerepet játszik a válságkezelés elméletében és gyakorlatában egyaránt. Egy mondatban a koncepció lényege úgy foglalható össze, hogy a rendelkezésre álló civil és katonai képességeket együttesen, koordináltan kell alkalmazni a korunkat jellemző komplex válságok megoldásában.

A teória azóta is dinamikusan fejlődik, változik, különböző válfajai jelennek meg (lásd összkormányzati vagy össznemzeti megközelítés), az alapgondolat azonban továbbra is érvényes és meghatározó.

A nemzetközi tendenciákkal összhangban Magyarország is átfogó módon értelmezi a biztonságot, ennek megfelelően az átfogó megközelítés megjelent a Nemzeti Biztonsági Stratégiában (NBS) és a Nemzeti Katonai Stratégiában (NKS) is. A HM Védelmi Hivatal 2010-ben tűzte zászlajára az ebből adódó feladatok érvényesítését a védelmi igazgatási rendszer által. E törekvés során kialakult az átfogó megközelítésnek egy sajátos, nemzeti szintű értelmezése, amely szerint a civil-katonai együttműködésnek nem kizárólagosan a nemzetközi missziókban van helye és létjogosultsága, hanem a belső, nemzeti szintű komplex válságok kezelésében is.

Az NBS-ben lefektetett alapelvek gyakorlati megvalósulását illetően elmondható, hogy létrejöttek és működnek tárcák, illetve különböző válságkezelő szervek közötti horizontális együttműködést koordináló testületek és szervek. Ide sorolhatjuk többek között a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot (KKTB), a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs

Tárcaközi Munkacsoportot (HIKOM), a Terrorellenes Koordinációs Bizottságot, vagy a Terrorellhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központot. E szervezetek kétségtelenül az átfogó megközelítés irányába történő bizonyos fokú elmozdulás megtestesüléseként foghatók fel, azonban egyetemes jellemzőjük, hogy alapvetően valamely ágazathoz és annak szűkebb értelemben vett feladatrendszeréhez kapcsolódnak. Ennek következtében továbbra is egy ágazati szegmensek mentén megosztott nemzeti válságkezelésről beszélhetünk Magyarországon vonatkozásában.

A teljes körű, nemzeti szintű átfogó megközelítés megvalósításához még számos alapvető feltétel hiányzik, mint például:

- nem rendelkezünk olyan döntés-előkészítő és döntéshozatali mechanizmussal, amely a válságok teljes spektrumát, vagy legalább több típusú válság kezelését lefedné,
- hiányzik a válsághelyzetek elemzéséhez, értékeléséhez szükséges egységes kritériumrendszer,
- nem rendelkezünk nemzeti szintű, integrált, korai előre jelző, figyelmeztető és riasztási rendszerrel,
- nem létezik egyszilárd válságkezelési koordinációs struktúra és mechanizmus.

Mindezekkel a hiátusokkal együtt Magyarországon 2010 óta komoly fejlődés tapasztalható a nemzeti szintű átfogó megközelítés kialakításában, és beigazolódott, hogy az átfogó megközelítés a nemzetközi válságkezelési műveletek mellett a belső, nemzeti válságok tekintetében is megfelelő gondolkodásmódnak, hatékony együttműködési formának tekinthető. Rendszeressé és néhány feladat (pl. a NATO Válságreakálási Rendszerével összhangban lévő Nemzeti Intézkedési Rendszer, Befogadó Nemzeti Támogatás, katasztrófavédelem) tekintetében intézményesítetté vált a civil, rendvédelmi és katonai szervezetek közötti együttműködés. Ma már szinte evidenciának számít az, hogy mind honvédelmi, mind katasztrófavédelmi jellegű gyakorlatok kapcsán kölcsönösen bevonják a honvédségi, illetve a katasztrófavédelmi erőket és eszközöket, az ország fegyveres védelmének a tervezését rendvédelmi és civil szakértők is támogatják, a központi, a területi és a helyi védelmi igazgatási szervezetek szoros együttműködésben, egymást támogatva látják el a védelmi igazgatási feladataikat.

Magyarországon tehát elindult az átfogó megközelítésnek egy sajátos, a klasszikus – a nemzetközi missziókra alkalmazott – felfogástól különböző válfaja, amely a nemzeten belüli erőforrások, civil és katonai képességek összehangolt, hatékony felhasználására irányul és elsősorban belső, nemzeti válsághelyzeteinkre, illetve az azokra történő felkészülésre fókuszál. Mindezek fontosságát senki sem kérdőjelezte meg, ugyanakkor általánosságban kialakult az a vélemény, hogy ez nem a valódi átfogó megközelítés, hiszen az alapvetően nemzetközi összefüggésben értelmezhető.

A nemzeti szintű átfogó megközelítés kérdése azonban hamarosan újra felmerült, viszont egy egészen más kontextusban, mégpedig a nemzetközi biztonság körülményeiben bekövetkezett új fejleményekkel kapcsolatban. A hosszú évek óta elhúzódó ukrainai válsághelyzet 2014-ben lépett igazán akut fázisába, amikor a Krím-félsziget elcsatolása, majd a kelet-ukrainai események gyökeresen megváltoztatták az európai biztonsági környezetet és felfogást. Bekerült a köztudatba az azóta is igen népszerű „hibrid hadviselés” fogalma, amellyel kapcso-

latban a védelmi igazgatás rendszerének teljesen új és igen komoly kihívásokkal kellett és kell napjainkban is szembenéznie. A jelen tanulmány célja az e kihívásokra adott, illetve adandó válaszok kérdéseinek rövid összefoglalása, elsősorban a NATO biztonságfelfogásában bekövetkezett változások fényében.

A NATO irányváltása az ukrajnai események kapcsán

*„Senki sem tudja, mit szándékozik Szovjet-Oroszország és kommunista nemzetközi szervezete tenni a közeljövőben, vagy melyek a terjeszkedő és új hitre térítő törekvéseinek a határai, ha egyáltalán vannak ennek határai.”*⁴⁴ E szavakkal figyelmeztette Churchill a világot 1946. március 5-én, a missouri Fultonban, a Westminster Egyetemen tartott beszédében. A korábban elhunyt nagy barát és harcostárs, Roosevelttel élete utolsó napjáig nem osztozott Churchill ezen aggodalmaiban, azonban a II. világháborút közvetlenül követő események hamar más belátásra bírták a tengerentúli politikai vezetőket. Sztálin berlini blokádját nem hagyott kétséget az új veszély elleni összefogás szükségességét illetően, amely folyamat 1949. április 4-én az Észak-Atlanti Szerződés Szervezetének megalakulásához vezetett.

A NATO a hidegháború szülötte, így ennek megfelelően alakult az ellenségképe, a védelem irányultsága, illetve módja évtizedeken keresztül. Ismertek voltak az ellenség politikai törekvései, geopolitikai, stratégiai célkitűzései, katonai potenciálja, hadművelési elképzelései, tervei. A Szovjetunió összeomlása és a Varsói Szerződés megszűnése kapcsán azonban egyik napról a másikra minden bizonytalanná vált, ami korábban egyértelmű és világos volt. A NATO hirtelen ellenség nélkül maradt, megszűnt a létrehozását kiváltó fenyegetés, és mindez komoly identitási dilemmákat váltott ki, számos kérdőjelet állítva a Szövetség rendeltetését, jövőképét, további elképzeléseit illetően. A kilencvenes években kialakult egypólusú világrendszert jellemző biztonságpolitikai környezet gyökeresen eltért a hidegháborús időszaktól, és a NATO elsősorban a Szövetség területén kívül eső béketámogató, illetve stabilizációs és újjáépítési műveletekben találta meg az erőfeszítések fő irányát. A hagyományos kollektív védelem feladatrendszere természetesen egyetlen percre sem merült feledésbe, és továbbra is az első helyen szerepelt a NATO-csúcsértekezletek közös közleményeiben. Mindazonáltal, a hangsúly egyértelműen átterelődött az úgynevezett „nem 5. cikk szerinti”, vagy a hazai szóhasználatban „missziós” feladatok irányába.

Ezt a mintegy két évtizedig tartó tendenciát egy újabb rendkívül gyors és 180 fokos fordulat szakította meg az ukrán válság kirobbanásával, majd a Krím félsziget annektálásával és a kelet-ukrajnai eseményekkel összefüggésben. *„A kiszámíthatatlan, a nemzetközi szerződéseket és a nyugati értékeket negligáló orosz kül- és biztonságpolitika módosította a szövetség orientációját, előtérbe helyezte a keleti határ védelmét. A háború Ukrajnában véglegesen hozzásegítette a NATO-t a 20 éves intenzív művelési időszak lezárásához.”*⁴⁵

⁴⁴ Winston CHURCHILL (1946): *Sinews of peace, 1946*. Delivered on 5 March 1946 at Westminster College, Fulton, Missouri, National Churchill Museum. <https://www.nationalchurchillmuseum.org/sinews-of-peace-iron-curtain-speech.html> (Letöltés: 2019. 04. 20.).

⁴⁵ Szenes Zoltán (2014): *Új bor a régi palackban? A walesi NATO-csúcs*. <http://real.mtak.hu/19039> (Letöltés: 2019.03.03.)

A „rég-új” vetélytárs hirtelen és váratlan megjelenésével a hidegháborúban oly jól megismert szembenállás kezdte ismét tematizálni Európa biztonságpolitikai környezetét. A NATO már-már feledésbe merülő kollektív védelmi mechanizmusa felébredt „Csipkerózsika-álmából” és újra elsődleges fontosságot nyertek a hagyományosan keleti irányból érkező fenyegetések ellen történő felkészülés kérdései. A Szövetség arra is hamar ráébredt, hogy bár a szemben álló fél jól ismert, az ellene korábban kialakított és bevált recept már nem alkalmazható eredményesen a jelenkor biztonsági környezetében.

A 2013 márciusában megjelent „Geraszimov-doktrína”⁴⁶ már sejtette, hogy egészen másfajta hadviselési formára kell készülni a jövőben. Az orosz vezérkari főnök által kifejtett koncepciónak sokan megkérdőjelezték a valódi értelemben vett „doktrína” jellegét, tekintve, hogy egy újságcikkben jelent meg és inkább a szerző sajátos vízióját látszott tükrözni a jövő hadviselésével kapcsolatban. A következő évben azonban a világ megdöbbenéssel tapasztalhatta, hogy az abban lefektetett elveket és módszereket Oroszország szinte betűről betűre, a gyakorlatban is megvalósította, példátlan gyorsasággal és sikerrel.

Geraszimov abból indul ki, hogy a 21. században egyre inkább elmosódik a határ a béke és a háborús állapot között, és növekszik a nem katonai (például politikai, gazdasági, információs, humanitárius) eszközök szerepe a politikai és stratégiai célok elérésében, sőt, sok esetben nagyobb hatásfokot gyakorolnak, mint a fegyveres erő. A katonai képességek mindezeket kiegészítik, jellemzően rejtett formában, mint például a speciális erők által végrehajtott informális akciók. A nyílt katonai erő alkalmazása csak a válság egy bizonyos szakaszában, elsősorban a végső siker elérésének céljából jöhet szóba, gyakran békefenntartó vagy válságkezelő műveletként álcázva, a nagy formátumú katonai erők frontális összeütközése stratégiai és műveleti szinten pedig fokozatosan a múlté lesz. E merőben új, hibrid jellegű technikákkal Oroszország törekszik a konfliktushelyzeteket olyan küszöb alatt tartani, amely még nem váltja ki a NATO részéről az Észak-atlanti szerződés 5. cikkének aktiválását és a szövetséges fegyveres erők alkalmazását.

E régi irányból érkező, ám módszerében, felfogásában merőben új kihívás több vonatkozásban is irányváltásra kényszerítette a NATO-t:

- ismét a figyelem fókuszába kerültek a klasszikus kollektív védelmi feladatok, ám azok megvalósításának mikéntjét már az új hadviselési módszerek és technológiák determinálják,
- az aktuális fenyegetettségekre történő reagálási idő nagymértékű lecsökkenése megköveteli a NATO – és ugyanúgy a tagállamok – belső döntéshozatali rendszerének átalakítását, a döntés-előkészítés és a döntéshozatal jelentős mértékű meggyorsítása érdekében.

A fenti két követelménynek való megfelelés elengedhetlenné teszi egyrészt a NATO mint szövetség szervezeti struktúrájának átalakítását is egy rugalmasabb szervezeti felépítés irányába, másrészt, az egyes tagállamok fenyegetettségi percepcióinak, valamint az azokra történő reagálás mikéntjének az újragondolását. Mivel permanensen azt tapasztalhatjuk, hogy nemzeti szinten a biztonsági környezet változásai szinte „azonnal” begyűrűznek a védelmi igazgatás feladatrendszerébe, e „fronton” is hathatós megújulásra volt szükség.

⁴⁶ Részletesen ld. Galeotti, Mark (2014): *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non-Linear War*. <https://inmoscowshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/> (Letöltés: 2018.04.23)

A nemzeti ellenálló képesség erősítése

Ha védelmi igazgatási szemszögből nézve nagyon tömören össze kívánjuk sűríteni a Geraszimov-doktrína lényegét, azt mondhatjuk, hogy a különböző civil és katonai képességeket együttesen és összehangoltan kell alkalmazni a politikai és a műveleti cél elérése érdekében, miközben a hadviselés korábbi metodikájához képest jellemzően dominánsabbá válnak a nem katonai eszközök. Mindez tulajdonképpen nem más, mint az átfogó megközelítés alapvetésének a megismétlése, kissé új köntösbe öltöztetve.

Mindez egyébként általános hadelméleti szempontból is megállja a helyét, hiszen „*a katonai potenciál, a hadi potenciált képező állományi képességek közül, döntő jelentősége ellenére, illetve azzal együtt is csak az egyik.*”⁴⁷ A hibrid hadviselés specialitása, hogy jóval erőteljesebben, hangsúlyosabban érvényesül a korábbi hadviselési formákhoz képest, olyannyira, hogy a katonai erő alkalmazása nem feltétlenül következik be, és ha mégis szükség van rá, rendszerint csak a konfliktus későbbi fázisában kerül rá sor, várhatóan korlátozott mértékben. Ad absurdum olyan, hibrid jellegű konfliktus, összecsapás is könnyen elképzelhető, ahol katonai eszközök bevetése nélkül (még pusztán demonstratív, elrettentő funkciót is mellőzve) sikerül a helyzetet konszolidálni, így a „hibrid hadviselés” megnevezés második tagja vélhetően időzjelben értendő, és nem beszélhetünk a szó korábbi értelmében vett valódi hadviselésről.

Ha védelmi igazgatási szemszögből próbáljuk meghatározni a hibrid hadviselést, akkor a fentiek alapján elmondható, hogy annak esszenciája: a különböző civil és katonai képességek, erők, eszközök, válságkezelési technikák újszerű, komplex és mindenekelőtt magas fokon koordinált, szinkronizált alkalmazása egy időben, vagy előre pontosan és precízen meghatározott szekvencia szerint. Ebben érhetjük tetten a hibrid hadviselés hatékonyságának a kulcsát, emiatt vált ki szokatlan, az ellenséget sokszor újszerű kihívások elé állító szituációt annak ellenére, hogy korábban is ismert módszerek alkalmazása jellemzi. Mindezt némiképp leegyszerűsítve felállítható a hibrid hadviselés „Montecuccoli-féle” hármas feltételrendszere, mely szerint a hibrid hadviseléshez három dolog kell: koordináció, koordináció és megint csak koordináció.

Kiindulva abból, hogy ezen újszerű hadviselési forma már nem a katonai potenciál kizárólagosságára, még csak nem is az elsődlegességére vagy dominanciájára épül, kézenfekvő, hogy a koordináció a válságkezelés katonai és nem katonai (civil és rendvédelmi) komponensei között kell, hogy megteremtődjék, és ezzel újra visszatértünk az átfogó megközelítés szükségességét elsődlegesen kiváltó tényezőhöz. Mindez nem jelent kevesebbet, mint hogy az átfogó megközelítés, illetve a hibrid hadviselés teóriája mögött egy és ugyanazon ok vagy problémakör húzódik: egymástól alapvetően független szervezeti struktúrák, illetve különböző elvi, szakmai szabályok, eltérő szakmai kultúrák, gondolkodásmódok között szükséges valamilyen szintű harmonizációt megteremtteni, továbbá meg kell szervezni azok együttes, koordinált alkalmazását.

A következő kérdés: hogyan lehet eredményesen védekezni a hibrid fenyegetésekkel szemben? Mivel a kihívások, fenyegetések számos dimenzióban, szektorban, ágazatban, szak-

⁴⁷ Szendy István (2017): *A hadviselés, mint tudományelméleti és tudomány-rendszer-tani kategória*. Hadtudomány XXVII. évf. 2017/3-4 szám, p.126.

területen jelennek meg, magától értetődő, hogy a védelem is a nemzet egészének a bevonásával lehet hatékony. Ennek fényében ismét az átfogó megközelítés elveit kell elővenniünk, és a védelmet összkormányzati, sőt össznemzeti alapon kell megszervezni. Nemrégiben látott napvilágot norvég szakemberek tollából az úgynevezett „totális védelem” koncepciója, amely az együttműködésbe a kormányzati szerveken túl egyre nagyobb mértékben bevonja a civil gazdasági társaságokat, szervezeteket, illetve az egyéneket is úgy, hogy a nemzet az erőforrásait teljes mértékben képes legyen mozgósítani a rosszindulatú vagy ellenséges, hibrid jellegű támadással szemben.

Napjainkban már mind a NATO, mind az EU, illetve a tagállamok a megelőzésre, valamint a felkészülésre helyezik a fő hangsúlyt, vagyis a pusztán az eseményekre történő utólagos reagálás, a következménykezelés önmagában ma már nem életképes védekezési mód. Helyette a nemzeteknek együttesen és külön-külön is, előre fel kell készülniük a különböző, hibrid típusú fenyegetésekre, ennek érdekében növelniük kell az ezekkel szembeni ellenálló képességüket.

Erre vonatkozóan látott napvilágot az egyes társadalmak különböző fenyegetésekkel szembeni ellenálló képességének a növelésére irányuló koncepció, amely „resilience” néven vált ismertté a szakirodalomban. A resilience fogalma az ökológia tudományából ered, ahol egy ökoszisztémának a változásokra adott képességét, a fennmaradási képességét értették alatta. A koncepció gyorsan elterjedt más komplex együttműködések kutató tudományterületeken is. Ma már különböző megfigyelési szinteken (egyéni, közösségi, állami, államok feletti), és számos tudományterületen alkalmazzák, a pszichológiától a közgazdaságtanon keresztül a menedzsmenttanulmányokig. Nem meglepő tehát, hogy a biztonságpolitika tudományterületén is idővel elterjedt a fogalom használata.⁴⁸

A biztonságpolitikában resilience alatt elsősorban az államok felkészültségét és „ellenálló képességét” értjük a különböző fenyegetésekkel szemben, amely a NATO felfogásában a hibrid fenyegetésekhez köthető.⁴⁹ A resilience a társadalom ellenálló, valamint gyors regenerálódásra való képességét jelenti a katonai, politikai, társadalmi, gazdasági, kereskedelmi, kiber-, média-és környezetvédelmi szektorokban öt ért együttes, sokkszerű hatásokkal szemben.⁵⁰ A szilárd és robusztus nemzeti ellenálló képesség egyfajta elrettentésként is funkcionál abban az értelemben, hogy az ellenérdekű fél olyan meggyőződésre juthat, hogy nem érdemes hibrid támadást indítani egy adott nemzet ellen, mivel az várhatóan nem lesz eredményes, vagy ha hoz is valamilyen eredményt, az nem lesz arányos a támadásba befektetett erő kifejtéssel, anyagi ráfordítással. Feltételezhető tehát, hogy a potenciális támadó – fentieket mérlegelve – eláll a szándékától, vagy legalábbis nagyobb eséllyel lehet számítani az események ilyen kimenetelével.

NATO-szemszögből a kívánt szintű ellenálló képesség elérésének egyik kiemelt eszköze a polgári felkészültség (Civil Preparedness). Ennek alapvető oka, hogy a katonai erők alkal-

⁴⁸ Századvég Politikai Iskola Alapítvány (2015): *Honvédelem és Biztonságpolitika*. Stratégiai tanulmány. Kézirat, a szerző birtokában, p.73.

⁴⁹ *Commitment to enhance resilience*. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw, 8-9 July 2016, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133180.htm (Letöltés: 2017.01.05.)

⁵⁰ *Resilience and Article 3*, NATO Official Website https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132722.htm (Letöltés: 2017.01.03.)

mazásuk során jelentős mértékben a polgári szféra támogatására vannak utalva, különösen a közlekedési infrastruktúrák és eszközök, az infokommunikációs és energiaellátó rendszerek vonatkozásában, de említhetjük még az élelem- és ivóvízellátást is. (A műveletek során a katonai szállítások 90 százalékát, a műholdas kommunikáció 50 százalékát, a Befogadó Nemzeti Támogatás 75 százalékát polgári, kereskedelmi forrásokból biztosítják.) A NATO felfogásában a resilience egy sajátos, kétkomponensű feladatrendszerként értelmezhető, mégpedig a polgári felkészültség és a katonai képességek kombinációjaként. A resilience megteremtése, fenntartása, erősítése elsősorban nemzeti felelősség, de az egyes tagállamok ellenálló képességének a növelése egyidejűleg csökkenti a NATO mint egész sebezhetőségét is, ezért elengedhetetlen az egyes tagállamok tevékenységének szövetségi szintű összehangolása. A NATO alapvetésként abból a követelményből indul ki, hogy a nemzeti és NATO katonai erőket a civil oldal erőforrásai minden időben és adekvát módon képesek támogatni, ezért a katonai képességek erősítésének egyik fontos feltétele a polgári felkészültség erősítése, hatékonyabbá tétele.

A védelmi igazgatás helye, szerepe a hibrid fenyegetésekkel szembeni ellenálló képesség kialakításában

Végezetül választ kell még adnunk arra, hogy mindezekkel kapcsolatban hogyan, milyen összefüggések alapján került előtérbe a védelmi igazgatás, milyen szerepe lehet egy alapvetően közigazgatási feladatrendszernek a válságkezelés ezen új aspektusai vonatkozásában?

A válasz elsősorban a védelmi igazgatás struktúrájában rejlik, amely horizontálisan és vertikálisan egyaránt átfogja a védelemben részt vevő közigazgatási és más közreműködő szerveket, a kormánytól a központi államigazgatási szerveken, valamint a megyei és helyi védelmi igazgatási szerveken keresztül egészen a polgármesterekig. E speciális funkciójú „hálózatban” megtalálható tehát az összes potenciális válságkezelő, valamint az azokat irányító közigazgatási szerv, így strukturális oldalról képes bármilyen típusú válság kezelésére, illetve a civil és a katonai oldal közötti kapcsolat biztosítására. A védelmi igazgatás, ezen belül a honvédelmi igazgatás – elsődleges funkciója szerint – egyfajta összekapcsoló szerepet tölt be a válságkezelés különböző résztvevői között. A honvédelmi igazgatás fókuszában kifejezetten a civil és a katonai képességek közötti kapcsolatrendszer, együttműködés áll, így ideális háttérstruktúrárt képez mind az átfogó megközelítésből, mind a polgári felkészültségből adódó feladatok megszervezéséhez, végrehajtásához.

Az elméletet a gyakorlat azonnal vissza is igazolta. 2017-ben a NATO fel kívánta mérni a tagállamok nemzeti ellenálló képességének a helyzetét, és ehhez egy konkrét, gyakorlatias kérdésekből álló kérdőívet állított össze. Hazánkban is – mint minden tagállamban – az első pillanattól egyértelmű volt, hogy a kérdőív kitöltése kizárólag összkormányzati együttműködéssel oldható meg, tekintettel arra, hogy az egyes kérdéscsoportok különböző ágazatok kompetenciájába tartoztak, következésképpen, a kérdésekre adandó válaszok kidolgozása is a védelmi igazgatás szervezet- és kapcsolatrendszerében történt.

A következő, egyben mérföldkőnek számító állomásnak tekinthető, hogy a Szövetség időszakos védelmi tervezési képességfelmérésének (Defence Planning Capability Survey, DPCS) körébe – a katonai képességeken felül – 2017-ben első ízben bekerült a polgári felkészültség is mint önálló terület. Mindez alapvető minőségváltozást jelentett, mivel eddig egy ország védelmi képességének a felmérése során kizárólag a katonai potenciállal számoltak, most azonban a civil képességek intézményesen is bekerültek a tagállamok, illetve a Szövetség arzenáljába.

A 2019-ben megtartott újabb NATO-felmérés keretében ismételten külön szakterületként szerepelt a polgári felkészültség, ami egyértelműen jelezte, hogy a Szövetség a védelmi potenciál egyik meghatározó jelentőségű területeként kezeli azt. Jóllehet a DPCS keretében lefolytatott képesség-felülvizsgálat végrehajtásáért, valamint a NATO szakértőivel történő egyeztetések lefolytatásáért Magyarországon a Honvédelmi Minisztérium a felelős, a polgári felkészültség mint új, önálló részterület az összes ágazat bevonását igényelte. Ennek kapcsán, a kidolgozói folyamatban aktív szerepet játszott a Honvédelmi Igazgatási Koordinációs Tárcaközi Munkacsoport, melynek keretében lezajlottak a tárcaközi egyeztetések a polgári felkészültség tárgykörében.

A képességfelmérés során az ágazatok áttekintették, hogy a NATO kérdőívében megadott feladatkörök, illetve képességek tekintetében melyik minisztérium (ágazat) rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel. Ennek alapján minden tárca kidolgozta a feltett kérdésekre adandó nemzeti válaszokat, azokat a HIKOM-on belül egyeztették és véglegesítették, majd a Honvédelmi Minisztérium az összesített válaszokat megküldte a NATO illetékes szervei részére. A Szövetség a megküldött válaszok alapján készítette el az értékelését a tagállamok összességére vonatkozóan.

Mindezek alapján jól látható, hogy a NATO átfogó képet szeretne kapni arról, hogy milyen szinten valósították meg a tagállamok a polgári felkészültség feladatait a varsói csúcstekezőtett kötelezettségvállalás tükrében. Ezen keresztül megfelelő tervezési alapadatokhoz kíván jutni abban a tekintetben, hogy egy esetleges NATO-művelet kapcsán milyen polgári támogatásra számíthatnak a tagállamok hazai, illetve NATO-vezetésű nemzetközi katonai erői.

Azon túl, hogy a DPCS-el összefüggésben át kellett tekinteni a polgári felkészültség helyzetét, a NATO-kérdőív megválaszolása és az ezzel kapcsolatos sikeres egyeztetések még csak az első állomásnak tekinthetők ebben a témakörben. Mindenképpen továbbgondolást igényel, hogy a jövőben Magyarország hogyan képzei el a polgári és a katonai oldal közötti együttműködés fejlesztését úgy, hogy az egyaránt megfeleljen a saját nemzeti, valamint a szövetségi szintű érdekeknek is.

Ezzel összefüggésben, a katonai oldalnak mindenekelőtt át kell tekintenie azt, hogy mely területeken, mely feladatokhoz, milyen jellegű polgári támogató képességekre tart igényt. Első ránézésre mindez aránylag könnyen behatárolhatóan tűnik, azonban a gyakorlat rámutatott arra, hogy korántsem ilyen egyszerű konkrét, mennyiségileg és minőségileg is meghatározott, adott esetben számszerűsíthető követelményeket felállítani. A honvédelmi tárcánál jelenleg is folyó, nagyobb (nemzeti, illetve szövetségi) tervezési feladatok rávilágítottak arra, hogy a katonai oldal is most keresi azokat a kapcsolódási pontokat, ahol a korábbinál hatékonyabb együttműködést lehet és kell megvalósítani a polgári ágazatokkal.

A civil tárcák vonatkozásában viszonylag gyorsan sikerült beazonosítani, hogy nemzeti jogszabályaink alapján az egyes területekért mely ágazat felelős, illetve azok milyen képességekkel rendelkeznek egy katonai művelet támogatásához. Hiányzik még azonban a meglévő képességek felhasználásának a mikéntje, illetve a különböző ágazatokhoz rendelt képességek alkalmazásának az összehangolása és szinkronba hozása a katonai műveletek végrehajtásával. Ehhez mindenekelőtt rendszeres információcserére lenne szükség már normál, békeidőszakban is. Emellett rendkívül hasznos lenne egy válságkezelési feladatokhoz rendelt, összkormányzati tudástár létrehozása, amely tartalmazza a katonai (mind NATO-, mind nemzeti) oldal által támasztott követelmények, igények meghatározásait, valamint a polgári felkészültség keretében rendelkezésre bocsátható, polgári képességekre vonatkozó információkat. Ehhez jó kiindulópontot adhatnak a DPCS-kérdőívre adott válaszok, ám – minthogy azok inkább a NATO informálását szolgálják – újrastrukturálásuk és a nemzeti célokhoz történő igazításuk mindenképpen szükséges. A tudásháttér mint alapfeltétel megteremtésén túl, előremutató lenne meghatározott alapszenáriók alkalmazásával különböző együttműködési, támogatási mechanizmusok, eljárásrendek kialakítása a katonai és polgári válságkezelő szervek között, melyek alkalmazását rendszeresen gyakorolni és gyakoroltatni szükséges.

Tekintettel arra, hogy a feladatok permanensen jelentkeznek, szükséges a nemzeti ellenálló képesség, valamint a polgári felkészültség feladatrendszerének intézményesítése. Ennek első lépése volt a polgári felkészültség fogalmának nemzeti szintű definíálása és jogszabályban való megjelentetése. A honvédelmi törvény⁵¹ 2019. január 1-én hatályba lépett módosításával az értelmező rendelkezések közé került az alábbi definíció:

„Polgári felkészültség: a honvédelemben közreműködő szervek honvédelmi feladatai ellátása körében végrehajtott, külön meghatározott követelmények teljesítése érdekében végzett tevékenysége, melynek célja a kormányzat folyamatos működésének biztosítása és a katonai műveletek polgári képességekkel történő támogatása békeidőszakban, különleges jogrend idején, valamint a válságkezelés katonai feladatai végrehajtása időszakában.”

A fenti meghatározásból egyértelműen leszűrhető, hogy a polgári felkészültség honvédelmi feladatként integrálódott be a nemzeti jogrendszerünkbe, és az azzal kapcsolatos feladatok a honvédelemben közreműködő szerveket terhelik. Következésképpen, az e körbe tartozó feladatok nemzeti szintű koordinációja a honvédelmi igazgatási szervek hatáskörébe tartozik. Az egymással szorosan összefüggő, ugyanakkor markánsan megkülönböztethető egyes feladatcsoportok, úgymint a kormányzás folytonosságának a biztosítása (amely kifejezés nem kizárólag a kormány mint egyetlen testület tevékenységét foglalja magában, hanem ide kell érteni a teljes államigazgatás folytonosságának a garantálását), valamint a katonai műveletek (melyek nemzeti, illetve NATO-szövetségi kontextusban egyaránt értendők) polgári képességekkel történő támogatása már megfogalmazásában is sugallja, hogy azokat kizárólag összkormányzati, sőt, össznemzeti együttműködésben lehet hatékonyan végrehajtani.

Ezzel összhangban, a honvédelmi törvény beintegrálta a hibrid hadviselés, a nemzeti ellenálló képesség és a polgári felkészültség kérdéskörét a legfontosabb védelmi igazgatási szervek feladatrendszerébe. A törvény értelmében a kormány meghatározza a hibrid fenyegetésekkel

⁵¹ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről.

szembeni ellenálló képesség és védelem feladatait, a honvédelmi miniszter – a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter tájékoztatása mellett – összehangolja a polgári felkészültséggel kapcsolatos feladatok végrehajtását. Az ágazati miniszterek a honvédelmi miniszterrel együttműködve biztosítják a hibrid fenyegetések elhárítása érdekében meghatározott ágazati feladatokat, a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok pedig összehangolják a hibrid fenyegetések elleni védelem, valamint a polgári felkészültség területi feladatait.

E feladatok végrehajtásának mikéntje vonatkozásában azonban szükséges néhány alapvető követelményt lefektetni, tekintettel arra, hogy a védelmi igazgatás rendszerében eddig nem létező, új feladatokról van szó.

Az új Nemzeti Biztonsági Stratégia össznemzeti szinten deklarálja azokat az alapvető kereteket, melyeket a különböző védelmi stratégiákban kell értelmezni, „aprópénzre váltani”. Ezt követhetik a végrehajtás, a megvalósítás részletes követelményei, jogszabályi rendelkezések formájába öntve. A továbbiakban a kormány által kiadott, éves védelmi igazgatási feladattervben határozhatók meg a tárgyévre kítűzött kormányzati feladatok, valamint biztosíthatók a végrehajtáshoz szükséges költségvetési források. A folyamat végén minden ágazat a saját honvédelmi feladatairól szóló miniszteri rendeletében kifejti a polgári felkészültség ágazati feladatait, majd az ágazathoz tartozó, honvédelemben közreműködő szervek mindezeket beépítik a saját honvédelmi intézkedési terveikbe.

Fentiek révén megvalósul a polgári felkészültségi feladatrendszer szerves beépülése a védelmi igazgatás mechanizmusába, létrehozva a nemzeti intézményi kereteket. Mindemellert azonban nem szabad megfelelkezni a NATO eredeti irányvonaláról sem, hiszen a polgári felkészültség – azon túl, hogy elsősorban nemzeti felelősség – szövetségi kontextusban is értelmezendő és alkalmazandó. A NATO folyamatosan fejleszti az erre vonatkozó doktrínáit, iránymutatásait, ezáltal előmozdítva az egyes tagállamok összehangolt feladat-végrehajtását. Erre figyelemmel, a hazai nemzeti rendszer kialakítása során mindenkor ügyelni kell a vonatkozó NATO- (és EU-) elvekkel való összhang megteremtésére és fenntartására, vagyis mindenképpen kerülni kell azt, hogy a hazai rendszer a NATO-tól eltérő irányba fejlődjön.

Az eredményes végrehajtás további feltétele, hogy létezzen effektív információcsere az ágazatok között, melynek alapját egy összkormányzati szinten kialakított tudásbázis tudná megteremteni. Ez egyrészt feltételez egy – ideális esetben minősített információk továbbítására is alkalmas – kormányzati infokommunikációs rendszert, másrészt olyan gondolkodásmódot, amely a „need to know” elve helyett vagy mellett a „need to share” elvét érvényesíti.

Mindez a kölcsönös előnyök elvére épülhetne azzal, hogy amennyiben én megosztom a többi ágazat számára is releváns információt, úgy számíthatok rá, hogy én is hozzá fogok jutni hasonló információkhoz a többi ágazat szerveitől. Egy ilyen jellegű tudásbázis megfelelő alapot képes nyújtani a polgári felkészültség intézkedési tervrendszerének a kialakításához. Ezzel kapcsolatban ugyanis a NATO részéről elvárás, hogy az egymástól elszigetelten létező ágazati tervek között szerves kapcsolati rendszer jöjjön létre, amely – ideális esetben – integrált civil-katonai tervek, de minimálisan a két oldal által koordinált, harmonizált tervrendszer formájában ölthetne testet.

Végül, de nem utolsósorban az elméletet át kell ültetni a gyakorlatba, amely a polgári felkészültséggel kapcsolatos tervekben foglaltak folyamatos gyakorlását, gyakoroltatását jelenti. Ennek megfelelően, több ágazat bevonásával rendszeresen gyakorlatokat kell szervezni mind

nemzeti szinten, mind területi szinten, a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok aktív közreműködésével. E gyakorlatoknak nem kell feltétlenül és kizárólagosan polgári felkészültség néven és tartalommal futniuk, hanem annak elemei beépíthetők más témájú gyakorlatok tematikájába is, hiszen a valós életben sem „vegyszer” kategóriákba sorolható eseményeket kell kezelni.

Mind az intézkedési tervek belső tartalmának, mind a gyakorlatok tematikájának igazodniuk kell a NATO által megszabott irányvonalhoz, amely az úgynevezett hét alapkövetelmény (baseline requirements) formájában jelent meg a NATO-dokumentumokban az alábbi tartalommal:

- a kormányzat folyamatos működőképességének fenntartása,
- a közüzemi szolgáltatások és az energiaellátás folyamatos fenntartása,
- bármilyen okból és irányból bekövetkező, koordinálatlan tömeges mozgások kezelésének képessége,
- az alapvető élelmiszerekkel és ivóvízzel való ellátás folyamatos biztosítása,
- bármilyen okból bekövetkező, tömeges sérülések ellátásának a képessége,
- a nemzeti média- és elektronikus hírközlés, az informatikai hálózat folyamatos szolgáltatásának a fenntartása,
- a közlekedési és szállítási infrastruktúra folyamatos üzemeltetésének a biztosítása.

Fontos megjegyezni, hogy bár a hét alapkövetelmény követendő irányvonalnak tekinthető, a NATO is folyamatosan fejleszti, módosítja az ezzel kapcsolatos doktrinális hátteret. Ezért a nemzeti rendszerünk sem lehet merev kategóriákba, dogmákba szorított, hanem rugalmasnak, megújulásra és alkalmazkodásra képesnek kell lennie, minden esetben lekötve a valós élet megkívánta változásokat.

Jóllehet a hét alapkövetelmény hét különböző szakterületet ölel fel, amelyek más-más ágazatok irányítása alá tartoznak, a polgári felkészültség biztosítása mint feladatrendszer egy összetett, szerteágazó, de mégis koherens egészként kell, hogy megjelenjen. Mindez úgy valósítható meg, ha az egyes szakterületeken jelentkező speciális feladatok nemzeti szinten egyetlen stratégiai ív, koncepció ernyője alatt helyezkednek el. Ebből következően, széles körű horizontális koordináció szükséges az egyes ágazatok között, melyhez – a fentebb említett jellemzői folytán – a védelmi igazgatás ideális háttérstruktúrárt, intézményi keretet képes nyújtani.

Dr. Keszely László ezredes

Befejezés

Az emberi természet „zsigeri reflexből” hajlamos előnyben részesíteni a saját egyéni, illetve szervezeti érdekeket, azonban korunk posztmodern társadalmainak létezési és működési elvei, formái megkerülhetetlenné teszik a szélesebb értelemben vett közösség, a teljes kormányzati, államigazgatási, közigazgatási szervezetrendszer összehangolt fellépését, amelybe be kell vonni a gazdálkodó és más civil szervezeteket, valamint az egyéneket, az állampolgárokat is.

Az államalapításunkat közvetlenül követő évszázadokban az állam egyes funkciói még nem váltak el élesen egymástól. A megyei struktúra élén lévő várkapitány még egymaga testesítette meg a megye közigazgatási, katonai, rendvédelmi, gazdasági vezetői státuszát. Az életviszonyok bonyolultabbá válása indította el azt a specializációt, amely egymástól különálló feladat- illetve szervezeti rendszerek létrejöttét váltotta ki, így azok a közös szervezeti struktúrából kiválva önálló szakmai életet kezdtek élni.

A 21. században a társadalmi lét bonyolultsága, összetettsége soha nem látott mértékben tovább nőtt, azonban – paradox módon – nem (vagy nem csak) a specializálódás további térnyerését hozta, hanem a jelentős mértékben megnövekedett interdependencia ismét közelebb hozta, hozza az egymástól elkülönült ágazatokat, szakterületeket. Az egymástól való távolodás helyett újra egyfajta konvergencia irányába történő elmozdulás tapasztalható, amely különösképpen érzékelhető a védelmi szektorban, hiszen a technikai fejlődés révén létrejött, bonyolult rendszerek – sok tekintetben – sérülékenyebbek, mint a korábban létező struktúrák, emellett, a kölcsönös függésnek „köszönhetően” az egyik elleni támadás hatásai nagyon könnyen láncreakciót válthatnak ki, átgyűrűzve a többi rendszerbe is.

E kihívások ellen csak úgy tudunk eredményesen védekezni, hogy az ágazatok, a szakterületek összeadják a meglévő tudásukat, tapasztalatukat, erőforrásaikat, képességeiket egy összehangolt, összkormányzati, össznemzeti erőfeszítés érdekében. A bonyolult, ugyanakkor kölcsönösen egymásra utalt rendszerekből, alrendszerekből álló, hálózatosan felépülő és kapcsolódó társadalmunk (networked society) hatékony védelme mindezt kikényszeríti, korunk fejlett technológiai, ezen belül kiemelten infokommunikációs háttere pedig lehetővé is teszi mindezt.

A hibrid fenyegetésekkel napjaink realitásává váltak a korábban megjósolt „komplex” kihívások, válsághelyzetek. A korábban kívánatosnak, előnyösnek tartott átfogó megközelítés ma már elementáris szükségletként jelentkezik, hiszen az e fenyegetésekkel szembeni ellenálló képesség és az annak megvalósítását szolgáló polgári felkészültség egyszerűen nem működik az ágazatok, kiemelten a civil és a katonai oldal közötti aktív (akár proaktív) együttműködés nélkül. E kooperáció nem maradhat meg ad hoc keretek között, eseti döntések, és azok végrehajtására létrehozott, állandóan változó összetételű struktúrák által menedzselve, hanem mindezt intézményesíteni szükséges a jogszabályi háttértől kezdve az intézkedési terveken keresztül a végrehajtásig bezárólag.

Korunk legújabb biztonsági kihívásai még inkább előtérbe helyezték a védelmi igazgatás rendszerét, amely intézményesített koordinációs és kooperációs szisztémáján keresztül képes megfelelő választ adni a hibrid fenyegetésekből adódó civil és katonai feladatokra egyaránt. Ennek megfelelően, az új feladatrendszert jogszabályi szinten beépítették a védelmi igazgatás központi és területi szintjén, megjelent az ágazatok honvédelmi feladatai között, a tárcaközi koordinációját pedig a megújult struktúrával és államtitkár szintű vezetővel rendelkező HIKOM végzi, amely megfelelőképpen felvértezett az e kihívásoknak való megfelelésre. Mindezekkel megteremtődtek az alapok a feladatok eredményes végrehajtásához, de a munka java, a védelmi igazgatással kapcsolatos új elképzelések valóra váltása, gyakorlati megvalósítása csak most kezdődik.

A védelmi igazgatás szakmai közössége megrendülve értesült arról,
hogy **dr. Patyi Sándor** nyugállományú dandártábornok 2021. április 3-án,
életének 70. évében váratlanul elhunyt.

Patyi tábornok 1973-ban végzett a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola híradó szakán. Első tiszti beosztását a 106. önálló híradóezrednél, Budapesten kapta, ahol szakaszparancsnokként szolgált. 1974-ben áthelyezték a Légvédelmi Kiképző Központhoz Debrecenbe, ott kezdetben századparancsnoki, majd kiképző tiszti beosztásokat töltött be. 1978-ban kinevezték igazgatási főtisztnek, és ebben a beosztásban hat évig szolgált Debrecenben. 1984-ben áthelyezték Veszprémbe az 1. honi légvédelmi hadtestparancsnoksághoz igazgatási főtisztnek. 1988-ban Veszprémből áthelyezték a Hátszágvédelmi Parancsnoksághoz Budapestre igazgatási és jogi alosztályvezetőnek. 1985-ben jogi diplomát szerzett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán.

1990-ben került a védelmi igazgatás rendszerébe. Először a Honvédelmi Minisztérium Védelmi Koordinációs Iroda osztályvezetője, majd irodavezető-helyettese, 1995–1998 között igazgatója, majd főigazgató-helyettese volt. 1998-tól kinevezték a HM Védelmi Hivatal főigazgatójának, mely beosztást a 2007. január 31-ével történt nyugállományba helyezéséig hivatásos katonaként, majd 2010. júniusáig köztisztviselőként töltötte be. Főigazgatói kinevezésével egyidejűleg 1998. december 1-jével kinevezték dandártábornoknak.

Szolgálati ideje alatt számos kitüntetésben és elismerésben részesült. A szolgálati idő utáni érdemérmeken túl tulajdonosa volt a különböző érdem utáni kitüntetéseknek. Négy alkalommal részesült tárgyjutalomban. 1996. május 21-e alkalmából kitüntették a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével.

Szolgálatát a Honvédelmi Minisztériumon kívül a teljes közigazgatásban elismerték. Jelentős eredményeket ért el a védelmi igazgatás rendszerének kiépítésében és a tárcaközi együttműködések kialakításában. Nevéhez kötődik – egyebek mellett – a NATO válságkezelési gyakorlatokban történő eredményes nemzeti részvétel megalapozása. Több nemzetközi fórumon képviselte a magyar védelmi igazgatást, jó kapcsolatokat épített ki a szövetséges országok hasonló szervezeteivel. Vezetőként mindvégig élvezte beosztottjai bizalmát, elismerését.

Nyugállományba vonulását követően, 2013-ban csatlakozott az MH Budapesti Nyugállományúak Klubja Repülő és Légvédelmi Tagozatához, valamint a Magyar Katonai Logisztikai Egyesülethez, amelyekben aktívan tevékenykedett. Jogi felkészültségére alapozva kidolgozta a szervezetek új alapszabályait és az alapvető, működésüket szabályzó okmányokat. Mindkét szervezet vezetősége és tagsága elismerte a közösségért tett erőfeszítéseit, és több esetben tárgyjutalomban részesítette őt.

Dr. Patyi Sándor nyugállományú dandártábornok halálával betölthetetlen űr maradt a védelmi igazgatás szakmai berkeiben. Közvetlensége, emberközpontúsága, szerteágazó szakmai ismeretei, folyamatos rendelkezésre állása és segítőkészsége hiányozni fog mindannyiunknak. Eddigi küldetésünk még hangsúlyosabbá válik: továbbvinni az ő szakmai örökségét, és rendíthetetlenül dolgozni a védelmi igazgatás rendszerének folyamatos megújításán és megerősítésén.

